המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית — ירושלים

בס"ד יום ועש"ק, פ' וירא י"ט מר־חשון תשמ"ז (21 בנובמבר 86)
דף היומי: בבלי — בבא קמא ס; ירושלמי — יבמות ג

שנה ל"ח גליון 10642
80 אג"ח כ' מע"מ

T.D.Y שרותי שילוח בינלאומיים בע"מ

משלוח חפצים אישים

ניו יורק, לונדון, פריס
דרום אמריקה, אוסטרליה

צלצל עוד היום

03-376658/9, 376232/3
04-661137/8

הערכת מטען חינם!

הגאון רבי נחום פרצוביץ זצוק"ל

רבבות בהלוייתו של המאור הגדול ראש ישיבת "מיר"

אבל כבד בישראל

אבל כבד ירד אתמול על עולם התורה. הידיעה על הסתלקותו של הגאון הצדיק רבי נחום פרצוביץ זצ"ל שעלה בסערה השמימה, התפשטה במהירות הבזק ברחבי הארץ, ואלפי תלמידיו נהרו לירושלים, לחלוק כבוד אחרון לראש הישיבה הגדולה דמיר. האיש שהעמיד תלמידים לאלפים והודע בשערי התורה באישיותו הסגולית שהיתה מופת בהנהגתו.

את נשמתו הטהורה הוציא בשעה 1 בצהרים, לאחר מחלה קשה שנמשכה כמה שנים. תלמידי ישיבת מיר התאספו בחדר שממנו הפיץ תורה ויראת אלוקים, פתחו בזעקות שבר על ראש הישיבה שנפטר אחרי יסורים קשים וממושכים שריתקו אותו למיטתו. התלמידים שמספרם הלך וגדל פותחו באמירת פרקי תהלים כשהם מובילים למעונו רבבות ומקוננים על מורם ורבם הנערץ שהלך לעולמו.

בהתייעצות שקיימו ראשי הישיבה הוחלט לרחות את ההלויה לשעה שבע בערב, באותה שעה מילאו הרחובות של שכונת בית ישראל רבבות מאנשי ירושלים ומכל רחבי הארץ. ביניהם ראשי ישיבות אדמו"רים, רבנים, ואלפי מעריצים, הארון הוכנס להיכל הישיבה, מקום שם הרביץ תורה שנים רבות.

קרוב לשעתיים השמיעו דברי הספד ראשי ישיבות. בתוך היכל הישיבה המלא עד אפס מקום ורמקולים העבירו את דבריהם לקהל הרבבות שעמד צפוף ברחובות הסמוכים.

ראשון למספידים היה הגה"צ רבי מאיר חדש משגיח דישיבות חברון ועטרת ישראל, הגאון רבי שמחה זיסל ברודא ראש ישיבת חברון, חבר מועצת גדולי התורה. לאחריו השמיעו דברי הספד נרגשים הגאון רבי ברוך רוזנברג מראשי ישיבת סלבודקה, הגאון רבי אריה פינקל הגאון רבי יצחק אזרחי מראשי ישיבת מיר, ואחרון המספידים היה הגאון רבי זלמן רוטברג ראש ישיבת בית מאיר בבני ברק.

כל המספידים שהשמיעו דבריהם תוך בכי מר הרבו לדבר על ספר תורה חי זה שנחרך ביסורים, עמדו על האבידה הקשה לעולם התורה, שממנו נעקר בעוד עתיד גדול מצפה לו בראש הישיבה הגדולה ביותר, כממשיך מורשת מייסדה כנכדו של המייסד הגאון האדיר רבי אליעזר יהודא פינקל זצ"ל וכחתנו של הגאון האדיר רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שעל ידם יצק מים ומהם קבל את רוב תורתו וחכמתו.

עם סיום ההספדים הוצא הארון התקשר שנה אותה מאד לפלס דרכם מתוך היכל הישיבה. ההמונים החלו לצעוד לעבר רחוב מאה שערים כשכל הרחובות גדושים.

מסע ההלויה הענקית המשיך את דרכו לרחוב מלכי ישראל, כשאלפים מצטרפים למסע עד היציאה ממרכז העיר לשכונת גבעת שאול והגיעה להר המנוחות.

קברו נכרה ליד קברותיהם של הסבא הגאון רבי אליעזר יהודא פינקל זצ"ל וחותנו הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, לאחר שנערכו ההקפות כמנהג ירושלים לקול זעקות השבר של אלפי תלמידים, שרבים מהם קרעו קריעה כדין תלמיד על רבם המובהק.

■ ■

מתולדותיו

הגאון המנוח נולד בשנת תרפ"ג בעיר טורק לאביו הגאון רבי צבי אריה רבה של העיר, ולאמו נכדתו של הגאון רבי שלמה הכהן מוילנא בעל "חשק שלמה", בתו של חתנו הגאון רבי נחום גרינהויז שהיה רבה של טורק.

בהיותו בגיל תשע נדד ללמוד תורה בישיבת "ראמיילס" בוילנא, שם גם התלבט בכשרונותיו וב־עמקות לימודו, ובגיל שתים עשרה עבר לבראנוביץ, שם יצק מים ולמד תורה אצל גאוני הדור רבי אלחנן וסרמן הי"ד ורבי דוד רפפורט בעל "צמח דוד".

כבר אז העידו עליו מוריו שהוא עתיד להיות רבי עקיבא איגר של הדור הבא. משהגיע לגיל י"ד נסע ללמוד תורה מפיו של הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ בקמניץ. כשנתיים יצק מים על ידו אך במשך תקופה זו הפך להיות בחיר תלמידיו, ושנתיים אלו הטביע חותמו של רבי ברוך בער על תורתו למשך כל ימי חייו, כאשר מאז היה חוזר על דברי רבו ונחשב כמעתיק שמועותיו ומפרשו ונושא חותמו התורני. בכל השנים היה מצטט את דברי מרן זצ"ל כאילו כשמעם זה עתה.

בשנת תרצ"ט הצטרף לסגל התלמידים בישיבת "מיר" המעטירה, כשפרצה מלחמת העולם נדד עם הישיבה לגלות שנמשך ביפן ושהה עמה בכל התלאות ונדודיה ובאותה תקופה עלה ונתעלה בתורתו והתבלט כאחד המיוחד שבגדולי התורה. עם היותר היציאה משנגחאי עבר עם חלק של הישיבה שגלותה לארה"ב ושם המשיך ללמוד בהיכלה של הישיבה במשך מספר שנים. שמו יצא בכל הארץ ובקרב בני התורה הפליאו את גדולתו ועמקות לימודו וסברותיו החידושיים.

בשנת תש"ט עלה לארץ ישראל והצטרף אל סגל הלומדים בהיכל ישיבת "מיר" בירושלים ויצק מים על יד מרן רבי אליעזר יהודה פינקל ראש הישיבה. עוד לפני עלייתו, כאשר הגר"א פינקל זצ"ל יצא בשליחות לארה"ב, התבטא לפני מקורביו שהוא נוסע להביא את רבי נחום כדי לקחתו לחתן לנכדתו הרבנית מרת עטיל שמואלביץ בת חתנו האהוב מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת "מיר".

מאז עלותו ארצה גילה הגרא"י ראש הישיבה חביבות יתירה וקירבה מיוחדת לנכדו ותוך זמן קצר מינהו להשמיע שיעורים לתלמידי הישיבה.

שיעוריו של הגאון רבי נחום הפכו תוך תקופה קצרה לשם דבר בהיכלי התורה ותלמידים רבים מארצות תבל באו ל"מיר" לשמוע את חידושי תורתו. קונטרסי שיעוריו וקלטות מהם הופצו בכל היכלי התורה בעולם ובישיבות רבות הן מכילות ספריות שלמות. סברותיו חדי הניתוח והעמוקות התגלגלו בפיות לומדי הישיבות.

הגר"נ טבע דרך חדשה באופני הלימוד הישיבתי, דקדוק רב בפירושי רש"י אותם זכר על בוריים

(המשך בעמוד אחרון)

תרגיל מד"א בצפון הארץ

נשרות אמבולנסים, רכבי כיבוי אש, וכוחות משטרה וצבא נטלו חלק בתרגיל גדול שנערך אתמול בצפון הארץ במטה מגן דוד אדום.

התרגיל החל בשעות הבוקר בכפר הודיות ליד טבריה. במהלך התרגיל נבחנה עבודת הצוותים במקרים של ארועים שונים. תאונות דרכים ואסונות למיניהם. בתרגיל השתתפו כ־150 אנשי מד"א.

חולל בית הכנסת "אהל יוסף" בשכ' רמות פולין בירושלים

ספרי קודש ופרוכת הבימה לוכלכו בצואה ★ המשטרה חוקרת

מאת סופר המודיע

אחד משני בתי המדרש של בית הכנסת "אהל יוסף" בשכונת רמות פולין בירושלים חולל אתמול אחרי הצהריים על ידי אלמונים, שקרעו סידורי תפילה וחומשים וטינפום בצואה, אותה מרחו גם על פרוכת הבימה ועל ריצפת בית הכנסת. לא נפגעו ארון הקודש וספרי התורה.

גבאי בית הכנסת מסרו, כי אחד הגבאים היה בבית הכנסת בשעה 2 אחה"צ והכל היה כשורה. רק כאשר בא אחד המתפללים למקום בשעה 4.20 אחה"צ, נדהם לראות את בית הכנסת המחולל. הוא הזעיק מיד את הגבאים ואת המשטרה.

למקום הגיעו מפקד משטרת ירושלים תנ"צ יוסף יהודאי, קצינים בכירים ממשטרת מרחב ירושלים וחוקרים, אשר פתחו בחקירה נרחבת. הועלתה השערה שמדובר בערבים העובדים באתרי בניה סמוכים. להערכת המשטרה מדובר במעשה של ילדים פרחחים.

חוקרי המשטרה ביקשו מתושבי השכונה וכל מי שעבר במקום בשעות שבין 2 ל־4 אחה"צ וראה אנשים חשודים, להודיע על כך מיד למשטרה או לגבאי בית הכנסת.

בית הכנסת "אהל יוסף" נמצא במבנה חדש שהוקם לאחרונה בשכונת רמות פולין, ונמצא עדיין בהשלמת בניה. תושבי השכונה המתפללים בו הם שמימנו את הקמתו מכספם, וכתוצאה מחוסר תקציב מספיק טרם הושלמה הבניה, חסרות דלתות וחלונות וציוד רב.

חילול בית הכנסת עורר זעזוע עמוק בקרב תושבי השכונה והסביבה, שהחליטו לקיים עצרת תפילה והתעוררות לנוכח המעשה הנפשע.

מסוקים ישראלים השמידו ספינת מחבלים בנמל צידון

מאת סופרנו הצבאי

מסוקים של חיל האויר שפעלו אתמול אחה"צ בנמל צידון פגעו והטביעו סירת מחבלים שאנשיה ניסו להתחמק זמן קצר לאחר שמנעו לצאת את הנמל דרומה. בבירות נמסר אמש כי ארבעה אנשים נפצעו וכל תכולת הסירה הושמדה.

מסוקי הקרב של חיל האויר מדגם קוברה שהופעלו אתמול בדרום לבנון עשו זאת בהמשך למדיניות החדשה לנסות ולמנוע בעד המחבלים מלהתארגן ולצאת לפיגועים בישראל וכן לבנות תשתית באזורי מחנות המחבלים לאורך החוף.

נמל צידון משמש לאחרונה בסיס מוצא לספינות מחבלים המעבירות אנשים, נשק ותחמושת בנתיבי הים אל הריכוזים החדשים של המחבלים באזורי הדרום.

אתמול הבחינו מסוקי צה"ל בספינת מחבלים היוצאת את הנמל, כשהקרבו אליה ניסו המחבלים להחזירה לרציף ולברוח מתוכה. אך טיל ששוגר מאחד המסוקים פגע בה והשמידה.

לדיד הפלגנות מסר אמש כי בהתקפה הישראלית השתתפו ארבעה מסוקי קרב שעליהם חיפו מטוסים וכי באותו זמן שיטו ממול החוף ספינות טילים ישראליות שהמסוקים נחתו עליהם עם תום הפעולה בצידון.

באחד השלבים לקראת סוף הפעולה שהמסוקים היו בדרכם חזרה נורה לעבר אחד מהם טיל כתף אך הוא החטיא את מטרתו.

נער ערבי חשוד באיום לדקור תלמיד ישיבה

נער ערבי בן 14 ממזרח ירושלים נעצר ביום ד' בחשד שאיים לדקור תלמיד ישיבה, בשל "מה שהיהודים עושים לערבים" כדבריו.

שני ערבים, האחד בן 14 והשני בן 20, נתקלו בתלמיד ישיבה, חנן נור בן 27 תושב הרובע היהודי. הנער בן ה־14 שלף לפתע סכין ואיים לדקור. "אני אדקור אותך בגלל מה שאתם עושים לערבים בעיר העתיקה" אמר.

הוא מיהר להתלונן על הארוע במשטרת ירושלים, ועל סמך תאורו זה נעצרו שני החשודים.

הנער הודה בחקירתו במעשה והועבר להמשך חקירה במחלק הנוער.

זמני הדלקת הנרות	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
הד"נ	4.01	4.19	4.09	4.17
מוצש"ק	5.15	5.17	5.14	5.15
מוצש"ק לשיטת ר"ת	5.52			

ספרים קונים בתפוצה!

נקבעו הסידורים לקראת הבוררות בענין טאבא

מאת סופרנו המדיני

הסידורים המכינים לקראת התחלת הבוררות הבין־לאומית בענין טאבא נקבעו בפגישה שנערכה בדרג גבוה בהשתתפות שני היועצים המשפטיים רובי סייביל ממשרד החוץ הישראלי ונאביל אל ערבי ממשרד החוץ המצרי.

בפגישתם נקבע שמה הרשמי של הבוררות "פורום הבוררות בין ישראל ומצרים בענין טאבא שסוכמה בין הצדדים, בהתאם להסכם שבין שתי המדינות".

היו"ר השבדי של הבוררות לאגרגרן יטיל מטבע ולפיה ייקבע הצד שיפתח את ראשון טענותיו בבוררות כן נקבע צורת סימון הגבול על גבי המפות שיוגשו לבוררות.

נוסף על פרופ' לפידות שנבחרה מטעם ישראל כבורר בבוררות הבין לאומית וסייעו בידיו יועצים משפטים: יורם דינשטיין מ. רוזן, נוסף על כך הקים ראש הממשלה צוות היגוי בהרכב א. סמיר מנכ"ל משרד החוץ, יוסי בן אהרן מנכ"ל ראש הממשלה, יוסי ביילין מזכיר, ונציגי משרד הבטחון צה"ל ומשרד המשפטים וכן מומחים לגיאוגרפיה ולמשפט.

ישיבת הפתיחה תיערך בעוד כשבועיים, בשמיני בדצמבר. לאחר ישיבת הפתיחה יתחילו הצדדים בעיבוד טענותיהם שיוגשו בכתב לבוררות הבין לאומית.

תחזית מזג האויר

בהיר עד מעונן חלקית. הטמפרטורות הצפויות: ירושלים 8 עד 19, צפת 9 עד 16, חיפה 9 עד 24, טבריה 11 עד 26, השומרון 8 עד 20, תל אביב 11 עד 26, באר שבע 5 עד 25.

בנימין רוטנברג
אנטוורפן

גיטל נוימן
וינה

מאורשים

בס"ד, אור ליי"ט מר חשון תשמ"ז

משה אהרן יוסף ליפשיץ
ישיבת צאנז נתניה-ירושלים

חוה פנינה רוטמן
בני ברק

מאורשים

בס"ד, אור לעש"ק י"ט מר חשון תשמ"ז

בס"ד

בשבח והודיה לה' יתברך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה
הננו מתכבדים להזמין
את מע"כ ובני ביתו
להשתתף בשמחת
הבר־מצוה
של בננו בכורנו היקר
מרדכי נ"י
שתתקיים בע"ה
ביום שני פרשת חיי־שרה
אור ליום כ"ג מרחשון תשמ"ז
(לס' 24 נובמבר 86)
באולם "מלכי ישראל"
רח' מלכי ישראל 14 ירושלים ת"ו
קבלת אורחים בשעה 7.30
אי"ה בשמחתכם ישמח לבנו גם אנו
אשר אנשיל קליין
ורעיתו
מפאת שיבושים בדואר - נא לראות הזמנה זו כאישית

גלנטריה "יסכה"
רח' ר' עקיבא 78 בני־ברק

הורסים את הבנין!

ואנו מחסלים עד הפריט האחרון
במחירי הקרן
המכירה מתחילה במוצאי־שבת מ־7.00
להתראות יסכה

חדש!
אוף שימחע'ס
קייטרינג וארועים
ע"י רשת מוסדות איתרי ירושלים

שמחים להודיע לציבור בני התורה
כי מעמד לרשותם
בשירותי קייטרינג להכנת שמחות,
ארועים וארוחות מוכנות
★ בטיב וטעם מעולים.
★ במחירים זולים במיוחד לבני תורה.
★ בהשגחה ישיבתית גלאט למהדרין מן המהדרין.
★ הספקת ארוחות מוכנות ומסודרות למוסדות תורניים.
★ הכנת ארוחות מוכנות ומסודרות לשבת עד לפתח הבית.
מחיר לדוגמא:
קוגל ירושלמי (100 מנות)
רק 30 ש"ח
להזמנות טל' 714680 (02)713389
בין השעות 7-16

לשומרי שמיטה
חשוב מאוד!
לתושבי בני ברק
הגיעו פרחים חיים
יבוא מהולנד
ללא חשש שמיטה
ניתן להשיג בחנותינו:
פרחי
ר' עקיבא 75
היבוא מתבצע על ידינו
להזמנות סיטונאיות
טל. 78 32 38

הודעה חשובה
בברכתם ובעידודם של גדולי ישראל מתארגנת ישיבה לבחורי ישיבות אשר בה
"ינתנו שיעורים בגפ"ת
הלכה ומוסר ומחשבת ישראל בצורה מענינת,
מוחה ומושכת את הלב
השיעורים, ההשגחה וההדרכה יינתנו ע"י
צוות רמי"ם, ת"ח ומחנכים מעולים ויראי שמים.
יושם דגש על אוירת יחסי אנוש טובה ובריאה.
המעונינים להתעלות בתורה במידות וביראת שמים
ובהספק לימודים יפנו: ירושלים:
טל. 02־243024 02־240271 בין 10.00-7.00 בערב
02־271565 בין השעות 10.30-9.30 לפנה"צ.
בני־ברק: 03־707971
בברכת התורה
המארגנים

מנהל אדמיניסטרטיבי
למוסד צדקה וחסד אמריקאי בירושלים
דרוש מנהל ממוצא אמריקאי
לניהול המשרד דובר אנגלית ואידיש שוטפת
רצוי מגורים בירושלים
הזדמנות מיוחדת לאדם המתאים
נא להתקשר לטל. 03־756217
— סודיות מובטחת —

חדש חדש
סלון "ביוטי"
רחוב חבקוק 2 פינת הרצל 18 ב"ב
★ תסרוקת לנערות לכל הגילים
★ עיצוב שיער אופנתי
★ ציוד חדיש
פתוח רצוף מ־10.00 בבוקר
עד 6.00 אחה"צ
להתראות
מחירים נוחים
חדש חדש

נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש

בוכים ורצוצים עד דכדוכה של נפש אנו מתאבלים על סילוקו של האי עיר וקדיש מרנא ורבנא אור עינינו אשר המית עצמו באוהלה של תורה והרביץ תורה לאלפים ביגיעה עצומה ובמסירות נפש ואור תורתו הולך מסוף העולם ועד סופו

הגאון החסיד מרנא ורבנא

רבי **נחום פרצוביץ** זצוקללה"ה

בן הקדוש הרב רבי **אריה צבי** זצוקל הי"ד

ראש ישיבת מיר

שעלה בסערה השמימה

ביום חמישי ח"י מר חשון

ישיבת מיר

ציון במר תבכה וירושלים תתן קולה

יחד עם כל בית ישראל אנו מתאבלים מרה על הסתלקותו של הגאון האדיר סיני ועוקר הרים מרביץ תורה לאלפים ורבבות מחזירי הסגולה ברוחו

רבי **נחום פרצוביץ** זצ"ל

ראש ישיבת מיר

שהשיב את נשמתו הטהורה והמזוקקה לבוראה

גדולה האבידה ואין לה תמורה

וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'

מרכז אגודת ישראל ירושלים ת"ו

מרכז מוסדות זוועהיל

בנשיאות כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א
בעיה"ק ירושלים ת"ו

אי"ה השבוע ביום שלישי פ' חיי שרה
אור לכ"ד מרחשון יום ההילולא
של רבינו כבוד קדושת מרן האדמו"ר זצוק"ל

רבי **גדליה משה מזוועהיל** זצוק"ל

תתקיים אי"ה בהיכל ישיבתנו הקדושה
בשעה 8.00 בערב

סעודת הילולא וסיום הש"ס

מוקירי וידידי אנ"ש מוזמנים בזה להתייחדות עם זכר
בעל ההילולא הק' זכותו תגן עלינו

ברגשי כבוד רב
ההנהלה

עליה לציונו הק' בשיך־באדר
בשעה 8 בבוקר מהישיבה

אזכרה

במלאות שנה לפטירתו של בעלי, אבינו
אחינו, חותננו, וסבנו, היקר באדם

הרה"ח ר' **יעקב שבתי** (שעפסל) **דרורי** ז"ל

מחשובי חסידי גור בבני ברק

תערך אזכרה ביום ראשון, כ"א מרחשון תשמ"ז (23.11.86)
בשעה 14.30 אחה"צ בבית העלמין שומרי שבת,
זכרון מאיר בני ברק
ההסעה תצא בשעה 14.15 מבית המנוח רח' הגר"א 12 בני ברק

המשפחה

חיננית
שי ופרח
חגי 5 פינת יואל י"ם
טל. 283835

המבינים בפרחים
ב"חיננית" קונים
סידורי פרחים לכלות ולאירועים
מפרחים יפים ומיוחדים
מ"יבוא מהולנד"
בהשגחת הבד"צ של אגודת ישראל
בכל עניני השמיטה

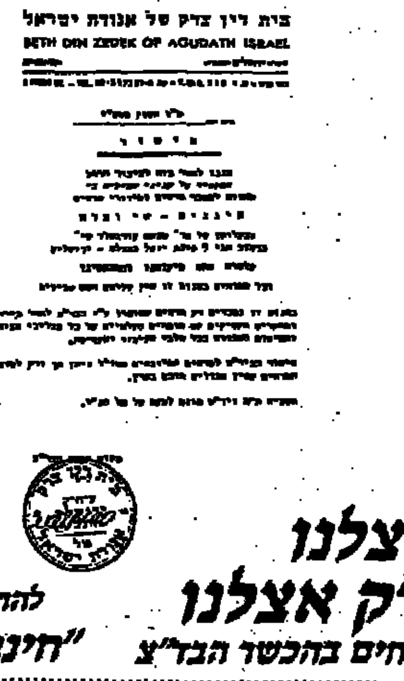

אצלנו
ורק אצלנו
פרחים בהכשר הבד"צ
להתראות
"חיננית"

התאחדות תלמידי ויוצאי מאקאווא בארה"ק

בס"ד, חודש מרחשון תשמ"ז

במלאת ארבע שנים להסתלקותו לגנזי מרומים של כ"ק אדונינו מורנו ורבנו עטרת תפארת ראשינו הגאון הקדוש עמוד התורה והוראה

מרן רבנו **משה נתן נטע לעמבערגער** זצוקללה"ה

גאב"ד ור"מ דק"ק מאקאווא - קרית אתא ת"ו

תתקיים אי"ה ביום ראשון פרשת חיי שרה כ"א מרחשון

עליה לציון הק'

באוהל מנוחתו בבית־החיים (הישן) בקרית־אתא ת"ו בשעה 3.45 אחה"צ

בו ביום לפנות ערב בשעה 5.00 תיערך אי"ה

סעודת ההילולא וסיום הש"ס

לטובת נשמתו הקדושה זיע"א בהיכל ישיבתנו הק', שדרות המגינים 12 קרית־אתא

בהשתתפות אדמורי"ם ורבנים שליט"א ותלמידיו ומעריציו מהארץ ומחו"ל

זכותו הקדושה של רבנו הגדול זצוק"ל תעמוד לימינו והוא ימליץ טוב בעדנו ובעד כל קהל עדת ישראל להושע בתשועת עולמים בבא"י

תחבורה תצא:

מבני־ברק: מביהמ"ד "מאקאווא", רח' רבנו תם 6 (פינת רח' חזון־איש 12) בשעה 2:00 בצהרים.

מירושלים: ממשרד נסיעות "הומפק", רח' מלכי ישראל פינת רח' יונה (באולם) בשעה 1.15 בצהרים ומבלל קהלת משה "מאקאווא" רח' שאול המלך 36 בשעה 1 בצהרים.

מחיפה: ע"י בית הכנסת הגדול, רח' הרצל בשעה 3.15 אחה"צ. ומתחנה מרכזית "אגד" קו 62 עד פנת רח' הנביאים ק. אתא.

הד היום

התשובה ההולמת לאיסור משרד החינוך

מ/ת. תנועת התשובה הכתה בהלם את החברה החי־לונית בשל היקפה הגדול. קשה לאמוד תנועה זו במספרים, יש אומרים שאין משפחה שממנה לא יצאו חוזרים בתשו־בה. רובם הגדול הם אנשים מבוגרים שהגיעו לשלב זה מתוך הכרה עצמית, המניע העיקרי שעליו מדברים החוז־רים בתשובה, היא האכזבה מן הריקנות המאפיינת את החברה החילונית, גם הקיבוצים החילוניים הרחוקים ביותר לא מחוסנים מתופעה זו. מקרים שנערכו גילו, שכמעט ואין קיבוץ שלא יצאו מקרבו אנשים ששינו את דרכם וקבלו עליהם עול תורה ומצוות. תנועה זו חורגת מגבולות הארץ. החברה החילונית נחרדה ממנה כמו מרעידת אדמה, והיא מנסה להתגונן.

הכל עומדים מופתעים מתופעה זו. אנשים ניתקו עצמם מן החברה שבתוכה צמחו, רובם זנחו את תענוגות העולם הזה ונכנסו לאהלה של תורה, כדי להשלים את מה שהחסירו לדעת עד כה. הם מעורים השתוממות נוכח הכח הרוחני המדרבן אותם להעמיק את ידיעותיהם וליטול עליהם חובות שלא היו רגילים בהם, חובות שהפכו בעיניהם כזכויות.

יש כאן תופעה של התעוררות רוח ממרום. רבים מהם הוקסמו מאורח החיים על פי התורה על ידי מגע קרוב יותר. הרבה עשו את דרכם מתוך הסמינריונים שבהם ניתנה להם ההזדמנות להכיר מקרוב עולם חדש, עולם של ערכי יהדות. תגובות שליליות של החברה החילונית לא הרתיעו תנועה זו. נציגיה של החברה החילונית מנסים ללא הצלחה לצמצם השפעה חיובית זו. הראשון שהתחיל בפעולות מנע היה קצין חינוך ראשי שאסר על מיפגשים וסדרות חינוך של חיילים שמטרתם היתה לתת לחייל הזדמנות להכיר את אורחות החיים של החברה התורתית. אחריו בא המנהל הכללי של משרד החינוך, שהוציא הור־אות חמורות לאסור הטפה בבתי הספר לחזרה בתשובה. כלומר לסגור הרמטית את הילדים בבתי הספר שלא יד שמעו.

דובר משרד החינוך שהסביר השבוע את ההוראה, הסביר כי ההוראה באה "למנוע מצב שבו מורה או מרצה יטיף לשמירת מצוות בבית הספר הממלכתי". הוראה זו נקבעה בהתאם להמלצות של ועדת החינוך של הכנסת, בעקבות תלונות של הורים שקבלו על כך, שבבתי הספר החילוניים מתקיימות פעולות הטפה לחזרה בתשובה.

הוראה זו שממנה נודף ריח רע של יבסקציה ציונית, יש בה כדי להעיד על תוסר בטחון ופחד שתקפו את החברה המתפשת אמצעי התגוננות. משרד החינוך והתרבות לא יכול להתגונן מפני תופעות שליליות חמורות שנתגלו בבתי הספר, אלימות ועבריינות, עישון סמים ומעשים פליליים אחרים, לרבות פגיעות פיסיות שהן תוצאה של הריקנות חוסר השפעה של מורים ומורות שאינם מהווים דוגמא טובה לתלמידים. משרד זה והעומדים בראשו נחלצו ללחום דוקא נגד תופעה, שיש בה כדי להשפיע לטובה על ההתנהגות החברתית של התלמידים.

התשובה שלנו לגזירות אלה, יכולה לבוא רק על ידי תיגבור וחיזוק של אותם מוסדות הקולטים את החוזרים, על ידי ריבוי פעולות והסמינריונים שיסבירו את ערכי היהדות ויציגו לאנשים מבוגרים כמו לילדים תחליף ערכי לחינוך המתירני החותר תחת יסודות החברה ומפקירים אותם לרוחות השליליים של הרחוב ועל ידי מתן דוגמא אישית, כדי שאנשים יראו מה בין בני לבין חמי. אותם מוסדות וארגונים מתקשים לא באפשרויות פעולה, כי אם באמצעים הדרושים למטרה זו שהיא מובילה לקראת המהפכה הדו־ברתית של העם היהודי החוזר למקור מחצבתו.

תורה תורה חגרי שק

נשמה גדולה זכה מזוקקת עלתה לשמי מרום.

כלי הקודש נזר ועטרה. טהור לב סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. הוא עלה למרומים ואנו המומים ומיותמים.

ששים ושלוש שנים היה ולא יותר מזה, אולם שמו הולך לפניו כאחד הקדמונים, כאחד מגאוני קדמאי. רב רבנן רב לרבבות תלמידים ותלמידי תלמידים.

בהורקיעו בשמי עולם התורה ראו והבחינו מיד כי זרח כוכב גדול ועד מהרה התפשט והחל להאיר ואורו הולך וגדל.

גדול היה קדוש היה טהור היה בכל מכל הקוף. חבק וזרועות בכל המקצועות, ראשונים אחרונים. כשפתח פה קדשו הפליא איך שצרורות מרגליות נוטפות ונשרות. כל עצמותיו תאמרנה. כל מערכותיו היו שקועות לחדש חידושים ללמוד וללמד. וחידש בכל המקצועות. למד ולימד כי נהירין היו לו כל שבילי הש"ס כולו. המפרשים הקדמונים. קדמאי קדמונים.

שקדנותו ולמדנותו מי מסוגל לתאר.

כתות גדולים צצומים היו לו וייחודו היה איך שהנחיל דרך הלימוד. פיתח בתלמידיו ממעינות חכמת התורה. הוא העמיד תלמידים הרבה. הרבה מאד. בתלמידיו מבחינים מיד דרך לימודו של רבי נחום.

רבי נחום. רבי נחום למה עזבתנו למה נטשתנו.

לבנו נצבט לראות אותו ביסוריו. מי לא היה מתיפח בבכי לראות הספר תורה שרוי בצער. גדולים ונוראים היו יסוריו וצערו היה צער כלנו והוא הרי היה זה אשר עדיו לגדולות גדול בין גדולי הדור.

לא זכינו. הוא נלקח מאתנו. הוא הלך שם. שם במרומים בין הגדולים בין הגאונים בין הקדמונים כי קדוש היה. טהור היה נשמה גדולה היה.

בחייו שאבנו ממנו עידוד רב כי הוא היה ראשון בין הראשונים לכל קריאה שקראה אגודת ישראל במערכותיה ובמאבקיה בכל התקופות בכל הזמנים. הוא היה מצפן ומצפן בהליכותינו.

כך היה בחייו.

תפלתנו ובקשתנו אל ישכחנו ימליץ טוב בעדנו.

ייטיב ה' ולא יוסיף עד ליסרה אמץ ברכים כושלות. חלק יעקב ומושיע בעת צרה.

...לאורו נסע ונלך.

••

הוא הלך למנוחות ואותנו עזב לאנחות.

ירושלים לא תשכח אותו.

ארץ הקודש תזכור אותו.

שמו הטוב יזכר בכל תפוצות ישראל דורות אחרי דורות.

תורתו האירה, מאירה ותאיר.

מנחם פורש

הכוח הרב־לאומי בסיני לא נתבקש לשגר חיילים לטאבה

כוח המשקיפים הרב־לאומי בסיני לא נתבקש עד כה באורח רישמי לשלוח חיילים מיחידותיו למובלעת טאבה — על כך הודיע דובר מטעם הכוח, שמטהו הכללי שוכן ברומא.

כזכור הודיע העתון המצרי "אל אהרם" לאחרונה, כי הכוח הרב־לאומי מתכוון לשלוח חיילים לטאבה.

ואילו דובר הכוח הרב־לאומי ציין, כי מיפקדת הכוח מוכנה לשלוח יחידות למובלעת, אם תתבקש לעשות זאת. עם זאת הביע הדובר את הדעה, כי אין סיכויים רבים שתתקבל בקשה מעין זו.

לבסוף אמר הדובר כי נציגים מצריים וישראליים מנהלים בימים אלה שיחות עם נציגי הכוח הרב־לאומי ברומא, אולם נושא טאבה כלל לא עלה בשיחות אלה. (ע"צ)

בארבי לא יועמד לדין בצרפת - טוען פגינגרוד

בא [illegible] נגד קלאוס ברבי, שכונה "הקצב מליון" בתקופת מלחמת העולם השניה כמפקד הגסטאפו בליון, לא יועמד לדין בפני בית משפט צרפתי — דעה זו הביע פגינגרוד, דאוק ורד, בראיון שנתפרסם היום בעתון המערב גרמני "דיינשה מרקור", קריסטו אונר ולפר.

בהמשך הראיון מסביר הפרק־ליט כי שלטונות המשפט בצרפת "מושכים" את תהליכי החקירה עד אין סוף, מכיוון שמנהיגים רבים בפריס חוששים מגילויי עובדות על שיתוף פעולה עם הנאצים, בתקופת המלחמה. (ע"צ)

● תושב כפרת שטייע להמותו לשכן את ירידתו, נפל לפני 3 ימים מגובה של 7 מטר בעת שעסק בעבודות טיח, נפצע אנושות ואושפל לפנות בוקר מת מפצ־עיו.

תקוות הדור

הוא זצ"ל היה תקוות הדור;

עולם התורה, עולם הישיבות, אבל בהסתלקותו של ר' נחום זצ"ל אחד מאבני היסוד שלו. עוד בימי נעוריו נתנו גדולי התורה דאז את עיניהם בו והועידוהו לגדולות ולנצורות כממשיך השלשלת של מורי ומאורי מרביצי התורה בישראל.

בעוד עולם התורה עומד על מכונו באירופה והנפילים מבהיקים ומאירים את פני המזרח של הישיבות, כבר נשמע קולו של ר' נחום כרב־מג אשר ימשיך שושלתא דדהבא של ראשי הישיבות בישראל, בדמות ובצלם של ראשונים כמלאכים.

בעוד עולם הישיבות של טרם שואה כך — על אחת כמה וכמה עם חורבנו ועלותו על המוקד, עלה אורו של ר' נחום שבעתיים כאחד הגדולים אשר יקומם את ההריסות ויחזיר את עטרת התורה ליושנה.

ואמנם, עם הנצלו מגיא ההריגה ובעלותו לארץ ישראל החל אורו זורח ושמו נהפך לשם־דבר בעולם הישיבות אשר הטילו עוגן על אדמת הקודש.

שיעוריו של ר' נחום שנאמרו במחיצת ישיבת "מיר" אשר השתקמה בירושלים — פרצו תחומין וחידושיו הגיעו גם לישיבות אחרות, אשר השתעשעו בהם. שיעוריו הוכיחו באמנות לפשט, ניתוח חד וחריף, יחד עם עומק ההגיון והרחב הדעת והידיעות בכל מכמני התורה.

עם כל זה הוא נשאר "ר' נחום" — ובזה גדולתו. ר' נחום בלי תואר, צנוע בהליכתו ועניו במהותו ולא מצא מקום לעצמו להתגדר בו.

מחלתו הארוכה והקשה ובעקבותיה עלותו למרומים, קטעו תקוותם של שני דורות שגאון זה יאיר את שמי המזרח של עולם התורה והישיבות.

בני התורה — בכו בכה לרבי נחום; הורידו כנחל דמעה על הסתלקותו של הגאון הישיבתי, הארי שבחבורת גידולי שרידי ישיבות הגולה בעבר, אשר אמור אמרנו בצילו נחיה ולאורו ניסע ונלך רבות בשנים.

אכן, תורה תורה חגרי שק.

י. מ. אורי

שבת התוועדות בקרית־אתא ביומא דהילולא להגה"ק אב"ד מאקאווא

השבת כ' במרחשון חל יומא־דהילולא הרביעי של הגה"ק אב"ד ור"מ מאקאווא רבי משה נתן נטע לעמברגר זצוק"ל.

בהיכל הישיבה הק' בקרית־אתא יתאורחו תלמידים ומוקירי זכרו מכל רחבי הארץ וכן משלחת אנ"ש מחו"ל שיסבו בצוותא ל"שבת התוועדות" ביומא דהי־לולא.

במסגרת ההתוועדות יימסר שיעור הלכתי באחת מתשובותיו ההלכתיות של בעל ההילולא שהשאיר אחריו ברכה בכתבי יד העומדים עתה בשלבי הכנה לקראת הוצאתם לאור.

נעצר פעיל עליה בבריה"מ

פעיל העלייה חיים בורשטיין (21) מלנינגראד נשפט ביום ב' ל־15 ימי מאסר עם עבודות כפייה משום ששוחח בטלפון עם פעילי עלייה מארה"ב — כך מסרו פעילי עלייה מלנינגראד לחברי המרכז למידע למען יהדות בריה"מ בי־רושלים.

נמסר, כי בורשטיין, חוזר בת־שובה שמבקש לעלות לישראל כבר 6 שנים, הוזהר בתחילת החודש ע"י שלטונות בריה"מ לבל ישוחח עם פעילי עלייה במערב.

כ"ק האדמו"ר מסטרופקוב שליט"א ישבות השבת בבני ברק

השבת ישבות בעיר התורה החסידית כ"ק האדמו"ר מסט־רופקוב שליט"א בכך נעתר לה־פצרת חסידיו ואוהדיו ולאנ"ש חסידי סטרופקוב בב"ב.

התפילות ועריכת השולחנות יערוך כ"ק האדמו"ר שליט"א בבית המדרש דחסידי סטרופקוב ברח' נחום 18, לאורחים הוכן אש"ל מלא.

לכ"ק האדמו"ר שליט"א הוכן אכסניה בביתו של ידיד הנהלת המוסדות הרה"ת ר' ניסן צוויבל ברח' מלאכי, עד־יום ג' בערב, שם יקבל כ"ק האדמו"ר שליט"א את הדברים להתברך בעצה, בברכה וישועה.

המודיע — עמ' ב'

יום ד' י"ט מרחשון מ"ז

בראשות גדולי התורה

ביום ה' הבא - הפתיחה החגיגית של ועידת אגודת ישראל בארה"ב

ניו־יורק, יום ה' — בראשות גדולי התורה ומנהיגי היהדות החרדית המאורגנת באגודת ישראל, תתקיים ביום ה' הבא, כ"ח במרחשון, הפתיחה החגיגית של הועידה ה־64 של התנועה בארה"ב.

הועידה תקיים את דיוניה ארבעה ימים, עד יום א' כ"ח במר־חשון אחה"צ, כשבמרכזם "שבת הועידה" ובמהלכה ישמיעו אד־מו"רים, ראשי ישיבות ורבנים את דבריהם בפני המוני המשתתפים על הבעיות העומדות על הפרק בשעה זו.

ממשרדי מרכז אגודת ישראל במהאטן נמסר, כי השנה צפוי מספר שיא של צירים ואורחים שישתתפו בועידה ויגיעו אליה מכל מדינות ארה"ב, לרבות אור־חים מארצות ומדינות אחרות. עקב העברת הועידה מהמקום בו נערכה בשנים האחרונות למקום חדש, למלון "ועסטן הוטעל" במדינת קונטיקט, במרחק לא גדול מניו יורק, נוצרה האפשרות לקלוט מספר גדול יותר של צירים ואור־חים, והדבר כבר ניכר ברישום המוגבר של המשתתפים.

בפתח הועידה יתקיים מושב מיוחד שיוקדש להעלאת זכרם של שני גדולי הדור, מרן הגר"מ פיי־נשטיין זצ"ל, יו"ר מועצת גדולי התורה באמריקה, והגר"י קמינצקי זצ"ל, זקן ראשי הישיבות, אשר במהלך עשרות שנים פיארו את ועידות התנועה ונטלו חלק פעיל בועידות ובכל עבודות התנועה.

שאר מושבי הועידה יוקדשו לדיונים בנושאים מיהודיים ומגוו־נים, כמו המאבק הדתי והתורני בארה"ב, שנת השמיטה, עניני חינוך, הצלת יהודים מארצות מצוקה, ההתמודדות עם ההקצנה האנטי־דתית ועוד. ככבכל שנה, תגיע השתתפות השיא בועידה בעצרת הפומבית הגדולה שתיערך במוצאי שבת ובה ישמיעו את דבריהם חברי מועצת גדולי התורה וחברי נשיאות אגודת ישראל.

הועידה תינעל בסעודה חגיגית ביום א' אחה"צ, לאחר שני מוש־בים, שבאחד מהם יתקבלו החל־טות על תכניות הפעולה לשנה הקרובה.

השבוע יום ההילולא של האדמו"ר רבי גדליה משה מזוועהיל זצוק"ל

השבוע ביום ג' אור ליום ד' כ"ד חשון חל יום השנה ה־37 להסתלקותו של הצדה"ק כקש"ת האדמו"ר רבי גדליה משה מזו־וועהיל זצוק"ל שנסתלק בשנת תשי"ז בירושלים.

ביום שלישי בערב יומא דהי־לולא מתכנסים חסידי זוועהיל לסעודת ההילולא וההתוועדות בביהכ"נ הגדול בשכ' בית ישראל, ולעריכת השולחן ע"י כ"ק האד־מו"ר שליט"א.

למחרת, יום רביעי בבוקר, יעלו חסידיו ומוקירי זכרו הנערץ לפקוד את מקום מנוחתו אשר בביה"ק בשיך־באדר (גבעת רם) לשאת תפילה ולשפוך צקון לחש לישועת ישראל בכללות ובפרטות, בתח־בזה שתצא מישיבת זוועהיל.

עשרות קצינים נעצרו בסוריה

"להפטאוף הצרפתי מוסר, כי עשרות קציני חיל האוויר הסורי נעצרו בדמשק לאחר שנחשפה מעורבותם במזימה להפלת אסאד באוגוסט 1986.

הכונו

לחגיגה המשולשת של

מוסדות בוסטון בארה"ק

★ חנוכת ביהמ"ד גבעת פינחס

★ הכנסת ספר התורה

★ סיום הש"ס וסעודת הילולא

שתתקיים בע"ה במרכז חסידי בוסטון בהר נוף, ירושלים תובב"א

בימי ו'־ח' כסלו תשמ"ז

פרטים יבואו

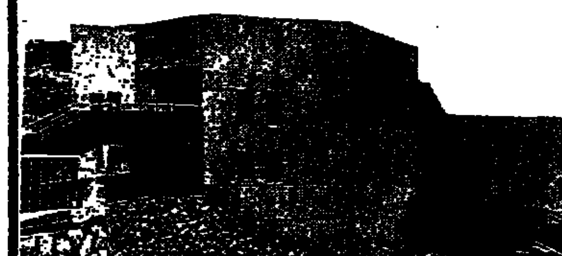

מוסדות "אור חוזר"

בנשיאות כ"ק אדמו"ר רבי שלמה מן שליט"א

בשורה חשובה

הרינו שמחים להודיע על פתיחת

כולל ערב

לאלו המעוניינים ללמוד שלא עמלק"פ

גמרא, הלכה, מוסר, עבודת הבורא

הלימודים יתקיימו בבית מדרשנו

רח' רבי ישראל נג'ארה 4, ירושלים

ההנהלה

למעסיק החרדי באזור ירושלים!

ביד לשבים תוכל למצוא

עובדים במגוון רחב של מקצועות

השרות ללא עמלה

יד לשבים טלפון 273215

הננו שמחים להודיע

לציבור הרחב

שנפתחה מחדש ההרשמה

לבית הספר החרדי ללמוד אורגן לבנים ולמבוגרים

לפרטים: "נבל וכנור"

יחזקאל 8 ירושלים 02־272802

תפוצה

יצא לאור הספר

שיעורי בקיאות

מסכת בבא־מציעא

ב' חלקים

מאת הרב הגאון

רבי יעקב רבינוביץ־תאומים

ר"מ בישיבת קול תורה לצעירים

להשיג בכל חנויות הספרים

הפצה ראשית "תפוצה"

"מבחר הספר" ר' ברסנורא 3 ב"ב טל. 788161

בס"ד יצא לאור הוצאה שניה של הספר החשוב

"תשובות והנהגות"

מאת הפוסק הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א

רב ואב"ד דק"ק "מרכז התורה" יוהנסבורג

- כאלף תשובות -

הלכה למעשה בכל ענפי החיים ע"ס ארבעה חלקי שו"ע עם חדושי דינים והנהגות מגאוני ישראל

- להשיג בחנויות הספרים -

קונטרס / קונטרס / קונטרס / קונטרס / קונטרס

לישיבה מכובדת בירושלים

דרוש מתרים

תנאים טובים למתאים

לפנות לטל. 522524; בשעות הערב 5-10

חדש

חדרים

בלתי חוזרת

בהר נוף

בקריה החסידית היוקרתית

ב־הר־נוף

בניה עצמית ברמה גבוהה

מחירי מציאה!

בניה ודות פאר

*4 חדרים (אחד קטן) החל מ־ $52,000. —

*4½ חדרים (מרווחת במיוחד) החל מ־ $62,000. —

*פנטהאוז (מרווחת במיוחד) $79,000. —

** מפרט טכני מעולה **

לפרטים פנ "הר־נוף", רח' [illegible] ירושלים

דור־נוף

02-24 30 21 ; 22 86 33

ירושלים: מלכי ישראל 6

בני ברק: חזון איש 15

בשכבך ובקומך

ספר הבוקר

ספר הליל

לילדינו בני החיל

שפצו־נא (פרנציה)

שפוצי בניה כלליים

★ אינסטלציה

★ עבודות חשמל

★ סיוד וצבע

★ מחיצות גבס ובידוד

טיפולים מיוחדים לרטיבות בחומרים אקריליים

אורי ועמי טל. 02־418161

ירושלים: מלכי ישראל 6

בני ברק: חזון איש 15

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג

ג' כרכים

בג' תשלומים

מישור

ר' עקיבא 124 ב"ב

טל: 783703

חדש

א

תקון קוראים לוקס

ב

בני יששכר

ב"כ

ג

פנים יפות

ה"כ

ד

יין הטוב

על התרגומים

ד"כ

ספרי קודש זה מישור

זכור

כי עכשיו הגיע הזמן שתצטרף ללומדי המדרש רבה בקבוק המדרש עם הפירוש

ישועות יעקב

תוכנה שכל דברי המדרש מבוארים ומפורשים בטוב טעם ודעת ללע"ע ובנוסף שני כרכים על כל סדר בראשית בדפס בהסכמת גדולי הדור עכשיו במחיר מבצע אל תשלמו יותר

רק 30 שקל כולל דמי משלוח בארץ

ונמצאים בדפוס עוד שני חלקים על שמות ויקרא ובמצא בחנויות הספרים או פנו ישיר להמחבר

יעקב דב

רח' הזית 16 י־ם

טל 02־381282

מחיר מיוחד עבור מוכרי ספרים

דרוש מפיץ

הוצאת "אומן"

ת.ד. 6072 ירושלים (טל. 02־228671)

בימים אלה יצא לאור הכרך החמישי של

"פרפראות לתורה"

מאת מנחם בקר

אמרות, מדרשים וספורים

לספר דברים (351 עמ')

הפצה ראשית: "ספרי המרכז"

רח' פינס 11 ירושלים, טל. 248478

רכוש לבני־ביתך ולידידך את חמשת הכרכים של הסדרה בקופסה מהודרת!

הנהלת מוסד "נוה גיל" להורים

שמחה להודיע על פתיחת בית החלמה למבריא ולקשיש

"נוה גיל" שוכן באזור וילות שקט ויפה ומנוהל באוירה משפחתית חמה נעימה ומטופחת בפיקוח רפואי תמידי

ניתנות ארוחות חמות ומזינות דיאטתיות כשרות למהדרין מן המהדרין כולל שמירת שנת השמיטה כהלכתה. עדיין נותרו מספר מקומות לשומרי שבת בלבד

טלפן בין השעות 9.00 ל־1.00, 02־664515

ירושלים: מלכי ישראל 6

בני ברק: חזון איש 15

הסדרה הנפלאה

ספורי צדיקים

בהוצאת מחניים

בכריכה קשה 14 כרכים

3 תשלומים x 40 ש"ח

למה להמתין?

ביקרתי בחוה"מ סוכות בקרית קמניץ בירושלים. הותרשמתי, התפעלתי, והוקסמתי מהמקום, מהאוירה, מהדירות המרווחות והיוקרתיות והמחירים הנוחים ביותר בירושלים.

עשיתי עסקה!

מכרתי את דירתי הקטנה והצפופה וקניתי דירה נוחה ומרווחת ונשאר לי כסף בצד.

ומה אתך?

בא והתרשם בעצמך לפני עלית המחירים.

פרטים קרית קמניץ 528/2 טל. 02־859090

לישיבה לצעירים (אשכנזית) מתבססת

דרוש

אברך בן תורה

המוכן להתמסר לביסוס הישיבה ע"י פעולת רישום וקליטת בחורים תמורת תשלום נאות

בין השעות 6.30-10.30 בערב — 03־700378

בין השעות 1-3 בצהרים, 9.30-11 בערב — 02־817208

מכירה מיוחדת

בית החלוק

חגי 22 ירושלים

אנו תמיד מפתיעים במחירים זולים

חלוקים, כותנות לילה גם לכלות, פיז'מות לגברים

בימי ראשון שני ושלישי

7.30—7.30 9.30—1.00

להתראות

לשבוע בלבד

אם נותנים לך קח!

מבצע בלעדי ללירית

ר' עקיבא 122 בני ברק טל. 789392

כל הרוכש השבוע מכונת תפירה ב"לירית" יקבל את

כסא מסז' המועיל המון לבריאות

כל הסוגים, כל המודלים בשוק

המחיר הנבוך מובטח אפשרות לתשלומים נוחים

כל התיקונים אצלנו כוללים אחריות

עשה עסקה במקום אמין מהטובים ביותר

עם שרות ויחס אישי

מחליפים ישן בחדש

שלום גלאם

מנהל החנות

ירושלים: מלכי ישראל 6

בני ברק: חזון איש 15

הופיעה מהדורה חדשה של הספר המבוקש לילדים

הפתעה שכזאת

בוטיק

שיק

לאשה ולילד

הלבוש עושה את האדם ובוטיק שיק — את הלבוש

בוטיק שיק — מלתחת החורף המושלמת לאשה ולילד

הנחות ומבצעים עד 15%

שיק—הבוטיק המקדים את כלם

רח' יפו 51 בחצר

מול בנין העמודים ירושלים

בהנהלת יעל ועליזה

משה עקיבה דרוק

לא מדובשך ולא מעוקצך

המנה השבועית של הסתה אנטי דתית היתה מעורבת, ולא כדי להמתיק מעט את הגלולה המרה, היא נשמעה משני כוונים. ההפסדים הגדולים שצברה חברת "ממוני בית שמש", והגילויים הסיטונאיים של שחיתות בצמרת, לא העסיקו כל כך את מנהלי מסע הצלב נגד היהדות החרדית, אלה הקופצים על כל הזדמנות במטרה אחת, להכפיש את שמה של יהדות זו ונושאי דגלה, במסע זה בולט השקר שאין לו רגליים באופן ברור. כל כך עד שיש מקום לתבוע את המעלילים על הוצאת דיבה.

חבר המסיתים אינו בוחל אפילו בסגנון המזכיר את צורות ההסתה של האנטישמיים הגרועים ביותר, אלה שביקשו תמיד לעשות את היהודים "שעיר לעזאזל" על כל תקלה. "יהודה נא ויהודה" היו זועקים האנטישמים בפולין בכל הזדמנות. את הדוגמאות אפשר למצוא בקלות בכל הספרות האנטישמית מאז צמיחתה. "היהודים שולטים על כל העולם כולו". היהודים אוכלים לחם חסד והם "הפרזיטים".

טרם עיכלנו את מסע הצלב שהתנהל לפני ימים מספר, בנושאים שהיו על סדר היום הציבורי, אם זה בשאלת ההשתלה של כבד ולב, מסע שנשמע כמו עלילת דם ומכמר נשמעה האשמה, כאילו הרבנים אין להם הרגישות להצלת חולים, ואיש לא העלה על סדר היום את הדיון בשני מעשי רצח, ואולי אף בארבעה שנגרמו עם כשלון השתלות הכבד שבוצעו בבית החולים הנושא את שמו של העשר הגדול, אשר עליו אמרו: "ממשה עד משה לא קם כמשה". טרם ירד מסדר היום הנושא השני שהזין את נושאי הצלב, בדמותם של הריפורמים, המבקשים לכבוש את המלכה בביתה, האנשים שעליהם רובצת האחריות לסכנת הכליון המאיימת על הקהילות היהודיות בעולם כתוצאה מנשואי תערובת הגורמים להתבוללות, וכבר קפצו עליהם פרשיות שאינן חדשות, והם חוזרים עליהם ככלב השב על קיאו.

נושאי דגל המסע כנגד ערכי היהדות, לא למדו דבר מן הכישלון ההיסטורי. התקלה שאירעה באחד ממטוסי "אל על" בערב שבת, גרמה או לא גרמה הפסד של כמה עשרות אלפי דולרים, וכבר קפצו עליה, כדי לגבות את חשבונם ולחדש את הויכוח בשאלת הטיסות בשבתות ובמועדי ישראל. ונושאי מסע הצלב שולפים מן השרוול את הסכין המושחזת שהם משתמשים בה לעתים קרובות. הם הנושאים לשוא את דגל חופש הביטוי המופקר וחסר הרסן. הם כבר יודעים, לחשב חשבונותיה של "אל על", כמה היא מפסידה בכל שנה כתוצאה מן "הגזירה" שנגזרה עליה, והם מבקשים להשכיח מן הזכרון את מה שידוע לכל מי שרוצה לדעת, שבימים ההם צברה החברה הפסדים בשיעורים מדהימים של מאות מיליוני דולרים. הפסדים שהביאו את החברה לסף פשיטת רגל, ואילצו את הממשלה למנות לה כונס נכסים, שאלמלא המאמצים שהשקיע לייעל אותה, היה צורך להציע למכירה, את מה שמכנים "המוביל הלאומי".

מטוסי "אל על" משמשים מטרה למתנכלים מבחוץ, שלא פעם אחת, ביקשו לפוצץ אותם על ידי הטמנת חומרי נפץ, או לחטוף אותם על נוסעיהם ולעשותם בני ערובה. מטוסים אלה משמשים גם מטרה למתנכלים מבפנים, אלה המבקשים לעשות אותם מכשיר להרבות חילולי שבת, אפילו במחיר הפסדים גדולים. אפילו אם בדרך זו הם עלולים לפוצצם לא בפצצות, כי אם בטילים מילוליים שנשלפים מן השרוול, כאילו החברה מפסידה סכומים גבוהים המסתכמים במאות מיליוני דולרים. הזיוף והשקר מבצבצים מתוך המספרים שלא תואמו מראש, די לו לצוטט אחד להפריח סכום של 85 מיליון דולר הפסד, חבר מספק בעשרים וחמישה מיליון דולר, ובלבד שהדברים ישמנו את גלגלי ההפיכה, באותו סגנון שבו השתמשו אנטישמים לשמן בדם יהודי את גלגלי המהפיכה בזמנם.

השוואה זו תיראה בעיני אחרים מוגזמת מעט, אבל מה נעשה, אם אי אפשר לדבר בסגנון סולידי יותר כלפי אנשים שעליהם נאמר: עם עיקש ותהר קש. חבר הכנסת וירשובסקי לא בחל בסגנון שהסעיר לא רק את חברי הכנסת הדתיים, מתוך הנחה, כי סגנון זה אהוב וחביב על אנשים הניזונים מאימרות כנף נאלחות. ואפשר לומר עליו את הפתגם העממי הידוע, שמה שמונח על לבו של המפוכח יוצא מלשונו של השיכור. המרחק בין הדברים שהשמיע השבוע בכנסת לקריאה לחרום נוסעים על "אל על" אינו כל כך רחוק. לא מלבד בדה את הכינוי "שטריימל טורס". ביטויים מתונים יותר ואולי מעודנים יותר אפשר לשמוע, אמנם, לעתים רחוקות גם מפיהם של עובדים בחברת התעופה הלאומית, כאלה שאינם יכולים למחול על ההפסדים הכספיים או ליתר דיוק, מניעת רווחת "שכר שבת" בשיעור של 450 אחוז, שנגרם להם על ידי הפסקת הטיסות בשבת ובמועדים.

אולי מתכוונים אלה להפסד האישי של אותם עובדים, ביניהם גם יושבי המשרדים, שהרוויחו בעבודת שבת בלבד יותר משהרוויח עובד רגיל שאינו רוצה ליהנות משכר שבת. לא צריך לחפש הרבה כדי לגלות, שאל על לא ראתה ברכה בעבודה זו של שבת. והרי כבר אמרו חכמים, שגם בעבודה של ערב שבת ומוצאי שבת אין סימן ברכה. עובדה, מאז שהופסקו הטיסות בשבת, התקדמה החברה ברווחיותה, כפי שסיפר שר התחבורה מר חיים קורפו, שבודאי לא נשכחה ממנו גירסא דינקותא. שר התחבורה מר קורפו, שאזר אומץ לב והטיח דברים בפניהם של נושאי מסע הצלב נגד השבת, לא דיבר מהרהורי לבו, כפי שמדברים אלה שעושים חשבון הפסדים, דיבורים שאין להם על מה להסתמך. אולי אנו משתעשעים באשליה, כי בעתיד יסכרו פי דוברי שקר אלה. חזקה עליהם אותה סיסמה של אשף התעמולה הנאצי גבלס, שדי לחזור מפעם לפעם על שקר כדי שאנשים יקבלו אותה כאמת. אותם כלי תקשורת שהפיצו את השקר, לא פרסמו את דברי שר התחבורה.

* * *

השבוע עסקה ישיבת הממשלה, לא בפרשיות כמו, "ממוני בית שמש" שעומדים לפני התמוטטות, לאחר שצברו הפסדים של מאה מיליון דולר. ולא במשברים הכספיים של חברות אחרות שצוברות רק הפסדים עצומים, והם פושטים יד בקופה הציבורית. היא עסקה במשבר הכספי העובר על המוסדות להשכלה גבוהה. לא היינו נזקקים לדיון זה אלמלא נתלוה לו מחזה צורם, בהפגנת הסטודנטים המפונקים המגיעים ברוב בם בכלי רכב מן המודל האחרון ואינם מוכנים לשלם את שכר הלימוד שתבע מהם, שכר לימוד שהוא נמוך יותר משכר הלימוד שגובות הגננות עבור תינוקות המשחקים בגן הילדים. וזאת גם מהורים, שיש להם ילד אחד או שנים בכל שנה בגן הילדים.

הסטודנטים חזרו על קיאם, לתבוע את כבשת הרש שמקבלים אלה שנותנו את כל תענוגות העולם הזה אלה המבטיחים את עתידו הרוחני של עם ישראל. ועל פי הכלל המקובל היום, שיש להמחיש כל דבר למוח המיטמטם בדברים בטלים, הציעו לשנות את שמה של האוניברסיטה שבה מקבלים גם אוהדי אש"ף את כל הזכויות, לשם "ישיבה של פושטי יד". כמובן תבעו להעביר למוסדות ההשכלה הגבוהה את כבשת הרש של הישיבות, סכום שאינו עומד בשום יחס לסכומים שמקבלים המוסדות [illegible] של עם אחד ובלעם בדלגה בהיסטוריה היהודית. סכום שאין בו כדי לכסות את השכר הגבוה שמקבלים המרצים, ואת טובות ההנאה והטובות השונות, שכמותן לא מקבלים בשום מוסד אקדמי בעולם. תשלומים שגרמו למשבר הכספי שבגללו נזעקה הממשלה לדיון ובגללו דוחה הצירה את כל הנושאים הבוערים. הממשלה מציעה לקצץ את שכרם של מקבלי גימלאות, אבל לא את של היושבים ראשונה במלכות.

הסטודנטים, כמו אותם חברי כנסת ומעצבי דעת הקהל בתקשורת, למדו לדעת שתוקה על לשון הרע שיתקבל על הלב, ואין לך אמצעי הסתה טוב יותר מן הגורמים למשבר הכספי, מאשר עשיית לומדי תורה לשעיר לעזאזל. שניהם נוהגים באותה קלות ראש וחוסר דעת, כפי שנהג אותו קברניט שספינתו נטרפה בלב ים, והוא הזדק תחילה את הטלית והתפילין של היהודי כדי להקל על עומס הספינה המיטלטלת בגלים. הם לא הדשו להפחית את שכרם המופרז של המרצים, ששכרם גדול מעבודתם קטנה, שכר גבוה שממנו נהנים גם עובדי מינהל בכירים, הם לא הפגינו נגד מחצית מחברי הממשלה שיצאו למסע תענוגות על חשבון הקופה העניה. הצדק החברתי שבשמו הם נוהגים לדבר בגבהה, לא הוציא אותם להפגנה על הפגיעה בהכנסה הזעומה של מקבלי הקיצבאות והגימלאות, שהם טרף נוח למחפשי מקורות לקיצוץ תקציבים. הם גם לא הפגינו נגד מנהלי הבנקים הכושלים שמקבלים שכר גבוה, ושאינם מוכנים לגלות אותו אפילו לחברי ועדת הכספים של הכנסת, אם אלה לא יתחייבו בשבועה שלא לגלותו.

* * *

היינו עוברים לסדר היום ולועגים להם. "ימיר עלין זיי איבערלעבען" היו שרים יהודים בימי עברה וצוקה שעברו עליהם. אילו היינו יכולים להוסיף נגדם: לא מדובשך ולא מעוקצך. והאמת היא, שליהדות החרדית מספיק אפשרויות, גם כספיות, כדי להטיח מלים בסגנונה בפניהם של אלה, המזוכים לספק תקציבים שמנים בכדי לקיים מיפגשים בין נוער יהודי ולא יהודי, על אף הסכנות הנובעות ממיפגשים אלה לעתידו של העם היהודי. סכנת הכליון המאיימת על הקהילות היהודיות בגולה, היא בעיקר תוצאה של נשואי תערובת, ורעה חולה זו החלה לפגוע לא רק בשוליים של החברה היהודית בארץ ישראל.

הפער העמוק שנפער בין חלקי העם היהודי, מאז צמחה תנועת ההשכלה והמשכה בציונות החילונית, הוא השדה שעליו צמחו אותם גידולי פרא. שנים רבות שמרנו על מרחק מטעמים עקרוניים. המציאות החדשה של מדינה שינתה הרבה מן הדברים. לא באנו לערער או להרהר על הדרך שבה הלכנו עד כה, דרך שנסללה על ידי ראשונים כמלאכים, שקבעו שיש הבדל בין השתייכות לארגון שאתה זכאי לפרוש ממנו, ובין מדינה ושלטון שאין לך אפשרות לפרוש ממנה.

אולם, אין זה פוטר אותנו מלעשות את חשבון הנפש, ולבדוק אם לא התקרבנו יותר מדי, אם לא נעשינו בהכרח תלויים ברצונם של אחרים. יש צדדים לכאן ולכאן ואין זה מסמכותנו להכריע. אילו היתה היהדות החרדית מרגישה בטוחה דיה, כדי לומר ולהטיח בפניהם את המלים — לא מדובשך ולא מעוקצך, היו מתייחסים אלינו ביותר כבוד והדר, והיו הם עושים את חשבון הרווח וההפסד ולא היינו נאלצים לעמוד יום יום לפניהם כעניים בפתח. לא היינו מוצגים כפושטי יד, אלא כאורחים המקבלים את מלוא הזכויות לקיים את אורח חיינו בכל התחומים. הלואי ונתבדה, מסע השיסוי חסר המעצורים שמחפש לעצמו כל שבוע עילה חדשה, עלול לכרסם כירסום עמוק במעמדה של היהדות החרדית בעתיד שאולי אינו נראה לעין. גדולה השנאה שמפעפעת בקרב חוגים מסוימים, והרי "השנאה מקלקלת את השורה".

לא כדי להוסיף אבן על הלב נועדו הדברים, אלא כדי לעורר מחשבה שניה שתחזיר ליהדות החרדית את כבודה כוחה והשפעתה המקרינה בדרכים, ובעיקר במעשים חיובים, שיש בהם כדי להרבות כבוד שמים ולהגדיל תורה ולהאדירה. ואין לך אמצעי טוב יותר, מאשר האחדות של המחנה שיהיה לו הכח לבחון את והאמצעים [illegible]

דוד אבן — חוגים מדיניים

מי נתן את ה"או קיי" למסע הרצוג לאוקיאניה

כאשר יצא נשיא המדינה, חיים הרצוג, לביקור באוסטרליה, לפני 3 שבועות, היה לכך אופי של ביקור ממלכתי. נשיא מדינת ישראל נענה להזמנה מאוסטרליה ובא לקיים ביקור רשמי ולגיבוי בהחלט. שאלה אחרת היא, האם היה צורך והאם היה מוצדק שהנשיא יטוס במטוס מיוחד של חיל האויר, בליווי פמליה גדולה של אנשי לשכתו, עתונאים ואנשי תקשורת. אולם מבחינה מדינית גרידא, הביקור באוסטרליה נראה סביר למדי.

כדרכו של ביקור המקיים נשיא מדינת ישראל בארץ אחרת — הוא נפגש לשיחות עם הקהילה היהודית שם. מבקר בבתי הכנסת ובמוסדות היהודיים הקיימים ואפילו קורא ליהודים לעלות לישראל. אף אחד מאנשי הממשל האוסטרלי אינו מערער על כך, והדבר רק מוסיף נופך לביקור הרשמי, שבמסגרתו נפגש מר הרצוג עם ראשי השלטון שם.

עד כאן הכל טוב ויפה. אפילו ה"קפיצה" לניו-זילנד לא היתה מקלקלת את השורה, אילו בכך היה מסתיים המסע ומטוסו של מר הרצוג היה מפנה את חרטומו בחזרה לכיוון שדה התעופה בלוד.

אולם, כנראה, שלא כך סברו נשיא המדינה ופמלייתו ואנשי משרד החוץ. הם חשבו, שכדאי לבקר בעוד כמה ארצות ומדינות באזור. בעצם, קשה לדעת, האם אפשר לכנות את איי פיג'י, [illegible] בעוד שיתכן קטן כל כך, ביחס ישיר למידת השפעתן על המדיניות העולמית, ואפילו באזור שבו הם קיימות.

כמובן, כאשר נשיא מדינה מגיע לאי הקטן ביותר, שעל המפה המדינית הוא נחשב כ"מדינה" ריבונית לכל דבר, אי אפשר להימלט מכל הרישמיות וכללי הטקס הקבועים: משמר כבוד, קבלת פנים, אירוח, ליווי, שמירה בטחונית מלאה וכו' וכו'.

כך אירעו קוריוזים לא מעטים במהלך הביקורים בארצות ובאיים הזעירים הללו, כאשר משאבות במדים צבעוניים קידמו את פני מר הרצוג, בליווית הילולות כמנהגי המקום, כאותו אדם לבן שהגיע לראשונה למושבות האינדיאנים באמריקה. כאן נפגש מר הרצוג עם איזה "צ'יף" כפרי ובמקום אחר נאלץ לחזות במחולות שבטיים מוזרים. ספק האם לכך היתה הכוונה בעת צאתו של נשיא המדינה לאוקיאניה.

אלא שהבעיה אינה הטקסים וצורת הביקור. השאלה שצריך לשאול היא, האם היתה תועלת והאם היה בכלל צורך לקיים את הביקור ב"מדינות" אלו? האם לא גרמו לנזק יותר מאשר הועילו?

● נשיא או מחלקת הסברה

ראשית — ממתי נשיא המדינה הוא מחלקת ההסברה של משרד החוץ? אם, כפי שמודיעים אנשי לשכת הנשיא, הביא המסע את "דבר" מדינת ישראל לארצות רחוקות אלו בהצלחה רבה — ויתכן שאכן כך קרה — הלה כאן טעות חמורה. ראש מחלקת ההסברה במשרד החוץ, השגרירים המקומיים ואולי שר החוץ, הם שהיו צריכים לנסוע ולא נשיא המדינה.

שנית — אי אפשר להתעלם מעובדות. יותר מפעם ויותר מפעמיים התקבל רושם, שגם באותן ארצות קטנות "בלעו" בקושי את ביקורו של מר הרצוג וביקשו להיפטר ממנו מהר ככל האפשר.

זה התחיל בניו-זילנד, המשיך ב"הצגה" לאומית סין מגבול הונג קונג (כאילו שיש להצגה "הסטורית" שכזו איזו משמעות מדינית או אחרת). נמשך בקיצור הביקור בסינגפור והגיע עד לביטול מוחלט של הביקור באיי הפיליפינים.

ברור וידוע, שלגבי כל תקרית מעין זו אפשר למצוא סל מלא הסברים, אבל יש עובדות שעליהן אי אפשר להתווכח. וצריך לקחת בחשבון לא רק את הבושה והחרפה שנגרמה למר הרצוג כנשיא מדינה, אלא גם את הנזקים שנגרמו למדינות בהן ביקר.

האם סבור מישהו בלשכת נשיא המדינה או במשרד החוץ, שההפגנות במלזיה נגד ביקורו של מר הרצוג בסינגפור הועילו במשהו למדינה זו, או הוסיפו להסברת עניינה של ישראל שם? החזרת השגרירים של מלזיה ואינדונזיה מסינגפור הוסיפו לישראל אהדה?

אנשי משרד החוץ נאלצו לעמוד כעניים בפתח ולהתחנן, שמסעו של מר הרצוג בפיליפינים לא יבוטל, דבר שכידוע לא הועיל במאומה והביקור אכן בוטל. מדוע מדינת ישראל צריכה להראות, כמי שמבקשת טובות מאותם איים רחוקים, במקום שאלו יבואו לחפש כאן את מבוקשם? הרי הם הצים נשק וסיוע כלכלי מישראל, אז לשם מה צריך לרדוף אחריהם?

ואם באמת גרם מסעו של הנשיא לנזקים מדיניים הן לישראל והן למדינות שבהן ביקר — מאליה עולה השאלה, כאמור, האם בכלל היה צורך לקיימו.

● כמה יהודים יש באוקיאניה

לאלו שיטענו, כי הנשיא השפיע על יהודים לעלות לישראל — מוטב שלא לעסוק בכלל. המועטים עצמם יודעים היטב, כמה יהודים יש בכל הארצות שביקר הנשיא, במיוחד במדינות כמו טונגה, פיג'י, סינגפור או הונג קונג וניו-זילנד... באוסטרליה יש אמנם כמה אלפי יהודים, חלק גדול מהם יורדים מישראל, אך הסיכויים להשפעה הם קטנים ביותר.

אם שגרירי ישראל באזור זה מדווחים היטב ובצורה שוטפת למשרד החוץ. בודאי יודע מר שמעון פרס, שר החוץ, לאיזו תשומת לב מיוחדת זוכה שם ישראל. הידיעות המרעישות ביותר אצלנו זוכות שם ל"כיסוי" של ידיעה ברוחב של טור אחד בעמוד 18 למטה. קשה להניח שביקורו של נשיא המדינה באוקיאניה ישנה את המצב.

● מי היה השלומיאל?

במשרד החוץ היו עדים השבוע לגלי הביקורת נגד הביקור, שנמשך 3 שבועות, למרחק של 50,000 ק"מ ב-6 ארצות. "הרבה פרטים בביקור לא תואמו עם משרד החוץ ולשכת הנשיא פעלה כ"משרד חוץ" עצמאי יותר מפעם אחת" — אמר פקיד בכיר במשרד, שהיה קרוב לעניני המסע לאוקיאניה. "אם היו מתאמים יותר — היו נעשות פחות שגיאות" — ציין הפקיד.

בלשכת הנשיא נשמעו, לעומת זאת, "זמירות" אחרות לגמרי: "אנשי משרד החוץ עבדו כמו שלומיאלים. כאשר הנשיא עמד במסיבת עתונאים באוסטרליה ונשאל על פרשת ועננו, נאלץ לומר שאינו יודע מיהו ועננו ולא ידוע לו אם אדם כזה עצור בישראל. באותו יום עצמו פירסמה ממשלת ישראל הודעה רשמית, כי ועננו עצור בישראל ויועמד לדין. האם מר הרצוג לא היה נשמע לעתונאים שם כאידיוט?"

כך או [illegible]

נתן גילרמר

"מזכירה אוטומטית"

פעם היו בני אדם מדברים זה עם זה פנים אל פנים, והעניינים היו מסתדרים פחות או יותר. משהמציאו את הטלפון התחילו הבריות לדבר אחד אל השני דרך השפופרת. המגעים האישיים מתבצעים באמצעות מכשירים פלסטיים, מזוגים, כפתורים ולחצנים, הפגישות בין האנשים הולכות ונעשות נדירות יותר, ויחסי החברה קיבלו גוון אחר לגמרי.

כשאתה קורא ב"המודיע", שבת דודתך המהוללת התארשה בשעה טובה ומוצלחת עם פלוני הבחור העילוי המופלג, אינך חייב לכתת רגליך וללכת לבית דודתך הגרה בשכונה מרוחקת או לנסוע לבני ברק כדי למסור את ה"מזל טוב" והאיחולים הלבביים, ולהתאבק בכוסית "לחיים" ולטעום את העוגות שנשארו מחגיגת האירוסים, ולבזבז על כך כמה שעות טובות. אלא כל מה שעליך לעשות הוא להרים את הטלפון ולהכניס את כל רחשי לבך החמים לתוך השפופרת הקרה — ושלום על ישראל. כשהטלפונים לא היו מצויים היו הברכות ארוכות ושופעות מליצות מתקתקות, שכן הייתי יושב על כורסה מרופדת בסאלון של בעל השמחה ובהרחבת הדעת. כיום אתה עומד ליד הטלפון על רגל אחת, כי אתה צריך לרוץ למכולת או ממהר לעבודה, ולכן הברכות הן בדרך כלל סטנדרטיות ומסתיימות כמעט תמיד במלים: "נו, להתראות בשמחות... כל טוב"...

* * *

כך קורה לעתים קרובות, שקרובי משפחה פוגשים אחד את השני ברחוב, ואינם מכירים זה את זה. פעם היו ביקורי חג חובה. היו הולכים לכל הסבים ולכל הסבתות ולכל הדודים ולכל הדודות, לאחייניות ולבני דודים, לגיסים ולידידים. יושבים שבת אחים גם יחד, והזמן היה בשפע. איך הסתדרו אז עם הזמן וכיצד הספיקו להיות אצל כולם — איני יודע.

עכשיו כשמגיע חול המועד מתרפקים כולם על הטלפונים העמוסים לסגולה ראש, כל הבוקר אתה שומע את התקליט: "כל הקוים בבית(?) תפוסים"... וכשמקבלים סוף סוף את הקשר מתנהלת השיחה כצורך כך: "חג שמח סבא! מה שלומך? מה אתה עושה בחג? יושב בסוכה? יפה! ואיך סבתא? מבשלת? יופי!... ואיך כולם? ומה נשמע בבית הכנסת? הכל בסדר? יופי!... מתי נבוא? אני יודע? אין זמן... כל השנה עובדים, בחג צריכים לנסוע עם הילדים... אתה צודק סבא, אבל מה אפשר לעשות? לאף אחד אין זמן היום... אני ממהר סבא... תמסור חג שמח לסבתא... כל טוב... להת..."

* * *

שיחות הטלפון מגיעות לשיא בערב יום כיפור. קשה להבין איך הצליחו האנשים להגיע בזמן לתפילת "כל נדרי", בתקופה הטרום-טלפונית, כאשר כל משפחה היתה הולכת לבקר אצל כל הקרובים כדי לאחל להם גמר חתימה טובה. כעת מספיקים בקושי "לצלצל"... ומרבית הברכות והאיחולים משודרים דרך הטלפון באמצע הסעודה המפסקת. כל המשפחה מסתדרת ליד הטלפון וכל אחד בתורו דוחס את הברכות לתוך השפופרת... בגלל השעה הדוחקת, האיחולים הם סטנדרטיים וקצרים להפליא... "שנה טובה, סבא, כל טוב" "גמר חתימה טובה, סבתא, כל טוב"... "שנה טובה לשנה הבאה, ויהיה כל טוב"...

וכשהקשר נפסק באמצע נשארות הברכות תלויות ועומדות בצד הזה של הקו עד מוצאי יום כפור...

* * *

אולם כל עוד המשיכו בני אדם לדבר אחד עם השני דרך הטלפון באורח ישיר, היה אפשר איך שהוא להתקיים. אך עם התפתחות הטכניקה האלקטרונית, הפסיקו האנשים בכלל לדבר זה עם זה אפילו דרך הטלפון, והם מבודדים ומלבנים ביניהם את מרבית הבעיות שלהם בתיווכה של "המזכירה האוטומטית" הצמודה למכשיר. כי אף אחד אינו נמצא במקומו אלא מתרוצץ אי שם. ומאז הולכים העניינים ומסתבכים ללא מוצא, ואף אחד אינו מוצא את ידיו ורגליו.

הנה למשל מר שלומי. הוא מצלצל ערב אחד לקבלן בלופוזובין, כדי להטיח בפניו את העובדה, שהתקרה בדירה החדשה שלו, שקנה ממנו ב-90 אלף דולר דולפת מים, כבר בגשם הראשון. מר שלומי ממלא כמובן את ריאותיו אוויר עד אפס מקום כדי להגיד לו לאותו נוכל בדיוק מה דעתו על קבלנים פושטי עור מסוגו, המשלשלים מיליונים לתוך כיסיהם, ומפקירים את לקוחותיהם ואת נשיהם וטפם לזלעפות מטר...

* * *

הוא מחייג את המספר בזעף, אך לפני שהוא פותח את פיו, הוא מקבל הודעה מוקלטת, בקול מתוק מדבש מהמכשיר האוטומטי. המצטער להודיעו שמר בלופוזובין אינו מואיל להמצא ברגע זה בשטח, וכי הוא יחזור רק בשעה שתיים ושלושים אחרי חצות הלילה... "אם רצונך בכך, אנא מסור את הודעתך עם הישמע הציפצוף, ואנחנו נתקשר אליך אחר כך... תודה".

דקלום זה מעורר קצת את שיווי משקלו, אבל מה הוא יכול לעשות? לך התווכח עם הרובוט... באין ברירה הוא מגלגל את טענותיו בפני המכשיר הקר, הקולט הכל בדייקנות מיד-בית, ומר שלומי מעביר את המטות לפינות היבשות, ומכוון את השעון המעורר לשעה 2.30 אחרי חצות...

* * *

השעון המעורר האלקטרוני מעורר אותו בדיוק בזמן, ומבלי לאבד אף רגע הוא מחייג אל הקבלן... אך במקום קולו של בלופוזובין הוא שומע שוב את קולו של האוטומט: "מצטער מאד... מר בלופוזובין נאלץ לצאת באורח בלתי צפוי ללונדון... נא להתקשר בעוד שבועיים... תודה".

מר שלומי רוצה כמובן לשפוך על ראש שונאיהם של ישראל את כל הקללות שבתוכחה — אך ברגע זה נופל מבטו על הסרט שבמכשיר האוטומטי הצמוד לטלפון שלו, והתברר שבלופוזובין אינו כה מושחת כפי שחשב. בסרט היתה הודעה קודמת של הקבלן בלופוזובין, שנקלטה במכשיר בשעה ששלומי ישן שנת ישרים, ובה נאמר: "צר לי על הגשמים הדולפים מהתקרה... אבל ריפוד הגג נעשה ע"י החברה הקבלנית של גולדמאכר... נא לפנות אליו... רק הוא יוכל לעזור לך... תודה".

זה מוציא אותו עוד יותר מן הכלים: הלה קיבל את המיליונים ועכשיו הוא שולח אותו לחפש את גולדמאכר... מר שלומי מבכם רוח שנאה במכשיר האוטומטי, העומד לו ללא זיע על השלחן צונן ואדיש... הוא העביר את האינפורמציה ועשה את שלו, ואתה לך ושבור את הראש...

* *

מה עושים? איך יכול לצלצל, בשעה שלש בלילה, לאדם שלא הכרת מעולם, להעיר אותו משנתו ולספר לו שהתקרה שלך דולפת. הוא ישלח אותך, על בטוח, לכל השדים והרוחות...

ובכן אין לו ברירה אלא לאכול את עצמו עד שעה שמונה בבוקר, ואז הוא מחייג את המספר של גולדמאכר... ואת קולו של מי הוא שומע? ניחשתם נכון: קולה של "המזכירה האוטומטית": "מר גולדמאכר יצא מהמשרד... הוא אינו מקבל עבודות חדשות עד חנוכה... אם זה משהו דחוף אנא מסור את הודעתך, עם הישמע הציפצוף, והיא תיקלט במכשיר לתשומת לבו של גולדמאכר"...

מר שלומי מדקלם שוב את סיפורו ב"אוזני" המזכירה האוטומטית של גולדמאכר... כותב את מספר הטלפון שלו, ורץ לעיסוקיו הדחופים.

* *

כשהוא חוזר מאוחר יותר למשרד, הוא מעיף עין מיד על הסרט של המכשיר שלו, ושם הוא קורא הודעה מוקלטת בשם גולדמאכר כזו הלשון: "מעולם לא שמעתי לא את שמך ולא את שמו של בלופוזובין, ואינני מעונין להכירכם בעתיד... מצדי אתה יכול לדפוק את הראש בקיר... תודה".

* *

עכשיו מרגיש כבר מר שלומי שהוא נתון בצרה צרורה, והוא מחייג מיד לעורך-דין פילבים כדי לשאול בעצתו כדת מה לעשות. המכשיר האוטומטי עונה לו שמר פילבים מסתובב עתה אי שם במסדרוני בית המשפט ואי אפשר להשיג אותו. "אם אין הדבר סובל דיחוי, אנא השאר הודעה שתיקלט ע"י המכשיר לתשומת לבו של פילבים... תודה".

מר שלומי שפך את כל לבו ב"אוזני" המזכירה האוטומטית של מר פילבים, על בלופוזובין ועל גולדמאכר ועל הגשמים שמטפטפים בדירתו החדשה... וביקש ממנו להודיע לו מה אפשר לעשות בזיון.

למחרת נקלטה במכשיר האוטומטי של מר שלומי ההודעה הבאה:

"הגשתי תביעות משפטיות נגד מר בלופוזובין ונגד מר גולדמאכר... נא להעביר אלי מיד שיק בסך 2,500 שקל חדש כדמי קדימה עבור הוצאות המשפט... תודה".

בשעה זו כבר הגיע לחץ הדם של מר שלומי לדרגה הגבוהה ביותר, ואשתו התקשרה בדחיפות לרופא הפנימי, ד"ר הארצשטיין...

"הנך מדבר עם מכשיר הקלטה" הגיע הקול מהעבר השני של הקו "ד"ר הארצשטיין יצא לחופשה... לשם הזמנת תור לרופא, נא להתקשר כעבור חודש... תודה".

באין ברירה הלכו מר שלומי ואשתו לחדר המיון... אם בינתיים יש לכם איזו עצה בשבילו, כיצד לצאת מן הסבך, אפשר לצלצל לביתו ולהשאיר הודעה במכשיר האוטומטי שלו...

י. שפיגל

ההימור בגורל העם

באחד מיומניו מספר בן-גוריון, כי כאשר בחוצות הערים בארץ-ישראל יצאו המונים לרקוד לאחר החלטת עצרת האו"ם על הכרזת מדינה יהודית בארץ, הוא היה עצוב ומודאג ביותר. הוא ידע אז את האמת לאמתה, כי קלושים ביותר הסיכויים של הישוב היהודי לעמוד במלחמה הצפויה לו מצד הערבים המתנגדים להקמת המדינה. הציבור, כמובן, לא ידע על כך מאומה. הוא "סמך על ההנהגה", שאם זו רואה בכך הישג היסטורי, בודאי היא יודעת מה היא אומרת.

מספר חודשים לאחר-מכן, כיום כ' באייר תש"ח, שלושה ימים לפני שבן-גוריון הכריז על הקמת המדינה, אמר הרמטכ"ל בפועל יגאל ידין, בישיבת מינהלת העם: "אם אני רוצה לסכם ולהיות זהיר, הייתי אומר ברגע זה שהשאנסים שקולים מאוד. אם להיות יותר כנים, הייתי אומר שהיתרון שלהם גדול", והכוונה, כמובן, ליתרונם של הערבים.

א. שיפר המביא את המובאה הזו מדברי ידין במאמרו ב"הארץ" (י"ד בתשרי תשמ"ז), במסגרת המאמרים שהוקדשו למלאות 100 שנה להולדתו של ב"ג, מסכם את מאמרו וקובע: "לנוכח הפיגור המשווע בכלי מלחמה ובהתארגנות אוזרי צבאות הערביים שעמדו לפלוש לשטחה של המדינה החדשה וכו', אין הגדרה קולעת יותר להכרעתו של בן-גוריון בעד הכרזת העצמאות, מאשר המילה הימור: ולא הימור סתם, אלא הימור נואש". ב"ג, הוא מוסיף וכותב, "פעל כמהמר בעת המעשה הגדול שהכתיר את חייו, מבלי שהתחשב בפער בין צורכי השעה הפוליטית ובין המשאבים שהיו בהישג ידו למימוש חזון הריבונות היהודית".

אם להמשיך בקו-מחשבה זה, התמונה המתקבלת היא מדהימה ונוראה. בארץ-ישראל נמצא באותה שעה ישוב יהודי המונה 650 אלף איש כשליש מתוך זה הם שרידי-חרב שהגיעו מגיא-ההריגה באירופה. ה"הימור", כפי שכותב שיפר, הוא לא על השאלה אם תהיה מדינה או לא, אלא אם הישוב הזה יהיה או לא יהיה בחיים, ח"ו. ברירה שלישית, בדרך הטבע, לא היתה. "היתרון שלהם גדול", אמר ידין, לב"ג לא היתה דעה אחרת מזו, אבל הוא הלך אל ההימור הזה, בידיעה מראש מה הוא גודל הסיכון.

* *
*

אבל ב"ג הימר לא רק על הקמת מדינה, הוא הימר על כל ההיסטוריה היהודית, כי יומרתו היתה "מהפיכה עברית", שינוי כוללני של דמות העם והסטייתו המוחלטת מן המסלול הקבוע לו, לרבות תוכנו הרוחני היהודי, כפי שעוצב במיוחד במהלך אלפי שנות הגלות.

ש. גרוס כותב באותו תאריך ב"הארץ" קטע משמעותי ביותר בנקודה מכריעה זו בתפיסה הבן-גוריונית:

"יש משמעות רבה לכך שהוא שקד על חקר המקרא תוך את התלמוד והפוסקים. לא בחברות ש"ס השתתף, אלא בחוג תנ"ך, שנים על גבי שנים. ימי הביניים כאילו לא היו לדידו. המהפיכה העברית היתה אמורה לא רק להעתיק את העם למקום חדש-ישן, אלא גם לפסוח על התקופה הארוכה שראשיתה גירוש המשכה דיכוי וגיזוך".

"גירוש ודיכוי", כן אבל "גיזוך"? — זו, כמובן, קביעה שרירותית של הכותב, היא חסרת כל ביסוס היסטורי-אמיתי. אכן, במהלך אלפיים השנים הללו לא ידע העם היהודי מנוח לכף-רגלו, נרדף מארץ לארץ, מגולה לגולה, נתון תחת עול מרצחים ורודפים, מסעי-צלב, אינקויזיציות, מוקדי-אש, מיזות ופרעות עד לשיא השיא של השואה הנאצית. אבל אין עוד דוגמה בהיסטוריית-העמים לפריחה רוחנית כפי שידע עם ישראל לאורך כל השנים הללו. עם כל תנועה חדשה בגלות, גלתה הלכה, גם התורה, כשהיא נלמדת, נדרשת ומתפרשת באלפי אנפין ומניבה יבול רוחני אדיר שאין דוגמתו בעולם [illegible]

אם בשמקנער של העם אכן [illegible] הנרדפת, הרי ההיסטוריה של העם ובה תרבותו הלכו והתרחבו, הלכו והעמיקו.

החזון "גיזוך"? עם שאינו יודע כמעט הפוגה מרדיפות, מוכיח חיוניות כה גבוהה ביצירה רוחנית אדירה הנרקמת ללא הפסק של רגע. עתה, בעבור שנים, כבר ידוע בבירור, כמה משטמה צוררה דווקא נקודה זו באפיון ההיסטורי של היהדות, את חמתו השטנית של היטלר ימ"ש, והדבר בא לידי ביטוי מוחשי, כשכל מקום שנכבש על-ידו באירופה, ראשית המלאכה של קלגסיו היתה לפגוע בבתי-כנסת ובמנהיגים הרוחניים. הרבנים והאדמו"רים עמדו תמיד בראש "הרשימה השחורה" שלהם ובחמת-זעם היו מסתערים על ספרי-תורה וספרי-קודש אחרים, לסמל בכך את עיקר תכלית מלחמת ההשמד שלו, על הנשמה היהודית הסגולית לא רק לעמוד בכל מנעמות הגלות אלא גם להתעלות, להזדכך ולהצטרף.

* *
*

איננו יודעים אם ב"ג בנה פעם במודע את הפיכתו ואת ניסוחה על יסודות ההרס של תנועת ההשכלה, אבל ודאי הוא שינק ממנה. והנה, לבד מכה שמרדה תנועה זו התרימה יד בתורת משה וביזתה את כל קדשי היהדות, היא פגעה בעם ישראל במובן ההיסטורי בכך, שסילפה את האמת, כאילו מצבו הקשה של עם ישראל נגרם לו בגלל "דביקותו" המלאה הבלתי-מתפשרת בתורה שבכתב ובתורה שבע"פ, בחז"ל, ראשונים ואחרונים, כלומר בהמשכיות של מסורת ומסירת התורה מדור לדור.

המשכילים פעלו כיהודים, הגם שהם מכונים "הגויבה", אבל לא היה משמע של ממש בהגדרה זו בשום מובן ארצנו. הם היו יותר "יהודי" מאשר הציונות. הציונות שהתעצבה מבחינה אידיאולוגית על יסודות ההשכלה, מיסדה את הגישה המעוותת הזו. כי התורה והמצוות הן המכשול הלאומי של העם היהודי, וב"ג, כמי שפעלו ההיסטורי עמד על "ציונות פעילה ומגשימה", היה המגשים הגדול של הפיכה זו, היינו עקירת היסוד הרוחני של עם ישראל על בסיס התורה וציפיותה ההיסטורית, ומכאן העקביות שגילה במה שכותב ש. גרוס ש"ימי הביניים כאילו לא היו לדידו", וזו גם ההמצאה הגלומה בשאיפתו הבלתי-נלאית ליצור "ממלכתיות חילונית", כאשר תיזה נמחה למרות הדתית כשלטה בעם בכל אלפי שנותיו.

בוטה הרבה יותר בניסוחו, אבל לא פחות אכיזו, היה פרופ' ישעיהו לייבוביץ, האומר:

"העולם הרוחני של בן-גוריון לא היה לאומי, אלא ממלכתי. הממלכתיות לא היתה אצלו ענין של מסגרת, אלא של תוכן. והוא היה חסר כל לאומיות יהודית. יתר על כן, הפסיכולוגיה שלו היתה מסובכת מאוד: הוא שנא את העם היהודי האריאלי תכלית שנאה. שנא את העולם ממנו בא. הוא ראה את היהדות כאסון הגדול של העם היהודי, מעולם לא פגשתי אדם ששנא את היהדות שנאה כל-כך עמוקה כמו בן-גוריון — מבחינה הבנים ערכיים וגם מבחינה התגלמותה".

לייבוביץ מביא קוריוז משמעותי למדי, על אסיפה שהתקיימה ב-1944 ובה הופיעה אחת הניצולות מהשואה שסיפרה באידיש על הזוועות שהתרחשו באירופה הנאצית. לאחר שסיימה עלה ב"ג לבימה ואמר: "אף-על-פי שהדברים נאמרו בשפה זרה הצורמת את אזניי"... קמה סערה גדולה שבקושי שככה, ומסקנת לייבוביץ היא: "ההתלהבות שלו לעברית נבעה, בעיקר, משנאתו לאידיש".

* *
*

מכשול נורא עמד בדרכו של בן-גוריון, להזלל את "המהפיכה העברית" על יסוד עקירת הישן והפסיחה על הפזורות והדורות של אלפיים שנה. המדינה היהודית שיועדה להגבורות; מן המאגר האירופאי כבר אי-אפשר היה להביא הרבה, כי שש מיליונים מתוכו הושמדו בשואה, ובשנים שבהן ניתן היה להציל, במעט או בהרבה, מעייינית, כידוע. נתונים היו להשיג תמיכה להקמת מדינה יהודית וצבא יהודי; אי-אפשר היה להכריח רשומים באמריקה או סתם יהודים מנוכרים ומתבוללים לעלות לארץ ולהוות הבסיס האוכלוסייתי למדינה היהודית. הברירה היחידה היתה להעלות את יהודי ארצות ערב.

וכאן היה המכשול הגדול, כי יהודים אלה, ברובם הגדול, אמונים על מסורת-אבות ועל המורשת היהודית מדור-דורות. הצפת המדינה ביהודים אלה עלולה לשים קץ לכל "חזון המהפיכה העברית". אידיש אמנם אינם מדברים... אבל כל אורח החיים שלהם דווקא בנוי ומבוסס על הרציפות ההיסטורית של ההלכה, שאותה הוא כל כך שנא. הביוגרפים למיניהם של ב"ג רואים בהכרעתו להעלות יהדות זו, אחת מן ההחלטות ההיסטוריות המרכזיות שלו, שכן זו הכריעה למען מה שמכונה "עליה בלתי-סלקטיבית", וזאת בניגוד לקו השולט עד אז בתנועה הציונית של עליה לא לכל אחד, אלא רק ל"רצויים". עפ"י המתכונת האידיאולוגית החילונית.

ולא בכדי רואים בכך "הכרעה היסטורית", כי ב"ג הכריע אמנם למען "עליה בלתי-סלקטיבית", אבל הוא גם הכריע שאת המלאכה יעשו כבר כאן. זו היתה תכליתו של המנגנון המסועף שהוקם ודאג כי העולים החדשים ילכו ל"מכבסה", יעבירו אותם על הדת ויעשו אותם רצויים לבוא בקהל "המהפיכה העברית".

אחד הביוגרפים של ב"ג, ד"ר מיכאל בר-זוהר, מתחלחל לגמרי כאשר מעלים בפניו את הענין הזה. בר-זוהר, יליד בולגריה, אולי איננו יכול להיות מודע לכך, כי יהדות בולגריה, בגבול מרחב הקיבוצים היהודיים בארצות השונות, היתה רחוקה מחיי-תורה, ואין הוא מבין, כנראה, כי היה שוני מוחלט בין אופי-החיים של יהדות ארצו לבין זה של יהדות תימן, ארצות המגרב ועוד. בראיון עמו ב"ערב שבת" הוא ממש מזדעק כשהמראיין שואל אותו על קציצת הפיאות של ילדי יהודי תימן. "ודאי שלא... עוד מעט תגיד שרצח יהודים ושתה דמם בפסח"!...

* *
*

אבל, המציאות אכן היתה כך, ואין זה משנה אם היא עולה בקנה אחד עם מה שרוצה אותו ביוגרף בציור דיוקנו של ב"ג, ולמעשה, כל ההיסטוריונים של ב"ג מאשרים שזו היתה התפיסה הדומיננטית של ב"ג, בלי שייכנסו לפרטים בדיוק כיצד נעשה הדבר, גזיזת פיאות או מעשים אחרים; ברור שהוא עשה זאת בדרך כפייתית מובהקת, כדי שיוכל להגשים את "חזון המהפיכה העברית" על יסוד שלילת העבר היהודי, עד לימי התנ"ך.

ב"ג היה כפייתי, וגם בזה מאוחדים כל כותבי תולדותיו, באומרם שאי-אפשר גם אחרת. שבתי טבת ("ידיעות אחרונות") כותב בנקודה זו: "... במרוצת השנים פינתה רגישותו לזולת את מקומה לקשיחות כלפי כל מי שעמד לו למכשול במילוי השליחות שנטל על עצמו... למגרעות אלה היה חלק בהשגת הישגיו... דומה אפילו, שיכול היה למשוך בעול-שליחותו דוקא תודות להן".

אבל לא רק מי שעמד על דרכו של ב"ג כמכשול נתקל ביחס קשוח, אלא גם מה שהפריע לו, וכזו היתה לו ההיסטוריה היהודית התלמודית, כמו יהדות ארצות-ערב הדתית ברובה בעלותה ארצה, וכך גם שאלת הצלת יהודים בימי המלחמה.

בלי כל קשר לציון יום-הולדתו המאה של ב"ג, פורסמה לא מכבר במוסף "הארץ" כתבה מקיפה ובה "גילויים חדשים על יחס הנהגת הישוב לשואה". הכתבה אינה מחדשת כמעט על מה שידוע כבר עד כה, אבל מאשרת את כל האשמות המתרידות על המחדלים האיומים. הנקודה המשמעותית ביותר היא הגישה המודעת מראש לנקוט בקו הזה. יגאל עילם, היסטוריון, אומר באותה רשימה: "התנועה הציונית היתה מהפכה ולכן דנה עצמה להתנהגות אכזרית כלפי העם היהודי: מהפיכה [illegible]

על הפתרון של גאולת העם, ובתהליך כמעט בלתי נמנע ניתק הקשר המעשי של המהפיכה מן המצוקה הבסיסית שלמענה יצאה לדרך".

עתה שואל המראיין: "האם בן-גוריון היה מהפכן מן הסוג שתיארת?", ועילם משיב: "ודאי. אילו בן-גוריון היה פועל בתנאי מהפיכה אלימה כמו ברוסיה, סטאלין היה קטן לעומתו"...

על משקל זה בודאי ניתן לומר, כי אם למען השגת מטרתו התעלם מהצלת-יהודים בימי השואה, בודאי שמסוגל היה להורות על מבצע כוללני של העברה-על-הדת של מאות אלפי העולים החדשים, ומכל-שכן שנושאי בנו לצלא-יהדות לא הפריעה לו הרבה. אמנם, ד"ר בר-זוהר טוען ש"יחסו של בן-גוריון היה יחס של כבוד לדת", ואולי נאמר הדבר בשל הסכמתו ל"סטטוס-קוו" בעניני דת, אבל יש להעדיף כאן את גירסתו של ב"ג עצמו לטיב הכרעתו בנדון, כפי שמספר פרופ' לייבוביץ שב"ג אמר לו: "אני מבין יפה למה אתה דורש בצורה קיצונית, הפרדת הדת מן המדינה. אתה מתכוון לכך שדת ישראל תהיה גורם עצמאי, אשר כל שלטון תמיד יצטרך להתמודד אתו. אני לעולם לא אסכים להפרדת הדת מן המדינה, אני רוצה שהמדינה תחזיק את הדת בידיים"...

* *
*

מאליה עולה כמסקנה טיבו השונה כל כך של ב"ג כמנהיג לעומת מה שתולדות היהדות יודעות לספר על מנהיגים הדואגים אמיתיים לעמם ושלומו. מגילת אסתר מציינת את מרדכי הצדיק כ"דורש טוב לעמו", ובמה? "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה". הוא איננו מתעלם מן הידיעה, אלא היא תופסת מאז את כל ישותו. "ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה". ולאסתר המלכה הוא שולח ומזהיר: "כי אם החרש תחרישי... רווח והצלה ליהודים יעמוד ממקום אחר". קודם כל, בשעת הגזירה אי-אפשר "להימלט בית המלך מכל היהודים", אלא חייבים להניח כל דבר אחר למען המטרה הגדולה האחת: "רווח והצלה ליהודים", ואם לא ממקום זה הרי ממקום אחר. ובלבד להציל.

כשצריכים להציל, לא נגעלים על "קונספציות". אלא כל דרך כשרה וראויה לכך. בודאי שלא עוסקים אז בהימורים הקשורים כביכול לגורל העם. אבל ברור כי מי שספגו בעומק נפשם את הכנאה ליהדות המקורית, איבדו גם אבחנה יסודית זו. הם התיימרו אמנם להיות "גואלים" לעם, אבל הם הלכו להרפתקאה של התאבדות לאומית. מרדכי הצדיק יכול בנקל להשיג את הצלתו. בסך-הכל היה צריך לכרוע ולהשתחוות להמן. כמשה אחר של כריעה היה מונע את הגזירה אף מלכתחילה. אבל זה היה משנה את כל יעודו של העם ש"לא יכרע ולא ישתחווה". כאן העמידה היא בתוקף עד הסוף. אבל בשביל להציל — כל מאמץ לא יקר. הציונות, וב"ג כאחד מגדולי מגשימיה, ואולי הגדול שבהם, לא רק שהעבידו במרכזם את ה"חיה ל"מרות חילונית", אלא הסכימו לשלב על זה במחיר הנורא של התעלמות מהשואה וזעקות להצלה.

ואם אנו רוצים לקבל כותב עד היכן הוחזק לכת ההימור של ב"ג, הרי נמצא אותו בדברי בנו. עמוס ב"ג ("מעריב", י"ד תשרי תשמ"ז):

"זמן לא רב לפני שנפטר אמר לי באחת השיחות הגלויות והקשות ביותר שקיימנו מעולם: "עמוס, אתה תיקבר בישראל. אני בטוח בזה. וגם בנך ייקבר בישראל. גם בזה אני בטוח. אבל אני מבקש אותך, מפציר בך, מתחנן לפניך: אל תקבור את [illegible], שגם נכדיך וניניהם ייקברו במדינת ישראל. לא, חלילה. כמו שהם יהודי מבאן וייקברו בארץ אחרת. לא! אלא מפני שיש לי ספק אם המדינה תתקיים עד אז"!...

עשרים וחמש לאחר שהכריז על הקמתה. לא האמין ב"ג ביכולת קיומה של המדינה. ההימור שבו איננו רק ניחוש של הביוגרפים שלו, אלא הוא עצמו היה מודע לדבר והוא הודה בו בדברים שאמר לבנו. זו, איפוא, ההנהגה שהביאו ההשכלה והציונות כתחליף למנהיגי הדורי ישראל בכל הדורות, נראה, גלמר תשכיל.

(מאמר שני - האחרון)

...על דא

פרשת "אל-על" - הוכחה למגמה האנטי־דתית של התקשורת

במאמר שפרסמתי בעתוננו לפני יומיים, ציפיתי שגם אם הממשלה תוכיח ש"אל־על" לא מפסידה כלל אלא מרויחה — יפרסמו העתונים רק את דברי וירשובסקי וחבריו ולא את האמת.

ואכן כך היה. לאחר שר התחבורה הוכיח בכנסת במספרים ובעובדות שכיום "אל־על" לא מפסידה ולראשונה יהיה השנה מאזנה רווחי; לאחר שהוכיח כי מאז השבתנו הטיסות בשבת קטנו ההפסדים עד שנעלמו לגמרי, והדבר קרה רק מאז שהושבתו הטיסות ולא לפני כן; ולאחר שהוכיח כי מספר הנוסעים עלה ב־300 אלף (!) מאז ההשבתה בשבת — אפילו וירשובסקי, סרטני ושותי נאלמו דום במליאת הכנסת ולא העזו לענות. פשוט לא היה להם מה.

אבל בעתונות של אתמול — המגמה האנטי דתית כמנהגה נוהגת. "מעריב" ו"ידיעות אחרונות" לא שמעו כנראה בכלל שמר התחבורה דיבר בכנסת. הם לא כתבו על כך אף מילה. "הארץ" שמע, ואכן הקדיש לכך מקום מאוד מכובד: 20 שורות בסוף מדור הכנסת. כך עשה גם "דבר", אבל בחלוקה "מאוזנת" ו"שקולה": 13 שורות לדברי שר התחבורה ו־10 שורות לדברי וירשובסקי. יחי השיוויון! (אגב, הכותרת ב"דבר" היא הפוכה מהתוכן: "הפסדי אל על בשבת"...). בכל הנוגע ל"על המשמר" — לא חשבנו אחרת. 50 שורות על דברי נציגי השמאל ו־6 שורות לדברי מר קורפו תחת הכותרת "נס חנוכה". שהרי איך יתכן ש"אל־על" תרויח בעוד היא שובתת בשבת, אם לא בנס של ממש מדובר? את הכותרת העיקרית קיבלו כמובן דברי חכ"י השמאל, והיא מתנוססת בעתון מפ"ם לרוחב של 3 טורים. ההסתה עיקר. מה זה משנה מה האמת? ולבסוף ה"ג'רוזלם פוסט", שאמור להיות עתון אובייקטיבי. הנה ה"איזון" בעתון האנגלי: 24 שורות לוירשובסקי ושות' — 10 שורות לח"כ הרב שפירא וח"כ הרב פרוש. דברי שר התחבורה לא הגיעו לאוזני ה"ג'רוזלם פוסט".

עכשיו, קוראים יקרים, המאזן ברור לגמרי והמגמה שקופה וחזה. כאשר מטוס עוכב מחמת תקלה טכנית ובכדי למנוע חילול שבת (אוי ואבוי, סוף העולם!) לאחר שהתקלה תוקנה עוכב לעוד יום — זה פורסם בכל העתונים בעמודים הראשונים, במסגרת ובצורה בולטת, בליווי מאמרי מערכת ודברי פרשנות על "אל־על השבויה בידי הדתיים". אבל כאשר באות העובדות וטופחות על פני אנשי התקשורת — את זה מעלימים, על זה כותבים מילה אחת.

על תקשורת שכזו אפשר לומר בפה מלא: תשקורת.

אמיתי שולמן

מה ענין שמיטה ל...חזיר?

מה ענין שמיטה ל...חזיר? — לכאורה אין שום ענין ואין שום קשר.

ובכל זאת.

ח"כ אליהו שפייזר, יו"ר ועדת הכלכלה של הכנסת, מצא לו בקעה חדשה להתגדר בה. היקף העבודה של ועדתו אינו כה גדול וגם הפרסום בעתונות בזמן האחרון לא "הולך". מה עושים? הפתרון ידוע ומפורסם: מתקיפים את הדתיים. ה"אשמה": ניצול שנת השמיטה לקבלת רשיונות יבוא לתוצרת חקלאית, למרות שניתן להשיגה אצל הערבים משני צידי הקו הירוק.

ממש שוד ושבר. "מנצלים" את שנת השמיטה! כאשר אליהו שפייזר צריך משהו שאינו יכול להשיגו בארץ, הוא לא הולך לחפש אותו "אצל הערבים משני צידי הקו הירוק". אבל כאשר הציבור הדתי, שומר שמיטה, נזקק לירקות ופירות ללא חשש שביעית — שילכו לערבים.

מר שפייזר! אולי גם אצל הערבים אין את המצרכים המבוקשים? ניסית לברר? שאלת?

הרי משרד המסחר והתעשיה הודיע ש"רשיונות היבוא ניתנים רק במקרה שאי אפשר להגיע לפתרון מקומי, מבלי לעבור על ההלכה". האם הכותרת בעתון היא העיקר? אתה בכלל יודע מה משמעות המושג "שנת שמיטה"? מה מותר ומה אסור לאכול? ומה דינו של זה שאינו שומר שמיטה? הכל אפשר להשיג אצל הערבים?

נכון. אצל "הערבים משני צידי הקו הירוק" יש "דבר אחר" שניתן ללא כל בעיות. בשר חזיר! אם יסתיים הדיון בהצעת החוק שיזם ח"כ הרב אברהם יוסף שפירא נגד שיווק וגידול חזיר בועדת הכלכלה, שוב לא יהיה הדבר קל כל כך. יותר משנה כבר נמשך הדיון בהצעת החוק הזו (אחד השיאים של סחיבת דיון בועדה כלשהי בכנסת) בועדה שבראשה עומד ח"כ שפייזר: האם עבור אותם "ערבים משני צידי הקו הירוק" נסחב הדיון בועדה? האם החשש לקיפוח פרנסתם, הכוללת האכלת חזיר ליהודים במדינת ישראל, גורם לדיון האינסופי?

· זה הקשר בין שמיטה ל...חזיר!

א. בן דוד

חיים אשר ברגמן

סוף שבוע

יהודי אירן זועקים זעקה גדולה ומרה ומשוועים לצאת ממקום גלותם. וממשלת ישראל עוסקת בהעברת נשק לאירן, כדי לסייע בשחרור... בני ערובה אמריקנים.

★

שתי ידיעות עמדו השבוע בראש מהדורות החדשות: הרצח בירושלים והרדיפות נגד יהודי אירן.

אליהו עמדי הי"ד זכה להחלץ מחמת המציק ועלה מאירן לארץ ישראל ודוקא בירושלים השיגה אותו ידם של בני עולה מוסלמים.

★

גם הרצח המזעזע שביצעו הטרוריסטים הערבים בשבת, לא מנע מהשמאלנים בכלי התקשורת לכנות את התנגדות [illegible] מול טרור.

★

חוש מסחרי מפותח של מח יהודי:

משפצים נשק ותחמושת שלל שנלקחו מהמחבלים בלבנון ומוכרים לאירן, כדי שיעבירו לידי המחבלים בלבנון ובהזדמנות ראשונה ניתן יהיה לקחת פעם נוספת את הציוד הצבאי כשלל ולהכשירו למכירה נוספת וחוזר חלילה.

★

יתכן שכדאי לשקול הסכמת הסיעות הדתיות להצעה שחוק שעות עבודה ומנוחה לא יחול על רשות השידור, ועובדיו יוכלו לעבוד בשבתות כבכל ימות השבוע, זאת בתנאי שגם שכר העובדים בשבתות, לא יעלה על השכר שהם משתכרים בכל ימות השבוע.

★

העבודה במפעל מנועי בית שמש מבוססת על שיטות "הסרט הנע": העובדים עסקו ביצור המנועים ולאחר מכן הצמיחה להם הממשלה כנפיים.

★

יש לו לשופט בית המשפט העליון לשעבר, חיים כהן, סיבה טובה להסכים ללמד סניגוריה על הפושע הנאצי "איון האיום", שכן גם דמיאניוק היה נחלץ באותה התלהבות ללמד סניגוריה על השופט חיים כהן, אילו הואשם בעבירות דומות.

★

סימוכין לטענה כי העולם התחתון שורץ גם בקרב משטרת ישראל, ניתן למצוא בידיעה על שופט שהורה לשחרר בעל בית מרקחת, שנעצר לאחר שגילה למשטרה על סחר בסמים. "זהו המקרה הראשון, שאני נתקל בו, של אזרח בין גלגלי הצדק, שהוא עצמו הנעס" — אמר השופט.

עיריית ירושלים הורסת קברים מוסלמיים בממילא

הפגנה שעמדה להתקיים ליד בית העלמין המוסלמי ברחוב ממילא, נמנעה על ידי המשטרה. בין המפגינים היו אנשי "ווקף" וראש המועצה המוסלמית העליונה שייח' אדין על עלמי.

אנשי המועצה המוסלמית דרשו להפסיק מיד את החפירות שנערכות באיזור, כיון שלדבריהם פגעו בקברים עתיקים. הם מחו על שהעיריה הקימה בתי שימוש ציבוריים בשטח, והעמדו על כוונת העיריה להעביר צינורות ניקוז גדולים שיגרמו להרס הקברים.

השייח' עלמי פנה בתלונה למזכיר האו"ם ולנשיא ארגון מדינות האיסלם, נציגי ה"ווקף" טענו, כי גילו שרידים של קברים בשטח וכי יש להם מפות ואישורי בעלות על השטח.

בעיריה טענו, כי העבודות מתנהלות באיזור שאינו מוגדר כבית קברות ונעשים מאמצים לא לפגוע בקברים הנמצאים בשטח. אחד ממהנדסי העיריה, שאל את אנשי הווקף, היכן היו כאשר הירדנים הרסו את בית העלמין היהודי בהר הזיתים?

הרב גורן נגד "היתר המכירה"

"היתר המכירה" אינו תקף ואינו מועיל מבחינה הלכתית בקרקעות שבהן הבעלות היא בידי המדינה — עמדה זו המנוגדת לעמדת הרבנות הראשית פורסמה על ידי הרב שלמה גורן, מי שהיה הרב הראשי לישראל. לדעתו, בשטחי יהודה שומרון וחבל עזה שבהן לא חל החוק הישראלי וישראל איננה ריבונית בשטחים אלה, יש תוקף להיתר המכירה.

ההודעה גרמה מבוכה רבה ברבנות הראשית, שפירסמה רק לפני ימים אחדים הודעה לציבור, שיצריך לקנות פירות וירקות שגדלו בשדות שנמכרו לפי ההיתר. אגב כך נמסר השבוע, כי רבני ישובים דתיים, לוחצים על חקלאים שקבלו עליהם לשמור שביעית כהלכתה, שיעניקו להם יפוי כח למכור אדמתם לנכרים באמצעות הרבנות הראשית היושבת בירושלים. חקלאים דתיים שומרי תורה אומרים, כי רצונם לשמור שביעית כהלכתה וללא היתר פיקטיבי.

מה אמרו קולק ושריג ומה אמרו הערבים?

כאשר נשאל השבוע טדי קולק, האם נכון שאמר, כי אחד הגורמים שהביאו לרצח בחור ישיבת "שובו בנים" בעיר העתיקה בירושלים, היא העובדה שהישיבה ממוקמת בלב הרובע המוסלמי? — ענה שמעולם לא אמר דברים כאלו.

ואכן, בראיון של מנכ"ל העיריה, אהרון שריג, בעתון "על המשמר", שפורסם שלשום בעתונו, אמר מר שריג, כי לדעתו אין כל קשר בין הרצח לבין העובדה שהישיבה נמצאת ברובע המוסלמי.

אולם המשך הדברים של מר שריג, בשמו ובשם מר קולק, חמורים ביותר. הוא אמר שטדי קולק התנגד מאז ומתמיד לכניסת ישיבות יהודיות לרובע המוסלמי בעיר העתיקה בירושלים, מכיוון שהן מהוות מקור בלתי פוסק לחיכוכים עם האוכלוסיה הערבית במקום.

מכיוון שמר קולק ומר שריג מתייחסים ל"ריקמה העדינה" של היחסים עם הערבים", כדאי שגם אנו נשים לב להבדל ה"עדין" שבין שתי הנוסחאות: קולק ושריג לא אמרו שעצם קיומה של הישיבה ברובע המוסלמי הוא גורם לרצח. לא. כלל וכלל לא. הם "רק" אמרו, מאז ומתמיד, שהדבר גורם לחיכוכים עם האוכלוסיה הערבית.

המרחק בין שתי הנוסחאות אינו רב. הוא "עדין" מאד...

מי שרוצה הוכחה — הנה. ראש לשכת המסחר הערבית במזרח ירושלים, שרואיין בעתון "הארץ", הוציא את המרצע מן השק ואמר את הדברים בצורה מפורשת יותר. לדעתו, בהחלט אפשר לומר, שאחד מגורמי הרצח היא עצם קיומה של הישיבה בלב הרובע המוסלמי. הוא לא משתעשע בנוסחאות "עדינות". הוא אומר הדברים בצורה ברורה ומפורשת יותר.

ומכיון שאיש שיחו הוא טדי קולק (הוא הזדמן אליו למחרת הרצח יחד עם חברי לשכת המסחר), וידיעותיו בברור שא ידועות — מצא לו בקעה להתגדר בה. לא זו בלבד שלא גינה בחריפות את הרצח, אלא אף העלה תביעות על קיפוחים של הציבור הערבי. עוד לא די בכל מה שנעשה במזרח ירושלים עבור הערבים, שבימי השלטון הירדני לא היו חולמים אפילו לקבל מממשלת ירדן, ועוד יש להם תביעות על גבי תביעות.

טדי קולק תובע תמיד מהרבנים לגנות את מיידי האבנים החילונים, משל אינו יודע שהדבר אסור על פי דין, בין בשבת ובין בחול. אבל לדבריו, לדידו, לו היו הרבנים מגנים — זה היה עוזר להשקטת הרוחות. גם אנו שואלים, מדוע לא דרש מהערבים שאירח כל כך יפה בלשכתו למחרת הרצח (אף פעם לא הזמין אליו רבנים לאחר קטטות בשכונות החרדיות בין שוטרים ותושבים שלוים) שיגנו בחריפות את הרצח? מדוע כלפי מאה שערים אמר, שירושלים צריכה להיות עיר שאפשר ללכת בה בבטחון בכל מקום, ואילו כלפי הרובע המוסלמי הוא מבקש שלא להכניס לשם ישיבות? האם הרובע המוסלמי הוא "אקס טריטוריה"? או שמא יש החלטה סודית של הועדה המחוזית לתכנון ובניה בעבר, כאשר בראשה ישב רפי לוי, הנתון במעצר, לצידו של קולק, שהגיע הזמן לוותר על חלקים מירושלים?

ולסיכום — אם לדעתו של טדי קולק אכן אין קשר בין רצח תלמיד הישיבה ברובע המוסלמי לבין עצם קיומה של הישיבה שם, מדוע לא יצא חוצץ נגד דברי ראש לשכת המסחר, כאשר שמע זאת מפיהם?

מדשתיק שמע מינה דניחא ליה?...

דוד אבן

מדוע ביקש העורך מחילה

שום עורך אינו מוכן להודות שזה קרה אצלו, אך כל אחד מוכן להאמין שזה יכול לקרות לעמיתו. כמובן מתוך נסיון אישי. מעטים מוכנים להסיק מסקנות. יש יוצאים מן הכלל שמוכנים להתנצל ולהצטדק. אהרן חפץ עורך של ידיעון לעניני תרבות בקיבוצים עשה זאת.

בגליון החגים של עלונו שולבה, לדבריו בטעות בגלל מחלתו, קטע שאותו הגדיר לאחר מכן כ"פסול מכל בחינה שהיא ובלתי ראוי לקריאה ולציטוט, אין בו מאומה מערכי מסורת ישראל ויש בו גם גסות לשמה".

אותו אהרן חפץ מעיד על עצמו: "הלואי שלכולם, אפילו לקיבוץ הדתי (!), היה יחס כמו שלי למסורת", "במשך 22 שנות עריכתי זאת לראשונה שאירעה לי תקלה מצערת כזאת ועל כך אני מבקש מחילה".

מדובר בקטע על חג הסוכות שבו לעג הכתוב על מצוות ד' מינים ר"ל.

אין כמעט צורך לגלות שדברי פומבי זה זכה למנות של לעג ולגלג בין עתונאים נאורים. אליבא דידנו גם במה שנראה בעיני עורך זה כשר וראוי, גם הוא פסול, אך בכל מקרה עדיין נעים לשמוע שיש גם כאלו. וכי דע אין הקב"ה מקפח שכר שיחה נאה.

ספודיק בקיבוץ חצרים...

נדמה לי שאני רואה כמה גבות עיניים מורמות, כמה חיוכי ביטול, אולי גם כמה הבעות של קורת רוח וסיפוק. באמת עדיין אין בקיבוץ חצרים חברים החובשים שטריימל או ספודיק בשבת, אך הדמיון הזה אינו שלי. זה דמיונם של עורכי בטאון מפ"ם שזיכו כתבה קצרה של בעלי תשובה בקיבוץ זה בתמונה של חסיד חבוש שטריימל, זו זכותם.

זה לא יעזור להם. הצחוק והליצנות רק מסגירים את הפחדים, מסגירים ומעידים עד כמה תופעה זו עמוקה ושרשית.

על מה יצא הקצף? מסתבר שקיבוץ חצרים החליט, על פי בקשת כמה מחבריו החוזרים בתשובה, לקבוע מזוזות על חדרי מפעלים בקיבוץ, "יהד־לטנו ללכת לקראתם" אומר מנהל השיווק של מפעל נטפים בקיבוץ זה, הוא גם מגלה כי המפעל אינו עובד בשבת. תרבות הפישפשוק עוד לא הגיעה לכאן. 30 מזוזות ביקשו אנשי נטפים במכתב שאותו הפנו אל המחלקה לצרכי דת של ההסתדרות. הקיבוץ גם רוצה הכשר של בד"ץ למפעל מזון שלו כדי שיוכל להשיג שוק גדול יותר למוצריו גילה המזכיר, שלא ראה בכך פסול.

יד"ד

300 זוגות מישראל נישאים בקפריסין בנישואים אזרחיים - מארגנים קבוצות נוספים למטרה זו

סוכן תיירות בארץ, ששמו דוד קיינן מארגן טיסות קבוצתיות לזוגות צעירים פסולי חיתון, המבקשים להנשא בנישואין אזרחיים — על כך נמסר למשלחת של כתבי תיירות מישראל, שקיימה ביקור רשמי בקפריסין.

במסיבת עתונאים שהתקיימה בעיר פאפוס שבאי, מסר ראש העיר, כי כשלוש מאות נישואין מישראל נערכים מדי שנה בעיר. את הנסיעות מארגנת חברת הנסיעות "סנטור" שמציעה "חבילת נופש" בת שבעה ימים לזוגות במחיר של 887 דולר. החבילה זו כולל הוצאות טיסה ואירוח בבית מלון ואת כל ההוצאות הקשורות בהוצאת תעודת נישואין.

ספרי כפירה ותועבה הוצאו מרשימת הספרים שאושרו לתיכונים דתיים

המפקח לספרות מטעם החינוך הממלכתי דתי מחק שורה של ספרי תועבה וכפירה שנכללו, משום מה, גם בתכניות הלימודים של בתי ספר תיכוניים דתיים. והוא מכין רשימה חדשה.

המפקח דב למאו אמר, שהיתה זו "תקלה" וכי יש צורך ליצור רשימת יצירות מיוחדת לחינוך הדתי.

הוא הוסיף, כי בישיבות התיכוניות יש בכלל התנגדות מצד מורים להוראת הספרות, ויש להתאים את התכניות לדרישות צבור ההורים הדתי. תכניות הלימודים צריכות להיות כאלה שיאפשרו תודעה חיובית לתלמידים, ולא ספרי תועבה כפירה ולעג לקדשי ישראל ולדמות היהודית, כפי שמשתקף מאותם ספרים שנכללו ברשימת הספרים המומלצים על ידי משרד החינוך.

מסתבר, שתשומת לבו של המפקח לספרות לדבר, הופנתה על ידי מורים רבים המלמדים בבתי ספר תיכוניים, שנדהמו מן הרשימה, הם אמרו, כי רשימה זו היתה צריכה להפסל גם בבתי ספר חילוניים. כיון שיש בה משום גידוי יצרים והכפשה של יהודים חרדים.

א. ירושלמי

ואנונו ביקש לעבוד בשב"כ

מרדכי ואנונו שגילה פרטים סודיים על מיתקני הכור הגרעיני של ישראל לעתון בריטי, ניסה להתקבל לשב"כ, אולם נדחה על ידי ראשי השירות לאחר שנמצא לא מתאים מבחינות פסיכולוגיות. בדיקות מסוג זה לא נערכו לו כאשר הציע את עצמו לעבוד בכור הגרעיני. לפי דבריו, נשאל בכור רק אם הואשם בעבירות פליליות, אם השתמש בסמים או אלכוהול, וכן נתבקש לפרט מה הן השקפותיו הפוליטיות.

במשפטו שיפתח בחודש הבא, יעידו כמה אנשי מדע ועיתונאים בריטיים. סניגורו של הנאשם עו"ד אמנון זיכרוני שביקר השבוע בלונדון הסדיר את העדויות, וכן, נפגש גם עם כמה מאנשי הפרלמנט הבריטי שביקשו ממנו פרטים על דרך הבאתו של ואנונו לישראל.

מושלם.

הבית שלך עם הרהיטים שלנו

פתחנו

את אולם התצוגה לדגמי איכות הבלעדיים.
פתוח יום יום ללא הפסקה וגם במוצאי שבת.
רח' בר־כוכבא 8, בני־ברק. טל. 03-786756

במבצע מיוחד:

- ארון ספרים משנע כולל ויטרינה מסתובבת ובר, באיכות הבלעדית שלנו, 2.20×3.40 מ'.
- מתקבלות גם הזמנות מיוחדות; תכנון חינם.

רהיטי טומי את הרשקוביץ

החנות: קניון אילון, רמת־גן, טל. 03-785967

ועל הא...

בתום בדיקה: "חיילים לא יקראו עוד לשוב בשבת כדי להכין... הקפות שניות"

בצה"ל הושלמה השבוע בדיקת תלונה שהגישו עשרות חיילים ששרתו במחנה צבאי במרכז הארץ על הזעקתם חזרה לבסיסם בעצם יום השבת כדי שיכינו את המשטחים, הקישוטים והבימות לקראת "ההקפות השניות" המרכזיות של צה"ל שנערכו, כזכור, השנה במוצאי שבת.

מהבדיקה עולה שהרבנות הצבאית העבירה את כל הציוד, ובכלל זה שלטים, תאורה ומערכות אחרות לבסיס שבו תוכננו ההקפות השניות זמן רב לפני המועד. מפקדי אחת היחידות באותו בסיס נתמנו כאחראיים לתשתית הטכנית של ההקפות והם פעלו בלא כל קשר עם אנשי הרבנות הצבאית.

קציני יחידה זאת לא הכינו את המשטחים ולא תלו את כל השלטים בערב שבת אלא הזמינו את החיילים ששוחררו לחופשת שבת לשוב בשעות המוקדמות של אחר הצהריים ועל כך יצא זעמם של החיילים ובצדק.

מפקד אותה יחידה ננזף על מעשהו ופרסום המקרה בקרב קצינים רבים מעורר את התקווה שמקרים דומים לא ישנו. הלוואי ולא נתבדה.

א. פאר

מתי מגינה ח"כ אלוני על אסירים שחזרו בתשובה ושוחררו?

קול זעקה מרה הקימה בימים אלה ח"כ שולמית אלוני מר"ץ על פגיעה בחרותו של אסיר משוחרר שנוכה לו חלק ממאסרו לאחר שהבטיח להצטרף לישיבה.

תופעה זו של אסירים חוזרים בתשובה חדרה כידוע ותופסת מקום ניכר בקרב קהילת יושבי בתי הסוהר. הנציב היוצא של שרות בתי הסוהר רפי סויסה מעיד על עצמו כתומך נלהב של רעיון זה שיש בו כדי להחזיר עבריינים לדרך הישר. בשירות בתי הסוהר מצביעים על האחוז הגדול של אסירים שהשתקמו ולא חזרו לפשע לאחר שחזרו בתשובה. (ראה רשימתו של ש.א. אשל בגליון ערב יום הכיפורים שעבר).

עם זאת ידועה ברבים התייחסותם הספקנית של גופים חילוניים ויחס הזלזול שגילתה התקשורת לתופעה זו.

לא פעם הובאו סיפורים על שחרורם של אסירים בנימוק של חזרה בתשובה, בצורה של לעג וביקורת. גם אישים פוליטיים חילוניים ומפלגות עירערו על כך.

בימים אלה — יצאה כאמור, ח"כ שולמית אלוני בצעקה מרה על אסיר כזה ששוחרר והוחזר לכלא. "זו שערוריה וחרפה" אמרה. אבל שלא נטעה. היא לא הגנה על אסיר שחזר ממש בתשובה, ולא על הצטרפותו לישיבה.

מדובר באסיר שתנאי שחרורו המוקדם מבית הסוהר היה הצטרפותו לישיבה, כך אגב, נהוגים בכל מקרה של שחרור מוקדם שמתנים עם האיש על התנהגות ומסגרת קבועה ואם הוא לא עומד בכך הוא מסתכן בחזרה למאסר. כך גם באסירים שנקלטים במסגרות השיקום של הקיבוצים או כאלו שמשתלבים במפעלים תחת פיקוח.

הפעם מדובר באסיר שהתחייב להצטרף לישיבה. במשך שנה שלמה משחרורו לא הופיע בישיבה, להיפך, התברר ש"חזרתו בתשובה" בכלל לא היתה שלמה וכאשר שוחרר לא התנהג כאדם דתי: "אילו היתה ההתחייבות שיפנה לקיבוץ ולא היה עושה זאת — אמר לנו אחד האנשים בנושא זה בוודאי שהיו מחזירים אותו מיד לבית הסוהר. הרבה יותר מוקדם מכפי שהדבר נעשה הפעם ואיש לא היה פוצה פה".

מר סויסה הסביר גם כי האיש יכול היה לפנות ולבקש שינוי התנאים ואולי אף לזכות בהתחשבות ולויתור בנושא הישיבה, אך האיש העדיף להתעלם עד שיום אחד כשהגיע העניין לידיעת שרות בתי הסוהר והאיש מצא עצמו לבסוף מאחורי סורג ובריח, כל זאת לא מנעו מעתונאים, לצאת במסע על כפיה דתית מדומה ועל כך שכאילו אוסרים כאן בארץ אנשים שאינם פונים לישיבות.

אנשי שירות בתי הסוהר מדגישים כי כך נהוג בכל מקרה של הפרת תנאי השחרור וכי האיש היה צריך ויכול היה לזכות באימון אילו פנה ומסביר את עצמו. עתה משלא עשה כך רק עורר חשד ומאסרו המחודש היה בלתי נמנע.

יד"ד

אח לצרה יוולד

אני חייב הכרת הטובה לתלמידי ישיבת "שובו בנים" על שנחלצו להציל את חיי, לאחר שערבי תקע בי את הפגיון וגרם לפציעתי, פציעה שממנה טרם התאוששתי. — דברים אלה אמר הסנדלר משה מאיר פראנג לאברכי הכולל שבראשו עומד. אליו הוא מגיע על אף היסורים והמיגבלות שמהם סובל מאז אותו מאורע.

שעה שתקע בי את הפגיון בדרכי אל הכותל המערבי לתפלת מנחה, תקפני חרדה. יהודי בודד באיזור שוקק תנועה ערבית. איש לא חש לעזרתי, עד שלפתע פתאום אורו עיני למראה שני בחורי ישיבה, בלתי מוכרים, שאחזו בי והאצו להעבירני לבית חולים. אלמלא כן, מי יודע מה היה קורה חס וחלילה.

לאחר מכן נתברר לי שהבחורים האלמונים, הם תלמידי ישיבת "שובו בנים" שהיו בדרכם אל הישיבה "אח לצרה יוולד". ומה מאד כאב לי לשמוע שאחד התלמידים בישיבה זו, נרצח על ידי מרצחים.

מ. ירושלמי

מורות חילוניות ימשיכו ללמד בבתי ספר ממלכתיים דתיים

27 אחוז מאנשי צוות ההוראה במערכת החינוך הממלכתי דתי אינם שומרי מסורת, ואין כוונה לפטר אותם, עובדה זו גילה מנהל האגף לחינוך דתי בועדת החינוך של הכנסת שקיימה דיון בשאלת "ההקצנה הדתית" במערכת חינוך זו.

מר יעקב הדני גילה עוד לועדה, כי לפי ההנחיות, אין לפטר מורה המלמדת בבית ספר דתי, גם אם בעלה חילוני ואינו חובש כיפה. לעומת זאת מסכים ראשי "תנועת תורה ועבודה" ללחוץ לפטר מורות חרדיות שמלמדות בבתי ספר ממלכתיים דתיים, ויותר מזו דורשים לפטר כל מורה שאינו שולח את ילדיו להתחנך בבית ספר ממלכתי דתי.

גם אזרחים צריכים סיוע - לא רק הקבלנים

ועדת הכספים, הקדישה כמה מישיבותיה לנושא הסיוע לקבלנים. הנושא התנהל ומשתתפיו הפעילו מי שהפעילו את קשריהם הטובים להשיג סיוע כספי לחברת "סולל בונה". היריבים הפוליטיים סרבו לאשר סיוע לסולל בונה לבדה ועל כן, נכרכו במסגרת הסיוע הזה קבלנים רבים אשר עמדו או עדיין עומדים על סף התמוטטות.

בעקבות הדיון בועדה, מסתמנת תופעה די מעניינת, אך לא מעט מבצעת ומביכה. בין ערימות הדואר המגיעות אל לשכתו של יו"ר ועדת הכספים ח"כ הרב אברהם שפירא, נמצאים פניותיהם של אזרחים רבים, חרדים וחילונים, הקובלים על כך שסיוע ניתן רק לקבלנים ולא ל[illegible].

מסתברים כמה דברים. א. אין מודעות מספקת לדרוש ולקבל את הערבות המתאימות לכך שהקבלן יעמוד בדיבורו — וזהו מחדל של אותם אזרחים. ב. הממשלה נעשתה פטרונית רק למצוקתם של הקבלנים, אך לא נתנה דעתה לאותם רבים שביקשו לרכוש דירה במיטב כספם, אך נפלו קרבן לקשייו של הקבלן.

ההיבט השני, הוא מחדל של הממשלה. הזעקה העולה ממכתביהם של האזרחים שהולכו שולל — קורעת לב. אנשים מן השורה שאיבדו כמעט את כל רכושם. צריך לדאוג גם להם.

י. גרשן

חברות מפסידות עשרות מיליונים בסיטונות

"מהיכן הם לוקחים את עשרות מליוני הדולר שהם מפסידים מדי שנה בשנה?" — שאל השבוע אחד מחברי הממשלה, נוכח ידיעות המתפרסמות על חברות כלכליות גדולות שצברו הפסדים של עשרות מליוני דולרים.

חברת "מנועי בית שמש" צברה הפסדים של 100 מיליון דולר, גם לאחר התמיכה הממשלתית. "אליאנס" המיצר צמיגים הגיע עד סף משבר, העיצומים שנקטו העובדים גרמו למפעל נזק של עשרות מליוני דולרים וההנהלה הכריזה על שביתת מגן. הפסדי החברה הגיעו, לדברי ההנהלה עצמה לסכום של שישה מליון דולר.

חברת המחשבים "סאיטקס", הפסידה 7 מליון דולר רק ברבעון השלישי של 1986, הד הפסד המצטבר מגיע ליותר מארבעים מליון דולר מהם 22 מליון דולר רק בשנה האחרונה. על אף תכנית היעול והקיצוץ בהוצאות שנעשו השנה.

הרשימה איננה מלאה, הרשות לניירות ערך חוקרת את אחריותם של מנהלי החברה ורואי החשבונות, לפרטים המוטעים שהתפרסמו בעבר, שהצביעו על מידה גדולה של רווחיות, וכן נבדקת מידת אחריותם של המנהלים לכשלון זה.

הרשות לניירות ערך בודקת מצידה עוד כמה חברות, היותר בודקים כיצד קרה שמנהלי חברה גדולה, ניהלו מערכות חשבונות נפרדות מתחת לאפם של רואי החשבון ומנהלי הבורסה.

בין הגילויים של השבוע האחרון, היתה גם פרשת הברחות המטבע מצד חברת "סולל בונה" שנמצאת עתה תחת חקירה. חקירה דומה מתנהלת עתה נגד מי שהיה מנהל "בנק המזרחי המאוחד", שנאלץ להתפטר בעקבות דו"ח ועדת בייסקי.

חברי ממשלה ששמעו על כך, שאלו, מהיכן לוקחים את הכסף להפסדים אלה כאשר האוצר מציע לקצץ בקיצבאות של זקנים?

גם עיריית באר שבע נקלעה למשבר כספי חמור, הגרעון המצטבר שלה מגיע לסכום של 46 מיליון דולר, מתוך זה חוב למס הכנסה בסכום של 22 מיליון דולר, שהעיריה אינה יכולה לשלם. בהסדר שמציע משרד הפנים, מוצע שמס הכנסה לא ילחץ על העיריה לשלם את החוב שהצטבר מכסף שגבתה העיריה משכר עובדים.

"מה הולך כאן?" שאל חבר ממשלה. בסכומים אלה אפשר היה לפתור בעיות חברתיות וכלכליות רבות במדינה.

"יארצייט" בכנסת

כאשר חבר כנסת מעלה הצעה לסדר היום והכנסת מחליטה לקיים דיון במליאה — הוא נרשם ברשימת הנושאים הכלליות שעל סדר יומה של הכנסת.

כך קרה עם הנושא של "צבירה מוגברת של ריווחי הון ושחיקת שכר העובדים בתקופת ההקפאה" מטעם מספר חברי כנסת. מדי פעם בפעם נדחה הנושא עד שהשבוע הוא הובא לדיון במליאת הכנסת.

אחד המציעים, חה"כ ד. כהן, אמר כי עברה כבר שנה תמימה מאז שהעלה את הנושא לדיון.

שאל יו"ר ישיבת הכנסת, ח"כ דן תיכון: "האם זה עוד אקטואלי"?

קרא מישהו: "זה יארצייט"...

וסיים תיכון: כך זה ממש מינהל תקין.

ומי שרצה הוכחה נוספת לתקינות המינהל בכנסת, לא היה צריך להמתין יותר משעה ומחצה. רק סיימו המציעים את דבריהם ורק ענה נציג הממשלה, וכבר נמסר שרק שני נציגי הסיעות הגדולות יוכלו להביע את דעתם בנושא זה. כל יתר 15 הנרשמים לנושא, כולל נציג אגודת ישראל ח"כ הרב אברהם יוסף שפירא, שעמד להשמיע דברים בדיון — ישמיעו את דבריהם בישיבה אחרת.

שאל מישהו: "מתי יהיה המשך הדיון".

ענה תיכון שוב: "בעוד שנה"...

והיו"ר החדש של הישיבה, שהתחלף אתו בינתיים, ח"כ דב בן מאיר, אמר: "אינני יודע אם בעוד שנה או חצי שנה, אבל הדיון יתקיים בפעם אחרת"...

אגב, מקרה דומה היה גם יום קודם לכן, כאשר לדיון על הצעת חוק ערוץ שני לטלביזיה נרשמו לא פחות מ־36 נואמים. מכיון שהוה דיון אישי, אין מיגבלה וכל ח"כ הרוצה לדבר — יכול לומר את אשר עם לבו. הדיון נמשך לא פחות מ־4 שעות, ואז בהעדר ח"כים נוספים שנרשמו, נאלץ היו"ר להודיע, כי המשך הדיון יתקיים בישיבה אחרת.

מישהו יודע מתי?

ש. אמיתי

אין תחליף לעוצמת הפרסום ב"המודיע"

סיכוי להקמת רדיו דתי

מזה זמן רב העלו גורמים דתיים שונים את האפשרות של הקמת תחנת רדיו דתית, בה כל השידורים יהיו בעלי אופי דתי, והשדרנים, העורכים ומפיקי התכניות יהיו דתיים. בתחנת רדיו כזו ניתן יהיה לשדר שיעורים תורניים, מוסיקה דתית ועוד.

מבחינה זו סיפק השבוע שר התקשורת, אמנון רובינשטיין, הפתעה מסויימת לחברי הכנסת, כאשר הכריז, במסגרת הדיון על הצעת החוק לערוץ שני בטלביזיה, כי משרדו ממליץ להקים במקביל לערוץ השני גם 10 תחנות רדיו חדשות, בנוסף ל"קול ישראל". 5 מתוכן תהיינה תחנות רדיו אזוריות, שיעסקו רק בעניני אותו אזור אליו הן שייכות, ו־5 אחרות לפי החלטת הממשלה.

הגורמים שהעלו בעבר את האפשרות להקמת תחנת רדיו דתית ציינו, כי אם 5 התחנות האחרות תלויות בהחלטת ממשלה, אין סיבה מדוע לא ידרשו המפלגות הדתיות הקמת תחנה דתית כלל־ארצית.

להלל מגיע גם "הלל"

בעקבות הדברים שפורסמו בטורים אלו בשבוע שעבר, בנוגע ליו"ר הכנסת, ח"כ שלמה הלל, הביעו רבים את התקווה, כי היו"ר אכן יוכיח, שאין לו משוא פנים ויחסו לגבי נושאים העולים לדיון הוא ענייני.

השבוע היתה הזדמנות נעימה להיווכח, כי אכן כך הם הדברים. גם הפעם נגע העניין לנושא שהעלה ח"כ הרב מנחם פרוש.

בעקבות מאות תלונות שהגיעו אליו על הפסקות חשמל חוזרות ונשנות בשכונות החדשות בירושלים, המקבלות את אספקת החשמל מחברת החשמל הערבית במזרח ירושלים, הגיש הרב פרוש שאילתה בעל־פה לשר האנרגיה, משה שחל. יו"ר הכנסת בחן את הנושא והגיע למסקנה שאכן העניין דחוף ולא סובל כל דיחוי. הוא אישר את דחיפות השאילתה ועל שר האנרגיה היה לבוא במיוחד ולהשיב תוך 48 שעות מאז הצגתה.

כאמור, בכך הוכיח יו"ר הכנסת רגישות לסיבלם של מאה אלף תושבים בירושלים, והוכיח לטענה ששיקוליו היו עניניים ללא כל משוא פנים.

ז. שריג

יוסף דרוק

לשון נקיה

הם מדברים ואנו מדברים, ביניהם משותחים וגם בינינו, אך הם, לשונם חרב חדה, וכפי שאמרו חז"ל מוות וחיים ביד הלשון, לשונם היא לשון המוות ולשוננו לשון חיים — לשון צדקה ומרפא. על לשון כביהם נאמר: יהיו דרכם חושך וחלקלקות ואילו לשון בינינו מביאה אותם לחיי העולם הבא.

לא מכבר, האיר את עינינו עמית למקצוע, חילוני: "העתון שלכם הוא מלא מליצות, מליצי מדי" קבע. לא היה ברור לנו באותה שעה על מה ראה ככה. חשבנו, אולי אנו לא רואים זאת כך, מצד שני הרי ברור לנו שאכן גרעין של אמת יש בדבריו, יש בעתון זה שפה יותר נמלצת מאשר בעתונים עבריים אחרים ובפרט כאשר עוסקים בנושאים תורניים או בתולדות חכמים, נוקטים הכותבים לשון חכמים. השבוע הבנו הרבה יותר עמוק את הקביעה הנחרצת של אותו עתונאי חילוני. זאת בעקבות הערה שהשמיע פקיד בכיר במשרד החינוך, המפקח על לימודי הספרות בבתי הספר.

מר אברהם גרין הטיב להגדיר בלשון נקיה וקולעת את שפתם של בני הנוער. "בני הנוער בימינו, אמר, מדברים בלשון נקיה". יש להניח שאם היו בין הנוכחים אנשים ששפתם שפת חכמים, הם הרימו בודאי גבה. אך הוא לא השאיר את פירוש הגדרתו הקולעת לניחושים של השומעים. "לשונם 'לשון נקיה' — נקיה מכל פסוק מכל טקסט ספרותי ומכל ציטוט של חומר שקראו". פירש האיש את דבריו וטבע פירוש חדש להגדרתה המקובלת של "לשון נקיה". מר גרין עשה שימוש יפה בדרכי הביטוי של לשון סגי נהור שהיא שפת חכמים כלשון נקיה. אם היינו צריכים להמליץ השבוע על פרס לחידודי לשון מקודיים היינו בודאי מצביעים עליו.

מבלי משים כמעט מצאנו את עצמנו — כנראה בעקבות השפעת הקביעה הנחרצת — מאזינים לשיחתם של ואאוטוס "משלנו". וכך שומעים אנו ילד בן שבע, מגודל פאות שקצות ציציותיו מתבדרים מחוץ לחולצתו, מתריס במרירות כלפי עמיתו, "שילמת לי רעה תחת טובה" אף שהסיטואציה שבה נאמרו הדברים לא היתה חיובית ביותר, אף על פי כן כמעט שחפצנו לנשקו על מצחו.

ראו מה בין בני לבין... הרהרנו באותה שעה. ובמקום אחר בשעה אחרת תפסנו את עמיתו על מדרגות הבית המשותף משחק בירדשיך המשמיע נאום, ספק הספד ספק ברכה על מעלליו של התלמיד המוכשר והמצליח בישיבה שי"לומד תורה במסירות הנפש". וכאמור, אנו רצים והם רצים, אנו מדברים והם מדברים. אנו לחיי העולם הבא והם...

ואולי ____

אולי ניתן גם להזכיר מקרה קודם שכבר פורש בזמנו במקום זה. הורים בבית ספר ממלכתי בבאר שבע התלוננו לא מכבר, על מורה שחזרה בתשובה ואשר משפיעים על ילדיהם מושגים בלתי מקובלים עליהם, ובין השאר התבטאו: הם מקללים בשפה אחרת...

אך אם להתייחס לקבלנות של מפקח החינוך, הרי שיש להזכיר לו מאמר חז"ל אחר: "שוואא דינקותא בשוקא — דיבורים של תינוקות בשוק — או דאבוה או דאימיה". מקורם באבא או באמא, מהם שמע את הדברים שאותם הוא מספר, מהם למד ואת שפתם קיבל — אותה הוא מחקה.

* *
*

אם תרצו ניתן להמשיל את דורנו לדור ההפלגה ששם לא הבינו איש את שפת רעהו. לפחות ניתן להחיל זאת על מידת ההבנה שמסוגלים בני הנוער, לדאבוננו, להבין את שפתנו הרגילה.

הדברים המובאים לעיל מפי עתונאי עמית אינה קביעה של דרך אגב, זו קביעה עמוקה ונחרצת, השפה שבה אנו מדברים, לפחות השפה שבינינו לבין עצמנו, איננה מובנת היום לרוב רובו של הרחוב החילוני. הם קיימו בעצמם את "הבה נרדה ונבלה שם שפתם".

יש קוראים שמידי פעם מתלהבים מן המאמרים המתפרסמים בעמודי עתוננו, ויש קוראים המתבאסים, אם בע"פ ואם בכתב ומציעים: להפיץ את הדברים בין ציבור רחב, לפרסמם מעל דפי עתונות חילונית. דומה שטעות בידם. לא שאין הדברים אמיתיים, לא שאין הם מצויינים או מסבירים מספיק, אך פשוט מאד, אותם המדברים ב"לשון נקיה" אותה "לשון נקיה" שלמדו מהוריהם, פשוט לא יבינו את מה שאנו מדברים. לך תסביר להם בטורקית, אולי יבינו יותר, זמר טורקי וסרטים טורקיים או יווניים, ושאר מרעין בישין יש להם יותר מהלכים באותו ציבור מאשר פסוק מן המקרא, או ציטוט מדברי חז"ל. אם כאשר לדברי המפקח במשרד החינוך אפילו ספרות עבריה מודרנית כבר אינם מצטטים.

אין זה אומרת שאין אנשים בינינו המסוגלים להסביר, בכתב או בעל פה, דברים ועמדות של הציבור הדתי, בפני ציבור חילוני. בודאי שיש מי שמסוגל להביא בפניהם דברי אלוקים חיים ותנועת התשובה תעיד על כך. אך אין ספק שתפקיד זה דורש התמחות מיוחדת וספציפית ולא כל הרוצה ליטול ולהסביר מסוגל לכך. הדברים מורכבים יותר ואם תרצו גם דרך זו כבר קבועה בדברי חז"ל שאמרו: דברי תורה כלשון בני אדם, זאת אומרת שניתן למצוא את שביל הדיבור בפסוקי התורה כלשונו של כל אדם.

* *
*

נדמה לנו שלא נוכל בהזדמנות זו להתחמק שלא להעיר ולהאיר את עינינו אל המחנה פנימה. ואיננו צריכים להרחיק עדותנו, מספיק לעיין קצת אפילו מעל דפי עתוננו. יש מקום רב לגדור ולתחום תחומים בדרכי הביטוי. הדברים אמורים כלפי עצמנו וכלפי כל אחד ואחד מן המפרסמים ומן הכותבים. קשה למנוע שגיאות אך חייבים לקבוע כללים. חייבים לתחום תחומים, מותר לסלוח לטעויות, אפשר להתעלם ממעידות, אך אסור להשלים עם שיטות פסולות, אסור לשיר "זמירות חדשות".

יש לדאבוננו הורידה של ה"סלנג" של הרחוב לתחומי הביטוי, וכותבנו גם לסגנון ניסוחי המודעות, אפילו לשמות של חנויות ולכינויי אירועים, ועוד. יש המתבטאים למיניהם אם ידעו את מקורם של המילים ימלאו פניהם בושה, חז"ל. גם שיטת ה"כאסאח" איננה לשון חיים. חייב אדם לומר בלשון רבו ודברי חכמים בנחת נשמעים. גם כאשר דנים בפושעי ישראל, אפילו כאשר מתקיפים את מרשיעי הברית. על אחת כמה וכמה כאשר רוב הדיבורים מכוונים אל המחנה פנימה, כאשר ממילא ידוע כי הדברים משפיעים על הנפש של הקוראים אלה ורובם ככולם, בעלי נפש עדינה, שאותם כרויה רק ללשון לימודים, לדברי תורה וחכמה ולמה להרגילם לשפת השוק ל"לשון נקיה". האחרים, כבר אמרנו, בין כך לא שומעים ולא יבינו.

הרי הדיבורים והדברים הנכתבים ורובם מיועדים לחיזוק ולהתחזקות לקיום תורה ומצוות ומה לנו יותר מקביעת חז"ל במסכת עירובין הדברים נראים ומרעיתים: "בני יהודה שהקפידו על לשונם נתקיימה תורתם בידם, בני גליל שלא הקפידו, לא נתקיימה תורתם וכו'". נורא מאד. הבה נבדוק עצמנו, נקבע כללים נוקשים יותר, נחזק ונתחזק ונזכה שלשון חכמים תהיה לנו לברכה. עושר ומרפא.

הרב מנחם פרוש

בעקבות הרצח: חשבון נפש

במעלות קדושים וטהורים כזוהר הרקיע נתוסף בשבת קודש זו בעיר הקודש עוד קדוש והוא תלמיד הישיבה "שובו בנים" בעיר העתיקה רבי אליהו עמדי, זכר קדוש לברכה. אנו נושאים עינינו למרום בבקשה ובתחינה: הנה, הביטה ממרומים תשפוכת הדמים, כוס היגונים לאט הרפי מעט. ללא כל ספק כי א־ל גמולות השם, שלם ישלם ויקום לעינינו דם עבדיו השפוך, כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו. ונקיתי דמם לא נקיתי והשם שוכן בציון. יודע בגויים לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך.

אני מצטט כל זאת לאור סערת הרוחות שקשה להשתיק, והלבבות בוערות אש להוטים לנקום נקמת הדם השפוך. אנו קוראים אליהם: הקשיבו כי ק־ל גמולות השם, שלם ישלם, השם ינקום לעינינו נקמת הדם השפוך. השם ינקום, השם יילחם לכם ואתם תחרישון.

כל זה נאמר כלפי ההמונים הנסערים אשר יוצאים בימים אלה משולהבים לנקום הדם השפוך. אבל ברור למעלה מכל ספק כי השולטים על המשטר בעיר הבירה חייבים לתת דעתם במלוא הרצינות למה שמתחולל בימים האחרונים, בחודשים האחרונים, ואפשר גם לומר בשנתיים האחרונות.

השם יילחם לכם ואתם תחרישון ייאמר להמונים הנסערים היוצאים להפגין

בלב קשה עד מאד, קשה, שלא תוכלו לתאר, מה המשמעות בשבילי לומר את אשר בלבי. אבל אני חייב להתבטא, אני מבטא את אשר בלבם של רבבות תושבי ירושלים ותושבי ארץ־ישראל.

אם לפנינו רשימה מזעזעת של למעלה מ־30 מקרים שאינם מקרים של פגיעות קשות, בהם גם רצחניות, הרי זה מחזיר אותנו, אותם ימים לאן? זה מחזיר אותנו, את כולנו, לאותן השנים של המנדט הבריטי.

כדי שהאחראים יתעוררו, אין לי ברירה אלא לומר זאת. כך היה בשנות המנדט הבריטי. אני לא פעם נזקק בארכיון של אגודת ישראל משישים השנים האחרונות, ואני מוצא שם רשימות מעין אלה, על פגיעות ועל התפרעויות של הערבים. אז היה דם יהודי הפקר. הערבים התפרעו, התנפלו, ירו, דקרו וגם רצחו. מוסדות הישוב בשלטון ההן, בשנות המנדט, היו מרכזים רשימות ארוכות כאלה כמו זו שאני מחזיק בידי ואני מצרף אותה לפרוטוקול של הכנסת כדי שיהיה קול שיזעיק ויתריע לאן הגענו כיום תחת ריבונות יהודית בירושלים עיר קדשנו.

אנחנו זוכרים ולא שוכחים את הימים הטורפים בשנות המנדט, כאשר ההליכה לכותל המערבי היתה כרוכה בסכנה, שמא יתנפלו, שמא ירצחו. ירושלים לא תשכח והיא זוכרת. היא הזדעזעה השבת, כי באותו מקום, בהליכה לכותל המערבי, נרצח בשנת תרצ"ז־1936 הקדוש הרב הצדיק רבי ראובן קלפוהלץ, מיקירי וגדולי התורה בירושלים. באותו מקום בו נרצח אחד מגדולי תלמידי החכמים, ורבי אביגדור

צילום: הראיני

הכהן, בראש השנה בשנת תרצ"ח בלכתו לכותל המערבי. באותו מקום נרצח בשבת זו תלמיד הישיבה רבי אליהו עמדי, זכר קדוש לברכה. עוד לא התאוששו ועוד נאבק ביסורים הגאון הירושלמי רבי משה מאיר פרג שנדקר גם הוא ביום י"ב באלול תשמ"ה בלכתו לכותל המערבי, והוא זקוק לרחמי שמים כדי לחזור לאיתנו.

מי יש בידו לשים קץ להשתוללות הגוברת של צמאי הדם, מדוע הם איבדו את הפחד והרתיעה?

עם שחרורה של ירושלים העתיקה במלחמת ששת הימים התהלכנו שמונה עשרה שנים ללא פחד בכל סמטאותיה של ירושלים יומם ולילה ללא הפרעה, כי נפל פחד היהודים עליהם.

מה קרה? מה קרה? מי אשם? מי יש בידו לעשות ואינו עושה לבלום ולשים קץ להשתוללות ההולכת וגוברת של צמאי הדם היהודי? מה נשתנה? למה נשתנה? למה חדלו לפחד, והם לא רק דוקרים בסכינים בגב אלא מרהיבים עוז לזרוק רימונים על פלוגת צבא כמו שעשו על חטיבת גבעתי בצאתם מהכותל המערבי ופגעו ב־69 אנשים, ביניהם אנשי צבא? זה מה שקרה ביום י"ב בתשרי תשמ"ו, והם עשו זאת ללא חדיפה ובלא פחד.

מה קרה? מה קרה? למה בעבר פחדו וכיום לא? אני רוצה לומר שאם נרענן את זכרוננו בעבר, אם זה היה אחרי מלחמת תש"ח ואם זה היה אחרי מלחמת ששת הימים ובכל הזמנים עד לזמן האחרון, אם ערבי הפריע, אם ערבי זרק אבנים, אם ערבי ירה או זרק רימון — פורצו את הבתים שמהם יצאו המחבלים מימין ומשמאל ועשו שפטים חמורים בכל החשודים, וכך נפל פחד היהודים עליהם.

האם עשינו לעצמנו חשבון הנפש על העידוד שנתן למחבלים השחרור של 1100 מחבלים? הבאותו זמן נשפטו יהודים והם נמקים בחשכת הכלא. אין אני מדזה, חלילה, עם מעשים בלתי חוקיים, אני מגנה זאת. אבל האיפה ואיפה שבה נשפטים יהודים ומחבלים ערבים משוחררים, זה ללא ספק מעודדת מעשי חבלה.

לא אחרוג מן המסגרת אם אומר שכל מה שהתרחש סביב השב"כ שאנשיו העומדו לדין, והיה מי שהוסיף עלמות על מעשה של "הבא להורגך השכם להרגו". ראשי השב"כ אשר עשו מעשי גבורה למען בטחוננו, אשר עשו גדולות בעבר, הושפל כבודם ומעמדם בגלל חשש ביחס לשני מחבלים אשר ללא כל ספק רצו במעשיהם לפגוע ביהודים חפים מפשע ולרצוח אותם, יהודים שנסעו להנאם באוטובוס המפורסם של קו 300.

ללא כל ספק ששינוי היחס למחבלים ושינוי התגובה הזריפה למעשי חבלה, הוא שהביא אותנו להידרדרות נוראה זו וכך הגענו לרשימה המכאיבה של מאורעות, של רציחות, של פגיעות ללא פחד.

אני חייב לומר: אינני מתכוון לפגוע במפקדה של ירושלים, מר יוסף יהודאי, שהוכיח עירנות מפליאה. אבל הוא רק זרוע הביצוע של מדיניות מגבוה. אני פונה אל אלה הקובעים את המדיניות הגבוהה. אני רואה כתובה המצוקה עליי, מאז שזכינו לחזור לעיר העתיקה, אינני יודע מי, איזה גורם, איזה מוסד, איזו סמכות קבעה שהיהודים החוזרים לעיר העתיקה יתרכזו רק ברובע היהודי. יש אמנם יחידים, בודדים, גיבורי כח ורוח, שמחזיקים את הישוב גם ביתר הרובעים. אבל התכניות המתוכננות, הבניינים שבונים, התקציבים שמקציבים, זה אך ורק לישוב הרובע היהודי. מי זה מרהיב עוז בנפשו לוותר על חלקים גדולים ושלמים של ירושלים העתיקה?

חקוקות בזכרוני שנות הפרעות בימי המנדט הבריטי. היה זה בפרוע פרעות בישראל בשנת תרפ"ט וגם ביתר השנים, בשנת תרפ"ט — 1929, כאשר הגאון הצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד לא ויתר והלך בסימטאות שבקרבת שער שכם וביתר המקומות בהם שרצו הערבים וביצעו פרעות. וכאשר שאלו אותו מדוע הוא הולך דווקא דרך שער שכם, השיב: וכי נפקיר את שער שכם? היה זה אחרי מאורעות הדמים של אלול תרפ"ט, כאשר המנוח מר מנחם אוסישקין פגש בגאון הצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד ליד הכותל המערבי בערב ראש השנה תר"צ. הוא הבחין שרוחו של מר אוסישקין קודרת ואמר לו: אל יפול רוחך עליך, לא תועיל להם לגויים שום תחבולה נגדנו, אנו נשיג את מטרתנו. לא בסימטאות צרות ולא כפופי ראש ניכנס למקום הקודש שלנו, כי אם בדרך המלך ובקומה זקופה. המשך לעבוד את עבודתך באמונה ואולי בקרוב בימינו נזכה לראות את הגאולה האמיתית. דברים אלה מובאים גם באגרותיו של אוסישקין.

מי קבע את חלוקת העיר העתיקה ואסר על יהודים להתיישב במקומות שבהם גרו יהודים בעבר

כן, כך היתה דרכנו, לא לוותר על אף חלק בעיר העתיקה. אבל הזיהוד שזיהוד עכשיו התרכזו רק ברובע היהודי, מתקם בגו. הכרזי לשנות את המדיניות של שיקום העיר העתיקה. על התנחלות בעיר העתיקה אין חולקין, היא הכרחית אם אנו רוצים להחזיק בירושלים.

כמה מזעזע לקרוא בעתון "הארץ" מאתמול: "יהיה צריך למנוע כניסת יהודים לתחומי הרובע המוסלמי. אין ספק שהמצאותן של ישיבות, בעיקר של חסידי ברסלב, מרבה חיכוכים בין יהודים וערבים".

יעיד "הארץ" ושכמותו מה היה הגורם לפיגוע ב־69 הנפגעים בצאתה של חטיבת גבעתי מהכותל המערבי.

הלקח שלימד אותנו מרן רבי יוסף חיים זוננפלד זי"ע וכיצד נהג הוא להפגין נוכחות יהודית בירושלים

יותר חמור, הרבה יותר חמור, מה שפורסם ב"על המשמר" ואני מצטט: "אהרן שריג, מנכ"ל עירית ירושלים, אומר כי הישיבות ברובע המוסלמי הם מקור לסכסוכים בלתי פוסקים". כך, כשהדם תוסס, הוא תוקע סכין בגבנו בדברים אלה. והוא ממשיך ואומר, ואולי צריכים "להודות" לו על כך: "אין שום קשר בין הרצח שאירע אתמול לעובדת קיום הישיבה". אבל "נכון שראש עיריית ירושלים הביע התנגדות חריפה לכניסת הישיבות ללב הרובע המוסלמי. שם הן מהוות מקור לחיכוכים בלתי פוסקים". ומר שריג מפרט את מאמציו של מר קולק אצל נשיא העדה המוסלמית המנוח מר עקיבא אוזלאי, לא להחכיר את המקום לישיבה, אבל ללא הועיל.

רבותי, תשמענה אוזניו, הגאון הצדיק רבי חיים זוננפלד, שכולם השמיצו אותו כאנטי ציוני, מסר את נפשו ולא ויתר אף לא על חלק מהעיר העתיקה, ומר קולק, הציוני כביכול, מתנגד ליישוב ישיבה בחלקה של ירושלים. אותו מר קולק, שגלתם כי יש לתת מעבר גם למהלכות בלתי צנועות בשכונות חרדיות, כי המעבר — כך הוא אומר — חופשי לכולם, אינו מרהיב עוז בנפשו לומר שהישיבה שם מיותרת.

אני חייב לומר שגם בזה נשתנו הדברים. בעבר, כאשר קרה איזה מקרה, כאשר ערבים התנפלו, כאשר עמדו במלחמות, כאשר ערבים דקרו ורצחו, היינו כולנו כאיש אחד, בלב אחד נגד השונא הערבי, ללא הבדל חרדים וחילוניים. וכיום אני רוצה למחות על הדברים החמורים שאמרה חברת־הכנסת גאולה כהן על שמאלנים בשדרות הבטחון. אסור לנו לשחק בדם בנושאים אלה. עבירה גוררת עבירה, וזה מביא לכך שמר קולק מקבל סמיכות — ממי? ממר וילנר, הקומוניסט. לכך זה מגיע, שראש עיריית ירושלים נתמך על ידי הקומוניסטים, שגם הם בדעה שאין לתת להקים ישיבה בחלק של ירושלים. אני מוחה נגד דברי גאולה כהן ואני מוחה נגד "הארץ" ומר קולק, שבמצב זה, כאשר סכין על צווארנו, הם עושים חשבונות כאלה.

לסיום אני רוצה להעיר שתי הערות הכרחיות. לדעתי, הכרחי לסגן בעיר העתיקה רשות מיוחדת של המשטרה. עם כל ההערכה,

(המשך בעמוד י')

יומן סיעת אגודת ישראל בכנסת

מנ"א: הסיעה הדתית הפעילה ביותר

דוחו"ת סטטיסטיים לא מלמדים בהכרח על מה שמסתתר מאחורי המספרים היבשים. לא תמיד ניתן למדוד איכות בכמות. אך בכל הנוגע לפעילות השוטפת בכנסת, המספרים והסטטיסטיקה הם רק הוכחה נוספת לפעילות המקיפה והמסיבית של חברי סיעת אגודת ישראל בכנסת, ח"כ הרב אברהם יוסף שפירא וח"כ הרב מנחם פרוש.

תקצר היריעה מלפרט דוחו"ת סטטיסטיים ארוכים, הנערכים כולם על ידי מחשב הכנסת בדיוק מלא. די אם נציין אחד מהם בקצרה: מספר הנאומים במליאת הכנסת. לפי דו"ח המחשב, מחזיקה סיעת אגודת ישראל בשיא מבחינת הממוצע של הנאומים בכנסת. הרב שפירא והרב פרוש נאמו 98 פעמים — בממוצע של 49 נאומים לח"כ. הרב שפירא נאם 56 נאומים והרב פרוש 42. לשם השוואה, הממוצע של הסיעות הדתיות האחרות הוא כדלהלן: פא"י 42, מפד"ל 31, ש"ס 14 ותמ"י 13. כל המספרים הללו מתייחסים לנאומים מאז תחילת הכנסת ה־11.

כמובן שהנאומים אינם מלמדים על פעילות כוללת, אך בכל הנוגע לזירה הפרלמנטארית, נאום בכנסת הוא אחד הכלים החשובים ביותר העומדים לרשותה של כל סיעה. חבר כנסת רשאי לנאום ולהביע את דעת סיעתו בכל הצעת חוק העולה לדיון ובכל נושא מדיני או כללי אחר המובא מטעם הממשלה. הוא יכול להעלות הצעות לסדר היום משלו, הצעות דחופות ורגילות, שאילתות, חוקים ועוד ועוד. ואכן, הרב שפירא והרב פרוש ניצלו כמעט כל הזדמנות, כדי להביע את דעתה של אגודת ישראל בכל נושא שעלה לדיון ובכל ענין שעמד על הפרק.

מן הראוי להוסיף, כי גם הסטטיסטיקה של מספר ההצעות לסדר היום, שאילתות, דיונים בועדות וכו', מחמיאה לחברי הסיעה בכנסת ורק מוכיחה שוב, שאכן הפעילות הפרלמנטארית שלהם — מקיפה ורחבה ביותר.

מבחין שבימים אלו מסתיים מושב הקיץ של הכנסת, עושות הסיעות הגדולות מאמץ מיוחד להביא לאישור את חוק הבוררות. הרב שפירא והרב פרוש משקיעים שעות ארוכות של שיחות ופגישות עם נציגי הסיעות הגדולות, המערך והליכוד, כדי להסביר עד כמה החוק מסוכן. בעקבות זאת אכן מוכנסים שינויים משמעותיים בנוסח הצעת החוק. בעת אישורו במליאה מסביר הרב פרוש את המנעותה של אגודת ישראל: "יש להעריך את התיקונים שהוכנסו על ידי הקואליציה. הם משמעותיים מאוד. אולם אגודת ישראל עדיין חוששת מסכנות הטמונות בו ולכן לא תוכל להצביע בעדו".

הרב שפירא נוקט פעולה מיוחדת בועדת הכספים, כאשר מתברר שבישיבה "חטופה", העביר מ"מ ח"כ חיים רמון החלטה בדבר מתן החזרי מיסים במיליוני שקלים לכת הבהאים בחיפה, עבור בניית בית תיפלתם. בישיבת הועדה דורש הרב שפירא כיו"ר הועדה, לערוך רוויזיה, והועדה מחליטה על כך תוך ביטול ההחלטה הקודמת.

בעקבות הצעתו לסדר היום של הרב פרוש, מחליטה הכנסת לדון בתופעה החמורה של טקסי נישואין פרטיים, אותן עורכת ח"כ ש. אלוני. בדבריו במליאה בנושא זה אמר הרב פרוש, כי "נישואי התוהו" שהיא עורכת הם פשע ואסון לדור ולדורות. הדיון בנושא זה אמור להתקיים באחת הישיבות הקרובות של הכנסת.

הרב שפירא דורש לדעת בשאילתה לשר המשטרה, האם יעמוד אברהם פוריץ לדין על מעשי ההתגרות כלפי הציבור החרדי בירושלים? בענין אחר הוא מבקש משר החנוך לברר, מי הזמין את להקת המחוללים ארצה, והאם המשרד מימן חלק מהופעותיה?

הרב פרוש קורא בשאילתה לשר החקלאות לפעול נגד כת מיסיונרית המנסה לרכוש אדמות בצפון, ובשאילתה לשר החינוך הוא מבקש לדעת, כמה כיתות חדשות נבנו עבור החנוך העצמאי ב־3 השנים האחרונות וכמה נבנו עבור החנוך הערבי?

כאשר הכנסת מקיימת דיון בנושא קבורתה של הנוצריה תרזה אנגלבריך בבית עלמין יהודי, אומר הרב פרוש, כי קבורתה נעשתה בהטעיה והדבר חמור ביותר ודורש חקירה. בנושא אחר דורש הרב פרוש לעכב את החפירות בתל החרוד שבנגב המערבי, שם נערכות חפירות ארכיאולוגיות ומתגלות עצמות אדם.

עם הפעלת ה"פישפשוק" תוך חילולי שבת גדולים, נמצאים חברי הסיעה במרכז הפעילות לסגירת מרכז חדש זה של חילול היום השביעי. הרב שפירא אומר ליו"ר הכנסת, במסגרת ההתייעצויות לקראת כינוס הכנסת לדון בנושא, כי זהו חילול שבת חסר תקדים בתמורתו, כאשר אלפי איש באים מכל רחבי הארץ ומחללים שבת בפרהסיה. הוא נועד עם יו"ר הכנסת וגורמים אחרים, במטרה לפעול לסגירת ה"פישפשוק".

הרב פרוש פנה מספר פעמים לראש הממשלה, שמעון פרס, ודורש ממנו למנוע חילול שבת כה גדול. מר פרס מבטיח לפעול במוסדות מפלגתו. [illegible] דבר, כידוע, נסגר ה"פישפשוק" על ידי חברי קיבוץ ניר אליהו בעצמם, לאחר מה שהם כינו כ"לחצים מגבוה". לפני כן הודיע הרב פרוש, כי יפעל להפסקת קשרי המסחר של גורמים שונים עם הקיבוץ וכי אגודת ישראל תשקול פתיחת מערכה גדולה, בארץ ובחו"ל, להחרמת מוצרי קיבוץ ניר אליהו.

יצוין, כי הפעילות סביב ה"פישפשוק" והחפירות הארכיאולוגיות בנגב נעשות הרבה לאחר נעילת מושב הכנסת. שוב הוכח, כי סיעת אגודת ישראל בכנסת אינה סיעה שפעילותה קיימת רק בעת ישיבות הכנסת. גם בעת הפגרה מלאות ידי הרב שפירא והרב פרוש בעבודת השליחות הציבורית עבור הציבור התורתי, למען הכלל ולמען הפרט כאחד.

(רשימה שלוש עשרה)

בית העלמין בסוכצ'וב קיים ואפשר להצילו
האהל על קברו של ה"אבני נזר" נהרס

בית העלמין של העיירה סוכצ'וב קיים ואפשר להצילו על ידי גידור מתאים. פני הקרקע לא נפגעו, שודדי קברים השירו את רוב המצבות אולם על השטח עצמו לא נבנה שום בנין עבודה או נטעלה על ידי משלחת של "אמרא קדישא" שביקרה בפולין, ובראשה עמדו הרה"ג רבי דוד שמידל והרה"ח ר' שמעון אנשין.

האהל שעל קבר הגאון "אבני נזר" זצוק"ל נהרס אף הוא, אולם על פי סימנים שנותרו ניתן לזהות את מקומו. את המקום זיהו חברי המשלחת על פי סימנים שמסר להם הרה"ח ר' ישראל אהרן בורנשטיין מתל אביב, שהוא נכד של בעל "שם משמואל", יליד העיירה. עד כה נחשב בית עלמין זה כאבוד בין יתר בתי העלמין שנעלמו בפולין לאחר השואה, כיון שתושבי העיירה הלא יהודים זרעו בסביבה שטחי ירקות נרחבים והיה חשש, שהזריעה נעשתה גם בשטח בית העלמין. רוב המצבות נגנבו ועדיין נגנבות על ידי התושבים המשתמשים באבנים לצרכי בניה, אולם המשלחת מצאה עוד מספר מצבות פזורות בשטח.

בין המצבות שנמצאו עוד בשטח, נמצאו מצבות עם תוארי כבוד, וביניהן מצבה שעליה רשום: "פ"נ. אדוננו מורנו ורבנו המופלא מוהר"ר מאיר נטע, נפטר ד' אייר תקצ"א". בית הקברות בסוכצ'וב הוא אחד מבתי הקברות העתיקים שבו מצאו מנוחתם האחרונה כמה מגדולי ישראל בימים ההם, ביניהם בעל חידושי מהרא"ך שהיה חתן בעל "יהודה דעת" ו"נתיבות" מראשי החבורה בקוצק.

דרושה התעוררות ציבורית כדי להציל את בית העלמין.

המשלחת ביקרה גם בכמה ערים אחרות בפולין, כמו בבית הקברות העתיק של ורשא הנמצא ברובע פראגה, שם סולקו כל המצבות. הפולנים החלו בהקמת שיכונים בגבול בית העלמין, אולם הודות למאמצים שהשקיע יהודי משווייץ בשם ניסנבוים, הציל חלק גדול של בית העלמין ע"י גידור השטח ואיסוף אלפי מצבות, אותן הציב לשימור.

חברי המשלחת נסעו בלווית שני מורדים שעשו מלאכתם בהתנדבות, ר' דוד שפיגל מבני ברק ור' יעקב ארליך מישוב עופרה. בין היתר בדקו את מצב בית העלמין היהודי הישן בודז'נה, שבו נמצא קברו של בעל "ידי העמודים" שהוא בנו של בעל "השל"ה". בעת הביקור בווינה גילו חברי המשלחת, שעל אף ההבטחה שנתן במגע ראש העירייה לכ"ק האדמו"ר מסאטמר שליט"א, להחזיר שטח בית הקברות שנמכר לעירייה על ידי ראשי ה"קולטוס גמיינדע", ועל אף מחאות שנשלחו על ידי גדולי ישראל מן הארץ, לא הוחזר שטח בית הקברות עד כה. כמו כן גילו גם שהוכנסו שינויים במפות העיר, בשנת 1966 מסומנים גבולות בית העלמין, ואילו במפות של שנת 1980 נעשו מחיקות, לאחר בדיקה נמצא שהמחיקות נעשו במחלקת המדידות המקומית.

מצבה אחת שנתגלתה בין הקוצים

הרב שמידל הפנה קריאה ליוצאי שבע הקהילות לגלות התענינות גדולה יותר בנושא בתי העלמין. כן ביקרו בבית העלמין של פרנקפורט בו אדר במקום מנוחתו של בעל "יפה מראה", ובבית הקברות בעיירה פנץ ליד הייצגן. את מקומו של בית העלמין העתיק מצאו על פי עדויות של כמה נשים נכריות זקנות שידעו על מקומו, מצבות השיש המפוארות שרדו גם כאן על ידי תושבים שהשתמשו בהן לצרכים פרטיים.

מ. דרור

ואחד מבנייני העיר היהודיים ליד המקום שבו עמד בית המדרש

מראה כללי של שדה בית העלמין נותן להבחין במספר מצבות

ישראל פועלת באחרונה באינטנסיביות רבה יותר נגד המחבלים ועוד בטרם יצאו לדרכם

מספר פעמים יצאו בימים האחרונים מטוסי ומסוקי חיל האויר כדי לתקוף בסיסי הערכות והצטיידות של המחבלים. העתון "אל נהר" הלבנוני דיווח על פעולה של הקומנדו הימי נגד ספינות בחוף סארפנד. הידיעות הרשמיות ואם נכון דיווחו של העתון הביירותי מחזירים את ישראל לעידן שבו נעשה רבות כדי לסגור בעד המחבלים עוד בטרם יצאו לדרך ותוך פגיעה במפקדותיהם בכל עת ובכל שעה

מאת א. פאר סופרנו הצבאי

אנשי קומנדו ישראלים פעלו בתוך סארפנד ופוצצו את ספינות הדייגים, כך דווח השבוע העתון הביירותי "אלנהר". לדיווח לא בא שום אישור ממקורות ישראליים. אך גם בלי מקרה זה ניכרה התגברות בממדי ההתקפות שעורכת ישראל על בסיסי המחבלים ועוד בטרם יצאו אלו לפעול בארץ. בירושלים משוכנעים כיום הדרך היחידה והיעילה ביותר כדי לצמצם את מספר הפיגועים בארץ ולהביא את המחבלים לידי מחשבה חדשה בכל הקשור לפעילותם.

ביום ראשון אחרי הצהריים תקפו מטוסי חיל האויר. בסיס של מחבלים דרומית לצידון.

לפי דיווחי מקורות זרים השתתפו בתקיפה זאת שתי מטוסים שהגיחו מספר פעמים על שלושה מבנים של מחבלים סמוך למחנה עין אל חלווה. התקיפה נמשכה, לבירוצין, כרבע שעה והמבנים שבשולי מחנה הפליטים הגדול של עין אל־חלווה השמדו כמעט כליל. המחבלים עצמם דיווחו בשידוריהם על 6 מטוסים שהשתתפו בפעולה שכוונה נגד מרכז של הפתח על גבעת גיאבל אל תאליב.

היתה זו הפעולה האוירית הראשונה של ישראל לאחר חודש של הפסקה. בפעולה הדומה שקדמה לה ב־16 באוקטובר נפגע בזכור מטוס ישראלי, כאשר אחד מהמטענים שעמד לשחרר התפרץ על נתנו והתרסק, אחד הטייסים חולץ והשני נלכד בידי אנשי "אמל".

24 שעות לאחר התקפת מטוסי חיל האויר, השבוע ביום ראשון, שבה ישראל והפעילה את זרועה האוירית נגד המחבלים באותו אזור, אלא שהפעם הופעלו מסוקי קרב שהופנו לעבר מחנה של מחבלים מארגון "חזית המאבק העממית". היעד היה מבנה אבן דו קומתי שהיה ממוקם דרומית לצידון ושמש לאחסון אמצעי לחימה רבים וכבסיס יציאה למחבלים.

המבנה הותקף על ידי מספר מסוקים ששגרו לעברו, לפי דיווחים ממקורות זרים 15 טילים בהתקפה שנמשכה כ־10 דקות גם הפעם כמו יום קודם לכן הגיבו מחבלים ולוחמים שיעים המצויים בסביבה בירי לעבר המסוקים, אך בלתי יעיל.

כאשר ל־2 ההתקפות חיל האויר, ניתן עדיין לייחס אותן לתגובות הנגד הידועות זה לא מכבר, תמיד אחרי פיגוע שיש בו נפגעים, האכן הפעילות ביום ראשון וביום שני היתה מיד למחרת רציחתו של בחור הישיבה ברובע המוסלמי של ירושלים. אך נראה שיש היום במערכת הצבאית והמדינית כאחד נכונות מבוטשת להקדים רפואה למכה ולפעול נגד יעדים שונים עוד לפני שיצאו מהם המחבלים.

"מכון חן" (חרדי) טל: 03/735491

בקרוב נפתחים בע"ה בבני־ברק

קורסים לנשים

הנהלת חשבונות סוג 1+2, 3

כולל הנה"ח ממוחשבת

תעודת גמר למסיימות

הורים יקרים!

בטרם תביאו את בניכם בברית האירוסין פנו לאגודת דור ישרים בבדיקת דם ניתן למנוע מחלות גנטיות ח"ו והאגודה פועלת ע"פ ברכתם של גדולי הדור בארה"ב ובארץ

ביניהם: הגרש"ז אוירבך שליט"א הגרי"ש אלישיב שליט"א הגר"ש וואזנר שליט"א והגר"נ קרליץ שליט"א

טל: 02/864274 02/520369 03/792382

בס"ד

החלה מכירת הדירות בנות 3-4 חדרים

בשלב החדש במרכז שכונת נחלת סורוקה

(רח' אברמסקי)

משכנתאות מוגדלות

פנה עוד היום למשרדי חברת השיכון שע"י צעירי אגודת ישראל רח' רבי עקיבא 57 בני ברק 03-787375 בין השעות 17.00 — 20.00 או למשרדי ישראל אהלד חברה לבנין בע"מ רח' הרב קוק 10 בני ברק טל 03-706811

הרב חיים שלום פרוש

אור גדליהו - בראשית, שמות

גילה לנו אור שבעת הימים רבינו הבעש"ט כי השם הוא הנשמה, וזה הוא ענין מה שמצינו בחז"ל (יומא פג, ב) רבי מאיר הוה בדיק בשמא (עי' "צפנת פענח" לרבינו הכהן הגדול מפר לנאה זי"ע ו, ב, "נועם אלימלך" פרשת שמות דה' או יאמר ואלה שמות בשם הזוה"ק: דשם זה הקוראים לאדם ביום המילה, הוא השם עצמו שבשורשו, ושם להלן דהרוחניות והנשמה של האדם נקראים בשם שמות, דעיקר בשם הנקרא לאדם כגון ראובן או שמ־עון, זה השם הוא להנשמה ולא

להגוף, וע"י ביאור מושג זה בהד רחבה רבה ב"ביאור משה" למר"ר שר התורה מאודרוב זי"ע פרשת בראשית ע"מ קפח-קר).

בעקבות יסוד זה ניתן לומר כי תוכן חייו העשירים של איש האשכולות הגאון החסיד רבי גד־ליה הלוי שור זצ"ל ראש מתיבתא תורה ודעת טמון בשמו, שכן מהותו היתה הגדולות, שהתבטאה בשלימות האישית של עצמו, ובכל מה שהטיף בימי חייו לתלמידיו, מהם תבע התרוממות והתעלות, כך ששירת חייו היא רוממות השי"ת: גדלו לה' אתי, ריבוי כבוד שמים, והאדרת כבודה של תורה ועוסקיה.

זה ספר תולדות האדם, ספרו "אור גדליהו" חושף לפנינו במדה מסויימת את פנימיות נפשו הט־הורה, של הגאון החסיד ששילב במהותו את ה"לומדות" אותה ספג מגאוני ליטא עם השפע המחשבתי של אוצרות החסידות, שהיו קנינו ממש, כשמעטרת אותם כלילת חן האצילות המלכותית של בית רוז־דין, מורשת בית אבא, בה היה דבוק, אליה שאף ועל ידה עלה ונתעלה לשיאים ופסגות של איש שהכל בו.

הוא היה אומר, אותו לשון של חז"ל מתפרש כידוע, כי תחילה קיים הוא עצמו את מה שהורה לאחרים, ורק לאחר מכך היה אומר וכך מוצאים אנו בספר שלפנינו בתחילת פרשת שמות מאמר מקיף על הנושא: השם הוא גילוי המ־הות, בו עוסק הגה"ח המחבר זצ"ל בהבהרת תוכן ספר שמות בתור ספר של צמיחה וגילוי האור, ואת על יסוד דברי חז"ל, לאור ביאורו של הרמב"ן זללה"ה, ומטרתו להוכיח כי שם החומש שמות, מורה על כך, שכן "שמות הנבר־אים הם כפי כחותיהם ותפקידי־הם" וזהי עבודת כל אדם "להיות נמשך אחר שמו, שמעשיו יתאימו עם אלו הכוחות שנברא עמהם".

וכאן מביע הוא רעיון נשגב אודות "קריאת השם של כל ילד, בעת שנכנס בבריתו של אברהם אבינו ע"ה, שאז מקבל המהות והשורש, תקבע לו השם כפי השורש שלו, ולכן מברכין הילד כשם שנכנס לברית כן יכנס וכו', היינו שעם השם הזה שנכנס לב־רית, שפירושו הוא שנכנס לברית עם כל הכחות ועם כל ההארות שיש לו וכו' — כך יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים, היינו שיזכה להוציא כל כחותיו לידי פועל, שמעשיו יתאימו לשמו".

במשאו זה שיש בו עמקות המחשבה, בהירות ההבעה, רוחב דעת, וראיה תודרת ומקיפה במעשי אבות ובדרכם של שבטים, תוך כדי בקיאות עניפה בסה"ק הקשורים לנושא, ועל כולם גישה מקורית לביאור ובירור יסודות דרכי הבנת המקראות ופירושי חז"ל, נפתח לפנינו צוהר לפנימיות בעל המאמר, הקובע את תכלית האדם "להגביה את כל הבריאה כולה, ולהוציא משם הכבוד שמים, וזהו תכלית כל הנבראים להוציא ולגלות כבוד שמים, והשמות מורים על זה הכבוד־ שמים שיש בהם".

ואכן קיים זה מה שאמר וכתב בזה, וכשמו כן היה, מגדל ומרומם את שומעי לקחו. בהכוונתם לגד־לות שיש לה מטרה אחת ויחידה: הכרה בגדלות הבורא ב"ה בצורה שתעורר התרוממות כבוד שמים בעולם, ואידך זיל גמור.

רעיון זה מובע בצורה זהה בתחילת "אור גדליהו" בראשית, בשיחתו המבהירה את ענין המל־כות הנזכר בשירת הלויים ביום השישי — בו נברא האדם — ה' מלך גאות לבש, וזאת על יסוד דברי הגר"א זי"ע בביאור ההבדל בין מלך ומושל כי מלך הוא ברצון העם ואילו מושל הוא בעל כרחם, (ועי' קדושת לוי בשלח ד"ה והנה אנו אומרים בתפלתינו וכו', שפי־רש אף הוא כן את הגדרת "מלכות וממשלה", ולפנינו שני נביאים המתנבאים בסגנון אחד ואמצ"ל) כי רק בבריאת האדם שהוא בעל בחירה נשלמה מלאכת הבריאה ורק אז נקרא הקב"ה בשם מלך, כשכאן באה אותה ההרגשה, שהבריאה כולה נוצרה לגלות כבוד שמים, התפקיד המעשי של גילוי זה מוטל על האדם, וזה שאמר אדם הראשון לכל הנבר־אים: לכו נרננה לה' נריעה לצור ישענו, שכל נברא אומר שירה מיוחדת לפניו ית' כדאיתא בפרק שירה, ותכלית השירה היא, שעל ידה תתגלה הכבוד שמים שצריך לצאת ממנו, ועד שבא אדה"ר לא היה מי שיגלה את השירה שבכל נברא ונברא, עד שבא ואמר: לכו נרננה לה', ואז בבריאת האדם נגמרה מלאכתו, כיון שעל ידו יצאה לפועל ההכרה שהקב"ה הוא אדון כל המעשים, כך שגילוי כבוד שמים של הבריאה כולה נעשה ע"י האדם בעולם.

דומה, כי הספר "אור גדליהו" הוא אור חדש בשדה פירושי התורה, בהיותו שילוב מעניין של דברי רבותינו הק' שרפי מעלה וחצי החסידות, אבירי המחשבה מה"יהודי" של פרשיסחא, קוצק, אלכסנדר, גור וסוכטשוב זכיי"ע שבנו יסודותיהם על תורת האדם הגדול בענקים רבינו המהר"ל זי"ע, יחד עם הבהרות תורת גאון הדורות, הגר"א ותלמידו גאון ישראל בעל "נפש החיים" מוולוז־ין זכיי"ע בהתוויית דרך מקורית המיישרת הדורים וסוללת שבילים ונתיבות מחודשות להאיר עיני מבקשי ה' החפצים לדעת מה ה' שואל מעמך.

אותן הפרשיות בזה"ק פורשת התהוה"ק לפנינו את מעשי אבות, מוארות ע"י הגר"ג שור זצ"ל בזוהר בהיר, שיש בו נעם מיוחד אותת את עשרה הנסיונות שנתנסה אברהם אבינו ע"ה, עם העשרה מאמרות שבהן נברא העולם, ועשרת הדברות שנאמרו בסיני.

אם כי הדברים כבר נאמרו בי־סודם בסגנון אחר בספרי החסי־דות, הרי נוסף כאן נופך מלא חן, שמטעים את הדברים לחיך השו־מע, ומאיר עיניו לעומד על סודם הקסום באור יקרות אשר לא יסולא מפז. כשם שבעשרה מאמרות לא נאמר בראשון: ויאמר, אלא מצינו: בראשית נמי מאמר הוא (ר"ה ל"ב) והיינו בגלל שעדיין לא היתה בריאה, ובכך נברא העולם, ולא שייך לומר על הבריאה מאין ליש לשון זה של אמירה, כך — מסביר הוא — לא נזכר נסיונו הראשון של אברהם אבינו ע"ה באור כש־דים מפורש בכתוב, אלא ברמז בלבד, משום שבכבשן האש נוצר מחדש אברהם אבינו, ללא כל פסולת מורשת תורח אביו, באופן שאור כשדים הוא בריאה שהיא מחודשת לגמרי, ולא שייך לומר עליה מאמר, כלומר, לא ניתן לפרש את הדבר, מאחר שזה הוא יצירה של מאין ליש.

הגאון המחבר פוסע פסיעה נוספת, בהבהרת עשרת הדברות, שהרי גם שם לא נאמרה הדיברה הראשונה: אנכי ה' אלקיך בדרך של צווי, אלא בלשון של הודעה בלבד, משום שבמעמד הר סיני חזרה ונשנית אותה תופעה של בריאה מחודשת מאין ליש כש־הפעם נוצר עם ישראל באותה שעה. לפיכך אין מקום עדיין לא־מירה של צווי.

בריאת העולם, יצירת אברהם אבינו באור כשדים, ולידת עם ישראל בשעת מתן תורה, הם חטיבה אחת שראשיתה עשרה מאמרות, המשכה בעשרה נסיונות ושלימותה בעשרת הדברות, אמור מעתה היש לך חיך מתוק מיצירה מחשבתית זו של הגר"ג שור זצ"ל.

הדברים מבוססים על ידו במ־קורות ראשונים, כפי שהוא מציין את דברי הרמב"ן זללה"ה (ברא־שית יא, כח) כי מה שנאמר באב־רהם אבינו בברית בין הבתרים: אני ה' אשר הוצאתיך מאור כש־דים, מקביל לאמירה של: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, והיינו כאמור שיש קשר סמוי בין שני הדברים.

זאת ועוד, ה"בעל הטורים" מפרש את הכתוב: ויאמר ה' אל אברם וגו'... פתח באמירה בלשון שנברא בו העולם, שבעשרה מאמרות נברא העולם, וכולו לא נברא אלא בזכות אברהם (עי' בראשית רבה יב, ח. מדרש תנחו־מא ישן לך לך ועוד), לכך כתוב מאמר והרי לפנינו הוכחה ברורה של השילוב המענין שבין בריאת העולם ליציאת אברהם מתוך יה־ליכתו לא"י, שאף היא בריאה מחודשת כאמור.

סולם המחשבה של הגאון המחבר בנוי רבדים, רבדים, והוא מוסיף לבנות אריח על גבי לבינה. בראיה נוספת מדברי הזוה"ק (פרשת לך לך הא' עח, ב) על הפסוק: וימנע מרשעים אורם (איוב לח, טו) וימנע מרשעים — דא תרח, אורם — דא אברהם כי הלשון בחז"ל המגדיר את אברהם בתור אור (ועי' עוד בראשית רבה ל, י) מוכיח בעליל כי הליכתו לא"י שהיא הנסיון השני תואמת את המאמר השני בבריאה: יהי אור, ואכן הדברים מאירים ושמ־חים כנתינתם.

זכות רבה נתגלגלה ליוצאי חלציו של גאון וחסיד זה, שהע־ניקו את האוצר הבלום של תורת אביהם לציבור הצמא והכמה לדברי מחשבה עמוקים בלשון מוכבת, הפותחת שערי דעת ומ־אירת עיניים, וכבר העידו בזה חותניו הרבנים שליט"א — כולם זרע ברך ה' — ספרו "אור גדליהו" על המועדים שיצא לאור עד עתה בשתי מהדורות "נחטף" ממש.

ואין ספק כי המהדורה הזאת על בראשית־שמות, שאף היא כבר מהדורה שניה עתידה להתקבל באותה התלהבות וביתר שאת. הנו צפיה להופעת חלקים נוספים, אך יחד עם זאת מהראוי להעיר לעוסקים בכך שיטיבו עם הלומ־דים והמעיינים בציון מראי מקו־מות — בעיקר לדברי הזוה"ק שברובם הם נעלמים מציבור לומדי תורה, והרי זה ממש בגדר חסד, ובודאי יתנו דעתם להערה זו.

קצרה הירעה — במסגרת מאמר הערכה — להוסיף את המהלך המחשבתי הגאוני של הגר"ג שור זצ"ל. אמנם חייבים להדגיש את מעלת הספר — בנוסף לכל מה שצויין — כי נאמן הוא למה שכתב בהערה (פרשת לך לך כב' ב) שפירושי הפשט של הראשונים מתאימים עם דברי סוד, ועל כך בנויים יסודות רבים של חידושיו המופלאים.

גילוי פנימיות התורה בלשון צחה, והארת גופי תורה באור האמת של קדושי עליון חכמי הרז אריות החסידות, הוא מהדברים המקרבים גאולתם של ישראל, כפי שהובטחנו על ידי רבותינו הק' זי"ע, ואין ספק כי "אור גדליהו" הוא תרומה נכבדה להחשת פדות נפשנו. ועל כן יברכו כל העוסקים בהפצת תורתו של גאון המחשבה המחבר, שיזכבו שפתיו הטהורות ובמהרה דידן יקיצו וירננו שוכני עפר ואור חדש על ציון יאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו.

"מחנה יוסף"

הערות וביאורים בעניני מסכת סוטה

הגאון רבי חנניה יוסף אייזנבך, העומד בראש אחד הכוללים החשובים בירושלים "בית מדרש גבוה" והמרכז סביבו מחשובי האברכים לומדי תורה מתוך הדחק, אינו מסתפק בהרבצת תורה בע"פ ובהשמעת שעוריו, אף אינו מסתפק בחלקו הנכבד בעריכת "האנציקלופדיה התלמודית" אלא מזכה אותנו בספריו החשובים הפעם לפנינו ספרו הרביעי במס־פר, "מחנה יוסף" בעניני מסכת סוטה, וכמו בספריו הקודמים גם לגבי ספרו זה ראוהו חכמים וי־שבחוהו.

בשער "הערות וביאורים על מסכת סוטה", אולם למען הדיוק יצויין שמתוך שלושים וארבעה סימנים שבספר שלפנינו, מספר ניכר בענינים אחרים הנדונים במסכת זו, עניני ברכות או עדות ועוד.

כבר בראשית דברינו נציין לשבחו של המחבר שאינו נמנע מלפסוק בדברי אחרונים, ואינו רואה כלל "ידידה" לעצמו אם הוא עוסק בבירור דברי השאגת אריה ורעק"א, זאת ועוד, לעתים אנו נתקלים בבירורים עיוניים טהורים אך בסיכומו של דבר לפ־נינו מסקנות גם להלכה, כדוגמת הסיכום בסימן ה' לגבי נטילת ידים, כשאין בידו מים הרי אותם הנה־גים בכל דבריהם כדעת ה"בית יוסף", כגון עדות ספרד הנוהגים כמותו כמרא דארעא דישראל, ראוי יותר בענין זה שיכרכו ידיהם במפה.

ראשיתו של הבירור בדברי מהרי"ל דיסקין המסתפק בחולה האוכל בתשעה באב אם רצוי לי־טול ידיו. אם כי יש בכך פגיעה באיסור רחיצה, או עדיף ללא נטילת ידים. בענין רחיצה שאינה לשם תענוג לא להסיר לכלוך וזוהמה כי אם למצוה, מצא שלש שיטות: שיטת בעלי התוספות, שיטת הרא"ש והיא מפורשת גם ברבינו מנוח ופסקה הרדב"ז, כל שאינו מכוון להנאת רחיצה מותרת ושיטה שלישית והיא של הרמב"ם. הרב אייזנבך הממשיך לדון בעצם מהות נטילת ידים לאכילה, מסכם גם להלכה שלוש דעות: שיטת המחבר וגאוני הספרדים לאסור כל רחיצה של תענוג, שיטת הרמ"א והאדמו"ר הזקן שאם אינו מכוון להנאת רחיצה מותר, ושיטת הגר"א שכל רחיצה אסורה בתש־עה באב ויום הכיפורים אלא אם כן רוחץ מלכלוך ממש. בעקבות בירור זה הוא מסביר את ספיקו של מהרי"ל דיסקין שהלך בשיטת הגר"א.

המחבר, מגדולי התורה הצ־עירים והמבריקים בירושלים, נהג אף הוא כמנהג בני הישיבות דליטא בדור האחרון, לבסס, או יותר נכון לנסח, את חידושיהם על יסוד שני דינים: בסי' ה' שהזכרנו הוא דן בגדר מצות נטילת ידים אם הוא מתיר ואינו יכול לאכול אלא אם נוטל ידיו לאכילה, או שהיא מצוה שנתקנה מדבריהם לפני האכילה וכבר עסק בזה בעל "אבני נזר". לגבי קריאת התורה (סי' כ"ט) הוא מסביר את עמדת הרמב"ם שבקריאת התורה יש שני דינים: דין תקנת משה ועזרא שלא ישהו שלושה ימים בלא תורה, ודין נוסף שבקריאתו לספר התורה נשלמת מצוות כתיבתו. בגדרי מנחת קנ־אות הוא דן אם ההבאה היא רק על הבעל ויש בקרבן סוטה כעין שותפות: האשה היא בעלת מנחת הסוטה ואילו הבעל הוא המביא, או שגם ההבאה על שם האשה אלא שהיא נוטלת משל בעלה. (סי' י"ב).

ודכו של הגרח"י אייזנבך לנתח הסוגיא מכל צד, להביא את מה שעורר עליה ראשונים ואחרונים, ולאחר שצולל לעומק הדברים ושרשם, הוא מעלה ומגלה אור חדש על הנידון, תוך שהוא מבסס בדיוק לשונות הרמב"ם, לדוגמא בסי' י"ג דן המחבר בדין כלי חרס להשקאת הסוטה ובדברי הרמב"ם הסותרים בכ"מ, וממשיך להביא את התמיהות והדקדוקים שבסבר גיית המסכת בדף ט"ו, וכן מדקדק בלשון הרמב"ם בהל' סוטה ובהל' טומאת צרעת ומוכיח שהרמב"ם שינה במכוון ממקודות הגמ', ויס"ל להרמב"ם ששני דינים נאמרו בהל' טהרת מצורע; האחד שצ"ל חדש במובן שלא נעשה בו מלאכה; וזה נלמד מאצל כלי חרש על מים חיים וכר ועוד יש דין בטהרת מצורע שיהיה הכלי חדש, והיינו כפשוטו שלא זו בלבד שלא נעשה בו מלאכה אלא שהכלי עצמו חדש הוא והרב אייזנבך מבאר בזה באופן נפלא את דברי הרמב"ם, וממילא כל הסוגיא המוקשית עולה כמין תומר.

מתוך הספר אנו למדים על בקיאותו העצומה של הרב אייזנבך בספרי האחרונים, לא רק הספרים המקובלים בישיבות כגון אבני מילואים, קצות החושן, חדושי רבי חיים הלוי ואבני נזר, ודבר אברהם; אלא גם ספרים שניתן להגדיר אותם יותר לחלק של פנימיות התורה כגון "מגלה עמו־קות" לרבי נתן שפירא, "עשרה מאמרות" לרמ"ע מפאנו וכו', כמובן שהמחבר מסתמך הרבה על ספרי חסידות ובכמה מקומות הוא מסתמך על ספרי כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש שליט"א, כדי ליישב ענינים מוקשים, והדברים מתקב־לים על הלב ומתישבים על הדעת.

בהקדמת הספר הוא עומד על עניני סוטה מבחינה רעיונית על יסוד ספרי החקירה האלקית המ־כונים אצלנו "מחשבת ישראל" על טהרת הקודש, פותח בדברי רבי עובדיה ספורנו שהתורה מגנה את חטא הסוטה כמעשה בהמה שכן במעשיה חיללה את קודש ה'. האיש והאשה, זכו לבנות את הבית העשוי לשמש מקדש, והס־וטה שחיללה את הקדושה חייבת לבוא על עונשה, ובהערות הוא מביא סמך מ"שערי קדושה" לרבי חיים ויטאל ומספר ה"תניא" לרבי שניאור זלמן מלאדי ומסכם בדברי הרמב"ן "שאין כל משפטי התורה תלוי בנס, זולת השקאת סוטה, שהוא פלא ונס קבוע שייעשה בישראל".

אין צריך לומר שהספר כולל ביאורים רחבים ועמוקים בעניני סוטה, כמו גדרי נאמנות עד אחד בסוטה, עדי קני וסתירה אם הם עדי קיום או בירור, כתיבת מגילת סוטה וחידושו של הגהמ"ח שמלבד שיש בכתיבתה הכשר לדין המחיקה עיקר דינה שהשב־עת הכהן תהא בכתב, בדי קדושת מי סוטה, קומץ מנחת סוטה, פרשת סוטה בכל לשון ועוד.

יחד עם הסוגיות במסכת סוטה, בהיקף וברוחב, נידונים ענינים קרובים ורחוקים, המפתח המ־סודר על סדר הש"ס מוכיח שאם אמנם חלק נכבד מן הענינים הן במסכת סוטה, נידונים על ידו סו־גיות רבות מיתר מסכתות הש"ס, וכך אנו למדים מתוך מפתח הע־נינים שהוא דן לא רק בעניני בר־כות, ברכת מזון, ברכת המצוות, ברכת התורה, ברכת כהנים וברכת כהן גדול, אלא גם בעניני עדות, נאמנות, חצי דבר וחצי שיעור, עניני קידושין ופרה אדומה.

נסתפק בציון המגוון המקורי של החידושים בספר שלפנינו, המצטיינים בדיוק עומק הפשט, יחד עם היקף בקיאות נפלא גם בספרי האחרונים, הדברים הנאמ־רים בעמקות וביסודיות מתקבלים ברצון ובאהבה ע"י לומדי התורה, היודעים להעריך לא רק את הכשרון וההבהקה אלא גם את העמל המושקע בהם לאמיתה של תורה, והיא תהילתו של המחבר, וכולנו מצטרפים לברכה שיפוצו מעינותיו חוצה להגדיל תורה ול־האדירה.

בצלאל למדי

א. מרדכי

תוספת שנת השבע

הרה"ג ר' ק. כהנא שליט"א, אינו פנים חדשות בתחום ספרות מצוות הארץ.

המחבר דנן זכה וזיכה את הר־בים בלמעלה ממנין ספרים העוסקים בנושאי ארץ חמדה. בסייעתא דשמיא מתקיים בהרב כהנא שליט"א ילכו מחיל אל חיל וגו' — עוד לא יבש הדיו מספרו החדש חקר ועיון - חלק ה', ובטרם חלפו מספר חודשים מהופעת ספרו שנת השבע במהדורה מר־חבת ומחודשת זיכנו המחבר ב"תוספת שנת השבע". עיקרו של הספר מאמרים ומחקרים בנושאי שביעית שהתחדשו רובם ככולם בתוככי בית מדרש להלכה בהת־יישבות ובשיעורים שנשא בפני מתיישבים חקלאיים שומרי שבי־עית; שהרי בשני תחומים אלו עוסק המחבר בשנים האחרונות: קידום המכון לחקר החקלאות על־פי התורה ובית המדרש להלכה בהתיישבות אשר בראשותו, בד בבד עם הרבצת תורת הארץ בפרט במיגזר החקלאי.

יש מחברים שקטו להם שביתה בקיצורי הלכות, וההלכה לעם.

הם משכילים להגיש סיכומי הלכות בצורה מדוייקת ונוחה לקריאה. יש אשר הצליחו דווקא בבירורי הלכה, פיתוח הנושא, בירורו, הסבר צדדי האיבעיא — ולאו דוקא בהלכות אלו (כגון: טהרת בת ישראל) והן בבירורי נשואים — משום כך במגוון המאמרים שבספר נמצא הן מאמרים עיוניים, והן מאמרים העוסקים בנושאים אקטואליים הקשורים בשנת השבע. לדוגמא, בירור דין חממות — שאלה מע־שית אשר דנים בה רבות העוסקים בנושאי שמירת שביעית בארה"ק.

האם החממה נחשבת "כ"בית" מבחינה הלכתית. ועל כן במקרים מסויימים (כגון: עציצים שאינם מנוקבים) יותר לזרוע או לשתול בתוכה, או שמא החממה לשדה תחשב. אומנם אין גישת המחבר שליט"א מקובלת על הכל, ויש החולקים על מסקנתו, אבל הרי כך דרכה של תורה.

המחבר אף עוסק רבות בה־רחבת המסגרת של שומרי שמיטה. מאמר אחד דן ביחסו של הגרא"י קוק זצ"ל לנושא, במאמר זה — כבמאמרים אחרים — מוכח כי כל הקשה מהיתר המכירה בשנת תר"ע תוך השתמשות בשמו של הרב קוק זצ"ל, אינה עומדת במבחן הביקורת.

בשאר המאמרים מצאנו דיון בשיטת בעל מרן החזו"א בספי־חים, בירור גדרי לפני עיוור בש־ביעית, בירורים בנושאי ביעור שביעית.

הספר הוצא כלשון המו"ל לעילוי נשמתו של "אוהב ישראל ואהוב ישראל הרה"ח ר' שלמה זלמן בן ר' מאיר דרוק זללה"ה — שליח צבור נאמן ומסור לש־ליחותו בלבו, בנפשו ובמאודו. רש"ז היה בין מייסדי בית מדרשנו בעיה"ק וליווה נאמנה כדרכו את התפתחותו" — תיתי להם למחבר ולהוצאה, שעם שהם מוסיפים נדבך אחד בחומת השמיטה, הש־כילו להוציא קובץ כל כך מכובד לזכרו של אחד ומיוחד בין שליחי הציבור בעיה"ק.

* תוספת שנת השבע, מאת הרב ק. כהנא, ירושלים שנת השמיטה תשמ"ז. הוצאת המכון לחקר החקלאות על פי התורה, יד בנימין. המכון לליטודי המצוות התלויות בארץ, ירושלים.

עקבי איתן מערכות חיים

מעשה אבות סימן לבנים אמרו חז"ל ובביסתתו של המדרש תנא דבי אליהו "שכל אחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויע־קב", והראשונים כבר מציינים כי מקורם של נשמות ישראל באוצר הנשמות אשר מתחת לכסא הכ־בוד, ולכן גם בהיותו בשפל המ־דרגה הרי גדל הנשמה מונעת בעד האדם להמשיך בהידרדרותו, והיא בת הקול היוצאת מהר חורב מידי יום ביומו מפעמת בלבו ומחייבת את האדם לחשבון נפש יום יומי.

כולנו מודים לה' אשר בחר בנו מכל העמים ועל אשר אנו זוכים לקיים את מצוות ה' לכל פרטיהן ודקדוקיהן, אולם כדי לקיים אותם ברמה הדרושה עלינו ללכת בעק־בות אבותינו ולעשות כמעשיהם, אולם כדעת בעלי המוסר הרי החשיבות היא בעיקר בהכרת הכ־ונה הפנימית של מעשי אבות, ויש אשר אדם יעסוק כל ימיו באותם המעשים, והתועלת תהיה מצומצמת בגלל חוסר תשומת הלב הראויה.

כדי לסייע בידינו להתבונן בדרכיהם ללכת בעקבות אבות עמל הרב הצעיר ר' יעקב חיים דינקל והגיש לנו את ספרו "עקבי איתן", והם מחולקים לעשר "מערכות חיים" המיוסדים על עשרת נסיונות אברהם, יחד עם ביאור רחב וקל למדרשי חז"ל על נסיונות אלו מצורף גם מוסר ההשכל של כל נסיון ונסיון, כדי לשכנע את האדם על הטוב הצפוי לו בזה ובבא אם ידע לבחור בדרך הנכונה המובילה אל בית ה'.

בכמה וכמה ענינים חשובים מתרכז המחבר בספרו זה, וכולם מבוססים על עשרת הנסיונות שבהן נתנסה אאע"ה, והשתדל המחבר לאסוף אל ספרו את כל המדרשים והמסורות הכלולות בספרים הקדושים, ולכן הספר אשר לפנינו "עקבי איתן" הוא ספר מקיף שבו אנו למדים על הנסיונות שעמד בהם אברהם, מכל ההיבטים, כפי שאומרים כיום, כלומר מכל זוית הראיה כדי שנוכל להבין אותם כהלכה.

רובו של הספר הם בבחינת דברי אגדה המושכים את הלב ומרעננים את הנפש, אולם השכיל המחבר לשלב בתוך הדברים גם עניני הלכה, שכן בתורתנו הקדו־שה עניני ההלכה והאגדה משולבים זה בזה, במידה שאינה ניתנת לני־תוק. כדוגמא נציין את הבירור בענין קושית בעל "פרשת דרכים" כיצד קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה ומה עשה בענין שמירת שבת והרי עכו"ם ששבת חייב מיתה. לפנינו בעמ' ז תירוצו של הגרי"ז מבריסק, והמחבר הצעיר מסדר את הדברים בנוסח המקובל כיום בישיבות, שגם לפני מתן תורה, כיון שאבות קיבלו עליהם מצוות, הם היו כבר בבחי־נת "חפץ" — ישראל, ואם כן הם כבר שייכים לשבת בניגוד לנכרים עובדי כוכבים שאין להם שום שייכות לשבת. הרי האבות הק־דושים שייכים לשבת.

בכל ענין שהמחבר דן בהם הוא דן ביסודיות, כבר בפתיחת הספר, כאשר הוא עוסק בבירור מספרם וסדרם של עשרת הנסיונות שלא נכתבו בפירוש בתורה יסודם לפי פירושו של רבי עובדיה מב־רטנורא המקובל בבית ישראל, אולם הוא מוסיף את סדר השינויים לפי יתר השיטות הנרמזים בפרקי דרבי אליעזר, בילקוט שמעוני, במדרש שוחר טוב, רש"י, רמב"ם, רבנו בחיי, רבנו יונה והיעב"ץ בספרו אור החיים, ומכאן ואילך הוא הולך ומסביר את טיבו של כל נסיון ואת המוסר השכל שיש ללמוד מהם.

ענינים שונים מתבררים ע"י המחבר בדרך הילוכם, וכדוגמא מציין כי לגבי נסיונו של אברהם כאשר יצא למלחמת ארבעת המלכים מציין נידון ענין השבוע וירא) מציין נידון ענין ההשתדלות, וכאן מביא המחבר שענין זה טבוע במחלוקת רבי ישמעאל ורבי שמעון בר יוחאי המפורט במס' ברכות לה ע"ב מהי הדרך הרצויה האם להסתגר בד' אמות כרשב"י או לנהוג כמ־נהג של עולם. השאלה איננה רק לגבי פרנסה אלא לגבי כל נושא שאדם עוסק בהם בעניני רפואה למשל, וידועה שיטת הרמב"ן, "מה לרופאים בבית יראי ה'?" ועל האדם להעדיף רפואה רוחנית ע"י נביא. המחבר מביא את דעות הראשונים בענין זה ואת שיטות האחרונים ומסכם בשיטתו של רבי יאשע בער סולוביצ'יק בעל "בית הלוי".

מערכות מקיפות ערך המחבר בענין מעמד בין הבתרים, החל מבירור מקורי קרבנות הכפרה וי־סוד ענין הקרבנות שבהם האדם מתקרב אל הקב"ה עד לקט עניני גלות וגאולה ומטרת ישראל שנ־פזר בין הגויים וכאן מגיע המחבר לציפיה לגאולה האחרונה, שהיא אחרית כל הגלויות, וגם אם הדבר מתמהמה חכה לה' וחלילה לנו מהתייאש ודבר אחד מדבר ה' לא ישוב ריקם.

המחבר הצעיר הראוי לעידוד על החלטתו להתמודד עם נושאים מורכבים ביותר, והוא מצליח בכך, וניתן לראות בכך חינוכו המעולה של אביו הרה"ג ר' אלכסנדר דינקל זצ"ל שנפטר מאתנו לפני כשנתיים, יכול האב בגנזי מרומים להתענג על בנו השוקד על דלתות התורה ומזכה את הרבים ותבלחט"א הרב־נית תחי' שזוכאית להשתבח בבנה זה וביתר צאצאיה.

עיון בפרשת השבוע-וירא

ה. אבן שהם

הכנסת אורחים, וקבלת פני השכינה

ממעשהו של אברהם אבינו, שרץ לעסוק בהכנסת אורחים בעת שהיה עסוק בקבלת פני שכינה, כשבא הקב"ה לבקרו, למדו חז"ל (שבת קכז, ב"מ פו: בתוס', ושבועות קכז): "גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני שכינה".

רבים שואלים: ואברהם אבינו עצמו, מהיכן למד הלכה זו, עד שביקש מאת פני ה' להמתין לו עד שיקבל פני אורחיו?

ואחת מן התשובות לכך: מהקב"ה בכבודו ובעצמו למד אברהם דבר זה, ומאותו מעשה אשר באותה שעה, ממנו למד, ודבק במדותיו של קונו. שהרי הקב"ה עזב את מושב כסא כבודו, את רבבות אלפי כתי צבאות מלאכיו ושרפיו אופניו וחיות קדשו, המקבלים פני שכינת עוזו במקום שכינת כבודו, ומברכים ומשבחים ומפארים ומעריצים ומקדישים שמו באימה וביראה בשירה ובזמרה, והוא בענותנותו הנ־מצאת במקום גדולתו עזב פמליא שלו ועסק בקבלת פני שכינתו הנעשה שם במרום שבתו, וירד והרכין שכינת כבוד תפארתו לבוא ולעסוק בביקור חולים, לבקר את אברהם עבדו קרוץ מחומר שוכן בשפל המדרגה בעולם העשיה החמרי, בחליו, בשלישי למילתו, הרי שמצוות ביקור חולים גדולה מקבלת פני שכינה הנעשית שם בשמי השמים במקום שבת הכסא, ומכאן שגדולה הכנסת אורחים שיעסוק בה אברהם עבדו, יותר מהקבלת פני שכינה!

ואל תאמר: "שונה היא הקבלת פני שכינה שהקב"ה מעסיק בה את צבא מלאכיו, מקבלת פני שכינה שעוסק בה אברהם, ושונה הוא ביקור חולים שעוסק בו הקב"ה עם אברהם בחירו, מרכבת שכינתו, מהכנסת אורחים שיע־סוק בה אברהם עם שלשה אנשים עוברי אורח בדמות ערביים", כי ההגדרה הכללית של "הכנסת אורחים" הוא עיסוק בחסד עם הבריות, וההגדרה הכללית של "קבלת פני שכינה" הוא עיסוק במצוות שבין אדם למקום, כלומר, הרבות כבוד שמים במצוות ישירות המבטאות כבוד זה בלבד, ומעתה: "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה" — גדול העיסוק במעשי חסד שבין אדם לחברו, יותר מן העיסוק במצוות שבין אדם למקום.

ומדה זו בא הקב"ה ללמד את אברהם, ומדה זו למד אברהם ולימד אותנו, את בניו, וכך נכתבה פרשה זו בתורה, וכך נמסרה לנו פנימ־יותה ותוכנה בתורה שבעל פה מפי חכמינו כאמור.

והדוגמא לדבר, אמרו רבותינו ז"ל (ב"ב ד.): מפני מה נענש דניאל, מפני שהשיא עצה לנ־בוכדנצר: "וחטאיך בצדקה פרוק", שאין זה מן הדין שיתן דניאל לרשע הזה עצה טובה לעשות את המעשה המועיל הזה שיועיל לו להגן בעדו להאריך את שלותו בעולם הזה, וכמו שאמרו שם בגמרא (י:) שאין לקבל צדקה לעניים מרשעי העמים, כדי שזכות זו לא תגן עליהם להאריך שלותם, ולשעבד את ישראל, ואף על פי כן מקבלים מהם קרבנות, בזמן הבית; ונר לבית הכנסת, בזמן הזה. שהרי קרבן למזבח ונר לבית הכנסת אינם אלא מצוות שבין אדם למקום, אבל צדקה היא מעשה חסד שבין אדם לחבירו, ושום קרבן ומנחה שבינו לבין קונו לא יועילו לו לכפר עליו ולהאריך שלותו אם יש בידו עבירות שבין אדם לחבירו, אבל צדקה וחסד בינו לבין הבריות יועילו, אפילו לרשע עריץ מחריב המקדש כנבוכדנצר, לכפר עונו ולהאריך שלותו.

שכן מצאנו דבר זה בדברי הנביאים אל ישראל (ישעיה א):

"למה לי רוב זבחכם, יאמר ה',... ודם פרים וכבשים ועתודים לא חפצתי, כי תבואו לראות פני, מי בקש זאת מידכם..., לא תוסיפו הביא מנחת שוא, קטורת תועבה היא לי, חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי, ובפרישכם כפיכם אעלים עיני מכם, גם כי תרבו תפילה אינני שומע", וכל זאת למה, כי — "ידיכם דמים מלאו"!

שום קרבן ושום תפילה ושום קטורת ומנחה לא יועילו לשחר פני ה', לכפר עוון ולדחות את הפורענות, אדרבה, הכל אינם אלא "תועבה", והדברים אשר אין בהם חפץ, בזמן שהידים מלוכלכות בדם, לא בלבד שלא יועילו אלא אף יקלקלו, כתועבה המעלה את חרון האף.

אבל מה יביא את הפדות ואת השבות — "ציון במשפט תפדה, ושביה בצדקה", אם תפילות וקרבנות אינן אלא תועבה מכעיסה בזמן שהידים מגואלות בדם, הרי משפט וצדקה יועילו לכפר ולהגן ולהביא את הישועה והפדות. רעיון זה עובר כחוט השני בתורה ובנביאים ובכתובים בדרשות חז"ל ובספרי היראה והמוסר, והדוגמא המובאה כאן אינה אלא מן ההלכה הפסוקה והמתגלמת מרעיון זה: לקבל מנר רשע נר לבית הכנסת או קרבן, ולא לקבל ממנו צדקה לעניים, שהקרבן לא יועיל אלא יקלקל לו, והצדקה — בכל אופן תועיל ותגן.

וזהו דרך ה', הדרך שלימד הקב"ה את אבר־הם, מה הוא מבקר חולים, אף אתה בקר חולים, הכנס אורחים, ואין לך כבוד שמים גדול מזה, לא היה שום נברא שהרבה כבוד שמים בעולם והקרא את שם ה' בפי כל נברא, כאברהם במעשה החסד להכניס אורחים ולהאכילם ול־השקותם.

וזוהי דרך ה' שאברהם אבינו מצוה את ביתו אחריו, כאמור במקרא מפורש, גם בפרשתנו זו: "כי ידעתיו, למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומש־פט", מהו "דרך ה'" שאברהם אבינו מצוה את בניו ואת ביתו אחריו — "לעשות צדקה ומש־פט".

צדקה ומשפט, היא דרך ה', אבל איזו צדקה ואיזה משפט? צדקה ומשפט שהם דרך ה', שהם נובעים מתוך אמונה בה' ומתוך הרצון ללכת בדרכיו ולדבקה בו, ולעשות רצונו ולהר־בות בכבודו ולקדש שמו, ולהיטיב עם בריותיו באשר הם בריותיו שנבראו בצלמו, והוא הוא אשר ציונו לגמול חסד ולהיטיב עם כל נברא, כאשר הוא ברוב רחמיו וחסדיו מטיב וגומל חסדים טובים לרעים ולטובים. ובכך נידמה לו, בלכתנו בדרכיו, מה הוא רחום — אף אתה רחום, מה הוא גומל חסדים — אף אתה גמול חסדים.

ומעתה: "גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני השכינה" — הכנסת אורחים שהיא נובעת מן הרצון של קבלת פני השכינה, היא היא הגדולה, היא הרצויה והטובה והמועילה לרצות פני שכינה, והיא היא הכנסת האורחים שהיא גדולה מקבלת פני השכינה.

וזוהי דרך ה', הצדקה והמשפט אשר תביא על אברהם את אשר ה' דיבר עליו, שתקויים ההבטחה: "ואברהם, היו יהיה לגוי גדול ועצום, ונברכו בו כל גויי הארץ", ישמח ה' במעשיו, וישמח ישראל בעושיו.

"סוכת דוד" לספר בראשית

מתנה טובה הגיש לשוחרי תושיה הגאון רבי דוד קויאט שליט"א, מראשי ישיבת מיר באה"ב, ורבו של ביהמ"ד "אגודת ישראל" בשדרה ה־18 בורו פארק, שהו"ל כעת עם התחלת לימוד ס' בראשית את החלק הראשון מספרו "סוכת דוד" על התורה (עד שלהי פ' תולדות, ש"פ עמודים כפולי טורים) אשר מוזיר מלאים ומפיקים מגן אל זן רעיונות מוסריים ואמרי־שפר המאירים את עיני הלומד להביט נפלאות ממתוקות השם בכל פסוק חומש עם רש"י והרמב"ן.

הגאון המחבר, מחשובי מר־ביצי תורה באה"ב מזה עשרות שנים, שכבר יצאו מוניטין שלו בעולם הישיבות די בכל אתר ואת־רית, ל־10 כרכי חיבורו "סוכת דוד" למסכתות מסדר "נשים" ו"נזיקין" שנעשו לחק־חוק לר־מיים והתלמידים כאחד בשל סגולתו המיוחדת לנתב את המ־עיין בדרכי הפשט האמיתי ולדייק ולמצוא טעם בכל שורה מגפ"ת הארת מפרשיהם. באותו זמן ששוקד להעמיד תלמידים בקרן אורה, בין כותלי הישיבה, משמש הגהמ"ח רועה רוחני לעדה קדושה בביהמ"ד "אגודת ישראל" בבורו־פארק ומוסיף אמרים בסל יעסים באזני קהל שומעי־לקחו מדי שבת בשבתו. כדרכו בלומדות דרכו בדרוש, הארה והבהרה, לא ציצים ופרחים לשעשוע בעלמא כי־אם הבנה שרשית והסברה מפוכחות להשכיל מה ה' אלקיך דורש ממך בתורה"ק במפורש וברמז ע"פ היסודות שיצקו חז"ל והדרך הכבושה לפנינו ע"י רבו־תינו גדולי הפרשנים ראשונים ואחרונים בעלי מעינות ובעלי אסופות מבחר־מדרשותיהם של גדולי המוסר ותלמידי הבעש"ט. בכל מקרא ותיבה הגהמ"ח מבקש את הכוונה הפנימית, את קול ה' הקורא אלינו, אם כי הוא מתגדר בפשט ואיננו מתעסק בתיכוד זה בנסתרות התורה. בתפלתו בהק־דמה שיהיו דבריו פרים ורבים בנפש הלומדים המעיינים נשקפה כמו שחר משאת־רוחו להיטיב עם זולתו בטוב טעמה של תורה ולקחיה, לחשוף בפניהם את המ־אור הגנוז בתוכה, להעניק להם רוממות־מוחין והשגה עילאה ביהדות.

כשמבאר בהרחבה דברי המדרש, מה טעם התורה פותחת באות ב' (בראשית) ולא באות א', לפי שהוא לשון ארור, הוסיף נופך ע"פ דרוש כי א' רומז לאנו־כיות של האדם שהיא אם כל חטאת ומכשול וחולאיהם כדברי הה"מ ממזריץ' זצ"ל "אנכי עומד בין ה' וביניכם" האנוכיות מבדילה בין איש ישראל לאלקיו. בפרשת "ויכולו" מבאר הגהמ"ח ענין "לעשות את השבת" כיצד הוא, הלא לכאורה כל קיום מצות שבת הוא בשב ואל תעשה? אין זאת אלא הכוונה להמשיך עלינו קדו־שת שבת בדרכים המתאימות "דלאו שבת של כל אחד שוה, דקדושת שבת לגבי צדיקים היא הרבה יותר גדולה ונפלאה משבת של איש פשוט" וא"כ משתרע לפנינו כר נרחב לעשיה ובזהי רש"ק. בפרשת נח הוא מבאר דברי רש"י הקדוש "שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשיהם הטובים", ולכאורה, למה זה עיקר תולדו־תיהם ולא הילדים שלהם "ולהוהי המעש"ט ג"כ תולדות ולא העי־

(המשך בעמוד י"ד)

מודעה חשובה

שמחים אנו להודיע כי
יצא לאור ספר המבוקש

אור גדליהו
על ספר בראשית — שמות

מהגאון הרב
גדליה הלוי שארר זצ"ל
ראש ישיבת תורה ודעת ובית מדרש עליון

ניתן להשיג אצל:

סטפנסקי
סורוצקין 47
02-811485

פלוצ'ניק
רמות פולין 53/6
02-868318

קפלן
פנים מאירות 5
02-523914

בבני־ברק ניתן להשיג אצל בכור המחבר זצ"ל בישיבת סלבודקה

להזמנות מרוכזות
נא לפנות למשפ' סטפנסקי

סדרן — 02-245044

בסיעתא דשמיא

הופיעו כבר ונמצאים לרכישה שני החלקים הראשונים של
הספר המבוקש

מרביצי תורה מעולם החסידות
בדורות האחרונים

מאת אהרן סורסקי

שני החלקים מכילים פרקי חייהם ומשנתם של
24 אישים גדולי עולם בלווי תצלומים ופקסימילות

החלקים הבאים יופיעו אי"ה בקרוב

הפצה: מכון "אור הספר" רח' מלכי ישראל 41 ירושלים

חורב ספרי "חורב"
ירושלים רח' שטראוס 23 (טלפון זמני 813577־02)

מהי משמעות לסוד שבבריאת העולם?
פנימיות התורה כנגד פנימיות העולם,
מקומם של כחות הגוף בעבודת ה'?
מה הבדל בין משיח בן דוד למשיח בן יוסף?
מהם דרגות משה הנבואה?
כיצד יעקב אבינו נשא שתי אחיות?
שכר המצוות וטעמיהן,
מהו התחש
הסבר טעמי הקרבנות,
טעם ברית מילה ומדוע ביום השמיני?
טעמי מצות שמיטה
ענין השכר בעוה"ז ובעוה"ב
מתן השפעת התפילה והתשובה?

(לקט ממפתחות ארץ חמדה)

תשובות לנושאים הנ"ל תמצא בספר
"ארץ חמדה" של המלבי"ם
שיצא מכתב יד בתוספת מפתחות מפורטות.
(פירוש זה לא תמצא בפירוש המלבי"ם על התורה)

★ זה עתה הופיעו מהדורה שניה לאחר שמהדורה ראשונה אזלה ★

מבצע השבוע
משניות קהתי 12 כרכים רק 85 ש"ח

המבצע 7 תשלומים על ספרי יסוד "חורב" של
תלמוד בבלי, ירושלמי, ורמב"ם, בעיצומו.
השבוע בלבד כל הרוכש בשבוע זה בלבד יקבל ספר "ארץ חמדה"
במחיר 5 ש"ח במקום 12.60

★ בכל שבוע מבצעים מפתיעים ★ עקבו אחרי הפרסומים בעיתונים
★ בואו להנות מהשירות של צביקה שעבר [illegible]

יצחק אנגל

הביטו אל אברהם אביכם...

נסיונות אברהם אבינו ומשמעותן לדורות

נסיון ומסירות נפש אינם מת־בטאים רק במעשה חד פעמי, יוצא מן הכלל. אשר לכשעצמו הוא אמנם גדול ונשגב, הם גם באים לידי ביטוי בהרבה מעשים קטנים בחיי יום־יום. ההתגברות הזה קרובה במעשה אחד כביר הוא, אמנם, אדיר ומרומם, מפליא ומרשים, אבל אינו מזדמן תדיר והק לעתים רחוקות; בה בשעה שהמעשים הקטנים דורשים גם הם ויתור על רצונות ותאוים פר־טיים מסירות ודבקות למטרה הקדושה הם מזדמנים לנו תדיר שעה שעה ואפילו רגע רגע. למעשה, כל חייו של היהודי הנאמן לתורה ומצוותיה כרוכים בהרבה קשיים ומאמצים שיש להתגבר עליהם. הדרך אל הקד־שה רצופה מכשולים ומעצורים שכדי לעבור אותם יש להצטייד בגבורה נפשית רבה וברצון ברזל עז. כל חייו של עובד ה' הם למעשה שרשרת ארוכה של נסיו־נות שכדי לעמוד בהם דרושה מדה רבה של מסירות נפש והקרבה עצמית.

"ועסק התורה והמצוות והת־פילה הוא גם כן ענין מסירות נפש ממש" (ספר "התניא" לק"א פר' מ"א) דברים אלו במקורם יש להם מובן עמוק, ברם גם בפשטותם מאלפים ומלמדים הם רבות, כי הרי כל מצוה ומצוה, כל עמידה לתפילה וכל קביעות לתורה כרוכה היא בנסיונות קשים, תמיד נוצרים כל מיני מניעות ועיכובים, לפתח חטאת רובץ ואינו נותן להכנס לשער הקדושה. רק על ידי הת־אמצות בלתי פוסקת ועקשנות בלתי נלאית ובסיעתא דשמיא זו־כים להתגבר על היצר ולבוא אל הקודש פנימה, כך שהדרך לקיום תורה ומצוות רצופה כולה נסיונות אשר רק על ידי המדה של מסירות נפש יכולים לעברה.

מדה יקרה זו, סגולה נפלאה, זאת, מידי ראש וראשון למקדשי השם היא לנו, אב איתן אדוננו הוא שהנחילה לבניו ולזרעו אח־ריו. בכוחה יכולים הם לחולל גדולות ונצורות, להתגבר על הנסיונות הקשים ביותר ולקדש שם שמים בכל יום ויום, הבכל שעה ושעה. כך הם עולים ומתע־לים, מתקשרים ומתייחדים בשורש האבות הקדושים אשר מהם יוצ־ופינה לכל המדות הטובות הה־מעלות המשובחות — הביטו — קורא הנביא — אל צור חצ־בתם ואל מקבת בור נוקרתם, הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם" (ישעי' נא, א־ב).

מעשה אבות סימן לבנים

ברגשי שגב ובהדרת עמוקה אנו עוקבים אחר ידיעת חייו של אבי האומה הישראלית המשתר־שת על פני שלש פרשיות בתורה, חרש, חרש, אנו פוסעים בעקבות העקב הבצעד את ראשון צעדי בנתיב האמונה הצר, ההולך ומ־תרחב: תוהים ומשתאים למול מלחמת הפלאים עם מלכי הרשע למען נצחון הצדק והצלת עשוק מיד עושקו; נפעמים נרהמים מן המחזה נורא־הוד בו נפתחים ומ־תגלגלים קורות צאצאיו בדורות הבאים; נוכחים במעשה היחוד־המבצע לדורות, של הכנסתו לברית קודש שלו ושל בני ביתו ויחוד עם זה שומעים את הבשורה המשמחת על הזרע והארץ.

כן עולים ומתעלים עד הגיענו למעשה העקידה שהיא "כל קרן ישראל" תוכחם לפני אביהם שבשמים. מעשה אשר הפך לסמל לאהבת ה' המרוממת ביותר אשר אין משלה הדוגמתה. מעשה אשר־חנך דורות רבים לשלימות בעבו־דת ד' ולאמונת תום ללא שום ספק ופקפוק; למסירות נפש בפועל ולהקרבה למען שמו הגדול ית'. מעשה אשר הורה מוטו וגודם מרדכן לכל מקדשי השם בכל הדורות ורבים מבין הנעקדים שאבו ממנה עוז ותעצומות.

נסיון העקידה ומהותו

מעשה העקידה המוגדר בתורה במפורש כנסיון — "והאלקים נסה את אברהם" — הנמנה במשנה (אבות ה' ב') כאחרון בין עשרת הנסיונות שנתנסה בהם אברהם אבינו ע"ה, עורר בין גדולי הוגים בישראל ראשונים ואחרונים דיון מעמיק במהותו של הנסיון ובמ־טרתו, כי הרי "אין ספק, שלא ינסה ה' יתברך כדי לדעת אם יעמוד המנוסה בנסיון, כי השי"ת צופה ומביט כל העניינים העתידים ואין ספק אצלו כלל" (לשון הר"ן בדרשותיו, דרוש שישי) ובכן יש להבין מהי מטרת הנסיון, לשם מה מנסה ה' את האדם?

העקידה דוגמה לאהבה ולמסירות נפש לכל באי עולם

בתשובה לשאלה מקדים הרמב"ם ומציין שיש לראות בכל נסיון שבתו־רה דוגמה ומשל, ללמד לבני־אדם כיצד יש לעבוד את ה'; להציג לפניהם דוגמה חיה לאהבה ולמ־סירות עבור הענין האלקי וכך הוא מסביר גם את ענין העקידה: "ואמנם ענין אברהם אבינו בעקי־דה כלל שני ענינים גדולים הם פינות התורה. הענין האחד להודיע אותנו גבול אהבת ה' ויראתו עד היכן היא מגעת, ורצה בזה הענין (= אופן כזה) אשר לא ידמה, לא נתינת ממון ולא נתינת נפש, אבל הוא מופלג מכל מה שאפשר שי־בוא במציאות... והוא: שיהיה איש עקר בתכלית הכוסף לילד הבעל עושר גדול, ואיש נכבד ובחור שישאר מזרעו אומה, ונולד לו בן אחר היאוש, איך יהיה חשקו בו ואהבתו אותו!

"אבל ליראתו את ה' ית' ולא־הבתו לקיים מצותו בולד האהוב, הניח כל מה שקיוה בו והסכים לשחוט אותו אחרי מהלך ג' ימים, כי אילו היה רוצה לעשותו לשעתו בבוא המצוה אליו, היה פעולת בהלה ללא התבוננות שכלית. ואמנם עשותו זה אחרי ימים מעת בוא המצוה אליו, היה המעשה במחשבה ובהתבוננות אמיתית ובחינות חוק מצותו אהבתו ויראתו... וכדי שיתפרסם לבני אדם מה ראוי לעשות בשביל אהבת ה' יתברך ויראתו... אמר המלאך לו: "כי עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה" (בראשית כ"ב, י"ב), שבזה המעשה אשר בו תיקרא "ירא אלוקים" גמור, ידעו כל בני אדם גבול יראת ה' מהו...

לאמר: שכל ענין הנסיון לגלות ולפרסם מדת היראה של אברהם אבינו ואהבתו כדי לשמש לקח ודוגמא לכל בני האדם. "ועתה ידעתי" מובנו כמו "הודעתי" שעל ידי מעשה העקידה יודע לעין כל גודל יראתך ואהבתך לבורא ומכך יראו וכן יעשו".

באותו כוון ודרך מחשבה, צועד גם האברבנאל וכותב: "הנ־סיון הזה אין ענינו הבחינה כדי שידע האל מה שלא היה יודע, כי כל הדברים גלוים לפניו תמיד, אבל "והאלקים נסה" — הוא מגז־רת "נס"... כי הנה הפועל הנפלא הזה, שעשה אברהם בדבר השם, עומד לנס עמים כדגל רם ונשא אליו גויים ידרשו וילכו אחריו. ולכן התחייבו ללמד ממנו ולה־תדמות אליו לעבוד את ה' בכל לבבנו ובכל נפשנו כמו שעשה אברהם.

ובקיצור נמרץ מביא האבן עזרא את דעתו של רב סעדיה הגאון התואמת את זו של הרמ־ב"ם: "והגאון אמר שמלת נסה — להראות צדקתו לבני אדם, גם מלת "ידעתי" כמו "הודעתי".

וסעד לדברי המפרשים המוכ־רים במדרש על הפסוק: "והאלקים נסה את אברהם" כתיב: נתת ליר־איך נס להתנוסס מפני קושט סלה (תהלים ס', ו') — נסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין (דגלון אחר דגלון, גירסת אברבנאל) בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של הספינה. וכל כך למה "מפני קשט" — בשביל שתתקשט מידת הדין בעולם (ב"ר נ"ט א').

מטרת נסיון העקידה להוציא מחשבה למעשה

דרך נוספת בהסברת נסיון העקידה יש לו להרמב"ן בפירושו על התורה. מטרת הנסיון היא לא רק למען האחרים אלא גם לטובת המנוסה עצמו, בהיותו מוציא לפועל את מחשבתו הטובה. הנ־סיון מאפשר לו לאדם להפיק את כוונתו הטובה במעשים אשר יעשה; על ידי כך יגדל שכרו כאשר יקבל גמול לא רק עבור המחשבה הטובה אלא גם בעד מעשים טובים. הנסיון הוא רק מצד האדם המנוסה ולא מצד המנסה וזה לשון הרמב"ן: "ענין הנסיון הוא לפי דעתי בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת (הבחירה בידו) אם ירצה יעשה, ואם לא ירצה לא יעשה, יקרא נסיון מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכוח אל הפועל, להיות שכר מעשה טוב, לא שכר לב טוב בלבד.

ודע — ממשיך הרמב"ן — כי "ה' צדיק יבחן", כשהוא יודע בצ־דיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו יצוה אותו בנסיון, ולא יבחן את הרשעים אשר לא ישמעו. והנה כל הנסיונות שבתורה לטובת המ־נוסה.

באופן דומה מסביר בעל "ספר העיקרים", ר' יוסף אלבו ומציין: "שאין ראוי שיהיה שכר הסובל הטורח העמל בפועל — שוה למי שאינו סובל אותו בפועל, ועל כיוצא בזה נאמר (מל"א כ' י"א) "אל יתהלל חוגר כמפתח" שאין ראוי שיתהלל מי שלא עשה הגבורה בפועל, אע"פ שהוא מוכן לעשותה הוא חגור כלי מלחמה — כמי שכבר פעל ועשה הגבורה בפועל והוא מפתח (מסיר) מעליו כלי מלחמה. ועל כן — הוא מד־גיש — פעמים הרבה מביא הקב"ה יסורין על הצדיק, שיסכים המעשה הטוב עם המחשבה הטובה, שמתוך המעשה יתחזק לבו באהבת ה', לפי שכל פועל יקנה בנפש תכונה חזקה יותר משהיא נקנית בזולת מעשה... וק־רא ההרגל בעבודה — נסיון".

מטרת הנסיון הוא, אם כן, גלוי המחשבה הצפונה והוצאתה לפועל על ידי מעשה. הנסיון מהווה כעין תרגול לצדיק להחדיר בלבו פנימה אהבת ה' ויראתו, קבלת עול שמים בפועל ללא שום סיג וגבול.

"הנני" מסירות ללא שעור ושיור

וכך אמנם הגיע אברהם אבינו לידי שיא במצבי מדותיו, לנכונות המוחלטת, שאין אחריה שום שיור, לעשות רצון הבורא. הוא הביע זאת במלה "הנני" המקפלת בתוכה נכונות מוחלטת ללא תנאי וללא שום התחשבות אחרת, לעשות את כל אשר יצוה מפי קונו. במענה הזה לקריאת בוראו בא לידי ביטוי מלוא ציור וגודל אהבתו ללא גבול של האוהב לאהוב: "הנני לכהונה, הנני למלכות, הנני לשחוט, הנני ליהרג (מדרש תנחומא הקדום).

כך אנו שומעים מן התשובה: "הנני" שלל קולות וגוני קולות, הדים מתחושת לב כבירה: הנני — לכל שליחות, לכל פקודה גם לקשה ביותר, לנוראה ביותר, הנני — מיד ללא היסוס וללא תנאי; הנני כולי ללא שיעור וללא שיור; הנני — בבחינה של התיצבות מלאה לקראת מלכו של עולם.

ומעין בחינה גבוהה זו של עמידה בנסיון ונכונות למסירות נפש, משתרשה בלב כל איש מי־שראל. אותה קריאת תשובה לקול הבורא "הנני" מהדהדת בלב כל אשר מזרע אברהם הנהו. מכאן אותה נכונות לקידוש השם הנטוע אפילו בלב פושעי ישראל. כך נוכחנו במשך הדורות ביהודים פשוטים שבחייהם היומיומיים לא עמדו תמיד בנסיון לשמור את מצוות התורה, ברם כאשר נצבו לפני הברירה לנטוש את אמונת אבותם או לעלות על המוקד נת־עוררה בהם הנקודה הפנימית של מסירות נפש ובחרו לעלות על המוקד ולקדש שם שמים ברבים.

מדת קידוש השם היא יהודית לעם ישראל, רק הם נצטוו בה, ולא ניתנה לשום גוי ועם אחר. "בן נח — נפסקה ההלכה — אע"פ שמצווה על עבודה זרה אינו מחויב במצוה זו של קידוש השם (יד החזקה להרמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ב). עם ישראל זכה בה מכח היותו מזרע אברהם הרא־שון למקדשי ה', הוא אשר הוציא מכח אל הפועל מדה נעלה זו וההורישה לבניו אחריו. וכך מסביר הנצי"ב מוולוז'ין, בספרו "העמק דבר" על התורה, את הברכה "והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים", שנתברך בה אברהם אחרי מעשה העקידה: "אין הכוו־נה רבוי בכמות... אלא רבוי זה הוא גדלות הנפש, וכאן נתברך זרע אברהם במצות קידוש השם ומובן, שאין זה אלא כבחון של ישראל שהרי לא יבקש אדם מאו־הבו שיקטע את ידו בשביל חייו, מה שאין כן מבנו שהוא אהובו כנפשו וידוע בעצמו שהוא היה עושה כן בשביל חיי בנו, אין פלא שכמו כן ראוי שהבן יעשה כן בשביל אביו, נמצא זה הרצון מורה על אהבת נפש שהמה שניהם כנפש אחד וכל אשר לו יתן בעד נפשו, וכך הקב"ה מצווה את בניו שהמה חלקו ית' ונושאי מלכותו למסור נפשם בעד שמו וכבודו שהוא חיינו כביכול, מה שאין לאומות העולם שהם נפרדים ממנו ית'. וזכה אברהם במעשה שישנו בניו גדולת הנפש למסור עצמם בשביל קדושת שמו יתברך.

וכך מרומזים וכלולים כאן מקדשי השם מכל הדורות — ככוכבי השמים "הן המה גדולי הדעת שהמה מזהירים כזוהר הרקיע" "ככוכבי השמים" וגם מזכים את הרבים במה שהם נמסרים ונהרגים על קה"ש. ובחול אשר על שפת הים — הן המה המון העם כשמ־גיעים לקידוש השם מוסרים עצמם בטוב לב".

והנה כוחו של אותו מעמד עילאי נשגב שבהר המור, אשר ממנו ניזון ומתפרנס כלל ישראל עד דור אחרון. אותו קרן אור שהאיר עם שחר בהרי חברון לאב איתן בהשכימו קום ובלכתו עם יחידו אלפי "יחידי" מאיר לצאצאיהם עד היום הזה. אותה מסירות נפש של העוקד והנעקד הפך להיות מדה טבעית של כל אחד ואחד

(המשך בעמוד י"ד)

הרב אברהם צבי מרגלית - כרמיאל

מעשה במעשה שגרר מעשה...

פתח ראש המספרים בכל מקום ואמר: מה מצוה גוררת מצוה אף מעשיה גוררת מעשיה. ובמקום שהמעשה מעודד הלבבות לבוא וליראה את השם הנכבד, חביבה המעשיה לפניו, וכל המרבה לספרה הרי זה משובח.

ואף אנו באנו לכאן לגרור חוטי שני — חוט משולש, שראשיתו אצל ר' לייב שרה'ס, וסופו ביום שלמחרת שמחת תורה תשמ"ז. הצד השוה שבהן שכולן באו ללמד כי הנקודה היהודית לעולם אינה כבה, וכמאמר הבעש"ט ביד שליחו ר' לייב "כשמחפשים באפר מוצאים את גחלת האש".

"בשעת נעילה, אף דממה חרישית בכוחה להחדיר אוזניים ערלות. תהומות איתן בקצות וקודשה כאומה ידוע בעינן, או נעשות המסילות מתוקנות, השבילים הרצים מאליהם נוטלים את האדם ומביאים אותו "שם", והוא אינו חש כי זז כלל ממקומו. "יפה שעה אחת" הוי אומר זו שעת נעילה, ואף "יש קונה עולמו בשעה אחת", אף זו לעת נעילה נתכוונה, עד שבאנו לומר שכל שבח שנאמר על שעה אחת, יכול אתה לדרוש על זו השעה, שעת נעילה.

וכבר אמרו חכמי המוסר ש"ברוך שם כבוד"... באמר בקול כמאמר המלאכים דווקא בליל יום הכיפורים ולא במוצאי היום. ויש לתמוה מדוע דווקא בשעה שכרסו של אדם מעונגת בכל מיני מטעמים, וקשה לדמותו למלאך, בכל זאת למלאכים נדמה. ואילו במוצאי היום כשבטנו צבה ונעשית צימוקין, ונשמתו מתעלה — כאן שוב לאדם דמינו, ומכאן תצעק נשמת כל חי — מדוע?

אלא, שיש לך לומר שבליל החג יודע האדם שמכאן ואילך האכילה אסורה עליו, ומתוך כך הוא מסיח דעתו ממנה, ואילו במוצאי החג, הגם שבטנו צמוקה עליו, מוצא הוא את עצמו מהרהר בבשר ותפוחים ואולי אף כוס קפה מהביל, ובין אלו כיצד אין למצא מלאכים. לכך מצוות היום — לשמר מחשבה טובה של יום הכפור שלא תעלם בצפני המרק החם.

הדממה טובה לשעתה; אולם כוחה יותר לאחר התקיעה האחרונה... ולכך אמרתי — אשוב ואשנה מעשה ידוע שספרו לנו אבותינו, ומעשה שהיה כך היה...

אותו צדיק ר' לייב שרה'ס, ארי שבחבורה היה ואינו ירא מאיש זולת היראה מאלוקיו. ערב יום כפור אחד נקלע ר' לייב שרה'ס לכפר קטן שבאי בית מדרשו, גם ביום הנורא, לא עברו מנין של שמונה. ומזה המספר לא תזוז שכל איך שאתה מונה אותם לכלל שמונה אתה בא ולא יותר מזה.

שדרכם של בריות להשתעשע במחשבה שאולי ספירה מימין לשמאל טובה מזאת של שמאל לימין, ואולי אם נחל לספור ממזרח למערב ישפר הגורל, אולם כל זאת לא צלחה בידם, שכל פניות שהם פונים ומכל מקום שהם סופרים, הבריות אינן מתחלקות והמספר במקומו עומד. אף כאן באותו כפר מעולם לא הגיעו ל"עולם", ואף ל"עד" לא הגיעו.

בימי כפור כתיקונם היו ר' עד ור' עולם באים מכפר קטן. שלא רחוק מזה המקום, אלא שהשנה בעשו השנים מלבוא.

עמדו איפוא השמונה וקיבלו על עצמם גם מזה וזה — אם זה רצונו יתברך, לא יתפללו במנין, עד שבא אותו ארי ור' לייב שרה'ס שמו. ראו השמונה שאיש קדוש הוא ובא במדים בכשאו פניהם בקרקע אמרו, אילו חרפתנו לבד נשאנו דיינו, אבל עתה מה נאמר לאיש הנכבד הזה.

אמר להם ר' לייב "יש קונה עולמו בשעה אחת והכן יבוא העולם ויקנה עולמו". אמרו לו אנשי בית המדרש, "אלמלא היה כאן עשירי לא היינו מרפים ידינו ממנו עד שהיה מצוי בתוכינו - אלא ששמונה אנו ותו לא".

אולם לא איש כר' לייב יאמר נואש. ולא דווקא משום שיום כיפור היום, שהרי בכל יום רגיל היה משנס מותנים להמציא מנין בבית המדרש, ויתרה מזו יתכן שביום של חול יש לעשות מאמץ גדול שבעתיים כדי להתפלל במנין. שכאן ביום הכפור, עצמו של יום מכפר והימים כשרים גם לתשובת יחידים, ובכל זאת רצה ר' לייב להדר במצוה זו ולעשותה במנין.

לא הניחו ר' לייב לשמונה לפטור בתשובה זו, אלא עמד וחקר ומתוך שחקר אף מצא להפריץ של הכפר — יהודי הוא מבטן ומלידה, אלא שחמדת ממון, הביאתו. להינשא לנכריה ומתוך כך להתנכר לאלוקיו. כל חייו התאמץ להוכיח כי אינו יהודי, והיה עושה זאת למהדרין מן המהדרין.

משששמע ר' לייב שיש פה ישראל שחטא, קם וזעק: "ישראל הוא ולמנין יושב רק יבוא ויפר נדרו".

לבוא וליטול את אותו פריץ מהלך שנים רבות הוא, שהרי זה זמן רב שאותו יהודי שקוע בתאוותיו, ובנוסף לכך ודאי פיקוח נפש יש כאן. אחד לאחד עד לשמיני שבשמונה, ענו כולם ואמרו: לאו.

ראה ר' לייב שאין כאן אנשים, ואף לא איש אחד נטל עצמו להביא לאותו פריץ. הניח איפוא ר' לייב את טליתו בבית המדרש וכשהוא לבוש בקיטל לבן, עשה דרכו בחוצות הכפר. כברק היוצא מזיו הארי, חלף ר' לייב על פני בתיה הנאים של הכפר משהגיע לביתו של אותו פריץ, חלף על פניהם של השומרים ונכנס לפני ולפנים, והנה אותו פריץ, יושב ולועס פת הבאה בדבר אחר.

שאג ר' לייב ואת קולו נתן בחבלי המוסר: "היתכן שיהודי ימכור את כל עולמו בנזיד בצע ממון? נשמתך מה תהא עליה"? והיה ר' לייב הולך ושואג עד שהודה אותו פריץ לנפשו, קם מכסאו ונתן ידיו בידו של ר' לייב. ללמדך שכל מקום שארי שואג מי לא יירא.

עד שהיה ר' לייב עסוק באותו פריץ, בהליכתו אליו ובחזרתו ובדברי הכבושים שאמר לו, היו באי בית המדרש עסוקים בשאלה היכן יקברו את אותו הולך שהיו השמונה בטוחים שאין אותו הולך יוצא מכלל ודאי נפשות של אותו פריץ. אולם משראו את ר' לייב שב ובאבנטו תגור אותו פריץ נאלמו מחשבותיהם.

נכנס איפוא ר' לייב ועמו הפריץ. נטל הפריץ טלית ברך עליה ברכה והוסיף שהחיינו. מכיון שנתעטף שוב לא נראו פניו במשך כל אותו היום הגדול והנורא. "בישיבה של מעלה ובי־שיבה של מטה אנו מתירים להתפלל עם העבר־יינים" נשמע קולו הרוטט של ר' לייב שרה'ס. היש כאן עבריין, כן או לאו ישפוט השופט על פי העתיד, שהכול הולך אחר החיתום, ויוכיח סופו על תחילתו.

מכיון שנסתיימה תפילת ערבית והדיה, נפנה אותו פריץ לומר פרקי תהלים, שיפים הם למירוק הנפש, ובפרט פרק נ"א. פרק התשובה. ויותר משהיה פיו מדבר, היו עיניו דובבות שדמעות דחסו זו את זו. דומה ששנים של חטא רצו לצאת בשעה אחת.

אמר שומר אתא בוקר ומכיון שבא, שבו השמונה ונתקבצו להתפלל את תפלת היום.

משהגיע עת נעילה, ביקש הפריץ לומר פסוקים של "שמע ישראל" "ה' הוא האלקים". מכיון שעמד ואמר, רטט לבו ונחרדו עצמותיו עד שלא היה בהם כח לעצור נשמתו בקרבו, ומכיון שהגיע ל"ה' הוא האלקים" בפעם הש־ביעית פרחה נשמתו והלכה לה, ונשארו אבריו מוטלים ליד ארון הקודש.

"והוא רחום יכפר עון"... ואף שפסוק זה בעת כיסוי בעפר נאמר, כאן כהכנה לתפילת ערבית נאמר ואף שהיה המנין חסר אחד, הורה ר' לייב לצרף את אותו פריץ. וכל כך למה? - שמכיון שצירף עצמו מסיגים שבו, הרי ששב צדיק הוא ואף במותו לחי יחשב.

כזהו כוחה של הגחלת הלוחשת הנשאת את הנקודה היהודית, ברגע של אמת, בשעה של קדושה, מתעוררת זו וכולה אומרת קדושה ויראה. ומכאן אתה בא לדרוש ק"ו, ומה אותו אחד שפריץ היה ופורצים היו חייו, זכה להתעלות של קדושה ק"ו שאחרים יכולים גם הם לנצל את קדושת היום ולחזור בתשובה שלימה.

* * *

למחרת היום, כשפסעתי ברחובה של עיר פגשתי בר' שאול. ר' שאול תושב חדש בעירנו. איש נעים הליכות, כולו אומר שמחה והגם ששיכל את משפחתו בימי השואה לא נפל ברוחו, ולמרות שאין הוא מקפיד על מצוה קלה כבחמורה שם הוא בטחונו בבורא יתברך.

"רגע, רק רגע", זעק ר' שאול לעברי. משע־כדתי, פתח ר' שאול ואמר: אמש ספרת מפרשת גדולתו של אותו פריץ, וכחזו של היום הנורא ויש לי להוסיף על זאת מעשה שהיה, ובעיני חזיתי.

איש חסיד היה בעיר מגורי, ולאיש שלשה בנים ובת אחת. והיה האיש ההוא עשיר גדול שמרבית נכסיו יערות עד שמהם נטל פרנסתו ברווח. והאיש הדריך את בניו בדרך התורה ומצוותיה, אלא שאחד מבניו סרח דרכו והחל מבעט בדרכי אבותיו. מכיון שנהג כך עמד אביו והילק ירושתו, ולאותו אחד לא נתן אלא מעט מן המעט.

כשראה אותו בן כי קופת חלקו בחולק אבותיו אמר אטול נקם מאבי הלך איפוא ונשא אשה נוכריה ואף בנים ראה ממנה. ולא זו אף זו, שבימים נוראים ובמיוחד ביום הכיפורים, היה עובר עם כרכרתו ליד בית הכנסת ונוגו ביזוי, להראות ליושבי בית המדרש שאין חלקו עמהם ולא היתה נחה דעתו עד שהיה אביו נופל על פניו מרוב בושה וכלימה על שעולל לו בנו.

כך נהג הבן שנים מספר.

שצה שנכנסו הנאצים לעירנו, נטלו את יהודי העיר והעלו אותם על משאיות להוליכם לארץ אושוויץ. אותו בן שסרח מחוסן היה שנשתכח שם יהודי שעליו, ולא רק זו אלא שהגויה שנשא סככה עליו. אולם משעה שראה אותו אחד את אביו מושלך לתוך משאית, ואת אחיו ואחותו שאף הם מושלכים לאותה משאית, זינק אף הוא והשליך עצמו אל אותה משאית והגם שהחלה נוסעת לא אמר נואש אזר כחותיו עד שעלה בידו להכנס בתוכה.

הייתי תמה. המשיך ר' שאול וסיפר, מה ראה על כך להפיל עצמו לתוך כבשנה של אושוויץ. לכאורה, זוהי שעתו היפה שהנה כי כך דרכו צלחה ולא דרך אבותיו.

אלא שר' שאול שאל ור' שאול יישב השאלה — הנקודה היהודית שבו קמה לתחיה משראה מה עוללו הגויים למשפחתו.

לפתע הכל נראה שונה. סופו של אותו מעשה שנלקחו כולם לאושוויץ אלא שזכו לצאת מגיא הריגה זה ולחיות חיים של קדושה. חתם ר' שאול דבריו ואף אנו נזכרנו במעשה של יקים איש צרורות ודודו ר' יוסי איש צרידה. הוי אומר שהמעשים לעולם אותם מעשים אלא שהפריצים משתנים והלבבות על תילם עומדים — על משמר היהדות.

* * *

לימים מספר, וליתר דיוק יאמר, היה זה לאחר שמחת תורה — שמיני עצרת. פגשתי באחד מברי המזל של הדור, אחד שזכה לה־שתתף בסמינר ליהדות. פגשתי אותו בתפילת שחרית ביום שלמחרת, פתחתי בשלום והשיב לי שלום. "נו, בודאי עייף הינך לאחר שבוע של חוסר שינה לכן לא נלאה אותך בשיחה — נשוב איפוא תפגש לעת ערב". השיב לי אותו אחד תשובה ניצחת. "וכי לא די בשינה של ארבעים שנה? די ישנתי עתה הגיע העת לפקוח עינים". כיון שנתכבדתי בתשובה הנונה, עמדתי וסיפרתי לו את המעשה שסיפר לי ר' שאול. ואם במעשה של ר' שאול קבל הקב"ה תשובתו והוציאו מבאר שחת, הרי שק"ו בן בנו של ק"ו שיקבל הקב"ה תשובתו במהרה ולא ישוב דך נכלם. מכיון שסימתי לספר את המעשה של ר' שאול, אמר לי אותו אחד אף אני אשיב לך באותה מטבע ומעשה שהיה בידי היה, ואין זו שמועה מפי שמועה כמעשה של ר' לייב שרה'ס ואין זו שמועה כמעשיותיו של ר' שאול אלא מעשה של ממש ללא שמועה, הרגשת הלב החי.

היה זה לפני שנים מספר ואני מוליך ומביא אספקה לישובים. באחת העליות התלולות ראיתי לנגד עיני משאית גדולה מגיחה לעומתי. מימיני רבצה תהום מתחת ולמולי המשאית — להיכן שאפנה מלאך המוות ממתין לי. לא ידעתי לשית עצות לנפשי. מבלי משים עצמתי עיני שלא אראה במותי וזעקתי שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד.

ו.ה.מ.ת.נ.ת.י...

שניות נתארכו לשעות כשאני ממתין להבטה הנוראה מכל — אולם מאומה לא קרה. חששתי לפתוח עיני שמא בדיוק באותה שעה יתרחש הנורא מכל, אולם...

כשפקחתי עיני ראיתי את המשאית נושקת לרכבי והנהג שבא ממולי עומד בחוץ ובוכה כילד.

הבנתי שנצלתי.

חלפו שנים ובלבי נקרה שאלה טורדנית - מה לך כי זעקת "שמע ישראל" מנין לך זאת? מי הורה לך כזאת? מדוע לא קראת בשמם של הזמרים שכה הערכת וכה הערצת.

מנין לו — לפרשת ק"ש חלק ונחלה עמי. מעולם לא המחתיה בלבי ומנין איפוא בקעה.

שנים טלטלה מחשבה זו את לבי. אלא שמנגד עמוד עמדו תאוותי כחומה בצורה, ומנעו ממני להשיב תשובה לאותה שאלה. בעת הא־חרונה גברו התהיות. ראיתי מה עלה בגורלם של בני הנוער בארצינו, ואף אני שמטופל בבנים החילותי להיות חרד להם ולגדלם. סופו של דבר שהתחילותי לחקור ולפשפש עד שבאתי בעזרת ה' להיכן שבאתי.

משסיים אותו אחד מעשה שארע עמו קם והלך ואילו אני במקומי נשארתי. הרהרתי בלבי אשרי העם שככה לו. אשריו של אותו העם שיותר משמתפעל הוא מניסים שארעו עימו, מתפעל הוא מזעקת נפשו. לא נעימת לב שקטה היתה זו עבורו, אלא שאגת ארי אשר מי יוכל לה.

ואף אתה אומר, לא בכדי שכינה משיבה לעומתם "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" — ללמדך שגם בשעה שמתנהגים הם כמנהג הגויים מכלל "עמך ישראל" לא יצאו.

בצלאל לנדוי

לחשבון שנת השמיטה

"כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת לה'" — נצטווה משה רבינו בהר סיני — "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך, ואספת את תבואתה, ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ" (ויקרא כ"ה א־ג).

"מאימתי התחילו למנות" חשבון שנת השמיטה — פותח הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל פ"י ה"ב: "מאחר ארבע עשרה שנה משנכנסו לארץ, שנאמר שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך, עד שיהיה כל אחד מכיר את ארצו, ושבע שנים עשו בכבוש הארץ ושבע שנים בחילוק".

בפרשת טהרה אנו למדים מהפסוק "והיה כי תבואו אל הארץ" (שם י"ד ל"ג) "עד שיכבשו אותה, כבשו אותה ולא חלקוה לשבטים, חלקוה לשבטים ולא חלקוה לבתי אבות, חלקוה לבתי אבות ואין כל אחד מכיר את שלו, מנין ת"ל "ובא אשר לו הבית", מי שמיחדו לו, יצאו אלה שאין מיוחדין לו" (יומא י"ד ע"א). לגבי יובלות ישנו תנאי נוסף "כל יוש־ביה עליה", ולכן פסקו שלא נהג יובל בתקופת בית השני. חילוקי הדעות בירוזן במס' גיטין ל"ו ע"א ברש"י ושם בתוספות ד"ה בזמן שאתה משמט וכו'.

מה ענין שמיטה אצל הר סיני

בתורת כהנים לפסוק הנ"ל והובא ברש"י "מה ענין שמיטה אצל הר סיני? והלא כל המצוות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטיה מסיני, אף כל המצוות נאמרו כללותיהם ופרטיהם מסיני".

ראשונים ואחרונים כבר עמדו על כך מדוע דווקא במצוה זו, שמיטה, צויין כלל זה, וענין מיוחד בהסברו של רבי שמשון רפאל הירש, בפירושו על התורה, כי מבין כל מצוות התורה חייב קידמה של מצוות שמיטה הוא המאוחר מכל מצוות התורה. יש מצוות שנצטוו לקיימם כבר במדבר סיני, ויש מצוות שנצטוו מיד בכניסתם לארץ ישראל, אולם מצוות שמי־טה לא נצטוו לקיים אלא לאחר ארבע עשרה שנות כיבוש וחילוק, ומאז החלו למנות את השנים. השנה השביעית, שמיטה, היתה איפוא ששים ואחת שנה לאחר מתן תורה.

הרש"ר הירש מוסיף שאמנם היו שלוש מצוות שנצטוו בכניסתם לארץ: מינוי מלך, הכרתת זרע עמלק ובנין בית הבחירה, אולם למעשה לא קיימו אותן אלא באיחור מפני שלא הושלם כיבוש של ארץ ישראל, וכך מסביר רש"ר הירש מה במצוות שמיטה — שהחיוב לקיימה חל לעשרות שנים לאחר נתינתה — כללותיה ודק־דוקיה נאמרו בסיני, כמצוות שחיובן חל עוד במדבר — על אחת כמה וכמה שדקדוקיה נאמרו בסיני.

חשבון שנת השמיטה לפי הרמב"ם

שבע שנים עסקו בכיבוש הארץ ושבע שנים בחילוק — מציין הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל פ"י הלכה ב', — נמצאת אומר בשנת שלש וחמש מאות ואלפיים ליצירה, מראש השנה מאחר מולד אדם הראשון, שהיא שנה שניה ליצירה, התחילו למנות, ועשו שנת עשר וחמש מאות ליצירה, שהיא שנת אחת ועשרים משנכנסו לארץ — שמיטה, ומנו שבע שמטות, וקידשו שנת החמישים שהיא שנת ארבע וששים משנכנסו לארץ".

"שבעה עשר יובלים מנו ישר־אל משנכנסו לארץ ועד שיצאו — ממשיך הרמב"ם ועושה את חשבונו "ושנה שיצאו בה שחרב הבית בראשונה מוצאי שביעית היתה, ושנת שש ושלושים ביובל היתה", וכיצד הגיע לחשבון זה "שארבע מאות שנה ועשר שנים עמד בית ראשון. כיון שחרב הבית בטל מנין זה. משבטלה נשארה הארץ חרבה שבעים שנה, ונבנה בית שני, ועמד ארבע מאות ועשרים שנה, ובשנה השביעית מבנינו עלה עזרא, והיא הביאה השניה, ומשנה זו התחילו למנות מנין אחר, ועשו שנת י"ג לבנין בית שני שמיטה, ומנו שבע שמיטות, וקידשו שנת החמישים, אעפ"י שלא היה שם יובל בבית שני, מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות. נמצאת למד שהשנה שחרב בה הבית באחרונה, שתחילתה מתשרי שאחר החורבן בשני חדשים, שהרי מתשרי הוא המנין לשמיטים ול־יובלות, אותה השנה מוצאי שבי־עית היתה", ועל פי חשבון זה נקבע שאותה שנה שכתב בה הל־כות אלו שהיא שנת אלף ומאה ושבע לחורבן, ד' אלפים תתקל"ז ליצירה, "היא שנת שמיטה, והיא שנת אחת ועשרים מן היובל".

על חשבון זה חזר הרמב"ם גם בתשובתו סי' רס"ט (כלולה ברמב"ם הוצאת פרדס) לשאלה "מאימתי מונין שמיטות? "שמונין ראשון בטל משבטלה הארץ, ואע"פ שלא היה יובל מימי עזרא ע"ה, מנו יובלות כדי לקדש שמיטין, שאין שנת היובל עולה למנין שני שבוע אליבא דחכמים, וכן הלכה, אלו הם הדברים המב־וארים מן התלמוד".

הקשר בין יובלין ושמיטות

לדברי הרמב"ם, הרי בביאה שניה, עם ראשית בנין בית שני, התחילו מנין שמיטות וקידשו שנת החמישים, ואעפ"י שלא היה שם יובל בבית שני מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות, אולם לשיטת הרז"ה בתשובתו (והמובאת בספר התרומות שער כ"ה ח"א אות ד') השמיטין והיובלות קשורים זה בזה והרי לשונו: "לדברי רבי (גיטין ל"ו) השמיטין והיובלין תלויה שאינה בהפרדה, וקשר שאין לה היתר, וכל המעשים שמצינו בתלמודא בתורת שביעית ובה' שמטות כספים, אין להקשות מהם על מה שכתבנו, שהדבר ידוע שבימי רבותינו חכמי המשנה והגמרא היו בתי דינין גדולים קבועים בארץ, והיו מקדשים את החדשים, ואפשר שכמו כן מקדשים את השנה זכר ליובל, עכשיו שאין בית דין יכול לקדש שנה ולא חדש, בידוע שבטלו היובלות בטלה גמורה, ובטלו אף השמיטין עמהם, לדברי רבי, לפי ששתיהן מצוה קשורה ותלויות זו בזו, והדעות הללו מכריעים ומסים לדברי רבי".

בפירוש הראב"ד לעדיות בר־נים הוא מוסיף: "וספרת לך — בבית דין". נראה לי שבית דין חייבין למנות שמיטה ויובל, השנים שבשמיטה ושני היובל, ומברכין על זאת הספירה בראשי השנים, כדרך שאנו מברכין על ספירת העומר בתחילת הלילה, וכן היו אומרין בשמיטה הראשונה באי"א אקב"ו על ספירת שני השמיטה, היום כך וכך שנים בשמיטה, אי נמי על ספירת שני היובל שהם שבע שבוע אחת, וכשנכנס בשנת השמיטה אומר היום שבע שנים ביובל שהן שבע שבוע אחד".

לדעת הרי"י ענגל בספרו "אוצרות יוסף" על שביעית בהר"י, והוא בתשובתו לרבי ישראל מקוצק, הרי ספירת השביעית שהב"ד סופרין מעכבת בקדושת השביעית, והוא מצוה בפ"ע לספור השביעית, ומוכיח הוכחה שהיא מעכבת בקדושת שביעית, "וראיה גדולה לזה — הוא מו־סיף — בתרגום יונתן (דברים ט"ו פסוק ב') זה דבר השמיטה וגו' לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמיטה לה', ובתרגום יונתן אדום קרא בית דינא שמיטתא קדם ה'".

ועוד יש לנו לומר — מוסיף הרז"ה בתשובתו הנ"ל, אפילו לדברי חכמים שהשמיטין אינם קשורים ביובל, השמיטין צריכין קידוש ב"ד דכתיב "וספרת לך", ודרשו חכמים בספרא ספירה בב"ד וכו', והוא תומך יתדותיו על הגמ' במס' ערכין "מנו יובלות לקדש שמיטין" למדנו שאף השמ־יטין צריכין קידוש ב"ד, כשם שהיובל צריך קידוש ב"ד וכו', לא הוציאו מכלל קידוש ב"ד אלא שבת בראשית בלבד וכו', וכן מצינו ששוותה קדושת שביעית לקדושת יובל, ולמדנו הן זה מזה, הא למדנו לקדושת שביעית מק־דושת יובל כי יובל ושביעית, שהרי תקנותיהם ומשפטיהם הם חובת קרקע, וכשפסק החורבן על כל ארי' ובטלו חובת קדושתה בפני החורבן מאין יושב, בטלו חובות הגוף התלויות ביובל וש־ביעית עם חובת הקרקע, ודע שכן הוא, אין לך קטן מן החכמים שאינו יודע לקבוע מחזורות לחש־בון, ובשנת השמיטה נבער כל אדם. השבר כל החכמים כיונה פותה או נפל בבירא פיתא, כי כולם מגששים כעוורים קיר, בפירוש שמעתא (ע"ז ט') דרב הונא בריה דרב יהושע, האי מאן דלא ידע כמה שני בשבוע וכו', ואין לך המפורשים שנה שביעית שהעלה באחת לה ולזה, מפני שרבו בה הספיקות והמחלוקת והרי"ר, ועל כמה מספקות אלו נצ־טרך להלן.

בהמשך לאותה תשובה שהובאה לעיל בה עונה הרמב"ם בקשר לחשבון שנות השמיטה, הוא אך מוסיף "אבל מצאנו תשובה לגאון רבינו האי זצ"ל, עינה שמנין ראשון לא בטל. ושלוה אנו סומכים, אבל לא מנו יובלות משחרב הבית בראשונה אלא שמיטים בלבד, ואמר באותה התשובה שהחשבון ידוע הוא בידיהם ושהיא מדורה בפי הכל, וכן נמצא כתוב בתשובות שקדם הבינו האי גאון בכמה שנים, כדברי הגאון — והבאנו ראיה מהא דאמרינן בתחילת ע"ז "האי מאן דבעי למידע כמה שני בשבוע וכו'", ושמעת מינה דלא מנינן יובל אלא שבעה שבעה בלבד מבנה. ולא השגיח על אלו הדברים שנתפרשו בגמרא צריכין כלל, כאלו אינם כתובים".

וכך מסיים הרמב"ם את תשובתו: "וכמה פירושים יש לנו בדברים אלו בחבורים שחברנו, ועדין הדבר אצלנו ספק בשמיטה, והמשיך אנו לדברי הגאון זצ"ל שאמר שהחשבון זה ידועה בידיהם, עד שיתברר לנו יפה יפה, היאך הם הדברים, ויסתלק ספק זה, ואשלח האדירצכם בעזרת הק־ל יתעלה".

מדברי הרמב"ם משתמע על יסוד הגמרא (ערכין ל"ב ע"ב) "מנו יובלין לקדש שמיטין" שכדי לק־בוע מועד השמיטין מנו גם את היובל אף שלא נהג למעשה, והוא התכוון לפסוק להלכה, שגם היום שאין יובל נוהג צריכים למנות אותו, בכדי לקדש את השמיטין, אולם, כאמור, קיבל את עמדת הגאונים. "כל הגאונים אמרו שמסורת היא בידיהם איש מפי איש שלא מנו באותן השבעים שנה שבין חורבן בית ראשון ובנין בית שני אלא שמיטות בלבד בלא יובל, וכן משחרב באחרונה לא מנו שנת החמישים אלא שבע שבע בלבד מתחילת שנת החורבן, וכן עולה בגמרא עבודה זרה חשבון זה שהוא קבלה".

בירורי ראשונים בחישוב שנת השמיטה לאחר חורבן בית שני

בתקופת בית שני חושבי איפוא את היובלות למנין שמיטין, אולם לאחר החורבן חדלו לחשב את היובלות ומונין רק שבע שבע, והשאלה היא מתי היא שנת החורבן, וכאן אנו מגיעים למח־לוקת רש"י ובעלי התוספות.

חישוב ראשון לחשבון שנת השמיטה

חישוב ראשון לחשבון שנת השמיטה מצינו במס' ע"ז (ט' ע"ב): "אמר רב הונא בריה דרב יהושע, האי מאן דלא ידע כמה שני בשבוע הוא עומד, ניטפי חד שתא ונחשוב כללי ביובלי, ופרטי בשבועי, ונשקל ממאה תרי ונשדי אפרטי, ונחשובינהו לפרטי בש־בועי וידע כמה שני בשבוע".

רש"י מפרש שם "נטפי חדא שתא על שנין דמחורבן. ועד שנה שהוא עומד בה, מהאי טעמא דת־נא (תענית כ"ט ע"א) מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב, כשחרב הבית בראשונה מוצאי שבת היה ומוצאי שביעית היה, והשעה באב היה, וכן בשניה, אלמא שתא דחורבן אתחלתא דשמיטה למהדר הוה, ומאן דמני לשני חורבן לא מני להההיא שתא בהדי שני דחורבן. אלא בהדי שני דקם ביתא, הואיל ונפק ליה רובא בט' באב, הלכך מאן דבעי למימני שמיטה לוספה לשנת חורבן על מנין שני דבתר חורבן".

בתוספות שם ד"ה האי מאן וכו' העתיקו דברי "מתוך פירוש רש"י משמע שרוצה לפרש דמוצאי שביעית היה כשחרב הבית בשניה, כלומר שנה שב־תחלת שמיטה לחודו, והבית חרב

(המשך בעמוד י"ד)

מעדני ארץ

פאת השלחן

צפת

מוסך סיטון "הבירה"

ביציאה מהעיר מתחת לתחנת דלק "סונול", טל: 525287, רוממה, ירושלים

טיפול 10,000 באגורה אחת לק"מ...

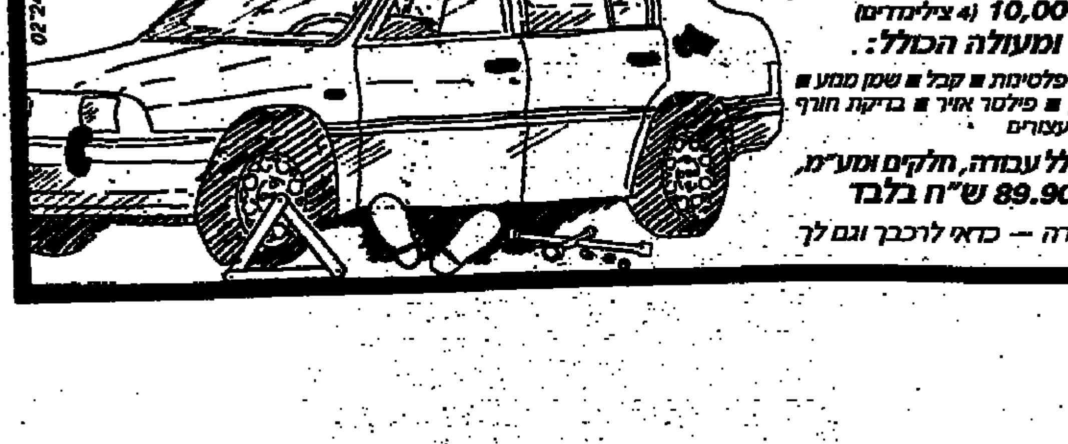

אצלינו אתה משלם פחות מאגורה לכל ק"מ ומקבל סיפול 10,000 (4 צילינדרים) מקצועי ומעולה הכולל:

■ פלגים ■ פלטינות ■ קבל ■ שמן מנוע ■ פילטר שמן ■ פילטר אויר ■ בדיקת חורף ■ בדיקת מעצורים

וכל זה, כולל עבודה, חלקים ומע"מ, עולה לך 89.90 ש"ח בלבד

סיטון הבירה — כדאי לרכבך וגם לך

מרכז — 02-245044

מן הסדרה: מרביצי תורה מעולם החסידות

אהרן סורסקי

הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל מלובלין מחולל ה"דף היומי" וראש "ישיבת חכמי לובלין"

ליום ההילולא: ז' חשון ובמלאות 100 שנה להולדתו: תרמ"ז-תשמ"ז

(המשך מעמ"ש שעבר)

והקמת הבנין החלה בתנופה רבתי. פסיעי היצירה הלמו בעת. הן עתק דרוש היה למימון הוצ־אות הבניה של ארמון הישיבה. טוב, איפוא, הגר"ם את כל עיסוקיו והתמכר כולו להגשמת המפעל ראש־לכל תרם הוא עצמו את שארית הירושה שנותרה לו מחמיו הנגיד. אחר פנה ליהודי פולין שיתנו יד להקמת יחי"ל ויתרמו "גראש" לכל יום, לכל דף גמרא מ"דף היומי". אולם הכבד לא נתמלא מתולייתו ונאלץ לנדוד לארצות אירופה המערבית ואל מעבר לים לארה"ב כדי לגייס תרומות, ואין לשער כמה ביזה שם את עצמו על דברי תורה. מסופר, שבתחילת בואו לאמריקה לא השיג מאומה, עד שבלית ברירה השכיר את עצמו לחזן כי־מים נוראים באחד מבתי כנסת הגדולים בניו־יורק, והמתפללים שהתענגו על תפלתו ומרותו הנ־פלאה העניקו לו משכורת בעין יפה. אלה היו אלף הדולרים הראשונים אשר גייס בעד בנין יחי"ל...

י"ג ירחים התרוצץ הגר"ם על פני הקהילות היהודיות באמריקה וקנדה, הספיק להשמיע בפניהם לא פחות ממאתיים ארבעים וש־תים דרשות ונאומים מלהיבים, אשר דורשי רשומות קראו בגללם עליו: ברי"ם וכור אותו צדיק לטוב, שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל!" חמשים ושלושה אלף דולר עלתה בידו לגייס שמה, סכום נכבד בימים ההם, אך יותר מש־קיבל הוא מיהודי אמריקה, העניק להם פי כמה וכמה, כשהפיח בהם נשמה ורוח חיים. הסכום הנזכר כיסה חלק חשוב מהוצאות בנין יחי"ל, שהסתכמו במטבע הפולנית במליון זהוב, אך עדיין דרושה היתה עזרה רבתי להשלמת המ־לאכה והגר"ם פנה שוב ליהודי פולין בקריאת אזעקה: "את אחי אנכי מבקש". "כדי בזיון וקצף" כתב אז לבעלי יכולת רבו האד־מו"ר מטשורטקוב "לראות אשר בשביל יסוד בתים ללימודי חול יימצא כסף די והותר, ולבנות פירצות חומת תורתנו לא תשיג ידינו".

אין הגר"ם נרתע מפני הקשיים ורוחו לא נשברה תחת כובד המשא. בגלל המחסור באמצעים כספיים נמשכת הבניה בלובלין בעצלתיים. בינתיים מתעסק הוא בעידו פיטורקוב בהכשרת הקבוצה הראשונה של תלמידי יחי"ל. מוחו האותי רוקם תבניות נפלאות בנוגע לבנין הרוחני של הישיבה החדשה, הקו החינוכי, שיטת הלימוד הוא נותן את דעתו על כל פרט בפני עצמו. כדי להכיר מקרוב את השיטות הנהוגות באותו פרק במרכזי לימוד התורה, קם ונסע מישיבה לישיבה בפולין ובליטא, התעניין ותהה על קנקן התלמידים, חקר ודרש מפי הרמ"ים. שמו הלך לפניו ובכל מקום שבא נתקבל בהתלהבות, הגיד שיעורים בפני קהל בני הישיבה והתפלפל אתם, והיו דבריו מאירים ושמחים כנ־תינתן מסיני (בין השאר הופיע אז בישיבת "תורת חסד" של חסידי סלונים בברנוביץ, הגיד שיעור בפני התלמידים בדין "מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות", הדב־רים נרשמו אח"כ ע"י אחד מבחורי הישיבה הוא כ"ק אדמו"ר מסלו־נים שליט"א בעל "נתיבות שלום" ונכללו בספר ר"ם שפירא במשנה באומר ובמעש ח"א עמ' 97). כאשר הופיע בישיבת ה"חפץ חיים" בראדין, דרש לפני הבחורים בדברי הלכה, וחזר מהם לדברי אגדה. מעניין לענין בא לספר להם מן הקשיים שפקדו אותו כשנדד לארה"ב כדי להקים את משכן יחי"ל. בוקר אחד ישב בחדרו במ־לון וכולו מרירות ואכזבה, מר היה לו, והשתפך נפשו חיבר את ה"ביית" הראשון, העצוב, התובע־ני, של הלחן המפורסם שלו לפסוק תהלים "אם אמרתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני" וכאשר פתח עכשיו זימר שנית באוזני הבחורים את המנגינה הזאת ולגו עיני כולם דמעות. לא היה איש בהיכל שלא בכה מרוב התרגשות. אך הנה ממשיך הגר"ם בסיפורו, כי לאחר זמן קצר השתנה המצב לטובה, התרומות לבנין יחי"ל התחילו לז־רום, ופעם בבוקר כשישב במלון ולבו טוב עליו התרונן מפיו כמו מאליו ה"ביית" האחרון, העליז, של הלחן "אם אמרתי..." ושוב פתח השמיע אותו במעמד בני הישיבה, כשהוא סוחף אותם לריקוד נלהב ומפיותיהם בוקעת שירה אדירה: "אם אמרתי מטה רגלי, חסדך ה' יסעדני..."

כתב הרבנות

שעה ארוכה הדהדה קריאת ה"אמן" מפיהם של התלמידים כשסיים רבנו את שיעורו הראשון בישיבה ובסופו ברכת ההצלחה. "יחי רבנו" הוסיפו וקראו עשרות מן התלמידים שהיו בין הנוכחים ורבים אחרים הצטרפו אליהם. (ראה מסגרת בפרק שני בגליון ער"ש לך לך).

אחר הדברים האלה באו לפניו פרנסי ק"ק לובלין ושטר רבנות בידם, עם חמשת אלפים חתימות יהודי הקהלה, שנמנו וגמרו להכתירו רב דמתא, אחרי שזה כמה שנים עומד מיותם כסא הרבנות בעיר מיום שעלה הרבה מקודם הגאון רבי אליהו קלצקין זצ"ל לארצנו הקדושה. "בידעי" כתב אז הגר"ם אל הגר"ם קלצקין היושב בירושלים "כי אנשים האלה שלמים הם את כתוה"ג יחי' אוכל להאמין כי בטוח רצון כת"ה יחי' בזה לתת כתר הרבנות על ראשי ולהיות ממלא מקומו בעדה קדושה זאת, — והבכן הריני מרכין את ראשי נגדו ואומר לו — ברכני להתמנות זאת, כי יתן ה' את חני בעיני כל העדה להיות סרים למשמעתי בעבודת ה' ושאזכה להרביץ תורה בישראל באריכת ימים ושנים"...

אף הוא סיפר לפרנסי ק"ק לובלין, כי בימים עברו היה, אכן, צמוד בעירם בתואר אב"ד ור"מ כמיקשה אחת. לפני קרוב ל־300 שנה, הוסיף, נערם פה עוול היסטורי כלפי סבא שלי הוא הגאון המפורסם הרבי ר' השל זצ"ל. אחרי פטירת אביו הגאון רבי יעקב זצ"ל, שכיהן בעיר בשני התפקידים כאחד, החליטו הפרנסים שלא יתכן להפקיד הכל בידי הבן רבי השל שהיה אז צעיר לימים, כבן עשרים ומשהו. הציעו לו, איפוא, שיבחר לעצמו את המשרה הרצויה לו, אב"ד או ר"מ, ומתוך ששאף בכל לבו להרביץ תורה ויתר על כסא הרבנות ונתמנה לריש מתיבתא דק"ק לובלין. בעוד כארבע שנים נתפנה בקרקא הכסא הרם של אב"ד ור"מ והרבי ר' השל נבחר לשבת עליו. כשנודע הדבר לפרנסי הקהילה בלובלין, התאספו בדחיפות החליטו להכתיר אותו גם בכתר הרבנות, אך כשהלכו לבשר לו על המינוי השיבם כי אחוז את המוטר, מכיון שאך לפני שעה קלה הבטיח לשלוחי קרקא שמקבל עליו את משרת הרבנות בקהילתם. "סבורני" השלים הגר"ם "כי היום הזה תיקנה קהילת לובלין במדה מסויימת את העוול שנגרם בשעתו לסבי הרבי ר' השל זצ"ל. כאשר הכתירה את אחד מיוצאי חלציו בתואר הכפול והמאוחד אב"ד ור"מ".

כפי שסיפר הגר"ם לאחר מכן, היה חוכך בדעתו אם מותר לו להעמיס על עצמו נטל כזה ואחריות כפולה, הקשורים במילוי שני התפקידים של רב וראש ישיבה בבת אחת? עד שנטל בידו את החומש, המונח לפניו על השולחן, ובהשגחה פרטית ודאי דפדף ופתח בפסוק "לעבוד את משכן ה' ולעמוד לפני העדה לשרתם". הרמז בשבילו היה שקוף למדי: מחד — "לעבוד את משכן השם", כלומר, לנהל את הישיבה הקדושה, ולטפח בין כתליה את טובי התלמידים מדור הצעיר, ומאידך — "לעמוד לפני העדה לשרתם", היא משרת הרבנות. בשבת ראשונה אחרי ההכתרה, התפלל הגר"ם בבית מדרשו של מהרש"ל, וישב על כסאו, בדרשה שנשא לפני קריאת התורה. הכריז בין השאר: "במקום גדולים אל תעמוד". במקום שכיהנו בו גדולי עולם, כדוגמת רבני לובלין, אסור לעמוד ולדרוך במקום אחד, אלא חייבים ללכת מחיל אל חיל, ואני מקוה לעשות ככה...

הוא, אכן, קיים את הבטחתו. מלבד היותו שקוע ראשו ורובו בהרבצת תורה ובהנהגת יחי"ל, עשה רבות להחזן את פני המקום מבחינה רוחנית וגשמית, כיאות לעיר נושאת הכתר "ירושלים דפולין".

מיח"ל תצא תורה

[illegible] בי"שיבת חכמי לובלין" שוב לא נסגרו וקול התורה לא פסק ממנה אף לרגע. בימים ובלילות ישבו בתוכה המצויינים מבחורי פולין התייגעו בתורה בבחינת "אדם כי ימות באהל" מתוך הרווחה ונח־רחבת הדעת. מכיון שהוכתר לרבה של לובלין, העתיק הגר"ם את דירתו לכאן והשתקע בבנין הי־שיבה בקביעות, כשהוא שוקד בהתמדה על צרכיה ושופע סביבו על התלמידים אורה ושמחה. הוא התמסר אז להרבצת תורה בכל לבו ונפשו, למד ולימד, הגיד שי־עורים כסדרן, חידש ופלפל וכתב חידושי תורה למכביר. הוא נטש כל עבודה ועיסוק אחרים, וראה את כל עולמו בין כתלי הישיבה, בטיפוחו של "משמר הנכנס" מרועי ישראל בדור הבא.

ושימש הגר"ם לתלמידיו מופת חי של גאונות בתורה, של צדקות וקדושה, של חסיד ועובד השם בדרגה העילאית ביותר. לא פחות משריתק אותם בשיעוריו העמוקים בסוגיות מ"קדשים", היו מרותקים למוצא פיו כאשר לפני התחלת השיעור הקריא ולימד קטעים אחדים מתוך ספר "חובות הלב־בות", כפי שייצן לו רבו האדמו"ר מטשורטקוב.

השבתות במחיצתו ביחי"ל היו בליל "יומין דנשמתא" והתלמידים הרגישו בפועל טעם גן־עדן. חסידים סיפרו מקמו הרבי ר' פנחס מקוריץ זי"ע, שפעם אחת התגלה אליו מעלמא דקשוט אחד מתל־מידיו שנפטר לבית עולמו בגיל צעיר, ולשאלת הרבי אמר שזכה בדינו בבי"ד של מעלה ויושב בג"ע ונהנה מזיו השכינה, אך כל זה אינו מגיע להארת שבת קודש שהיה מרגיש בהאי עלמא במחיצת רבו — כי שבת היא בחינת "מעין עולם הבא", ואינו דומה "מעין עולם הבא" של הרבי ר' פנחס'ל עצמו, ל"עולם הבא" של תלמידו. הרגשה כזאת חשו גם התלמידים ביחי"ל כשהיו קרואים אל שולחנו הגבוה של רבם הגר"ם ונהנין מזיו שבת מלכתא השפוך על כל סבי־ביו. מי יודע, הרהרו בלבם, אם נזכה אפילו בגן־עדן לתענוג רוחני והתעלות כזאת.

אף ביום הצום ט' באב, שה־לימוד אסור בו, נתן הגר"ם לתל־מידים שיעור מאלף באמונת צדיקים ובעבודת שמים: בליל התענית הקיפוהו עשרות בני הי־שיבה כעורן עגולה, והוא יושב על הקרקע, ומגולל לפניהם במשך שעות שלמות סיפורים מגדולתו וקדושתו של החוזה מלובלין זצ"ל שיום הסתלקותו חל בט' באב. משהתקרבה שעת חצות לילה התפלש ראש הישיבה באפרים ושפך לבו בבכי מר על גלות השכינה וחורבן המקדש.

אהבתו לתלמידים, אהבה אבהית לכל יחיד בפני עצמו, היתה בגדר חזיון חד־פעמי ממש, בנוהג שבעולם, בני אדם חשוכי בנים מרי נפש הם, והרגשותיהם סתו־מות, כי אין מי שיכרה מקרבם את מעינות האבהות, הרגש החם והרחמנות הטבעית והפשוטה "כרחם אב על בנים". לא כן הגר"ם שפירא, שהיה מעורר את הרושם כאילו חונן כלב אבהי רחב החובק זרועות עולם, המחפש לעצמו אפשרות למת מבע לשפע רגשותיו החביים, ואינו יודע שבעה.

אומר תלמידו המובהק הגאון רבי שמואל וואזנר (אב"ד זכרון מאיר וראש ישיבת חכמי לובלין בא"י) בעל "שבט הלוי": "אחד מאותות החיבה וההתקשרות אלינו, התלמידים, יש לראות במ־נהגו לסעוד אתנו בצוותא כל יום שני וחמישי את ארוחת הצהרים, באולם האוכל של יחי"ל (בתוך הסעודה היה לומד עמנו מתוך ספר "שערי תשובה" לרבינו יונה). כיוצא בזה נהג ביום שבת קודש לסעוד את כל שלושת סעודות היום ביחד עם התלמידים".

וכותב באותו ענין הסופר ר' משה פראגר ע"ה: "הוא לא היה אב סתם לתלמידיו — כל תלמידיו ובפרט מהמצויינים, היו לו כבנים יחידים... הרב מלובלין היה אב למאות בנים יחידים... וזוגתו הרבנית ע"ה, שלא האריכה ימים אחריו יותר מחצי שנה (נפטרה בערב חג השבועות תרצ"ד בוור־שה) היתה לו עזר כנגדו גם מבחי־נה זו: לב אם גדול ורחב פעם בתוכה ביחס לתלמידים. בקרן

הגר"מ שפירא עם חברי הסיים יחד עם קבוצת צירים יהודיים

זוית של מטבח הישיבה היתה מסתתרת ועוזרת לקלף תפוחי אדמה בשביל בני הישיבה היקרים. עד חצות לילה היתה מאחרת לישב בחדרה, מתקנת את הלבנים וסורגת את הפוזמקאות בשביל התלמידים, אשר רק לעתים רחור־קות נזדמן לה לראותם...

"אם אירע ותלמיד חלה קשה, היה הרב מלובלין שם לילות כי־מים אצל מיטתו... אם אירע ותל־מיד הרגיש מועקה נסתרת בלבו. מיד הבחין הרב בזה... שמחה שנדמתה במשפחת התלמיד־האחת, כמה ידע הרב מלובלין לשמוח!" "השתתפתי פעם" מספר הלאה ר"ם פראגר "בהלויה של אחד מתלמידי יחי"ל, מהמצויינים ומהראשונים שבה, הבחור יעקב יצחק מטשנסטכוב. בן להורים עניים, תחמתם היחידה בחיים. בא מלאך המות הסיר את העטרה מעל ראשם, והנה הם עומדים ההורים האומללים לפני ארונו של בנם וקול בכיותם בוקע שחקים. פתאום צמרמורת אחזה במלווים: הרב מלובלין בא! ברגע האחרון הספיק להגיע ממסע ארוך אל ההלויה. התנפל הרב על ארון תלמידו הנאהב, והנה סערה מת־חוללת. סערת צער וכאב מזעזע. לא אדע מה הרגישו באותה שעה המלווים האחרים, את חטאי אני מזכיר, באורח אינסטינקטיבי הפ־ניתי את עיני לעבר ההורים הש־כולים: האב והאם נדמו לפתע פתאום, כמאובנים ניצבו ליד הא־רון, הדמה כי מחומת בושה נפסקה התפרצות צערם־הם האם והאב שהולידו את הבחור וטיפלו בו, ופה עומד רבו אשר לימדו תורה במשך זמן מסוים, וצער הרבי וב־כיו עוד מתגבר על שלהם? נתב־יישו ההורים, חדל בכיים..."

עתרת סגולותיו הנפלאות של הגר"ם, איש האשכולות, השפיעה על תלמידיו המקושרים אליו במדה עצומה. במסירותו טיפל גם בטיפוח כשרונותיו של כל יחיד בפני עצמו, בהתאם להלכי נפשו, מי המוכשר לרבנות ומי להוראה או לראשות ישיבה, מי המחונן בכח הנאום ובלשון־למודים או בכשרון ההסברה בכתב, בסקירה משנת תרצ"ג בכתב ידו, הבליט הגר"ם שתי דוגמאות של תלמידים מראשוני יחי"ל, שהיו יכולים לשמש אבטיפוסים לכל הציבור המתחנך פה. שניהם באו ללובלין ביום פתיחת הישיבה כ"ח בסיון תר"ץ. האחד, צעיר לפי שנותיו, שבא עם "היתר הוראה" בכיס וכולו אומר חשיבות, אבל אחרי תהייה על קנקנו מתברר שהחנה ביותר כשלמד גפ"ת וידיעותיו הבסיסיות בתורה קלושות מאד. השני, בחור מבוגר, שכבר הספיק לרכוש הרבה ידיעות בש"ס וב־ספרי הפוסקים. אבל ערבוביא שוררת במוחו ולא נתחנך כיצד לכוון מאמציו השכליים כאפוק הנכון לדעת אמיתה של תורה. מלבד זאת הריהו משולל הכרת ערך עצמו, נחות דרגא, "הימים

הרב מתבונן בדגם בית המקדש שהוכן בישיבת יחי"ל, לידו הסופר החרדי ר' משה פראגר ז"ל

הרבים שהיה סמוך אל שולחן אחרים החשיכו את העולם בעדו, קומתו שחה בפני כל בעה"ב עם הארץ, ולא פעם כמעט שקע בתה־הומות היאוש. "כיום הזה, בתר־צ"ג, פשוט אין להכיר אותם" אומר הגר"ם. אותו צעיר בעל הוראה כבר הספיק ורכש לעצמו

ביחי"ל שיטה יסודית בטוחה בדרכי הלימוד, הוא יודע את כל סדר "קדשים" על בוריו ודוקא מתוך הבנה עמוקה — ובקי בשיטות הראשונים לפרטי פרטי־הן; ואותו בחור מבוגר ומבוייש דאז — כיום הוא כבר גדול בתורה בעל שיעור קומה, חיבור שלם הספיק כבר לכתוב בדברי הלכה ופלפול, תוסף לכך הנהו אדם עקבי זקוף־קומה, בעל אופי מוצק והשקפה יציבה, אשר כשרונותיו החבויים באו לידי גילוי. כאן ביחי"ל בתור ריש־מתיבתא אמן ממש, כיום זו שאיפת חייו בעתיד, וזה, כפי שהתברר, גם יעודו מל־כתחילה. "יסוד הצלחת החינוך ביחי"ל חבוי בשלושה דברים: במשטר הלימודים, בהשפעה המוסרית של המחנכים והאוירה הכללית, בכבוד התורה".

ואכן העולם היהודי כולו הש־תומם והתפעל לנוכח החידוש שהתחולל בין כותלי יחי"ל. עצם קיום הישיבה היווה ביטוי נאדר של כבוד התורה, ולא רק בשביל מאת התלמידים שחבשו את ספסליה, יחי"ל יצרה מתח תודעי בקרב כל בני הנעורים בפולין היהודית, דחף של קנאת סופרים וחלק בכל צעיר שהשתוקק לזכות ולהתקבל ביחי"ל. הישיבה גילמה באופן חזותי את המחאה הנאר־יפה ביותר נגד העוני והסבל שהיה בעבר מנת חלקם של בני תורה. יחי"ל יצרה מהפכה במושגים של המוני יהודים שומרי תורה ומצוות, אשר ראו ב"פת במלח תאכל" לא מוכרח; כי אם צו ופקודה. נתן להגיד בוודאות כי האידיאל העיקרי של הגר"ם להרים קרן התורה ולומדיה, התגשם במילואו! אם מקובל בי־מינו כמושכל ראשון, שאין קהילה יהודית בלא ישיבה, אם מובן מאליו שצריך לשוות פאר וכבוד לכל ישיבה, והתואר "בן ישיבה" הפך לסמל של מעמד אצולה — הרי זה במדה מכרעת מכח השפעתו.

לא איכשר דרא

רק שלוש שנים וארבעה חד־שים ושבעה ימים זכה הגר"ם לשמוח בישיבתו, ותלמידיו וכל בית ישראל היו שמחין בו, עד שלפתע נתבקש במתיבתא דרקי־עא. ביקש רבי מאיר לשבת בש־לוה, באהלה של תורה, קפץ עליו רוגז המצוקה והמחסור בכספים לאחזקת הישיבה, הארי אשר הקומץ אינו משביע אותו. כל הסידורים המרווחים שהנהיג ביחי"ל, כדי לאפשר לתלמידים בני עניים שיעסקו בתורה מתוך הרחבת הדעת, עלו בסכומים אדירים, שלא הספיק לגייסם בהד תרמה רגילה. הוא הסתבך, איפוא, בחובות כבדים מנשוא ונאלץ לקחת שוב בידיו את מקל הנדו־דים, לזהר על פתחי נדיבים, כשפניו משתנות ככרום.

כיון שהגיעו מים עד נפש, מכרה זוגתו הצדקת את כל תכ־שיטיה אשר באו לה מבית אביה העשיר, ואת התמורה הכספית העבירה לקופת הישיבה, אך גם זה לא הועיל לשפר את המצב. בשעה הקשה, כשהנושים ובעלי נשך הציקו לו, הופיע אצל הגר"ם הסוכן הראשי של חברת הביטוח העולמית הגדולה "פרודנשל", אשר פתחה בימים ההם את סניפיה בפולין, והציע לפניו "עיסקא" מפנינת: יבטח הרב את עצמו בביטוח־חיים בסך חמישים אלף זהוב, ויינתן פומבי לדבר, הצטר־פותה של אישיות פופולרית כמותו לתבניות החברה תביא לה פרסומת ותעמולה, ולכן מוכנה היא להע־מיד לרשותו מיד את הסכום המלא של ה"פרמיה" בתורת הלואה זמ־נית, שמח הגר"ם על ההצעה וקי־בל את סכום ההלואה, אשר גם היא לא חילצתו מן המצוקה לימים רבים, ומלבד זאת לא שכח שי־צטרך אי־פעם לפרוע את הסכום העצקי הזה. "והושעני" אמר באנ־חה "כי רק במותי אגאל את הי־שיבה ממצוקתה, בדמי הבי־טוח..." וכך היה.

שקעה חמה בצהרים

איש לא פילל בראש השנה תרצ"ד כי סערה מתרגשת באופק. רק ענה קלה ככף־יד הגיחה בשמי יחי"ל בפרוס יום הקדוש יום הכ־פורים ואין איש יודע מה טיבה. שבוע אחד לפני יום הדין ערך הגר"ם את התשובה האחרונה שלו, בדיני טומאת כהנים, כשהוא בשנתו המ"ז, מוסיף לפני חתימתו את המלים "והמחיה חיים יכתוד חיים טובים ארוכים ומתוקנים". האמנם בישר לבו וניבא את הב־אות?!

עם דמדומי חמה לפני "כל נדרי" נראית דמותו חולפת ביעף דרך סימטאות אפלות וצרות אל בית מדרשו העתיק של מהר"ם מלובלין. מאות יהודים עוברים על פניו ומברכים "שנה טובה", אחרים מבקשים: "ברכנו, רבי", אימת הדין נסוכה על הגר"ם. כולו אחוז חיל ורעדה. ארכובותיו נוקשות זו לזו. בקושי הצליח לפלס מעבר לעצמו בביהמ"ד

בנין ישיבת חכמי לובלין

הדחוס מתפללים. ישיש מקרב הקהל מוציא ספר תורה לאמירת "אור זרוע". אך הנה לפתע נתקל בזיו הגליל מעדו. אהה: הכל חשים להרימו, אבל הזקן נאבק באנשים ותותר שארית כחותיו לא להרפות מספר התורה, ולקום בכוחות עצמו. בצעדים מהודים הוא מקיף את הבימה וקורא עתה: "אור זרוע לצדיק". הגר"ם עלה אל הדוכן ומשמיע דברי כבושין וסניגוריה הבאים כאחד: "אשרי־כם ישראל לפני מי אתם מיטהרים... אביכם שבשמים... ראה נא בעני־נו... הלא כדוגמת הישיש המת־מוטט שהחזיק את ספר התורה בשארית כחותיו, ככה כנסת ישראל בכללות מחזיקה בתורתך אף כשהיא נופלת..." אולם בהמשך דרשתו כשדיבר רוח מפלבונה של תורה, וכי בעוון זה נלכד הדור, השמיע פתאום קריאה שהילכה אימים על כל הנוכחים: "קרעו לבבכם ואל בגדיכם", קרעו לבבכם בתשובה, ולא תצטרכו לקרוע את בגדיכם קריעה של אב־לות!

בליל יום הכפורים למד ולימד בהיכל הישיבה את סדר עבודתו של כהן גדול בביהמ"ק מתוך מסכת "יומא" ואת גדרי התשובה והכפרה. עיצומו של יום מכפר, פירש בניב שפתיים מלבב, זה טוהרו ובהירותו האלקית ("עי־צומו" מלשון "וכעצם השמים לטוהר"). אף לא גרגיר אבק אחד מעיב ביום זה על זוהר הנשמה היהודית. תפלותיו בישיבה כשעבר לפני התיבה, שחרית, מוסף, נעילה, הרעידו את הלבבות. אחרי תקיעה

הלויתו של הרב זצ"ל

גדולה רמז לתלמידים שייכנסו לאולם האוכל, ועוד בטרם הספיקו להגיע לשם, כבר היה עומד במרכז בפנים קורנות וכד של חלב חם בידו למוזג ספל לכל תלמיד באהבה.

ימי חג הסוכות ושמחת תורה עברו עליו בחדוה עילאית. מי שלא ראה את שמחתו ב"הקפות" אולי אינו יודע בכלל טעמה של שמחה אמיתית. הגר"ם בראש, וספר תורה קטן בידו, בפנים מאירות, ואחריו התלמידים וכמ־רות משי"ס סלאויטה בידיהם, הכל מפזזים ומכרכרים בעת לכבודה של תורה. ביום שמיני עצרת התפלל בבית מדרשו של מהרש"ל וישב על כסאו. בתפלת מוסף הד־ייפה מרה במלים "יתולדותם נשפך דמם עליך כמים" והכל בכו אתו. אפילו ילדים בכו, אמרו הריצפה בביהמ"ד נרטבה מן מדמעות.

ביום ראשון ממחרת שבת בראשית ירד לאולם האוכל וסעד עם התלמידים בצוותא. באמצע פתח ודרש על מאמרם ז"ל "מינ־יהו מלכי מיניהו אפרכי" הטעים כי מן הראוי להפקיד את ההנהגה הרוחנית ביחי"ל, לימי היעדרו מלובלין, בידי הראויים לכך מבין התלמידים עצמם. בהר בהג"ר יוסף הוכברג הי"ד מכהדרוב הטיל עליו את המשימה. והלה, אכן, הציע מיניה־וביה תכנית לימודים מפורטת לתקופת החורף בישיבה. העניינים התחילו להיכנס למס־לולם. עוד הם מדברים ופרנסי ק"ק לודז' הגיעו להתייעצות בדבר הסידורים הנחוצים לקראת בואו הקרב לעירם. השמועה עשתה לה כנפיים בעיר. הוקם בלובלין ועד חירום "למען הרב" שנאבק להשאירו בעיר. יהודי העיר התח־ייבו לגייס בכוחות עצמם חמישים אלף זהוב, לכיסוי החובות, אולם פרנסי לודז' הדרוהו מיד להכפיל ולשלש את התחייבותם למימון התקציב השוטף. הגר"ם עצמו התבטא אותו יום באזני תלמיד: "נראה לי, שהכסף מלודז' ישמש רק פתיחה לפרעון החובות. התשלום העיקרי יבוצע באופן שונה... אית מאן דפרע בגופיה ואית מאן דפרע בממוניה..." אחרי ימים אחדים כבר ידעו כולם את פירוש הדברים, כשהחוב יוחסל הודות לפוליסה שלו לביטוח חיים...

בשבת האחרונה לחייו, פרשת נח, הבחינו בהתנהגותו דברים סתומים. איש לא ידע את פשרם. כשהיה משורר "אשת חיל" בנ־עימה הטשורטקובית האהובה עליו, נעימה של כיסופין ורטט של התגלות, האריך במיוחד בפ־סוק "ותשחק ליום אחרון" וחזר עליו הרבה פעמים כשעיניו עצו־מות. בכל ליל שבת נהג לזמר את הפזמון מראב"ע "לבי ובשרי ירננו לא־ל חי", והשתתף נפשו גם הוסיף לו בית תחום משלו: "אזלת ידינו ותש כחנו ובת קול תנחמנו — עוד אביכם חי". אולם בשבת האחרונה נמנע מלזמר את הפזמון, התלמידים נזכרו אחר כך, כי בשבת זו, שבת של פרידה, לא שמעו יותר את קולו הנוסך בהם עוז תמיד במלים "עוד אביכם חי".

הלימודים בישיבה נמשכו כסדרם. יום הולך ויום בא, משמ־רות הלילה לומדים בשקיקה וחת־רה, בהתלהבות. הנה מאיר ובא שחר חדש, יום שלישי לסדר "לך לך מארצך", בהיכל יחי"ל נמצאים מאות תלמידי הישיבה שקודים על־גבי הגמרות בהכנה לתפלת שחרית. ממתינים לראש הישיבה ממתינים עד בוש. אבל הוא לא בא. מפה לאוזן חולפת הבשורה הקשה: הרב חולה.

עוד באותו לילה ראו אותו בבית עקד הספרים, יושב רכון על גבי עריכה גדולה, בשעה מאוח־רת. לפתע סח לתלמיד שנזדמן שמה כי תקפתו צמרמורת. בבוקר עלה חומו ונאלץ לוותר על אמירת השיעור היומי בישיבה. תוך שעות ספורות התברר שהגר"ם חולה רציני. אמנם הרופא היהודי בלובלין שנקרא אליו לא איבחן כראוי את המחלה וקבע שמדובר ב"אנגינה" רגילה. למעשה תקפו חולי הא־סכרה, דיפטריא בלע"ז, שהסב לו יסורים נוראים אך הוא שתק. כיון שקרא אל מיטתו שני תלמידים יודעי נגן, וביקש מהם לשורר באוזניו את המזמור "יענך ה' ביום צרה", הבינו שמצבו חמור. ניסו המקורבים להזמין אליו רופא נכרי, מומחה גדול, אך הגר"ם לא הניח שערל טמא יגע בגופי ויבדקני. משלא יכלו לראות בצערו, שפניו מתעוותים מרוב כאבים ומחנק, ותולשתו מתגברת, חזרו והזעיקו אליו רופאים אחרים מבני־ברית אך כולם היו בדעה אחת שמדובר במחלת גרון רגילה והורו להשימו אים ולהשקותו סמי מרפא נפוצים שלא הועילו מאומה.

אמר אז הגר"ם לתלמידים בחיוך ובפנים שוחקות, כנראה שלא יצטערו בגללו, כלום יש לי פנאי להיות חולה?! עוד אמר להם, שכפי הנראה עליו למרק עוונותיו בכפלים, ביסורים ובהמ־תנה ("כיון שמתמנה אדם פרנס על הציבור מוחלין לו על כל עו־נותיו") לרבנות לודז'.

באור ליום חמישי בשבת, כשהכביד חליו, ביקש מהם לשיר במנגינה המפורסמת שלו "להתוד־דע ולהיגלות כי הוא מלך על כל הארץ" שהיה נוהג לנגן בליל יוהכ"פ. ביקשו התלמידים לארגן תפלה ברבים לרפואתו וסרב: "אל תחזיקו אותי לחולה". והיה חוקר ודורש מפיהם, אם נמשכו הלימו־דים בישיבה כסדרם, באיזו מסכת הגידו הרמ"ים את שיעוריהם, וכ־יוצא. רק למחרת כשהורע המצב הסכים שיצאו להשתטח על קברי הצדיקים ישני לובלין ויתפללו בנוסח החביב עליו מקדמת דנא "שהבריאים לא יחלו, והחולים יתרפאו..." אך לא יעתירו בעדו בפרטות.

אך התפלות לא נתקבלו, ננעלו שערי רחמים, הנה אתא ליל ז' במרחשון. ליל שישי, הגר"ם מר־גיש ברע. אישתקיל מלוליה, האסכרה חונקת גרונו, אבל עיני הרופאים טחו מראות ומוסיפים להרגיע שמצבו אינו מסוכן חלי־לה. משמים סרבבו שנחשכו עיני־הם ולא ניסו להציל את חייו ולא בקעו שחקים בזעקה גדולה ומרה. הקשיב הגר"ם לדברי הרופאים וחייך. על פי רמז שלו העבירו את מיטתו לחדר האורחים הגדול של יחי"ל. הוא מבקש להגיש אליו נייר ועפרון, מאחר שאינו מסוגל לדבר, ורושם לתלמידים באותיות מרוסקות "שתו כולכם לחיים!" כהרף עין הובאו כוסיות יי"ש, התלמידים ניגשו אל המיטה אחד אחרי השני לברך "לחיים" והגר"ם לחצן יד של כל אחד בפני עצמו זמן רב באהבה, אין קץ. לבסוף רמז שירקדו במעגל סביב מיטתו בניגון שחיבר על הפסוק "בך בטחו אבותינו, בטחו ותפלטמו", על־גבי פתק קטן חזר ורשם "רק בשמחה", והתלמידים, הזאים ובוכים, רוקדים ומנגנים ובוכים, ורק בשמחה, בך בטחו אבותינו...

הם מרקדים ושרים ולפתע נזדעזעו עליונים ותחתונים, כבה המאור הגדול, נשמתו של הגר"ם עלתה בסערת הריקוד והניגון השמימה.

כרעם ביום בהיר פגעה הידיעה המחרידה על הסתלקותו הפתאו־מית ביהדות פולין כולה. אמר מי שאמר, כי שלושה מליון לבותיהם של יהודי פולין נצבטו אז למשמע הבשורה הנוראה, אהבה עזה כמות רחשו כולם אל גדול הדור בדמי ימיו, אנשים בכו בהתבכות כילדים. רבבות יהודים באו לאשכבתיה דרבי, שהתקיימה בלובלין ביום ראשון, מכל פינות הארץ באו. "מי פילל" זעק במר נפש הגאון רבי מנחם זמבא הי"ד "כי בית מדרשו של רבי מאיר שפירא, אשר היה מעין המתגבר של שמחה וצהלה, נהפך עכשיו לעמק הבכא?! האמנם זה רבי מאיר האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו?!" והגאון רבי מנדלי אלטר הי"ד מפאביניץ, קרא אחרי מיטתו: "רבה של לובלין! הלא כל התנאים והא־מוראים יצאו היום לקראתך, ללוות אותך לגן עדן, כי מי כמוך כ"כ הרבה הפיץ תורה שבע"פ באמצ־עות לימוד ה"דף היומי", הלא כל המסכתות שהיו בעבר שכוחות, תבאנה היום להקביל את פניך, וכל אותם רבבות דפי גמרא שנ־למדו בזכותך במקהלות רבבות עמך בית ישראל..."

ביום הסתלקותו למדו בכל העולם בדף היומי, כתובות צ"א, כי מצוה על היתומים לפרוע את חוב אביהם שמת, ומאתים תלמידי יחי"ל, שראו את עצמם כבנים יחידים של רבם הנאהב, נשבעו ליד מיטתו להמשיך הלאה בבנין הרוחני והגשמי של יחי"ל. ואכן בשש השנים הבאות עד שעלה הכורת עליה בימי ההשמדה הנא־צית, הוסיפה רוחו של ה"אור המאיר" לחיות בין כתליה. קול התורה נשמע בלובלין עד סוף ימי היהדות הפולנית, קול יחי"ל ברמה, קול יחי"ל בהדר, כפי שהשתוקק בחייו המחולל הגדול מהר"ם שפירא זצ"ל — החוליה האחרונה בשרשרת הזהב של אלופי התורה גאוני לובלין — שהשלים את המעגל ההיסטורי בן ארבע מאות שנה, שתחילתו בחוליה הראשונה של השר־שרת, הוא הגאון רבי שלום שכנא זצ"ל, רבו של הרמ"א, אשר על־גבי מצבת קבורתו (ששרדה כמעט, יחידה לפליטה, בבית העלמין העתיק דק"ק לובלין) חרותות המילים: איש אלקים קדוש ונורא אשר הרביץ בישראל תורה יותר מכל אשר היה לפניו בדרא בתראה."

ועוד היום רוחו חיה וקיימת בקרב עם סגולה, שפתותיו דוב־בות, מפעל חייו: להרים את כבוד התורה, להעמיד את המושג "ישיבה" במרכז החיים הכלל־ישראליים ברוב פאר והדר, לקשור את כל יהודי באשר הוא אל לימוד התורה — ע"י ה"דף היומי" — היה ויהיה מפעל שיש בו מסוד הנצחיות.

על גבי קברו הרענן של מאור הגולה הוקם בשעתו "אוהל" שידי הנאצים ימ"ש לא שלטו בו.

אחרי השואה כאשר נדמו אר־חות יהודי פולין, ודרכי לובלין אבלות מבלי באי מועד, העלו את ארונו לארצנו הקדושה — בהש־תדלות אחיו הרה"ג רבי אברהם שפירא זצ"ל — בפרוס הימים הנוראים שנת תשי"ח, ונגנז בשי־פולי הר המנוחות בארץ ירושלים במעמד רבבות אלפי ישראל.

זכר צדיק לברכה!

כדרכו בקודש, להיות שרוי בשמחה תמיד, השתדל הגר"ם להתחזק בזמנים הקשים שפקדו אותו. האמונה היתה אזור חלציו. הוא קיבל את היסורים והבזיונות שהיו מנת חלקו, כשנאלץ להס־תופף על פתחי עשירים קמצנים, ברוח טובה, הרבה גיצי חכמה ופרפראות משמו נפוצו בקרב העם על רקע החוויות האלו. לאמיתו של דבר, כל יום שהיה אנוס להיפקד מיחי"ל כירסם נתח מבריאותו, כל "שיעור" שלא הספיק לומר וכל "חידוש" שלא נותר פנאי כדי להביאו בכור המבחן עלה לו בדם לבו, היתה זו הטרגדיה הנוראה של אותו "נקב מרגליות" שכפו עליו לחצוב אבנים כבדות והוא מיוסר בחשבון: כמה "יהלומים יקרים" יכולתי ללטוש במשך הזמן הזה.

סיפר רבי אלכסנדר זושא פרידמן, הי"ד מוורשה (בעל "מעינה של תורה"): זמן קצר לפני הסתלקותו ישבתי עמו במיפגש עם ידידים בוורשה. "מעולם לא הבנתי" אמר אז "את דברי משרע"ה לפני הקב"ה כשביקשו ישראל לתת להם בשר במדבר: "כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק". מה לה"אומן" שהוא פד־גוג לילד בגיל החינוך עם ה"יו־נק" המטופל בדרך כלל בידי מינקת? וכי שמעתם אי־פעם שה"יונק" נישא בחיקו של ה"אומן"? כיום הזה" המשיך הגר"ם שפירא בקול נכאים "נתחוור לי הענין, כי אמנם על כך דווה לבו של משרע"ה, ועל כך התאונן לפני הקב"ה: כשה־בך מטיל עלי, אשר מלכתחילה הועדת אותי להודיע לעם חוקי האלקים ותורותיו, את התפקיד לתת בשר לעם ויאכלו, הרי זה בדיוק כאילו מוסרים את ה"יונק" בידיו של ה"אומן". אין זה סוד, הפטיר, כי ברגע שה"אומן" אנוס למלא את התפקיד של "מינקת", במקום לשבור נתיבות בתורה ולחנך התלמידים עלי להתרוצץ אחרי כמה מטבעות "זלוטי" בכדי להביא טרף למטבח הי־שיבה, נשחקה להלוציץ מחותך העצמית ולא נותרה בך רוח... והאנשים מסביב הרגישו כאילו בפנימיותו לוחש הגר"ם את דבריו הבאים של משרע"ה: "ואם ככה את עושה לי, הרגני נא הרוג!"

במכתב מזעזע אל האדמו"ר מסדיגורה־פשמישל רמש"י פרידמן זצ"ל, ידיד הישיבה המאורך ד' תשרי תרצ"ג (ביצה דף ט"ז) כותב הגר"ם בין השאר: "כ"ק יחי' מפציר בי להודיע ממצב החומרי של הישיבה... מה אענה נפשו הטהורה... המצב בהול מאד! אנו מפרפרים בין הקיום וההעדר ח"ו ואין לנו מושיע: למרות רצתינו הטוב להרבצת גבולנו בתלמידים הוכרחנו להחליט בכ"ח סיון העבר לבלי להוסיף אף תלמיד אחד והלואי שנעמוד באלה שהם אתנו — ירא ה' וירחם".

ואלה הדברים אשר כתב בכרוז אזעקה שפירסם ליהודי פולין: "את אחי אנכי מבקש,

צידה לדרך

אחים רבים ועסקים, אחיכם אחד מכם רובץ תחת משאו לעיניכם זה שנות מספר ואתם מביטים בשוויון נפש? אייכם?! ילדים מכל קצוי המדינה, נפשם מפרכסת מרוב געגועים לתורה, ואתם מחשים?! הלא אמרתי לכם לאמור, אל תחטאו בילד, כי גם דמו הנה נדרש! איש מכם אשר ישיבת חכמי לובלין קרובה אל לבו, צאו לעזרת ה' בגבורים להשמיע על השקלים, ודעו, כי ישראל קדושים הם נתבעים ותובעים. ואליכם אחים המתנד־בים בעם אקרא, החלצו חושים ותנו ידכם ולבבכם, כי אם לא עכשיו אימתי!".

כרם, הקריאה לא הועילה הרבה, רק מתי מספר עשירים יהודי סגולה נענו לקול תחנוניו, החובות השתרגו ועלו על צוארו עד כדי מחנק. ברגע הקריטי הסתמן לפתע מוצא כלשהו מן הסבך, פרנסי קהילת לודז' הג־דולה והעשירה, מנצ'סטר דפו־לין, אוכלוסיה בת עשרים וחמשה רבוא מישראל, נתנו בו עיניהם להושיבו על כסא הרב הראשי בקהלתם, שעמד מיותם זה עשרות שנים מאז פטירתם של הגרא"ח מייזל זצ"ל והגרא"י טרייסמן זצ"ל. ההצעה הזאת מאד לא קסמה להגר"ם, אשר את הרבנות בלובלין קיבל עליו רק אגב גררא — בעקבות הש־תקעותו בעיר לעמוד בראשות יחי"ל — ואת יעודו העיקרי בחיים ראה בהרבצת תורה, בחינוכם והעמדתם של גדולי הדור הבא. אולם לא היתה לו ברירה: פרנסי ק"ק לודז' התח־ייבו לפרוע את כל חובות יחי"ל, וגם הבטיחו לדאוג הלאה לקיו־מה השוטף, וכן הסכימו שהרב יוכל לשהות בישיבה שבועיים לפחות בכל חודש — בפני פר־נסי כזה של הצלת הישיבה לא עמד בו העוז לסרב.

בראשית שנת תרצ"ד, מיד אחרי חג הסוכות, הודיע הגר"ם לנציגים מלודז' על הסכמתו, מיד ירדו אליו שבעה טובי העיר ללובלין וברכוהו ב"מזל טוב". יהודי לודז' נתמלאו שמחה והחלו בהכנות להקביל את פניו, הכינו משכן פאר למגוריו כיאות ל"בית הרב" בקהלה עשירה. הגר"ם הבטיח ליהודי לובלין, שהיו קשורים אליו באהבה עזה, כי לא יעשם וסופו שיחזור אליהם, ואל תלמידיו אחרי גמר ימי ה"גלות" בלודז'. הוא הרגיש כאילו עוד מעט עזבוה אותו הדאגות והטרדות הכספיות, התחיל, איפוא, לרקום מחדש תכניות הנישאות על כנפי רוח: עוד מעט וייכנס לשער החמשים בשנות חייו, יבוא בשערי חכמה, וישגב במעלות הקדושה כיאות לזוהר בזהר של הצדיק מקודביץ. הוא יאדיר תורה ויאדירם קרנה, יחי"ל תעלה כפרחות, תלמידיה יאירו עולם ומלואו.

מרחוק קורצת אליו ארץ ישר־אל. מימיו עוד לא ביקר בה. מרג־לא בפומיה: "יכול אני לקום ולעלות לציון, אבל מהיכן אקח את הכוחות להיפרד ולצאת ממנה!" עכשיו מתרונן לבו מעצם המחשבה, הרעיון, להקים ישיבה בצפת עיר המקובלים. יחד עם תלמידיו התחיל להכין "צידה לדרך" בשיעור יומי שקבע ללמוד אתם בהלכות התלויות בארץ. הוא השתוקק להפליג לא"י בהקדם האפשרי ולרצות אבניה. אף בליל שמיני עצרת, כשהלך אל בית מדרשו של החוזה לערוך שמה "הקפות", הסביר למלויו: "חזקה בידי להתפלל כאן בליל הסדר ולקרוא את "הלל", אך מכיון שבשנה הקרובה נחוגג את הפסח בארץ ישראל, רוצה אני להתפלל היום בבית מדרשו של החוזה, כדי שלא להפסיק את החזקה..."

אך משמים גזרו אחרת, ה"ציי־דה" שהכין לדרכו ארצה נועדה לדרך ארוכה יותר...

השיעור הראשון בהיכל ישיבת חכמי לובלין
צילום: א. קאציזנע
מארכיון גנזך קידוש ה'

כל התמונות בעמוד זה וכן התמונות שפורסמו במאמר זה בשבוע שעבר מגנזך קידוש ה' בבני ברק.

מזל טוב באסותא

איידיק וחיה זקס	ב
אפרים ודבורה איזן	בת
הלל ודבורה חזנברג	ב
בני ודליה מרגאלי	ב
איציק ונורית יונאי	ב
רפי ופני ביסון	ב
אהרון וגילה שלית ציבור	ב
משה ומרים פרג	ב
אריה וסובה זלצר	בת
יוסף ועדנה חיים	בת
יוסף ועליזה רוקח	ב
שמואל צבי ואסתר ולפא	בת
נחום ואורלי ברקוביץ	ב
רפי וגילה ריזר	ב
סגני ורחל סופר	ב
עמוס ותמר גראור	ב
שמעון ורחל בסיל	ב
ישעיהו ורחל ריזקאן	ב
ניסים ורחמה שובע	בת
דן וסיגל דניאל	ב
יעקב ורחל אייזנברג	ב
משה ואלקה יעקב	ב
שמעון ורבקה קבין	ב
דק ושושנה לידמן	ב
שלמה וחנה פרידמן	ב
ברוס ועידית מדי	ב
שאול ושרה זולדן	ב
גדעון וריטה שילה	בת
אליעזר ורות סביב	ב
עקיבא ורבקה שרייבר	תאומות
ישראל ופרנציסקה דוד	ב
יצחק ואני שייבר	ב
בועז וחמדה בן צור	בת
אריה ומרים פיינשטיין	ב
מרסין ועבור קופר	בת
משה ומרים לוי	ב
אפרים ואורלי אגמון	ב
נתן וחואל גדליה	ב

גם לך מגיע אסותא
220 155

דרושה
אישה בבת לוויה לאישה קשישה המתפקדת בעצמה בצפון ת"א לשעות הבוקר, 4-5 פעמים בשבוע. לפנות לטל. 03-218733, 03-266471

האדמו"ר מבעלזא - מרן רבי יששכר דוב רוקח זיע"א

שישים שנה להסתלקותו — כ"ב מר־חשון תרפ"ז — כ"ב מר־חשון תשמ"ז

מאת: שאול ברמן

בעלז, עיירה בגאליציה הפולנית שהתפרסמה הודות לשושלת המפורסמת שפעלה בה לתורה ולחסידות, והדריכה רבבות של יהודים שהתאוו לחיי תורה ויראה, ובאו לקבל עידוד ונחום בכל עת מצוא — כבר לפני כמאה ושבעים שנה עת החל האדמו"ר הראשון לבית בעלז — רבי שר שלום זיע"א, להנהיג את העדה.

אבי השושלת — רבי שר שלום זיע"א

האדמו"ר הראשון לבית בעלז נולד לאביו רבי אליעזר רוקח זצ"ל בשנת תקל"ט.

הוא היה נכד להגאון רבי אליעזר רוקח זיע"א בעל "מעשי רוקח" מאמסטרדם, ונין ונכד להגאון בעל "תבואות שור", וחותם יחוס והדרם ניכר עליו.

עוד בהיותו ילד נסתלק אביו הקדוש, והוא הובא לבית הדוד הרה"ק הצדיק רבי יששכר בער זיע"א אב"ד סקאהל, שחינכו וגידלו כבן, ואף — כשגדל — נתן לו את בתו לאשה. כבר בהיותו נער ניכרו בו כשרונות רבים. בשעותיו הפנויות (שלא היו רבות...) גמל לאיש חסד כמפעלו והיה חפץ לעזור לכל אדם מישראל.

בהקשר לכך יסופר כי בכל ר"ה לפני התקיעות היה רבי שלום דורש לפני העם דברי התעוררות ומוסר, פעם אחת שינה ממנהגו והחל לומר פסוקים ביציאת מצרים, העוסקים בויכוח שניהל משה רבינו עם פרעה — בנערינו ובזקנינו נלך וגו', כי ממנו ניקח וגו', וגם מקננו ילך עמנו וגו', — הדבר היה לפלא, ואולם, מאוחר יותר נתברר הדבר. גזירה נוראה ריחפה על עם ישראל, על הילדים הקטנים ועל כל הבהמות והעופות, ורבי שלום, בראותו זאת, התאמץ להסיר את הגזירה וטען בפני הקב"ה כי הילדים יגדלו ויעבדו את ה', וגם מן הבהמות הוריד את הקטרוג באומרו "כי ממנו נקח"... — הסבר זה הסביר הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זיע"א, להחסיד ר' אלימלך מטלוסט ז"ל שחזר בפניו על דברי רבי שלום, ועי"ז הוסיף רבי מאיר: "ומכיון ולא הזכיר את העופות אשר ע"כ נתקיימה הגזירה בעופות ומתו הם"...

בצעירותו הסתופף בצל צדיקי הדור, הוא היה תלמידם של הרה"ק רבי אורי — השרף מסטרליסק זיע"א, ושל האדמו"ר רבי שלמה מלוצקער זצ"ל. כמו כן נסע פעמים רבות אל החוזה מלובלין זיע"א ואף נמנה על תלמידיו המובהקים, אלא שבכך לא תמו נסיעותיו, יותר ויותר נסע אל צדיקי הדור, ביניהם אל המגיד מקוזניץ זיע"א ואל ה"אוהב ישראל" מאפטא.

בנערותו כשלמד בסקאהל, קיבל עליו עם עוד שני תלמידים להיות ערים אלף לילות רצופים ולעסוק בתורה, התלמיד הראשון פרש כעבור כמה מאות לילות, השני החזיק מעמד כ־800 לילות, ואילו רבי שלום החזיק מעמד עד ללילה האלף. "באותו לילה — סיפר כעבור שנים — נפלה עלי תרדמה גדולה, ואולם התחזקתי את עצמי, באותה שעה נגלה לפני זקן אחד שפניו מאירים והחל ללמדני זוהר והלכות. ההלכה האחרונה היתה בהלכות בית הכנסת, אשר ע"כ — הוסיף — מתאמץ אני לבנות בעצמי את בנין ביהכנ"ס בבעלז".

שנים רבות נבנה בית הכנסת הגדול בבעלז ועדיין לא נשלמה כליל בנייתו, שכן אמר רבי שלום: "חפץ אני שכל עם ישראל יהיה שותף במצוה וכל אחד יוכל להוסיף בבנייה", והוסיף: "בית הכנסת בבעלז מכוון כנגד ירושלים עיה"ק, ואף השגחתי כי בכל המרחב שבין הערים לא תהיה כל צורה של שתי וערב או של פסל וכדו'"...

* * *

לאחר נישואיו התיישב בבעלז, ושם החל להנהיג את העדה. אלפים ורבבות מכל קצוי הארץ הסתופפו בצילו הקדוש, ביניהם נמנו צדיקים מפורסמים שהקימו בעצמם עדת חסידים, כרבי שמעון מירוסלאב, רבי יהושע מלעצינע, רבי לייבוש מטומשוב, רבי דוד מדינוב, רבי שלום מקאמינקא, ורבי משולם פייביש מברזאן, שקנו בצמא את דבריו המחוכמים.

הוא היה גאון בנגלה ובנסתר, ואף מופתיו הרבים הקנו לו שם. רגיל היה בהוצאת "דיבוקים" מאנשים שחלו בזאת ואף סגולות ורפואות היה מחלק לאנ"ש ולכל השואלים ממנו. נוהג היה לומר כי העצה הבדוקה לישועה היא אמונה כזו, וכאשר השיבה לו אישה על־כך ואמרה לו: "רבי, בתחילה כתוב — ויושע ורק אח"כ כתוב — ויאמינו בד'" הגיב: "מעולם לא נצחני אדם חוץ מאשה זאת", ובאמת בירכה, ונושעה בכל טוב שהיתה צריכה לו.

אמרו עליו כי התפלל במהירות עצומה, שכן מילות התפילה היו כל־כך חביבות עליו עד שלא נתאפק מלאומרם במהירות. ועוד סיפרו עליו כי יד לו בכל ענייני העולם, בשל כך היה נערץ על שאינם בני ברית ג"כ, פעם הוזמן לקצין המחוז שגער בו: "היודע אתה כי אני הוא המן השני...?" השיב לו רבי שלום: "א"כ סופך כראשון, גם להראשון לא שיחק המזל"... ומיני אז ואילך פסק הקצין כי הגויים יפסיקו לרדוף את היהודים בכל המחוז כולו.

שנים רבות ישב רבי שלום על כס האדמו"רות, בהגיע יום כ"ז לחודש אלול תרט"ו נשבה ארון האלוקים ותעל נשמתו הקדושה בסערה השמימה כשהוא בן ע"ו שנים, ציונו הקדוש נכרה בעיירה בעלז הגליציאית כשהוא משמש עד היום כאבן שואבת.

ברא כרעא דאבוה — רבי יהושע זיע"א

חמשה בנים, ארזים בכרם ישראל הותיר אחריו האדמו"ר רבי שר שלום זיע"א מבעלז, הלוא הם: רבי אלעזר, רבי שמואל שמעלקי, רבי משה מקארוב, רבי יהודה זונדל מאחון, והרה"ק רבי יהושע זיע"א שמילא מקום אביו רבי שלום בעיירה בעלזא.

הוא נולד לאביו בשנת תקפ"ה, כשרבים מנבאים לו גדולות ונצורות, ברא כרעיה דאבוה ממש בכל דרכיו, והנהיג את החסידות ביד רמה ותקיפה.

בהגיעו לפרקו נשא לאשה את בתו של הרה"ק רבי שמואל אשכנזי מצאצאי הצדיק בעל "אוהב ישראל" מאפטא, ואולם, עד הנישואין לא ראתה אם החתן את הכלה, כאשר שאלה על כך לבעלה הק' רבי שלום השיב: ראיתי אותה ברשימה ב"מראות הצובאות" והיא טובה...

רבי יהושע, פעל רבות להרמת קרן התורה והיהדות. הוא לחם בעת ובתוקף נגד כל אותם משכילים והריפורמים שחפצו לחדור לתוך היהדות ולעשות בה שמות, לשם כך נתחבר ביחד עם הגאון רבי שמעון סופר מקראקא, ושניהם פעלו נמרצות להקמת הארגון "מחזיקי הדת" שנוסד בגאליציה ביוזמתו הברוכה של הגאון הנ"ל.

על המשכילים אמר כי רצונם כבלעם, "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו", להיות כגוי ולמות כיהודי — אין אפשרות שכזאת...

כן היה בעל השפעה גדולה. כאשר חלה רבי מנחם מנדל מוויז'ניצא, (שהיה מחותנו) וסירב לאכול ביום הכיפורים, כתב לו רבי יהושע כי אביו — רבי שלום — בהיותו חולה, תיכף לאחר כל נדרי הלך לאכול בשמחה ואמר "הריני מוכן ומזומן לקיים מצות בוראי", ולא ראינו שמחה גדולה כזאת כמו שהיתה לו באכילת ליל יוהכ"פ חלת אכילה בסוכה ונטילת לולב ואתרוג...

* * *

גם אצלו כאביו, הסתופפו אלפים מבני ישראל, והיה מדריכם בדרך הישר והתורה, כן היה מורה תשובה לרבים בדרך משלו.

ויסופר כי חסיד מעיר לבוב נכשל פעם באכילת מאכל שהיה בו חשש חמץ בפסח. הלך ובא אצל הגאון רבי יוסף שאול נתנזון כשהוא מבקש תשובה. יעץ לו הגאון כי יסע אל רבי יהושע מבעלז, החסיד עשה כן, ורבי יהושע יעץ לו כי יסע לארץ ישראל. שאלו הגאון רבי נתנזון "מהיכן דנת"? ענה: "המדרש באיכה כתוב עה"פ גלתה יהודה מעוני — על שאכלו חמץ בפסח, הא"כ על עבירה שכזאת חייבים גלות, וא"כ מדוע שיגלה לחו"ל, טוב יותר כי יגלה לארץ ישראל"...

כאשר מלאו לו שישים שנים חלה אנושות, הרופאים קבעו כי יש צורך לנתחו, והוא הסכים להצעת הרופאים להנתח בוינה, למורת התנגדות בני המשפחה, שכן אמר: "המחלה מפריעה לי בעבודת השם", הוא נסע איפוא לוינה ושם עבר את הניתוח בהצלחה רבה, ואולם, ימים מספר לאחר הניתוח, ביום כ"ג לחודש שבט תרנ"ד נצחו אראלים את המצוקים ותעל נשמתו בלהב השמימה, והוא בעיר וינה. ארונו הובא בלווית אלפי משתתפים לעיר אבותיו בעלז ושם נטמן בסמוך לציון אביו הקדוש הרבי ר' שר שלום זיע"א, עד בוא ינון במהרה.

האדמו"ר רבי יששכר דוב זיע"א

בנו השני של האדמו"ר רבי יהושע מבעלז זיע"א, שמילא את מקומו בבעלז היה רבי יששכר דוב זיע"א שהנהיג ביד רמה את העדה ואף השתתף בארגון "מחזיקי הדת".

רבי יששכר דוב נולד לאביו בשנת תרי"ד כשמגמת פניו לתורה ולחסידות כאחד, כבר בנעוריו נראה כי לגדולות ונצורות נולד, התנהג כצדיק וכקדוש, פרוש מכל הבלי עולם הזה. שם לילות כימים בלימוד התורה, ובהתמדה זאת קנה לעצמו את כל הש"ס —

הבבלי הירושלמי על כל נושאי כליהם בעי"פ, והיה פיו מפיק מרגליות תמיד. בהגיעו לפרקו, פרק האיש מקדש, נשא לאשה את בתו של האדמו"ר רבי ישעיה משולם זושא מצ'רנוביל, בן הרה"ק רבי אהרן מצ'רנוביל זיע"א. רבי יששכר דוב לא זכה להכיר את סבו הק' רבי שר שלום, מכיון ונולד שנה לפני הסתלקותו, ואולם, בצל אביו הסתופף תמיד. התמדתו, קדושתו, ופרישותו הקנו לו שם ומקום גם בעיני חסידי אביו, והיו החסידים משתעשעים עם רבי יששכר דוב הצעיר בתורה ובהלכה ובאמרות טהורות, בין אלו נמנו אדמו"רים מפורסמים שנתנו בו את עיניהם והעידו אותו לאדמו"ר לבית בעלז.

בשנת תרנ"ד, עם הסתלקות אביו הקדוש, נתמנה לאדמו"רם של חסידי בעלז. התיישב בעיר בעלז, אלפי אנשים מכל רחבי גאליציה, אוסטריה ופולין נהרו אליו להתבשם מאור קדושתו ולזכות בברכתו הקדושה שמטיבין יצאו לה.

על אף פרישותו בשנות צעירותו ידע — משנעשה לאדמו"ר — למצוא מסילות בלב בני ישראל המסתופפים בצילו. חסידים רבים נשארו לשבת בבית מדרשו שבועות וחודשים, הם נקראו בשם "יושבים" והיה כל מחסורם עליו, הן ברוחניות והן בגשמיות מן המסד ועד הטפחות. מחד גיסא לחם כאביו הקדוש בכל אותם משכילים למיניהם שהרימו יד בתורת השם, ואילו מאידך גיסא על אף תקיפותו הרבה קיבל כל אדם בסבר פנים יפות. הכל העריצו אותו וכיבדו אותו במאוד. גם הגויים היו משחרים לפתחו ואף הגישו לו "פתקאות". בנועם לבו ציוה שלא לסגור בפניהם את הדלת — מפני דרכי שלום. נחשב גם בעיני שאינם בני ברית לאיש קדוש, מורם מעם שמצליח לעזור לכולם בכל מכל כל.

בעת שהחל לנהוג באדמו"רות הסביר פעם בדרך צחות: "עתה משנסתלק אבי הקדוש, לא יודעים החסידים למי לנסוע, אם אלי או אם לאחי הרה"ק רבי שמואל שנהג את עדתו בק"ק סקאהל, (ר' שמואל נולד בשנת תרי"א, ונסתלק ביום ט"ז בתשרי תער"ב לפ"ק). ומחליטים החסידים כי יקנו כרטיסי רכבת ואז יחליטו, באים הם לקנות ואז שואלם המוכר: נבון, כי פניכם מועדות לבעלז... הכרטיס נקנה והחששות עדיין מקננות בלב, בעת הנסיעה מחליטים החסידים כי הם נוסעים לבעלז, יורדים מן הרכבת, והנה הכל כמנהגו נהג, אותה אכסניא, אותו בית מדרש, ואף אותה בעלז, אלא מאי אני יושב על הכסא ולא אחי ר' שמואל. האומנם בעבור זאת יעזוב את בעלז שממשיכה באותה דרך"..."

* * *

הוא פעל רבות למען התורה והחסידות, נחשב לאחד מקברניטי היהדות ודבריו היו נשמעים בכל מקום, רגיל היה לומר. השטן כאשר הוא לוכד ברשתו את החסיד, אזי אין היא צרה גדולה כ"כ, שכן, יקום החסיד ויסע אל הרבי... ואולם, כאשר השטן לוכד ברשתו את הרבי בעצמו אזי מצויים כל החסידים בסכנה, תפקידו של הרבי אחראי הוא... וחייב הוא לגרש תדיר את היצה"ר ממנו, זה מה שיעקב אבינו אמר ללבן: "מה פשעי ומה חטאתי", במה חטאתי כ"כ רבות "כי דלקת אחרי" כי אתה, לכן, יצר הרע חפץ לדלוק אחרי ולבקש את קרבתי? הוא שכתוב בתורה, ויתרוצצו הבנים בקרבה, גם יע"א חפץ לצאת על אף ששם קנה תורה מפי המלאך בכבודו ובעצמו, ואולם לא! מוטב ללמוד מפי רבי קטן יותר ולא ללמוד עם חבר רשע כעשו, מאשר ללמוד מפי מלאך עם חבר רשע לספסל הלימודים, בקרבת רשעים איני חפץ... — דברים כדרבנות ששיקפו את הדרך בה הלך. הוא הורה לכל הבאים בצילו להתחזק בתורה, לגרש את היצר, ולהתקרב להי' בכל לב ונפש.

תפילותיו היתה במתיקות עצומה ובהשתפכות הנפש, רבים היו באים לשמוע את קולו בעת התפילה שפרצה גדרות וביטלה גזירות רבות.

מעודו השתוקק לביאת המשיח, תדיר היה אומר: "חז"ל אמרו, אין בן דוד בא בערבי שבתות ויו"ט מפני הטורח, הלוואי ויבוא כבר בערב שבת ואילו אנו נמצא לו כבר תירוץ..."

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה נאלץ מפני ההדיגנות להמלט מבעלז, הוא עבר בתחילה להונגריה. ומשם לסלובקיה, שם קבע את מושבו בעיר ראצפרט, משם עבר למונקאטש, ומשם היגר להולשיצה. בכל מקום בו נתיישב העריצו אותו וכיבדוהו ביותר, רבים הסתופפו בצילו גם במקומות גלותו.

* * *

כעת שישב בראצפרט נכנס ובא אליו אחד מחסידיו בהונגריה ובפיו בקשה: הגעתי כבר לשנות הזקנה, הכל עברתי כבר, ואולם, חפץ אני בתשובה ובחרטה על חטאות נעורים. יודע אתה — השיבו הרבי — שיעור של חרטה מהי? הבה ואסביר לך. היהודי הגיע, מיודענו הסוחר הגיע אל הידיד כשעגלתו מלאה בסחורה, ראו הכל את הסחורה וקפצו לקנותה שכן הגשמים היו מרובים ומיודענו היה היחיד שברשותו נמצאה סחורה זו, משראה הסוחר זאת העלה את המחיר, בכל יום בו נמשכו הגשמים עלה המחיר ביותר שאת, והסוחר היה מרוויח עוד, אולם, לפתע, התבהרו השמים, תפסקו הגשמים כליל, או אז ירד המחיר פלאים, היודע אתה — מסיים רבי — כאן נתחרט אותו סוחר על שלא מכר יום קודם את הסחורה במחירה המפולפל... כאם שיעור חרטתך מגיע ג"כ לאותו חותך חרטה של אותו סוחר הרי נתקבלה תשובתך בשמים"...

ולחסידים אחרים לימד דרך של תשובה באומרו: "ידעו לכם, כי לא בסיגופים ובתעניות חוזרים בתשובה שלימה, התשובה הרצויה הינה כלימוד התורה בהתמדה ובקדושה"... ועוד מרגלא בפומיה: "מה בין מצוה לעבירה: פעם הלכתי עם בני למקוה לטבילה, כאשר נכנס בני למים החל לזעוק אוי! אוי! מעוצם חום המים, ואולם, משנתרגל אליהם קרא הא... הא... כזאת היא המצוה, בתחילה יסורים וצרות — אוי אוי, ואולם לבסוף שמחה, הא, הא, והיפוכה בעבירה, בתחילה שמחה מעשייתה, ואילו לבסוף גזרות יסורין וצרות"...

שנים מספר ישב בעיירות אחרות מחוץ לפולין, כשוך הקרבות והמלחמה חזר לעירו בעלז ושם המשיך להנהיג את העדה בתקיפות, ברוך, ביד רמה ובנועם פנים, הוא היה משבח את המידות התרומיות שיש בו באדם, ובמיוחד שיבח את מצוות הצדקה. ומעשה בחסיד עשיר שראה בבעלז חסיד עני שנעליו קרועות — בחג השבועות, חלץ העשיר את נעליו ונתנם לעני. משמשע זאת הרבי ר' יששכר דוב נענה ואמר: מקרא מפורש הוא "וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה, שלף איש נעלו ונתן לרעהו"... הוא שאי בגמ', ב' טעמים למצות הצדקה, שכן מקרבת את הגאולה והוא מש"כ "על הגאולה", ועוד, שכן גלגל חוזר הוא בעולם, היום זה עני וזה עשיר, ולמחר זה עשיר וזה עני. והוא מש"כ "ועל התמורה", ע"כ גדולה היא הצדקה. כמו כן היה משבח את הדמעות, את הבכיות לפני הקב"ה בהקשר לכך היה רגיל לומר בכל ראש השנה, מדוע תוקעים בשופר? כשם שהכבאים תוקעים למען יביאו מים עבור כיבוי השריפה, כן אנו תוקעים בשופר, להביא מים־דמעות ובכיות, למען כיבוי אש הדינים מעלינו...

ל"ג שנים ישב על כס האדמו"רות, בשנת תרפ"ז, שנתו האחרונה. אמר בראש השנה לפני הקהל: "מי שזוכה מן השמים להתמנות כמנהיג צריך להיות תקיף ברצונו ולא יחת מפני כל"... אשר ע"כ התענה מרדכי בפסח, בכך עשה דבר יוצא דופן ותקע את ד' הרקיעים כולם, מן השמים ראו את זאת בודאי ואז פעלו גאולה וישועה בעבור כל היהודים כולם...

בהגיע יום ש"ק, כ"ב לחודש מר־חשון תרפ"ז, ותרב האניה ותאניה, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש בעלותו בסערה השמימה והוא בן ע"ג שנים.

במוצש"ק הועברה הידיעה המרה בכל הגלילות כולן, אלפים אלפים השתתפו בהלויה. כאשר קברו נכרה בסמוך לקברי אבותיו ועל המצבה המחוטבת להפליא נחרתו בין היתר השורות הבאות: "ארון הקודש... אדונינו מורנו ורבנו... שר התורה... רועה ישראל, מקרב לבות צעירי הצאן לעבודת ה'. ידיד רב לו בנגלה ובנסתר, הניף ידו כגיבור בפרוס מלחמות ד'"...

את מקומו מילא בנו הרה"ק רבי אהרן זיע"א מבעלז (נולד תר"ם, נסתלק כ"א מנ"א תשי"ז) שאף העיד על אביו כי היה "חכימא דיהודאי", שקיים בעצמו ראשית חכמה יראת ה' — תמיד.

בניו הנוספים היו: רבי מרדכי זצ"ל מבילגוריא (נולד בשנת תרס"ב נסתלק כ"ד מר־חשון תש"ט) אביו זצ"ל של האדמו"ר שליט"א מבעלזא, רבי יהושע רוקח מירוסלאב. רבי שלום מאפטא, וחתנו ר' פנחס.

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

שושלת הקודש נמשכת לתפארה עד ביאת גואל בהנהגת כ"ק מרן האדמו"ר מבעלזא שליט"א וכהבטחת מרן האדמו"ר מהרש"ש זי"ע "בעלזא וועט זיין א ווינקעל פאר תורה און יר"ש ביז ביאת הגואל".

בית המדרש ובית הכנסת בעיירה בעלז

מרן מהרי"ד זיע"א — [illegible]

יש ספרים ויש ספרים... ספרים טובים זה משאבים — ספרים קונים בתפוצה

משאבים - מרכז ספרותי־חברתי
ירושלים, רח' תחכמוני 21, טל. 383093-818701
ת.ד 18196, מיקוד 91181
משאבים — מרכז ספרותי־חברתי

תפוצה - רשת־שיווק ארצית
בני ברק, רח' חזון איש 15, טל. 709078
ירושלים, רח' מלכי ישראל 6, טל.288067

בס"ד

מבצע סל"ה - התוכנית הגדולה

ספריה לבית היהודי

"משאבים" ו"תפוצה", שני המרכזים הגדולים לספרות מעולה, שמחים לבשר לציבור שוחרי הספרות הטובה על **תוכנית שלא היתה כמוה בשדה ספרות היהדות המקורית, מבצע רב היקף באיכות ובכמות: 12 ספרים חדשים** (13 כרכים) – בהוצאת "משאבים" – **במיגוון נושאים ותחומים**, חלקם מלוקטים ומעובדים ממכמני הספרות התורנית העתיקה, וחלקם פרי עטם של טובי הסופרים ההוגים ביהדות האמונה, וכולם ערוכים במקצועיות מיומנת ע"י "משאבים", הן מבחינת התוכן והסגנון, והן מבחינת העיצוב וההדפסה – הצד השווה שבהם שהם **ספרים טובים** במלוא מובן המושג.

המנויים שיחתמו על מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה עד חנוכה הבעל"ט יזכו בהנחות עצומות – עד 35%! – מהמחיר הקטלוגי של הספרים, בשלושה תשלומים חדשיים, ולא זו בלבד אלא שהם יהיו הראשונים לקבלת ספרי המבצע סמוך להופעתם.

12 הספרים יודפסו ויצאו לאור אי"ה במרוצת שנת תשמ"ז ויסופקו למנויים מיד עם הופעתם. **ספר ראשון יופיע תוך חודש.**

ואלו הם 12 ספרי מבצע סל"ה - התוכנית הגדולה

.1 חידושי אגדות המהרש"א
על תורה נביאים וכתובים – 2 כרכים –
המחיר הקטלוגי: 35 שקל
בספר מונומנטאלי זה מובאים כל חידושיו הנפלאים של ראש מפרשי התלמוד האחרונים מרן המהרש"א זי"ע על התנ"ך, מלוקטים ע"י הרב חיים אורי ליפשיץ, מתוך חידושי אגדות מהרש"א על הש"ס. בספר הגדול שלפנינו נעשתה עבודה גדולה של תיקון שגיאות ופיסוק מקיף בחידושי המהרש"א, שיהיו מעתה כספר הפתוח לכל לומד ומעיין.

.2 מנורת המאור המבואר
המחיר הקטלוגי: 18 שקל
"מנורת המאור", ספר המוסר הידוע שנתחבר ע"י רבנו יצחק אבוהב ז"ל, הינו מזה דורות רבים ממספרי היסוד של עם ישראל, שעליו נתחנכו צעירים וזקנים בעם, אנשים נשים וטף. אולם מפאת לשונו הקדומה היה היום כספר החתום. בספר שלפנינו עשה הרב אברהם יהודה ליכט עבודה עצומה בעימוד וסידור חדש של הספר, בהתאם לשפת דורנו, והוספת ביאור קל. חשוב לציין שאת עבודתו הגדולה בספר קודש זה החל הרב ליכט בעידודו ובהכוונתו של מרן החזון איש זי"ע.

.3 משלי חובות הלבבות
מנוקד
המחיר הקטלוגי: 15 שקל
כל המשלים המופיעים בספר הקודש "חובות הלבבות" לרבנו בחיי ז"ל – מספרי היסוד של עם ישראל להתחזקות – מובאים בספר שלפנינו בלשון ברורה וקלה, שעוצבה בטוב טעם ע"י ב. אורון. בצירם של המשלים המושכים את הלב מצוטטים בספר, במסגרות מיוחדות, דברי פנינים מתוך "חובות הלבבות" עצמו. הספר מנוקד כולו וניתן לקריאה ולליפוד לכל הגילאים.

.4 כרמי ישראל
מאת ישי חסידה
המחיר הקטלוגי: 16 שקל
הסופר החוקר הנודע הוותיק, רבי ישראל יצחק (ישי) חסידה, מוסר בספרו החדש שלפנינו ביאורים וחידושים מקוריים בתנ"ך, ש"ס ובמדרשים, מתומצתים בלשון קצרה וברורה. חלק מעניין ב"כרמי ישראל" הוא הקונטרס "המגן והייך", הכולל פתגמים ואמרות חז"ל, כשמקבל להם מופיע מקורה במקרא. בסופו של "כרמי ישראל" – "צרור ומלילות" – פיוטים, סליחות ושירים שמובאו בכתבי יד, ומאמרים מרתקים על שלמה של עבריה, אישים ומנהגים.

.5 חינוך הבית
מאת הרב אלחנן יוסף הרצמן
המחיר הקטלוגי: 12 שקל
הספר הזה, פרי מחשבתו של איש החינוך וההדרכה הנודע בספריו החשובים, הרה"ג רבי אלחנן יוסף הרצמן, הופיע כבר בעבר במהדורה באידיש ובאנגלית. עתה מופיע הספר לראשונה בעברית, מעוטר בעשרות רבות של ציורים, הממחישים לקוראים, מכל הגילים, בכך הכיתובים הקצרים והקולעים – כיצד צריך להיראות חינוך הבית היהודי.

.6 נגלות ונסתרות בחיים
מאת בן ציון גרשוני
המחיר הקטלוגי: 15 שקל
ספר ביוחד־בנים, המהווה כעין פנקס פתוח לנבכי נפשו של האדם. הסופר וההוגה הוותיק, ר' בן ציון גרשוני, פורש בספר שלפנינו הגיגי הגות המושתתים כל כולם על יסודות פסוקי התנ"ך, באמרי חז"ל ואמרותיהם של גדולי ישראל, ראשונים ואחרונים, אבידי החסידות והמוסר, שהמחבר בקי בכתביהם היטב, והיטיב לפרשם לכל אחד מכל גיל וגיל.

.7 ספרא וסייפא
מאת אהרן סורסקי
המחיר הקטלוגי: 18 שקל
בספרו החדש שלפנינו מעלה הביאוגרף הנודע הרב אהרן סורסקי שפע של דמויות מסגמויות מגלריית הפאר של גדולי ישראל ומנהיגי יהדות התורה בדורו ובדור הקודם, חכמים וסופרים, שאיפיונם בעמידה בשער כ"ספרא וסייפא" גם יחד – גדלות בתורה וגדלות במנהיגות. בגלרייה זו משתלבים גם כמה מחשובי הסופרים של היהדות הנאמנה ש"נתנו פרים בעטם", וכך לחמו "מלחמת אש דת השעה". עשרות תמונות בספר.

.8 הברון רוטשילד
מאת שלמה בן דוד
המחיר הקטלוגי: 13 שקל
הספר שלפנינו כולל את קורות חייו של "השר הצדיק", הברון רבי שמעון וולף רוטשילד ז"ל, שהצטיין בגדלותו בתורה וברוב צדקתו – ותרי"ג משמע, בספר, יצירתו של הסופר הוותיק המנוח ר' שלמה בן דוד, שני חלקים: חלק א' הוא הסיפור הנפלא השר הצדיק, שהתפרסם בשעתו בהמשכים שבועיים בעל דפי "המודיע". וריתק את רבבות הקוראים משבוע לשבוע. כאן מופיע הסיפור בשלימותו, כשהוא ערוך ומסודר סידור חדש. בחלק ב', שהוא חדש לחלוטין, מובאים סיפורים ועובדות על השר הצדיק ומנהגיו. תמונות היסטוריות רבות משולבות.

.9 ממעמקים
מאת זליג שכוביץ
המחיר הקטלוגי: 10 שקל
סיפור מרתק, פרי עטו של הסופר הדגול ר' זליג שכוביץ ז"ל (מחבר הסיפורים הגדולים היהודיים "אור מבעד"; "אברהם בן אברהם"; ועוד), בתרגום ועיבוד לעברית לראשונה. בתחילה התפרסם הסיפור בהמשכים מעל דפי הירחון הספרותי המשובח בפולין של כחדושואה, "בית יעקב" ושודהאל". רבבות הקוראים ציפו בשקיקה בחודש לחודש להמשך בסיפור המרתק. עתה, כאמור, מופיע הסיפור לראשונה בעברית, כגובש בספר. אין ספק כי כל קוראי שכוביץ, וכלל הקוראים, יהנו מן הסיפור והלקחו.

.10 אח ואחות
בדרך אל ההוף הנכסף
מאת משה פראגר
המחיר הקטלוגי: 13 שקל
הספר השלישי, האחרון בטרילוגיה על ילדי ישראל בשואה, כשכבתו של הסופר הדגול ר' משה פראגר ז"ל. ספר זה בשלים את קורותיהם המרתקות של טרילוגיה ותהילה, האח והאחות שהליכך מוכרים לרבבות הקוראים אשר קראו בלהט את שני הספרים הראשונים בטרילוגיה ("אחי ואחות – הבריחה מן הגיטו הבוער"; "אח ואחות – ההסתר הצהלי בגלבה במאהלי היער"), ואשר מצפים בכליון עיניים להמשכת של הספר השלישי בפוזה. הספר, הבולא הבמונות הולמות, שיש לו כמובן קשר לקוהרט, קרא בבליאנות כיצידה לעצמה.

.11 מעבדות לחרות
מאת א. בן בנם
המחיר הקטלוגי: 10 שקל
סיפור עלילתי הביוגרפיה על חיי היהודים בברית המועצה לפני מלחמת העולם השניה ובשנות אחריה. במינהור הסיפור הוא בעיר יהודי שנאבק בכבידות נפש תורה ומצוות לקרוקרק בעמקי מאהבבא הסובייטי. לאחר מכן הצליח לעלות ארצה עם הוריו ותנבריו, שעשו עמו את כברת הדרך האחוזה מעבדות, והויות כפיות, בדיכוי, לחירות, נפשית ובפשעית, בארץ הקודש. הסיפור המרתק, שנכתב ע"י א. בן בנם, שעבר בעצמו את הסכלול האמור, מלווה בתמונות ומפות הממחישות את האירועים המסופרים.

.12 בנפתולי הימים
מאת אביעזרי וולף
המחיר הקטלוגי: 10 שקל
הסופר ההוותיק ר' אביעזרי וולף מגיש לקוראים בספר שלפניו שרשה של סיפורים ורבי ענין מתקופות שונות בתולדות האומה, מן הימים הם בקהילות ישראל־קדושים ברחבי אירופה, ועד בן הזמן הזה, במצוק שהתרקב בארצנו הקדושה בשנים האחרונות. כל אחד מן הסיפורים מעלה קטעי חיים של יהודים שסרשיהם בעיבעים ביסודות היהדות. ואף אם הנתוקדו מהם – כיצד שקבצו את דרכם חזרה, גם אם הדרך היתה כרוכה בהתמודדויות ונסיונות.

המחיר המיוחד (ב־3 אפשרויות) למבצע סל"ה – התוכנית הגדולה

ס"ה המחירים הקטלוגיים ל־12 הספרים הוא 185 שקל. כל החותם על מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה **בשלימות** זוכה בהנחה מקסימלית של **35%, וישלם אך ורק 120 שקל עבור 12 הספרים**, ואת בשלושה תשלומים חדשיים שווים, דהיינו **40 שקל בלבד** × 3 – ותמורת מחיר מזערי זה יקבל **ספריה מגוונת של ספרים טובים חדשים למשפחה כולה.**

ברם ניתנת במבצע הזה גם 2 אפשרויות נוספות:
- לחתום רק על **10 ספרים** מספרי המבצע – לפי בחירה – ואז יקבל המנוי **30%** הנחה מהמחיר הקטלוגי שיסתכם לו.
- לחתום על **8 ספרים בלבד** מספרי המבצע – לפי בחירה – ואז יקבל המנוי **25%** הנחה מהמחיר הקטלוגי שיסתכם לו.

יתרונות מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה כל מנוי זוכה!

- המנויים על **מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה** יזכו בספריה מגוונת של ספרים חדשים לבית כולו במחירי הנחה גדולים ובתשלומים נוחים.
- המנויים על **מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה** יזכו בספרים החדשים מיד עם הופעתם, עוד בטרם יגיעו הספרים לחנויות הספרים.
- המנויים על **מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה** יזכו בהנחות מיוחדות גם על הספרים האחרים של הוצאות "משאבים" ו"תפוצה", הן אלו שהופיעו בשנים הקודמות, והן אלו שיופיעו בשנת תשמ"ז, בנוסף על הספרים הכלולים במבצע סל"ה – התוכנית הגדולה.
- המנויים על **מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה** יזכו להשתתף אוטומטית בהגרלה מיוחדת, בה **כל מנוי זוכה. הפרס הראשון** בהגרלה: **ש"ס; הפרס השני: 50** מספרי "משאבים" ו"תפוצה"; **הפרס השלישי: 40** מספרי "משאבים" ו"תפוצה"; **הפרס הרביעי: 30** מספרי "משאבים" ו"תפוצה"; **הפרס החמישי: 20** מספרי "משאבים" ו"תפוצה"; **הפרס השישי: 10** מספרי "משאבים" ו"תפוצה". כל שאר המנויים יזכו בפרסי ספרים שונים, וכאמור: **כל מנוי זוכה.** ההגרלה תתקיים אי"ה בחודש אלול תשמ"ז. תוצאות ההגרלה יתפרסמו בעתונות, והזוכים יקבלו הודעה על זכייתם.

איך חותמים ואיך מקבלים את ספרי מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה

לחתימה על **מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה** קיימות 2 אפשרויות:
- ע"י חתימה בחנויות "תפוצה".
- ע"י מילוי הספח דלהלן, והחזרתו דרך הדואר ל"משאבים".

גם לרכישת ספרי **מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה** קיימות 2 אפשרויות:
- בחנויות "תפוצה", עם הצגת **פנקס המנויים** – שכל מנוי יקבל **במספר מיוחד לו** – ואת לאחר קבלת הודעה הביתה על הופעת כל ספר וספר, הודעה שגם תתפרסם בעתונות.
- הספרים ישלחו בדרך הדואר לביתו של המנוי שיבקש זאת עם חתימתו על **מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה.**

והרי הספח המיוחד לחתימה על מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה

יש לציין הסימון x במשבצות המתאימות ועיגול סביב המספרים המתאימים

לכבוד
משאבים – מרכז ספרותי־חברתי
ת.ד. 18196 ירושלים 91181

שלום רב,
אבקש בזה להיות מנוי על מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה.
☐ מצ"ב הסך 120 שקל, בשלושה צ'קים חודשיים שווים, החל מתאריך ההזמנה, עבור כל 12 ספרי המבצע, בהנחה המקסימלית של 35%.
☐ מצ"ב הסך ______ בשלושה צ'קים חודשיים שווים, החל מתאריך ההזמנה, עבור 10 ספרים מהמבצע, הספרים דלהלן: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 בהנחה של 30%.
☐ מצ"ב הסך ______ בשלושה צ'קים חודשיים שווים, החל מתאריך ההזמנה, עבור 8 ספרים מהמבצע, הספרים דלהלן: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 בהנחה של 25%.
☐ הנני מעוניין לקבל את הספרים, עם הופעתם, דרך הדואר, לשם כך הנני מצרף לסכום הנ"ל הסך 15 שקל, דמי טיפול ומשלוח לכל הספרים גם יחד.
☐ הנני מעוניין לקבל את הספרים, עם הופעתם, באחת מחנויות "תפוצה". נא לשלוח לי, איפוא, הודעה מיד עם הופעת כל ספר וספר.

השם ______
מס' ת.ז. ______ טל. ______
כתובת ______
עיר ______ מיקוד ______
תאריך ______ חתימה ______

אל תחמיצו את ההזדמנות הנדירה! חושו והזדרזו!
הקונה מבצע סל"ה – התוכנית הגדולה, במחירי ההנחה המיוחדים, הוא עד חנוכה תשמ"ז.
אל תתמהמהו! לא בכל יום מזדמנת הזדמנות שכזאת להרבות הספר ביהדות האמונה!

מעוף

הלבשה בסיטונאות
רח' צפניה 21, פינת עמוס ירושלים

לקהל לקוחותינו:
מחכה לכם קולקצית חורף מיוחדת
הכל — לכל המשפחה:
★ מבחר ענק של חולצות אקרילן פלנל לבנים ובנות
★ סוודרים השחר לגברים.
★ דובונים ★ שמיכות ★ מגבות, ועוד ועוד...
אנו יוצאים במבצע מיוחד רק במוצאי שבת זו
10% הנחה על כל המוצרים
גרביונים עדיין במחיר הישן למרות עלית המחיר.
להתראות בחנותנו בין 7-10 בערב

בני ישיבה ברחוב בהונגקיו־סין
אדיבות בית התפוצות

יעקב ב. פרידמן

"רב לך שבת בעמק הבכא!..."

מותו של סקריאבין מולוטוב, שר החוץ הרוסי מימות סטאלין שבה ומפנה את שימת הלב לערפל האופף עדיין את הפרק המסעיר בתולדותיו, ולמסמך ההסטורי הקשור בשמו, שהרעיד בשעתו את אמות הסיפים והניע את כל גויי הארץ: "הסכם ריבנטרופ מולוטוב".

המסמך המהיר, בעל "ערך ארכיוני" תקופה קצרה לאחר חתימתו, סלל בשעתו את הדרך למלחמת העולם הנוראה, לחורבנה של יהדות אירופה ול... הצלתן המופלאה של מרבית ישיבות פולין הליטאית, בתוכן מיר המעטירה על ארבע מאות עמלי התורה חובשי ספסליה. התגלות מופלאה של חסד אלוקי שהפציע מתוך עב־הענן של ההסתר־פנים הנורא: "פלגי מים לב מלך ביד ה', אל כל אשר יחפוץ יטנו!" (משלי כ"א).

פרק מתוך הספר: "בארץ לא זרועה" המצוי בשלבי עריכה

"...מי יתן אם היה נמצא מי אשר בידו וביכלתו לעשות חבור גדול מכל הרפתקי אשר עברו עלינו, אשר לא יספיקו הפה והעט לספר ולכתוב... ועיקר הפלא הגדול אשר אין להבין, שנתנו לנו הרוסים לנסוע כפי רצוננו, אשר זה לגמרי הפוך חוקם וטבעם, ועוד יותר לרומם אותנו... החליפו משפטם והנהגתם, במקום ששולחים בעד חטאים אלו לסיביר היטיבו עמנו, אשר הם בעצמם אינם יודעים מה היה עמהם, כענין שנאמר: "פלגי מים לב מלך ביד ה', אל כל אשר יחפוץ יטנו".

"מי... ואם יש מי אשר מוצא בעצמו אשר ביכלתו לכתוב ענייני הניסים האלו באופן שיהיה מועיל לעצמו וגם לאחרים, להשריש אמונה בהשגחה, ובבטחון בהשי"ת... הנה היה לי זאת לשמחה!".

(מתוך מכתב הגה"צ מוהר"י לוינשטיין זצוק"ל)

השעון באולם הקבלה של הרייכסטאג הראה על השעה 9.40 — כאשר אש וגפרית החלו נתכים בזעם שפוך על ברלין הבירה. הפאר המסנוור שריפד את הבנין על כל מבואיו, לא הוסיף חוסן לקירות הגבס, ושליחה רם־המעלה של ס.ס.ס.ר הובהל על־ידי מארחיו אל המקלט שבבנין משרד החוץ.

התפאורה שכיסתה את קירות האולם אליו הכניס פון־ריבנטרופ את אורחו, לא רמזה על המקום והמצב שנכפו על האדונים. כורסאות־שרד מרופדות כהלכה ותאורת יקרה סלקו כל זיק של הרהור על הסערה המשתוללת בחוצות. משרתים עטויי הדר שהתרוצצו בחדר המבשלים התת־קרקעי הבטיחו למתכנסים "רמי מעלה" שעה של קורת רוח.

מולוטוב, שר החוץ של ברית המועצות נבוך סביבו. הפאר הנרות המוגזמת שהשפיע ה"רייך" על מקלט לעת מצא, לימד משהוא, לימד יותר ממשהוא על מקור העצמה האדירה שגרמניה השסועה והמדולדלת סחפה על־ידה את העולם הגדול.

מבחוץ נקלטו — הרף עמקו של המקלט — הדים מן ההתקפה המוחצת שהנחיתה אותה עת בריטניה על חוצות ברלין. נראה היה כי ריבנטרופ הבאה נהנה למראה מבוכתו של עמיתו. הוא חייך את חיוכו הנצחי, נגש ונעל בדקדקנות את דלת הפלדה; אחר הסב בהרחבה על הכורסא שנועדה עבורו, והישיר את חיוכו אל מצחו הנבוך של איש שיחו:

"הנה כי כן. נמצאים אנו עתה יחדיו. ההתקפה הבריטית מכוונת נגד שנינו... עלינו להתאחד! העולם, יש בו די כדי חלוקה..."

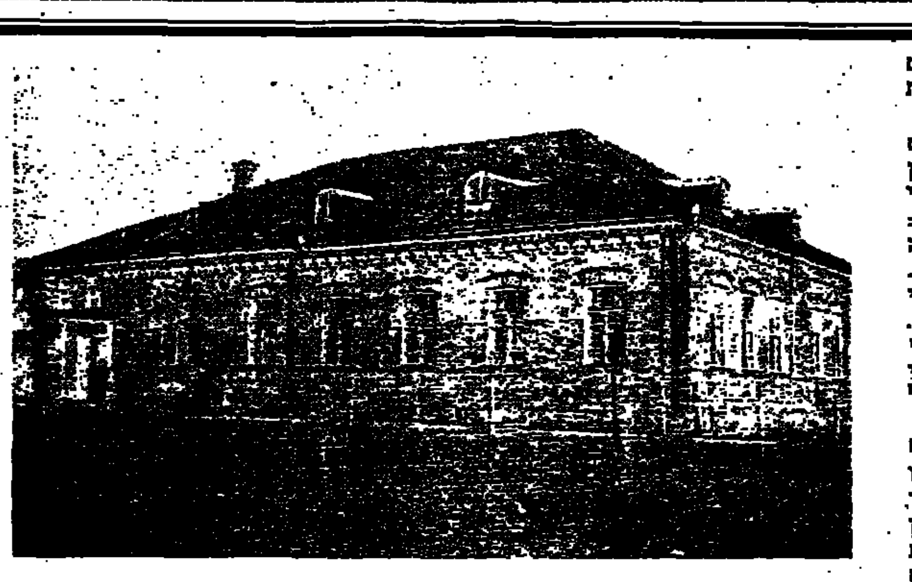

נחתמו ברוח זו. אלא שהסכמים ברוח אותם הימים — יודעת ההסטוריה לספר —. לא שוו את פסת הנייר ששמשה אותם.

תשעה ימים לפני פרוץ המלחמה, הזדעזע העולם לשמוע על ההסכם המהיר שנחתם לפתע בין רוסיה לגרמניה. ההסכם נחתם בח' באלול על־ידי שרי החוץ של המעצמות, והונצח על שמם: ריבנטרופ־מולוטוב. בחלקו הגלוי היה כלל חוזה אי־התקפה בין רוסיה לגרמניה למשך עשר שנים. תחבולה ערמומית זו השתיקה את מכונות הידי מהצד הרוסי, הגרמנים פתחו בהכנות לכבוש פולין. בחלק הסודי כלל (בין היתר) הסכם לכבוש משותף של פולין. בעוד הגרמנים מחישים את פרורי החייל הפולני, ישתלטו הרוסים על מזרחה של פולין.

במגרות ה"הרמכט" הגרמני — נתגלו מסמכים שנחשפו לאחר המלחמה — שמודות היו כבר אז תוכניות "ברברוסה" הידועות, שפרטו את הדרך בה יעשו פלוגות וההרמכט שנתיים לאחר מכן את הבלתי אפשרי ויחדרו אל ערבותיה הקפואות של רוסיה. הרוסים עצמם — יגלה לאחר קורס ההסכם הרוסי לצ'רצ'יל — המתינו כבר אז למפלתה של גרמניה. אלא ש"גזרה גזירה" וההסכם המהיר ביותר שנחתם בזמן מן הזמנים סלל את דרכה של מלחמת העולם.

לאנגלים ששמץ מן העתיד להתרחש גונב לאוזניהם, העובדה בדרך לא זרך הידיעה על בקודו החשאי של מולוטוב בלב לבו של הרייך; ודקות ספורות לאחר שנפתחו השיחות שפכו האנגלים את זעמם על בניני הרייכסטאג. מספר על כך, בדרכו שלו, צ'רצ'יל בספרו "המלחמה השניה": "לאחר ארוחת ערב בשגרירות נערכה התקפה בריטית על ברלין. נודע לנו על הפגישה מראש, ואף כי לא היינו מוזמנים להשתתף בדיונים... לא רצינו להשאר לגמרי בחוץ..."

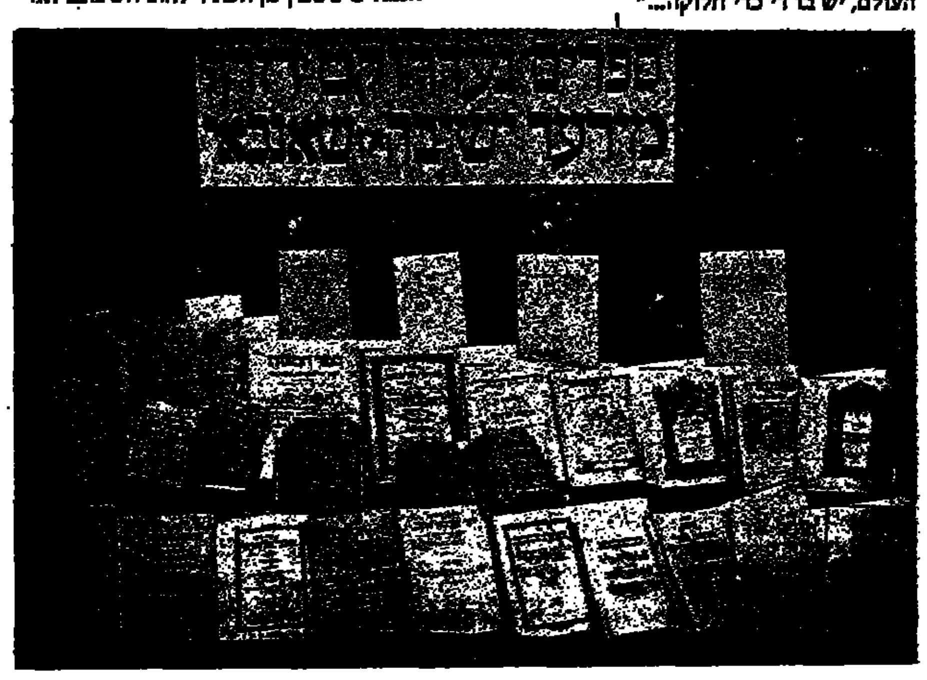

"הבריטים?!" — מדעפו עיניו של הרוסי, בעוד אזניו ורוחו מרותקים לקולות הנפץ בחוץ.

"אנגליה" — הרחיב ריבנטרופ את חיוכו המבטיח... כולו כהבל פיו: "אנגליה, כבר איננה!".

* * *

תרצ"ט. ריח חריף של אבק שריפה פשט ברחבי אירופה השסועה, והחל משבש בהדרגה את סדרי העולם. ממשלות קמות ונופלות, אידיאולוגיות ממריאות וקורסות תחתיהן, ומבין החרבות הזולה החיה הנאצית קורמת עור וגידים. ה"רייך" העתיק התנער בתנופה אימים מתרדמתו. אוסטריה השכ־נה, שהלכי הרוח בה עצמה נעו לכוון הנאצי, סופחה ב"נדיבות לב" לרייך המתחדש. שלשה מיליוני גרמנים שוכני חבל הסודטים (מערב צכיה) נתנו לגרמנים את העילה הבאה: הסכם כפה אלך את הצכוסלובקים לוותר על חבל הארץ הפורה הזה. לאחר התפתלויות אופייניות ונתוץ הסכמים, כבשו הגרמנים את צכיה כולה. אוסטריה וצ'כיה היו הסנוניות. עיני הפתן לטושות היו מזרחה, לפולין.

ממזרח, חסם את הדרך הדוב הרוסי. ביחסי הכוחות היציבים יחסית שפלגו את העולם, ניצבת היתה רוסיה מנגד, מתנדדת לכל משב רוח. הזיקה הטבעית משכה לעבר המערב. הסכמים אחרים אף

המופלא מכל הוא, שדוקא הסכם זה ששמש כלי שרת בידי הנאצים וסלל את דרכם לשלטון עולמי, הפך בדיעבד עוגן הצלה רב־להושיע לישיבות ששכנו ברובן בפולין המזרחית, על אלפי תלמידיהם ורבותיהם. הרוסים כבשו את פולין ב"נסיעה", ללא שפך דם, מאחר המלחמה הוכרעה כבר על־ידי הגרמנים מעברה השני של פולין. נקל לתאר מה היה עולה בגורלה של שה פזורה ישראל, לו היו מתנהלים קרבות רחוב מרים בכל רחובי הפזורה הפולנית!

בנוסף לכך היה הכובש הרוסי — על אף הסבך שהוא יצר — נח לאין ערוך משלטון ההשמדה הגרמני. ורבבות יהודים נמלטים משטחי הכבוש הגרמני מצאו בו מקלט. סיביר — מושג אימים בשטח הכבוש הרוסי, היה אתר מתקבל על הדעת בהשוואה לכבשנים ותאי הגזים...

"קול ה' בהדר!". אותו מסמך מהיר, שנתן בידי חיות־אדם את להט החרב שהתהפכה על ראשי מיליונים מבני ישראל, שמש מפתח אדיר להצלה ותקומה, שמיתקותיו פורח ומלבלב עולם התורה עד האידנא!!!

* * *

מה מניע את סטאלין המפוכח, לצעד האוילי הזה?

הסברים מרובים רבים נתנו. כאשר נשאל על־כך ע"י צ'רצ'יל עצמו השיב, כי הניעו אותו ספקותיו, אם אכן ביכולתה של אנגליה להאבק עד חרמה במפלצת הגרמנית. אחרים סבורים זאת, כי בעיניו המרכסיסטיות של סטאלין לא היתה האידיאולוגיה המערבית עדיפה על פניה של הנאצית. סבור היה כי ברית עם הגרמנים תגרור מלחמה שתשמיד את העולם הקפיטליסטי עד דך, ותחליש עמו יחדיו אף את... גרמניה.

צ'רצ'יל עצמו טען בעקשנות עם הודע דבר ההסכם, כי עלבון אישי של סטאלין מידי נציגים אנגליים, גרדה את התגובה הרת האסון...

ההסבר האחר, המניח את הדעת, ניתן ארבעת אלפי שנה לפני הולדתו של סטאלין על־ידי שלמה החכם מכל אדם: פלגי מים לב מלך ביד ה', אל כל אשר יחפוץ יטנו!!".

* * *

משוריינים ספורים נעו בחוצות, והביאו עמם גלים מן הניחוח ההרסני, שמיר העיר הקטנה לא ידעה עד הנה. בין הבתים הרדומים נראו חומקות מפקידה לפקידה דמויות מבוהלות, שהימים הס־פודים תחת השלטון הרוסי טרם אלף אותן כיצד להתייחס ליצור הזה. היהודות — לא תויק...

הצבא הרוסי התגלגל למיר השלוה (בהתאם להסכם מולוטוב) בלילה שבין ר"ה לצום גדליה. מבין ישביה של מיר, לא ידעו איש כיצד להתייחס לעובדה המפתיעה, כי הרוסים דוקא הם אלו שיקבעו את עתידם. על "תרבות" המלחמה של הגרמנים לא ידעו הרבה, בעוד שאת הכבוש הה־שלטון הרוסי, למדו על גופם במשך הסטוריה ארוכה של שכנות שהאכילה אותם מרורים...

מעיני היהודים — צבור נכבד במיר — נדדה שנת הלילה. המציאות היהודית סתרה משום מה תמיד את האינטרס הרוסי התורן. היהודים נחשבו "מהפכנים" בכל צורות המשטר שרוסיה ידעה.

קרחי אודל לא חסרו מקומות "קליטה" עבור "מהפכנים"?!

פטרול רוסי משועמם נע אנה ואנה בחוסר מעש. הבקתות הרדומות — נעדרות כל צבע ודמיון — בטלו למפרע כל סכוי למאורע בעל ענין העלול להזדמן. בעיני הרוסים היו גרמי השמים היחידים במיר שרעננו את האוירה האפורה. בלילה ניתן היה להרהר על בקר שטוף שמש, ובבקר — על כוס השכר שיזמן הערב...

... הדי המולה החלו נקלטים לפתע באזניהם. חושו הטבעי של פטרול רוסי שב תעור לחיים. מישהו פרץ בצחוק רועם: הרי לך ענין... מיר הומה... מהפכנים?!

שעה קלה לאחר מכן ניצב קומץ חיילים על מדיו, ליד שעריו של היכל התורה במיר. "יהירות־הכובש נעלמה מעיניהם הנדהמות. כתפיו של אחד מהם רעדו, כאשר נסה לשחזר את המחזה המר הצפוי לקבוצת הבחורים המשולהבים המרתפים בקוד, באולם למודים נדח בפולניה הכבושה, ועיניהם זרועות תלמים של אורה שופעת:

"... עו - - צו עצה ותו - - פר... איי... איי...
דברו דבר ול - - א יקו - - ם..."

שמחת תורה, של תש"ה בישיבה, במיר הכבו־שה.

ההווה המעורפל, מוראות העתיד, כמו היזכו מקפיא־הדם של הקומיסאר הרוסי שהתנחל לו לפני ימים אחדים בבית המועצה — לא עוד עד בית הישיבה: הפנים הקורנות הלהוטים הנשאות ברקוד סוער לא גלו, כי סעודת יום־טוב המצפה להם באולם האוכל תכלול פרוסת לחם עבשה שנשתיירה מן הימים הטובים...

ארבע שעות רצופות ארך הרקוד הנלהב, שהיווה אותה שנה את פסגת עבודת הקודש של מיר בירח האיתנים. ותיקי הישיבה טוענים, כי השירה הנ־להבת של אותו שמחת תורה, היא אשר נטעה את זרע ההשרדות המופלאה של הישיבה, ואמצה את הלבבות היגעים לשאת בתלאה של שש שנות נד ויסורים!

אלא ששירה, נלהבת ונשגבה ככל שהיה — אין בידה לכלכל ארבע מאות פיות. הרוסים בזזו ותוקנו את כל שטחי הכבוש: הישיבה שאף בימים כתקנם לא זכתה למעמד של עשירות — רעבה ללחם.

פתרון מופלא ומהיר הסתמן באופק הקודר.

* * *

"מקדש מלך עיר מלוכה — קומי צאי מתוך ההפיכה! רב לך שבת בעמק הבכא, והוא יחמול עלייך חמלה!!".

סעיף מחוז ותחום, נכלל בין סעיפי חלקו הסודי של הסכם־מולוטוב. הרוסים שהשתלטו בהשראת החוזה על הארצות הבלטיות (בניהן ליטא) התחייבו משום מה להכיר ב"אינטרסי" של ליטא על העיר... וילנא. (וילנא היתה עד אז בשליטה פולנית).

סמלה של ליטא מראה פרש דוהר שרגליו הקדמיות מונפות באויר. בליטא התהלכה הלצה, כי כאשר יציב הפרש את רגליו על הקרקע, ימצא עצמו בגבולותיה של מדינה שכנה... רוסיה ש"התחשבותה" באינטרסים חוקיות של ארצות שכנות היתה ל"שם דבר", מצאה לפתע לנכון, בעידן של תהו ובהו, בהתגעש עולם, להחתים על הסכם שיכיר בזכותה של ליטא העלובה על בירתה לשעבר... בעוד זו נכבשת מראש לתכתיבי השכן השאפתן...

מאוחר יותר יתגלה, כי הסעיף הזה נתפר ע"פ מדותיהם של בני הישיבות ממזרח פולין. היה זה כפי שנתברר, פתח ההצלה שנתגלה לפתע מתוך ההפיכה. השלטון הליטאי העלוב והבלתי "יעיל", סלל אפשרויות ודרכי הצלה רבים... הכל חשו עין־בעין את קול ה' בכח, המתגלה במלא הדרו — כאשר ראשי ממלכות, שכל שביב ממחשבתם היה תפוש בתשוקה החולנית של כבוש ארצות, שדוד מערכות תבל ושנוי סדרי עולם — מתיחסים ברצינות מגוחכת לבעיותיה של העיר וילנא; ודואגים — תוך כדי דריסה בוטה של כל כללי חוק ומשטר, לרווחתה של ליטא העלובה. (הסיבה הרשמית — מקוח עם הליטאים על הקמת בסיסים רוסיים בליטא, נשמעה כהלצה טפילה. הרוסים שלא חסרו אמצעים למחוק את ליטא מעל פני האדמה, לא הזקקו ל"מיקוחים"...).

* * *

השמועה הגדולה על פתח ההצלה נקלטה במיר בפתאי הנכון. שמועות מבוססות דברו על הגליה לסיביר; הקומיסר הצורר שהיה טרוד בכנון שלטונו, ושעתו לא היתה בידו לבצע מזימות, פיתה את התלמידים לא לבודדו. הכל ידעו את משמעות הפתוי... הרעב, הנורא שבאויבי האדם, עשה אף הוא את שלו, הידיעה אודות "הסכם מולוטוב" היתה איפה בעיתה, ותחי רוח הישיבה.

פקפוקים אמנם הובעו, ביחס למהימנות ההסכם הרוסי ומטרותיו, אך איש לא נתן אליהן את לבם. תלמיד הישיבה בימי הסער כותב:

"... אך כל החששות הללו לא נפלו על אזנים קשובות. היתה התעלמות מכל חשוב; והמחשבה שהשתלטה על הכל היתה: הנה פתח בפנינו, נרוצה דרכו! אוירת־בריחה השתלטה על הכל; אריזת חפצים מהירה, פרידה מקרובים ושאר סדרים אחרונים, כאלו בורחים מפני אויב העומד להגיע כל רגע. כאלו משמים זומנו והוציאונו מהירות מההפיכה!".

... ובעצומה של קלחת המלחמה, בלב לבה של ממלכה רוסית קשוחה וחסרת רחמים, הוקם לפתע אי־פלאים של הצלה ותקומה. שמונה חודשים בלבד נשמר כלפי חוץ ה"אינטרס" הליטאי בוילנא, אך די היה בתקופה זו כדי להציל מן המכבש הרוסי אלפי תלמידי ישיבות — רבנן ותלמידיהון, שבצל תורתם של חלק מהם חוסים אנו עד הנה; לפתוח לרווחה דלתות ישועה, ולהחזיר את "יבנה וחכמיה" לפליטה גדולה, להחיות עם רב!!.

נתיבי הצלה שנפתחו בוילנא: תעודת מעבר של קונסול פולין בוילנא. (החתימות מעידות על מסעו של בעל התעודה, דרך בריה"מ קובה ושנחאי).

למי ימתין הצבא הליטאי...

... בני הישיבות זרמו לוילנא. המעבר לטרי־טוריה הליטאית התאפשר, מאחר וילנא טרם עברה לחסות ליטאית, ומעבר ממנה למזרח פולין לא הצריך כל רשיון. בחורים הודו לוילנא כל עוד לא נכנס לעיר הצבא הליטאי, ולא סומן קו הגבול, לאחר מכן שוב הסם "מסך הברזל" הרוסי מעבר ל"ארצות" זרות.

היום שנקבע לכניסת הצבא הליטאי לעיר הגיע. הכל ציפו בכליון עינים לרגע הגואל, בו תגוז במדה כלשהיא האימה הרוסית: אלא שה־ליטאים משום מה, בוששו לבוא.

חששות כבדים החלו מתגבבים. עתה משכבר נעשה מעשה, והמעבר לוילנא היה לעובדה, שוב לא העזו המהססים לשוב ולהביע חשדות במהימנות הרוסית, או השערות־איבה על רכוז מואסי השלטון... אך מועקה הודה למרות הכל ופחדים החלו צצים.

קבוצת תלמידים נשלחה למעונו של מרבנא דאומתיה מרן רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצוק"ל, להביע באזניו את החששות, ולשאול עצה מפיו.

רבי חיים עוזר היה שליו ונינוח. הוא קבל את פניהם בחיוך רחב, ובטל לאלתר כל שמץ של חשש:

"הליטאים" — קבע בתקיפות — "לא יכנסו לעיר כל עוד לא ימצא בה מקלט, אחרון תלמידי הישיבות. כאשר ימצאו כל בני הישיבות מחסה — יסגר הגבול!!!".

גבול ליטא — רוסיה נסגר כעבור שבועיים, כאשר לוילנא נכנס אחרון הנמלטים מישיבותיה של פולין!!.

שלחנו של רבי חיים מתגייס להצלה...

היו הסוסים.

היו שקשרו את ה"סעיף הוילנאי" בהסכם מולוטוב למזימה רוסית אופיינית: לרכז את כל הבחולים בשלטון החדש, ו"להסדיר" עמם חשבון של "צדק"... הצדק הרוסי עורר חלחלה.

היו שסברו בדרב הגיון, כי "הנדיבות" הרוסית לא תאריך ימים, ווילנא שוב תשוב במוקדם או במאוחר לחיק הרוסי (חשש שהתממש לאחר שמונה חודשים...) המרגשים של עכשיו ייחשבו כתפוגים, אל מול הגורל שיימצא אז את הבורחים...

למרות הכל החלט בישיבה על בריחה הפר־זה. אך בהגיע הרגע, החלו התלבטויות: כיצד זה נפרדים מן הבית, מבית חיינו?! קמה לרגע תחושת מועקה.

רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל, מרומיי הישיבה בעת ההיא, היה שולה בערוב ימיו מאותם רגעים נקודת יסוד בכחות הנפש:

"... תפסתי בשולחן שניצב במרכז החדר, והזזתי אותו לפינה... הנה, עכשיו נסללה הדרך! כל עוד הבית על מכונו, ואין העין חשה בשנוי כל שהוא, אין יודעים כיצד זה עוזבים את ההרגל הגדול שהפך חלק מן המהות... השלחן בזוית שונה, די בו כדי לשנות את הלך המחש־בה... חושי האדם שוב אינם חשים את אותה "מיר" שהורגלו בה. השלחן בזוית!

* * *

בעקבות הרצח

(המשך מעמוד ה')

ורבותי, אני אומר מעל במת הכנ־סת שאני מלא הערכה למפקדה של ירושלים, מר יוסף יהודאי, שהוא ערני ועושה הכל כדי לשמור על הסדר, אבל אין אומן בלי כלים, ויש צורך לתת לו את הכלים הד־רושים.

לא פעם הבהרתי כי משער שכם עד הכותל המערבי התהלכו רק שני שוטרים. אחרי שגודמן ירה בערבי בהר הבית הכניסו פלוגה של משמר הגבול, וכל הזמן ישנן משמרות בכל כניסה וכניסה להר הבית. אין זה פתרון להעביר בימי מתח שוטרים בודדים מגילה ומנוה יעקב לעיר העתיקה. הכרחי לכונן רשות קבועה, שתהא תחו־שת בטחון והרתעה.

אני גם רוצה להפנות את תשומת לב הגורמים הקובעים כי בכל העיר העתיקה יש רק תחנה אחת קטנה של מגן דוד אדום. האם יודעים אתם שלמעלה מ־20 דקות פרפר אליהו עמדי ולא היה מי שיושיט לו את העזרה הדרושה? תתארו לעצמכם, אין בית חולים יהודי בעיר העתיקה, ויש בנין של בית חולים "ביקור חולים". הבנין הישן, הוותיק, ראשון בתי החולים בארץ, שישנו בעיר העתיקה, הנהלת "ביקור חולים" מתחננת לפני כל הגורמים להחזיר אותו אליה, להחזיר לה את הרכוש שלה, מציגה את התעודות המו־כיחות שזה מגיע להם, ולא מחזי־רים להם את הבנין. שם משכנים עכשיו אכסניית נוער, ול"ביקור חולים" אין מחזירים את הבנין שלו, והעיר העתיקה היא בלי בית חולים. אולי מקרה זה יעורר ויע־מיד על החומרה שבגזילת הבנין הזה מבית החולים ובשלילת האפ־שרות להושיט את העזרה הד־רושה.

מוצא אני לחובה לסיים דברי ולומר: אם רוצים אנו להשקיט את הרוחות — וזה תפקיד כל אחד ואחד מאיתנו — אני יכול להגיד מעל במת הכנסת שרבנים וגדולי ישראל בירושלים עושים מאמצים להשקיט את הרוחות ושלא ייעשו, חלילה, מעשי נקם, כי ק־ל נקמות ה', ולא אנחנו. על השלטון יש חובה אבל, רבותי, שוב ושנית אומר אני בסיום, כדי שהדברים יישמעו: מי אשם בכך שהמונים עושים את מעשיהם ומתפרעים? מכיוון שהזלזו לנקוט אותם אמצעים שהיינו נוהגים לנ־קוט כל השנים. כפי שאמרתי, עד לפני שנתיים אם קרה מקרה, מימין או משמאל הפציצו מחבואי המ־חבלים ולא נתנו להמשיך לירות בנו. כיום משחררים מחבלים, מענישים אנשי שב"כ, ואנחנו נרדפים על ידי הערבים, והם מקבלים עידוד על ידי אזלת ידינו.

לבסוף אני קורא לבני המשפ־חה ומבקש מהם: תדעו לכם, צערכם — צערנו, כאבכם — כאבנו, הסכין בגבו, בלבבו של אליהו, הוא בגב כולנו, בלבב כולנו. אנחנו עמכם בצערכם. השם ינחם אתכם ובעזר השם, בחומת ציון וירושלים ובבנין ירושלים עיר הקודש וארץ קודשנו תמצאו נחום וניחום.

(דברים בכנסת)

תושבי העיר העתיקה דורשים הקמת תחנת עזרה ראשונה

ביטוי נוסף לתביעת נציג אגו"י להחזיר את "בקור חולים" למבנה השייך לו בעיר העתיקה

מאת סופר המודיע

דבריו החריפים של נציג אגודת ישראל, הרב מנחם פרוש השבוע בכנסת, על הצורך להחזיר מיד את המבנה השייך לבית החולים "בקור חולים" ברובע היהודי בעיר העתיקה — קיבל אתמול ביטוי נוסף בפגישה שקיימו נציגי אגודות מיישבות עם מנכ"ל משרד ראש הממשלה.

התושבים ציינו בפני המנכ"ל, כי אין למעשה תחנת עזרה ראשונה בעיר העתיקה למרות החיוניות בהמצאותה של תחנה כזו במקום ההומה אלפי אנשים מידי יום ולא פעם גם לרבבות.

בגלל העדר סיוע רפואי במקום, התעכבה פעולת ההצלה.

אין תחליף
לעוצמת הפרסום
ב"המודיע"

חיכיתי עד "בוש"
קנה עכשיו
ותחסוך 150 ש"ח
מבצע חסר תקדים
הגיע אל יאקאב חשמל
מיקסר "בוש"
3 תשלומים
שקליים שווים וללא הצמדה
ירושלים: יאקאב חשמל יחזקאל 2 טל. 01-273675
בני ברק: מרכז החשמל עקיבא 89 טל. 03-787938
בלעדי
BOSCH
מיקסר "בוש"

5 חלקים
בלנדר, מטחנת בשר,
מערבל, מקצפים,
מסחטת מיצים
חוברת הוראות הפעלה בעברית

בס"ד
חדש בחיפה והצפון
כלה נאה
בשעטו"מ פתחנו סלון לכלות וקוסמטיקה.
לכלה:
מעצבת אופנת כלות תעצב ותלביש את הכלה במיטב האופנה תוך הדגשת קווי הצביעות והבלטת היופי האופיני לכל כלה.
קוסמטיקה:
לנשים ונערות — טיפול קוסמטי מקיף ע"י קוסמטיקאית מדופלמת ושומרת מצוות, עם מיטב המיכשור והחומרים החדשים.
לשרותך האישית: נחמה איזנברג (עציון)
להזמנות ויעוץ בטלפון: 04-211343

חברת מגנן
מזמינה את תושבי הרובע היהודי
לתערוכת נשק
שתתקיים ביום שני 24.11.86 בין השעות 21.00-16.00
במתנ"ס הרובע היהודי
בתערוכה יוצגו למכירה כלי נשק מסוגים שונים, וכן מגוון אביזרים
(אפשרות להחלפת כלי נשק ישנים בחדשים)
מגנן זה נשק!!!
רח' בן סירא 18 ירושלים טל. 02-224185

תמורות ומהפכות בגלות היהודים אשר באיראן

יצחק מתתיהו טננבוים

יהודי פרס — איראן בשמה הנוכחי — ידעו מאז ומתמיד עליות ומורדות ★ "ימים טובים" תחת השלטון הפרתי והאסאסי — מסע שמד וחיי "אנוסים" בימי הכליפות הערבית ★ פתיחות ורווחה בימי הקיסרות הפאלווית ושלטון השאה — מסע רדיפות ולחץ בצל השלטון ההומייניסטי ★ מוסדות "אוצר התורה" — הצלה רוחנית של יהודי איראן

מדינה מוסלמית - נוחה ליהודים

מצב היהודים באירן ורדיפתם בידי השלטונות ההומייניסטיים, עלה שוב השבוע לכותרות, בעקבות תחקיר מיוחד שפורסם ב"ידיעות-ביומטי".

העתון מגלה, כי בשבועות האחרונים החריפה רדיפת היהודים באירן (פרס), והחל מסע בריחה גדול של שארית פליטה בגלות פרס.

המספר המדוייק של היהודים שנשארו באירן, לאחר שהאיסלמים הקיצוניים בראשות חומייני השתלטו לפני כשמונה שנים על השאה-מוחמד-ריזה פאלאווי, נע בין שלושים לארבעים אלף נפש, בעוד שבעבר — עד עליית חומייני לשלטון — מנתה גלות זו כשמונים אלף יהודים.

יהודי פרס היו מעורים היטב בחיי המדינה, ובעת שלטון השאה נהנו מחיי קהילה ורווחה. השאה לא הטביע את חותמו האיסלמי על חיי הדת במדינתו והשאיר ליהודים את ניהול חייהם. תוך אפשרות, כמעט בלתי מוגבלת לקיום תורה ומצוות.

השאה היה ידיד אישי לראשי הקהילה היהודית ואף העניק להם אוטונומיה לארגון החינוך היהודי ברחבי המדינה, הקשרים ההדוקים עם ראשי ומנהיגי יהדות פרס, פתחו את האפשרות לקיומם של קשרים רבים בתחום הספקת ציוד צבאי ומסחרי עם מדינת ישראל. שליחיה של ישראל ונציגיה בטהרן הבירה, זכו לשיתוף פעולה מלא והדוק עם השלטון האירני ועם מושבי החוגים בחצר השאה.

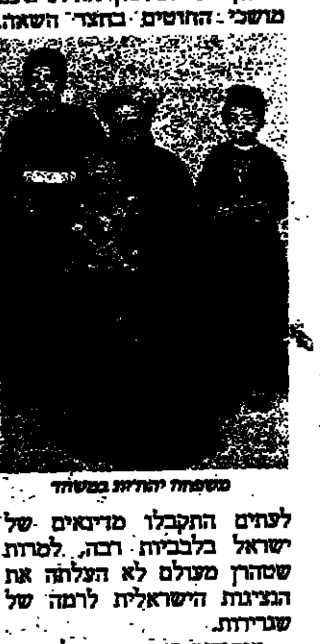
משפחה יהודית במשהד

לעתים התקבלו מדיווחים של ישראל בלבביות רבה, למרות שטהרן מעולם לא העלתה את הנציגות הישראלית לרמה של שגרירות.

היהודים באירן — שלא כבארצות מוסלמיות אחרות — ניהלו, כאמור, חיי קהילה תוססים ואף החזיקו בתי ספר יהודים, תלמודי תורה וישיבות. בעבר היה קיים קשר הדוק בין רבני ועסקני הקהילה עם רבני התפוצות ובעזרתם הקימו רשת של בתי חינוך תורניים.

לפני שמונה שנים ארעה המהפכה ההומייניסטית. ראש קבוצת קנאים מוסלמים, הנימנים מהקבוצות השיעיות, השתלט על המדינה ותפס את השלטון. השאה הצליח להתחמק מידיו אך את השלטון איבד ומאז קימת במדינה זו "רפובליקה מוסלמית". הכופה את הקנאות המוסלמית על תושבי הארץ. השלטון הנוכחי התקרב למדינות הקומוניסטיות, ובהש־

קבר המיוחס לאסתר ומרדכי בהמדאן

ראתה החל מסע נגד המדינות החופשיות ובראשן ארצות הברית. את עיקר זעמם שפכו המוסלמים על היהודים.

כדי לקבל מושג על התמורות ועל מהפכות השלטון, אשר כמו תמיד ובכל הגלויות — היו היהודים קרבן לביטויי הזעם והתפרקות השינאה — מן הנכון להכיר את אופיה של המדינה הפרסית, שבעבר הרחוק היתה ידועה בשם "עילם" ורק בעשרות השנים האחרונות שינתה את שמה ל"איראן".

פרס העתיקה וההיסטורית

את מקומה של איראן — פרס העתיקה — על פני המפה ההיסטורית, ניתן לחלק לשלוש תקופות עיקריות: א. מראשית הקמתה עד סוף זמנה של מלכות מדי; ב. בימי מלכות פרס הגדולה; ג. כיבוש הכליפות הערבית עד ימינו.

עם גלות היהודים אשר בבבל ומעט אחריה הגיעו ראשוני היהודים מבבל לפרס. מאות בשנים התבסס היהודים במדינה הזאת, בצל השליטים הפרתים והסאסאנים. בתקופה זו גדלה יהדות פרס הן במנין והן מבחינת ארגונה התוק.

העצמאות המדינית של פרס הגדולה, עת שלטה על חבלי ארץ עקיים והשפעתה הכלכלית והמדינית, על האיזור כולו, הביאה עמה גם לחיי רווחה של היהודים שתחת שלטונה. יהודי פרס היו כבר בעת ההיא עשירים ופעילים בחיי המסחר ומשום כך זכו לדריוש דגל בחצר המלוכה.

גם אם היו מפעם לפעם גילויי שינאה נגד היהודים ונגישות כל־פיהם מצד מושלים מקומיים, היתה חצר המלוכה מגינה ברחוב לב על נתיניה היהודיים. הפרתים כמו הסאסאנים, לא היו חדורי קנאה דתית ולא הפריעו להם אם היהודים מנהלים את חייהם הפרטיים על פי אמונתם.

רק לאחר הכיבוש האיסלמי וכמעט כל שיטתה של אסיה הקטנה עברה לידיהם של המו־סלמים, איבדה פרס את עצמאותה והיתה לחלק של השלטון הכליפי. האיסלם, שיצא מנצח במלחמותיו וכבש ארצות ועמים תחתיו, הש־ליט את הדת האיסלמית בכל אר־צות כיבושו.

אותה שעה החל מסע רדיפות משפיל ומענה נגד יהודי פרס. לדאבון הלב ניצלו את המהפכה האיסלמית גם גורמים אנטי יהודיים "רבניים" מבין בני ישראל, לצד התנועה הקראית שהתבססה בפרס.

מאבק מר ואכזר על הנפש הי־הודית התחולל בין הרבנים ממשיכי המסורת היהודית לבין אנשים מזרע ישראל אשר, איימו להרוס ולעקור את האמונה ובראש וב־ראשונה — להשמיט מידי הרבנים את ההנהגה הרוחנית על בני העם היהודי.

לעזרתם של רבני פרס באו גדולי רבני בבל. שמירת הקשר בין יהדות פרס לבין יהודי המדינה השכנה בבל הוכיחה את עצמה, כאשר בתום המאבק הצליחו רבני העדה להשליט את המסורת הי־הודית המקובלת על הקהילה הזו־גיה. מוסדות התורה והחינוך התורני היו נתונים תחת שבט־חסדם של הרבנים ויושבי על מדין.

בימי עברה ומצוקה

מהפכות שלטוניות עברו על פרס כמו על שאר הארצות באותן הימים. בשנת ה'א ר"כ עלתה לשלטון השושלת הספאווית. שושלת זו הביאה לפרס את עצמאותה לאחר שהצליחה לגרש את הכליף הערבי.

למרות שלכאורה היתה המהפכה הספאווית מיועדת להשיב עם העם הפרסי ולהוריד את הה־שפעה האיסלמית הקנאית מחיי היום יום של תושבי הארץ — ואמנם בני העם הפרסי ניערו מע־ליהם את האיסלם כגורם קובע בפיתוחה של המדינה ומסורתה — אבל לשבט היהודי שבארץ זו, גרמה ההינתקות שבין פרס לבבל להפסקת קשר הגומלין בין יהדות פרס לבין יהדות בבל.

קיר מוזאיקה עתיק בבית כנסת בפרס

בתקופה זו נאלצה יהדות פרס להתמודד בעצמה עם בעיותיה, הן בבעיות השאלות. שעלו על הפרק בתוך הקהילה היהודית והן ביחסיה עם השלטונות.

במקום המוסד התואר אותו נשא ראש העדה היהודית בגלות בבל — "ראש הגולה", הוקם מוסד של "נשיא" היהודים. הנ־שיא" היה מתמנה מטעם הקיסר ותפקידו היה, מצד אחד להבטיח שיהודים ימלאו חובותיהם כלפי השלטונות ומאידך, לקיים את המוסדות הפנימיים בקרב היהודים.

מאותה תקופה ואילך התפתחה יהדות פרס באופן עצמאי. מבחינת העצמה הרבנית היתה זו ירידה, משום שהנתק היה, כאמור, עם הגולה ובראשה בבל, שם גדלו ועשו פרי לתפארת גדולי התורה, והכיא עמו לצמצום ההשפעה התורנית ומחוסר ישיבות גדולות ואישי תורה עבקי־רוח ומעש, הת־פתחה יהדות זו רק כדי שמירת הקיים. אך גם בזה היתה ידם של רבני הארץ על העליונה ויהודי פרס שמרו על התורה ומצוותיה והנחילוה דור אחר דור.

ראשי הקהילה היהודית מקבלים פני !!!! עם הגב למשלחה הרב י. מ. לוי ז"ל

כשהתפתחה התנועה השיעית, אשר העמיקה את הקנאות המו־סלמית עד כדי "מלחמות דת", החל מסע רדיפות נגד היהודים. השיעים הקיצוניים קראו לנדות את היהודים ותחת אוירה של משטמה גוברת החלה תקופה חדשה וחשוכה על היהודים אשר בפרס.

תחת שלטונו של הקיסר הספ־אוי עבאס, הגיע מסע הלחץ והרדיפות עד כדי כפיה לשמד ולהמרת דת. ברומה לספרד הת־פתחו בפרס חיי "אנוסים". יהודים שהמירו דתם כלפי חוץ וחיו חיים יהודיים בסתר.

אך בניגוד לשלטון האינקוויזי־ציה בספרד, אשר העלו על המוקד את היהודים האנוסים ורדפום עד חרמה, משנוכחו שלטונות פרס (בשנת תכ"ה) על תופעת ה"חיים הכפולים" של היהודים, התירו להם לחזור לדתם. הרדיפות וה־פרעות אמנם נמשכו אבל פתחו הכפיות לשמד.

רק לפני כמאה שנה, עם ההת־פתחות של התקשורת הבין לאו־מית ויצירת יחסים בין מדינים, החל הקשר בין יהודי פרס ליהודי התפוצות, בעיקר אירופה החופ־שית, ומאז חל שינוי לטובה במ־עמדם של יהודי פרס.

הציונות החילונית מתאחזת באירן

לתקופה ממושכת של חופש הדת ושבשת קהילתי, יחד עם עליית מעמדם הפנימי והשתל־בותם המעשית בחיי המסחר, הגיעו יהודי פרס בעת שלטון השושלת הפאלווית בשנת תרפ"ה.

השלטון הפאלווי בראשות השאה (קיסר), העניק אוטונומיה כמעט מלאה לחיי הדת היהודיים באירן — זו פרס, אשר שינתה כאמור בשנת תש"ב את שמה.

גם השאה האחרון לשושלת זו, מוחמד ריזה פאלווי, גמל חסד רב עם היהודים תושבי ארצו, כי־מי היתה ההתפתחות הרוחנית של יהודי פרס גדולה בהרבה על כל אשר היה במאות השנים האחרונות.

מעולם לא היתה יהדות זו משופעת באבירי מעש בתחום הרוחני. ניתן לומר כי החינוך התורני — בעיקר לבני הגילאים שלאחר החינוך היסודי ומעלה — היה בשפל המדרגה. ולא כאן הסיבות לעמוד על המשמעות ההיסטורית של תופעה זו.

הילדים למדו תורה מפי ה"מולא" — במקום ה"מלמד". ב"חדר" של ה"מולא" למדו רק תורה ואלה היו בתי לימוד פרטיים. "מדרשים" לנערים מבוגרים יותר התקיימו רק בערים הגדולות, וגם אלה לא היו ברמה שיכלו להצמיח גדולי תורה. רק בחסדי ה' אשר שתל בכל דור ודור דמות שהעניק השראה לתורה ולמצוות שמרה גם גלות זו על האמונה ויכלה ליצור — תוך שמירה קפדנית על קיום המצוות — דורות המשכיים של יהודים.

בראשית המאה הגיעו לפרס עסקני כי"ח (כל ישראל חברים) אשר הקימו לראשונה בתי ספר יהודיים, בהסכמת הקהילה המ־קומית בטהרן, זאת לאחר שהובטח להם שאת המורים ללימודי קודש תמנה הקהילה.

גם חברת "אליאנס" הקימה רשת חינוך לבנות, אך שתי חברות אלו לא העניקו את החינוך המ־סורתי המקובל מדור דור, ומשום כך נבעו פרצות בחינוך היהודי הטהור ורק מעטים עדיין שלחו את בניהם ללמוד ב"מדרש" אצל ה"מולא".

הציונות החילונית כבשה את פרס והשפעתה הלכה וגברה. יהודים פשוטים בעלי אמונה פשוטה קיבלו את הציונים כמוד־עות פתחות וראו בהם כמבשרים את הבשורה... שעלתה להם כמובן בערעור החינוך המסורתי.

במאמר מוסגר כדאי להזכיר כאן את פרשת "ילדי טהרן", כאשר בעיצומה של מלחמת העולם השניה, בעוד נמשך מסע

קבר דניאל לפי מסורת עממית

ההשמדה הנאצי, שימשה העיר טהרן בירתה של פרס, אשר גבלה עם רוסיה, כמקום מקלט לשרידים אשר הצליחו להימלט מגיא הא־ריגה בפולין. הסוכנות היהודית על שליחיה החילוניים השתלטו על מאות מילדי ישראל, יתומים וגלמודים אשר נולדו להורים יר־אים ושלמים והחלו להעבירם על הדת. הילדים הובאו לארץ ישראל ונשלחו הישר לקיבוצים חילוניים. החל מאבק מר בין היהדות החר־דית לבין מוסדות הסוכנות אשר ידוע עד היום כפרשת "ילדי טהרן".

הקמת "אוצר התורה"

מהפכה רבת תמורות בחיי הקהילה היהודית בפרס, הת־חוללה בדרך גם מופלא. לטהרן ניקלע בשנת תשי"ג הרב יצחק מאיר לוי ז"ל, רב צעיר ברוך כשרון ומעש, בשליחות הצלה של בני הישיבות אשר הגלו לסיביר.

במגעו עם יהודי פרס נוכח מיד שהם נמקים בשפל רוחני. הרב לוי נחלץ למשימה — להציל את הדור הצעיר של יהודים תמי־מים אלה, למרות היותם מנ־ערים מידע ומלימוד התורה, הת־קבצו ברובם המכריע סביב בית הכנסת. הוא הצליח להקים רשת חינוך מסועפת "אוצר התורה" ותוך תקופה קצרה הגיעה היקפה של רשת חינוך תורנית זו לשמונים אחוז מכלל ילדי אירן.

ביומן מסעותיו של הסופר החרדי הדגול ר' משה פראגר ז"ל, שהתפרסם בירחון "בית יעקב" בסיון תשכ"ב, מביא ר' משה את סיפורו של מייסד "אוצר התורה" באירן, סיפור רב־רטט של איש־הצלה חרדי המוסר נפשו למען חינוכם התורתי של ילדי גלות פרס:

"נסעתי לבקר בקירבת הגבול הרוסי ונכנסתי לבקר בקהלה יהו־דית דלה ונידחת באיזור הגבול. שמעו היהודים כי שליח מירושלים עיר הקודש איקלע אליהם, והם עד־ אספו כולם מנער ועד זקן אנשים נשים וטף. פתחתי את לבי לדבר אליהם ולא היה ביניהם אף אחד שיבין לשון־קודש. רק במקרה התארח אצלם יהודי אחד מבגדד והוא שימש לנו כמתורגמן. והנה באמצע השיחה פרץ מישהו בבכי מר ועז. נבהלתי ושאלתי לפשר הבכי. התברר, כי ילדה אחת הרי־מה את קולה בבכי. וכששאלו אותה על מה תבכה — השיבה, מפני שמתביישת היא, כי בת ישראל כמותה לא תבין אף מלה אחת בלשון הקודש, לשון התורה הקדושה... משעמדתי על מקור הבכי הזה, נדרתי בלבי שלא אזוז ממקומות האלה עד שלא אקים רשת־חינוך תורנית לילדי ישר־אל..."

תחת שלטון חומייני

עד למהפכה החומייניסטית הצליחה הקהילה היהודית בפרס לשמור על זהותה הרוחנית וכל ההשפעה הבלעדית על מוסדות התורה שלה.

רבנים ועסקנים יהודיים ביקרו באירן ומהם שהשתקעו במדינה

הכניסה לבית הספר היהודי בטהרן

זו כדי לעמוד על משמר החינוך התורני. בנו של מייסד "אוצר התורה" אשר עשה שנים רבות באירן ומקורב לרבי המלוכה, הרב יעקב לוי, המכהן כיום כראש כולל "בית יצחק הלוי" בירושלים על שם אביו הדגול, סיפר לסופרנו כי גם כיום, למרות עליתו של שלטון חומייני לשלטון והדחת השאה רב החסד ליהודים, קיימים ועומ־דים שרידים רבים של מוסדות

(המשך בעמוד י"ד)

התמונות בעמוד זה מתפרסמות באדיבות ארכיון גנזך קידוש ה' בבני ברק

המודיע הצעיר

פרשת וירא
גליון 40

בינים

חורף. קר וגשום, טוב ורטב. מזג האויר הזה טומן בחובו כמה "סכנות חורפיות", שחשוב להשמר מהן.

קודם כל — הצטננות ומחלות. ילדים רבים אינם אוהבים את המעילים והכובעים, כי הם מכבידים עליהם. אולם — אין ברירה! חשוב לצאת החוצה לבושים כהלכה.

המנעו מהחלקה! הכבישים רטובים ומחליקים מאד, במיוחד בגשם שיורד אחרי ימים יבשים. הזהרו לא לרוץ, ולא להתקל בשלוליות.

גם המטריות מסכנות — כשהן פתוחות, הן עלולות להסתיר לכם את הדרך. אל תסתירו לכם את שדה־הראיה עם המטריה. כשהן סגורות — צריך לשמור שהקצה שלהן לא יפגע באנשים או בילדים. במיוחד במקומות צפופים — כמו באוטובוס, למשל.

ויש גם את השיעולים ויש את ההתעטשויות. נכון, אי אפשר להתפטר מהם, אך אפשר לחוס על האחרים, לשים יד על הפה, ולא להדביק ולגרום אי־נעימות לסובבים.

בקצרה, איך אומרים? "א־גזונטער וינטער!"

עד כאן בינתים,
חני.

ספור

עמדנו בשערי מחלקת היולדות שבבית החולים, והתוכחנו עם השומר. "מדוע לא באתם בשעת הבקור?" — הוא טען, "לא אכניס אתכם עכשיו בשום אופן". אחי מאיר נסה שוב ושוב לשכנע אותו. "היינו כאן בבקור, אבל אנחנו מכרחים לשוחח עכשיו כמה דקות עם אמא. נלחש, לא נפריע לאף אחד" — התחנן ממש. והשומר בשלו: "אין מכניסים מבקרים בשעות הלילה. מה כל כך בוער לכם עכשיו דוקא?"

חיכנו. לא יכלנו להסביר לשומר מה בוער לנו דוקא עכשיו. היינו אצל אמא אחרי הצהרים, יחד עם הקטנים. וכשיצאנו ממנה, היתה למאיר ולי תחושה משתפת — אמא מדאגת מדבר מה. היא אינה רגועה. שנינו הרגשנו, שאיזו ענה מרחפת על פניה, למרות שהתאמצה לחייך ולשמוח לקראתנו. דאגנו — אולי משהו, חלילה, אינו כשורה? ואולי זו בעיה שאנו עשויים לעזור בפתרונה? לכן החלטנו, שבלילה, כשהקטנים כבר ישנו ואבא יחזור, נבקר שוב את אמא, וננסה לגלות — מה מעיק עליה.

השומר ראה שאיננו מתכוננים לזוז. "אתם יודעים מה? אם זה מאד חשוב לכם, אקרא לאמא שלכם החוצה". הסכמנו.

אמא יצאה די מבהלת: "יפה ומאיר, קרה משהו?" — שאלה. "לא, לא" — הרגענו אותה. "רצינו לראות מה שלומך, ומה שלום התינוק". שוחחנו עם אמא כמה דקות. "לא", — אמרה פתאם. "אתם לא באתם סתם כך. נראה לי שאתם מסתירים ממני משהו. כן, יפה?" — פנתה אלי. החלפנו בינינו מבטים. מאיר נתן לי אישור בעיניו, שאני יכולה לומר. "פשוט, לנו היה דוקא נראה, שאת מסתירה משהו מאיתנו. כשהיינו אצלך היום אחרי הצהרים, נראית לנו מדאגת — או מטרדת — או חוששת... או משהו אחר שלא הצלחנו להבין. רצינו לשמוע מה קורה כאן" — הסברתי.

אמא חיכה בתקלה ובכבדות גם יחד. "לא טעינו, נכון?" — שאל מאיר. "לא, לא טעיתם". — השיבה אמא. נכר היה שהיא מנסה, די במאמץ, למצא את המלים המתאימות.

— "זו לא דאגה מן הסוג שאתם מתארים לעצמכם". — התחילה אמא להסביר. היא הביטה עמק בעינינו, כאילו נסתה להעביר אלינו את הרגשתה. — "אלא שפשוט, זה לגמרי לא פשוט, ההרגשה שמחר אני יוצאת מכאן עם תינוק חדש שהקב"ה נתן לי. ועלינו מטלת האחריות: לגדל אותו כיהודי טוב, שהקב"ה יהיה מרוצה ממנו תמיד נחת. אני מרגישה את עצמי כל כך קטנה וחסרת בטחון. וכשהתינוק בידי, שם את כפו הקטנה בכפי, ומביט בעיני — כאילו הייתי יודעת הכל, אני חשה שגם ידי מחפשת לה סמיכה, ועיני גם הן תרות ומבקשות".

היו כמה דקות של דממה. אחר־כך שאל מאיר: "וגם בילדים הקודמים, אצלנו ואצל הקטנים, הרגשת כך?" — "כן, בודאי", השיבה אמא. "אבל מבחינה מסימת — ככל שמתנסים יותר בגדול ובחנוך הילדים, מבינים טוב ועמק יותר את המשמעות של המשימה הזו, ומתרגשים לקראתה יותר".

— "ומתי את משתחררת מן ההרגשה הזו?" — שאלתי אני. אמא הביטה בי בחיוך. "לעולם לא. גם בבית זה קורה, לא יום ולא יומים, שאני קמה בבקר — וחשה כל כך קטנה מול האתגר האמהי, מול התפקיד של לעשות מכם בני אדם טובים, יהודים טובים". "נו, ואז?" — הקשה מאיר. — "אז אני אומרת לה' — אתה נתת לי את הילדים, אנא, תן לי את הדעת, הכח והמח והלב, לגדל אותם כמו שצריך..."

[illegible]

כשעדין אינך חשה בטוב, וכשעליך לבוא מהר הביתה — ולהתחיל לתפקד, וכשצריך לסדר הכל לברית וכשיש לך כל כך הרבה דאגות אז בדיוק זה מה שמדאיג אותך?!" — התפלאתי. אמא התקרבה אלי מאד, שמה ידה על כתפי ואמרה — "וכי מה אתם חושבים, שאני שוכחת כאן להיות אמא?!"

★ ★ ★

בדרך הביתה — לא דברנו, אף לא מלה אחת. דבר נדיר מאד לפטפטנים שכמונו. אבל שנינו הרגשנו מלאים מדי, מפתעים ונרגשים מדי, מכדי שנוכל למצא לעצמנו מלים. פסענו, הרהרנו, ושתקנו.

רק ליד מדרגות הבית — אמר פתאם מאיר: "את יודעת, יפה, נראה לי שעשנו היום הכרות עם עוד צד של אמא. אולי עם הצד הראשון".

ואנחנו חשבנו, שכדאי להציג גם בפניכם את הצד הזה של אמא שלכם.

רבי ליבלה מקלם היה זהיר מאד בדבריו. שוקל כל מלה ומלה, כדי לא להכשל — חלילה — באסור. פעם נכנס אליו אברך. אחרי שדבר עמו שעה קלה, קם האברך ואמר: ודאי טורח רבנו.

— מנין לך? שואל אותו רבי ליבלה.

— משער אני — עונה האברך.

— אבל אתה אמרת "ודאי" — מוכיחו רבי ליבלה. חייב אדם להזהר בלשונו!

פינה בעתון

בקליפורניה שבארצות הברית יש המצאה חדשה ומענינת. שני מוציאים לאור הוציאו לשוק קסטה המאפשרת "לקרוא" 10 יצירות ספרותיות ארוכות בעשר דקות, כיצד? קריין הידוע בבושר דיבורו המהיר קורא תמצית (= קיצור) של הספרים. כל ספר — בסביבות שישים שניות!! כל ספר קוצר לשלושה — ארבעה משפטים.

ובכן, קל כבר מאד להיות מלומדים. במקום לשבת שעות ארוכות לקרוא ולעיין, לחשוב ולהתעמק, מקשיבים במשך דקה, ואפשר לומר בגאוה: "קראתי" את הספר.

עלה בדעתי, שבאופן כזה, אפשר ללמוד את החומר של שנת לימודים שלמה, בשבוע או בשבועיים. ובשנה שלמה לסיים עממי ותיכון, או "חדר" וישיבה גם יחד. ואם נתחיל גם לשוחח, שיחות ידידותיות, בשיטת הקיצור הלזו — הרי שזמננו הפנוי יגדל פי כמה וכמה. "הלו" ועוד מילה־שתים, יספיקו במקום שיחות טלפוניות של כל השבוע.

כמה זה מתאים לעולם המהודר של היום! הכל מלמעלה. הכל בקיצור. לא חשוב כמה מבינים באמת, כמה תפסו את עומק הענין. שכחו בכלל שיש לעניים גם עומק.

אשרינו שאנו הוגים, ורוצים להגות, יומם ולילה.

בפרשת שבוע

וירא

"גרש את האמה הזאת — ואת בנה". (כ"א, י')

בזמננו, כשנוצרו אפשרויות רבות לקרוב הרחוקים, חשוב לדבר על ההשפעה העצומה שיש לחברה על האדם. לא כל אחד יכול להחזיר בתשובה! בודאי לא ילדים. לא פעם נקלעים ילדים דתיים לריבוח עם שוטרים או חילוניים אחרים, והריבוח משפיע עליכם לרעה, יותר משמשפיע עליהם לטובה. אתם יכולים לקרב רחוקים בהתנהגותכם הטובה, בהליכותיכם הנאות. כמוכם יראו וכן יעשו.

הנה, שרה רצתה לגרש את ישמעאל, כדי שלא ילמד יצחק ממעשיו. ואברהם חשב להפך — טוב שיהיו יחד, כדי שיצחק ישפיע על ישמעאל לטובה. הקב"ה הכריע ששרה צודקת: "כל אשר תאמר אליך שרה — שמע בקולה". יותר יש לחשוש שישמעאל ישפיע על יצחק — מאשר להפך. (עפ"י החפץ חיים)

★ ★

"ולא חשכת את בנך את יחידך ממני". (כ"ב, י"ב.)

זה היה הנסיון הגדול ביותר בעקדה — אפילו אחרי שנאמר לו "אל תשלח ידך אל הנער", לא היתה עיקר שמחתו משום שבנו נשאר בחיים, אלא משום שנתמלא רצונו של הקב"ה. "ולא חשכת את בנך יחידך ממני" — שמחתך היתה ממני: שנתמלא רצוני.

(ה"חוזה" מלובלין.)

המודיע — השבוע לפני 30 שנה

המרגל יולין הציע את "שירותו" גם לישראל

תל אביב יום ה' — (ע.) פרשת אלכסנדר יולין מוסיפה להכות גלים בערי הארץ ובימים האחרונים נודע לסופרי עתונים פרטים נוספים על צעדיו האחרונים, מלבד עסקיו המפוקפקים כמגרל חוזרים על אדמת ישראל.

יולין הגיע לפריס ביולי 1956, והתקשר עם השגרירות המצרית וביקש לדבר עם הנספח הצבאי. הוא מסר לו כי הוא קצין צה"ל ומוכן למסור ידיעות צבאיות על צה"ל.

הנספח המצרי הקים מגע בינו ובין מרגלים מצריים בפריז ששלחוהו לאתונה עם כרטיס תעופה וכסף. באתונה חיכו אנשי שירות המודיעין המצרי.

אנשי המודיעין המצריים הכתירוהו בשם גרמני, ציידו אותו בדרכון ושלחו אותו בדרך האויר לקהיר, במקום שהגיע באוגוסט 1956.

בקהיר אוכסן בחוילה מפוארת, בתנאי מותרות וקיבל את כל סיפוקו. כן נפגש עם מנהל קול קהיר בעברית וייעץ לו עצות.

בין היתר ייעץ לו לספר למאזינים בישראל על מטרותיה של מצרים כלפי אר"י, על השני המשטר החדש. למתוח בקורת על ממשלת ישראל, לא ייעץ כיון. שביקורת זו נמצאת בכל עתון אופוזיציוני או בשבועונים, יולין יעץ לו לשדר לתושבי ישראל ולהציע להם לתבוע שינוי במדיניותה של הממשלה כלפי מצרים, לאפשר לנציגי יהודי מצרים להופיע ברדיו "קול קהיר".

כך רכש לו יולין את אמונם המלא של המצרים ובילה שם מספר שבועות בחיי נעימים ואף קיבל סכום כסף בדולרים, המסתכם ב־4 ספרות.

המצרים שלחו אותו בחזרה לישראל כדי לנהל שרות מודיעין בישראל.

הם ייעצו לו להתחיל בעסקי יצוא כדי שתהיה לו אמתלא לכתוב לחו"ל, הוא חזר לאתונה וב־29 באוגוסט הגיע במטוס לשדה התעופה בלוד.

הוא שיחזר את חפציו אולם לא גילה על הכסף הזר שהיה באמתחתו. לאחר מכן החליף את כספו בשוק השחור והחל לחפש קשר עם מוסדות הבטחון הישראליים.

היה לו חבר ואליו פנה וספר כי היה בקהיר ויש לו ידיעה משום, הוא הוזמן איפוא למשרד ישראלי וסיפר את סיפורו, אולם יחד עם זאת הציע שרות ריגול נגדי לטובת ישראל.

רק אז נמסר יולין לידי המשטרה שהחלה בחקירותיה.

משפט יולין יתחיל ביום ראשון וכפי שנודע הודיע הנאשם על כוונתו להזמין עדי הגנה וכן הוא מוכן להביא תמונות ומסמכים רבים בהם הוא מופיע.

ישיבה משותפת של הועד הפועל העולמי ומרכז אגודת־ישראל

השבוע התקיימה בירושלים ישיבת הועה"פ העולמי ומליאת הנהלת המרכז הארצי של אגודת ישראל, בה דנו על כל הבעיות הנוגעות לתנועת אגודת ישראל העולמית והארצית וכן נידונו הבעיות הקשורות בשיגור המשלחת לרוסיה.

במיוחד דנו על קו אגודת ישראל במאבקה על חיי תורה ויהדות בארץ וכוון אגודת ישראל להבא, ונבחרה ועדה שתקבע את קו התנועה. כמו"כ התקיים דיון בדבר מיזוג אגודת ישראל וצא"י ועל השליחים לחו"ל.

בישיבה נמסר דו"ח על כל הבעיות האקטואליות בשטח הדתי והמדיני.

בת־ים הוכרזה כעיר עולים

בת ים יום ה' (ע) — בת־ים הוכרזה ע"י משרד הפנים כעיר עולים וההודעה על כך תפורסם בימים הקרובים בילקוט הפרסומים.

מעמד של עיר עולים מקנה לבת־ים יתרונות כלכליים, בעיקר בשטח הפיסקאלי.

בת ים תהיה מעתה זכאית לגבות ממוסדות ממשלתיים וצבוריים כל המסים המוניציפאליים הנגבים משאר אזרחי המקום. מסים אלה מסתכמים בכמה אלפי לירות לשנה.

מספר הקרבנות מקרב קלקיליה הגיע ל־20

ירושלים יום ה' — החלל ה־20 מהתקפת קלקיליה החייל חיים אסייג, שמת מפצעיו הובל היום אחר הצהריים לקבורה צבאית בבית העלמין הצבאי בירושלים.

ההלויה יצאה ממגרש הרוסים כשמשמר כבוד חמוש מלווה את ההרוג בדרכו האחרונה וקהל רב השתתף בה. ליד הקבר הפתוח נפרדו ממנו בני משפחתו.

חיים אסייג בן ה־18 הוא בן למשפחה ירושלמית ותיקה.

ציר ביהמ"נ הבריטי בצאתו מהארץ:

"אינני מחשיב את איומי בריטניה כלפי ישראל"

לוד, יום ה' (ע.) — "אין זה פשוט כל כך לצוות על תנועה של הצבא הבריטי באיזור, שכן על כך יש לקבל גם את הסכמת הפרלמנט; לכן גם איני מחשיב את איומי ממשלת בריטניה כלפי ישראל" אמר אמש בשיחה עם כתב עתי"ם בלוד, מר האורי הינד ציר הפרלמנט הבריטי מסיעת הלייבור, שיצא את הארץ במטוס "איר פראנס" בדרכו לבאנגקוק.

מר הינד הסביר, כי הציבוריות הבריטית היתה מתנגדת בתוקף להפעלת צבא ישראל, ואילו בפרלמנט הבריטי היתה קמה סערת רוחות שלא היתה כדוגמתה אם הממשלה היתה מנסה להעלות הצעות ממין זה.

"לאשרנו, יש לי הרושם שהסכנה חלפה לאחר ההודעה על דחיית הכניסה של הצבא העיראקי לירדן, ואני מקווה כי סכנה זו תחלוף לתמיד" — הטעים.

מר הינד הגדיר את איומי ממשלת בריטניה כ"בלוף", אולם בלוף מסוכן העשוי לגרור אחריו תוצאות חמורות.

מר הינד יצא מישראל לבאנגקוק כדי להשתתף בועידה הבינ־פרלמנטרית העולמית.

בשעות הבוקר היום יצאו את הארץ עוד 3 חברים של הפרלמנט הבריטי מסיעת הלייבור גב' מרגרט הרביסון יו"ר מפלגת העבודה, מר אדוארד שורט ציר המפלגה מאיזור ניוקאסל ומר הרוס הולמס, ציר הלייבור מאזור יורקס, שביקרו במשך שבוע ימים בישראל כאורחי הממשלה.

בשדה התעופה בלוד נפרדו מן האורחים מר צ. כספי ממשרד החוץ ומר ה. מוראט ממרכז מפא"י.

צעירה דתית נדונה לקנס ולמאסר על אי התייצבות

ירושלים יום ב' (ע) — מרים באאזיז בת 19 מעין כרם בירושלים נידונה היום ל־150 לירות קנס ו־9 חדשי מאסר על תנאי, על אי התיצבותה לשירות סדיר במועד שנקבע לה.

הנאשמת סיפרה כי היתה במשך שלש שנים במוסד דתי ושם התיצבה לבדיקה בלשכת הגיוס. היא נמצאה כשרה לשרות ותינתה לה דחיה של 9 חודשים שנסתיימו ב־21 במאי 1956. בהגיע המועד לא התיצבה לשרות בחשבה שהיא דתית ובכך להשתחרר מחובת השרות הצבאי. היא הופיעה בלשכת הגיוס עם ה"הצהרה הדתית" ביוני 1956 ולדבריה סירבו לקבל את ההצהרה.

שופט השלום מר. מ. ברעלי מצא אותה אשמה באי התיצבות כחוק כאשר לא היה לה פטור מועדת הפטור.

לפני מתן גזר הדין הצהירה הנאשמת "אין ל מה להגיד. אני דתית ולא אתגייס".

בגזר דינו הזכיר השופט הצהרתה זו של הנאשמת ונוסף לקנס של 150 ל"י הטיל עליה מאסר על תנאי ל־9 חדשים שתרצה אותם אם אמנם תעמוד בדבורה ולא תתיצב לשרות סדיר.

הצעת פשרה של המערב הוגשה למועצת הבטחון

מרכז האו"ם מוצ"ש (יו.פי.) — שרי החוץ של ארה"ב בריטניה וצרפת הגיעו הערב לידי הסכם על נוסחת פשרה להסדר בעית הסואץ שהוגשה עוד הערב לישיבת הפתיחה של מועצת הבטחון.

נוסחת הפשרה נתקבלה אמש בשעה מאוחרת אחרי שצרפת ויתרה לבסוף על דרישתה לבנאם את נתיב המים החיוני. בריטניה כבר ויתרה על עקרון זה בתחילת השבוע והציעה במקום זה סאנקציות כלכליות שיופעלו במקרה שמצרים תסרב להתיר מעבר ספינות של איזו מדינה.

כאשר נשאל אמש במסיבת עתונאים במרכז האו"ם מיניסטר החוץ הבריטי, מר סלווין לויד, אם בריטניה עומדת על "תפעול בינלאומי" של התעלה — התחמק מתשובה באומרו כי לדעתו העקרונות שאושרו ע"י ועידת לונדון הם הדרך הטובה ביותר לפתרון.

ששת העקרונות שנוסחו ע"י המזכיר הכללי של האו"ם מר דאג האמרשלד הן:

1. "התעלה תהיה פתוחה לספינות כל העמים בלי כל הפליה גלויה או מוסתרת".
2. "תכובד הריבונות של מצרים".
3. "תפעול התעלה יופרד ממדיניותה של איזו מדינה".
4. "שיטת קביעת דמי המעבר תוסכם בין מצרים למשתמשים בתעלה".
5. "חלק הגון מההכנסות ישמש לפיתוח".
6. "במקרה של מחלוקת, ענינים בלתי מוסכמים בין חברת תעלת סואץ וממשלת מצרים יוסדרו ע"י תיווך עם תנאים מתאימים למסירת הדיון לבורר והבטחות מתאימות לתשלום סכומים שיש לשלמם".

בון החזירה את צירה מדמשק

בון מוצ"ש (שי"ה) — ממשלת גרמניה המערבית החזירה את צירה מדמשק, כמחאה על הכרתה של ממשלת סוריה בגרמניה המזרחית.

דובר רשמי של ממשלת בון הצהיר כי ממשלת בון תנתק את יחסיה עם כל מדינה שתכיר בגרמניה הקומוניסטית, מחוץ לבריה"מ שהרשות נתונה בידה לקיים יחסים דיפלומטיים עם שתי המדינות.

כפי שנמסר ניסו מתווכים מקרב נציגיהן של מדינות ערב בבון לתווך בין סוריה וגרמניה המערבית אולם משרד החוץ המערב גרמני עמד בתוקף על עמדתו העקרונית.

פר' וירא — חיי־שרה; כ־כ"ו מרחשון תשמ"ז

יום החודש	יום השבוע	מר־חשון	עלות השחר	עטיפת טלית	נץ החמה	סו"ז ק"ש להמג"א	סו"ז ק"ש להגר"א	סו"ז תפלה להמג"א	סו"ז תפלה להגר"א	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה
כ	ו'	וירא	4.38	5.17	6.10	8.01	8.47	9.08	9.39	11.24	11.54	2.33	3.36	4.41
כא	א		4.39	5.18	6.10	8.02	8.47	9.08	9.39	11.24	11.54	2.33	3.36	4.40
כב	ב		4.39	5.19	6.11	8.02	8.47	9.08	9.39	11.24	11.55	2.33	3.36	4.40
כג	ג		4.39	5.20	6.12	8.03	8.48	9.09	9.40	11.25	11.55	2.33	3.36	4.40
כד	ד		4.40	5.21	6.13	8.03	8.49	9.09	9.40	11.25	11.55	2.33	3.35	4.40
כה	ה		4.41	5.21	6.14	8.03	8.49	9.10	9.40	11.25	11.56	2.33	3.35	4.40
כו	ו		4.42	5.22	6.14	8.04	8.50	9.11	9.42	11.26	11.56	2.33	3.35	4.40

לפי אופק ירושלים

מתוך לוח דבר יום ביומו

הלירה הלבנונית הידרדרה לשפל

ביירות, — עם הידרדרותה התלולה של הלירה הלבנונית מול המטבעות הזרים העיקריים, אין שכר המינימום בלבנון מאפשר עוד כיום לרכוש אלא שתי קופסות סיגריות אמריקאיות ליום ושני ספלי קפה. אחרי 12 שנות מלחמה הגיע ללבנון העוני והרעב.

תוך שבועיים איבד המטבע הלבנוני 40 אחוז משוויו בהשוואה לדולר. בראשית השנה אפשר היה לקבל שטר ירוק תמורת 18 לירות לבנוניות, אולם היום, עם נפילת שוק המטבעות, היתה דרושה כמות גדולה פי 4 כדי להשיג דולר אחד.

במדינה המייבאת 95 אחוז מצריכתה, נודעת השפעה דרמטית לירידה תלולה כזאת בערך המטבע.

כתב סוכנות הידיעות הצרפתית מוסר כי מצרכים בסיסיים מתחילים להעלם מהשוק, וכאשר הם נמצאים, אין ידם של המוני הצרכנים משיגה אותם בשל מחיריהם המנופחים.

בסכום של 350 לירות לבנוניות, כלומר 16 אחוז משכר המינימום של 2200 לירות (33 דולר), יכולה עקרת הבית הלבנונית לקנות בסך הכל 2 קילו של אבקת חלב.

המעמד הבינוני, המהווה את הרוב הגדול של אזרחי לבנון, נמצא עתה בשלב של התרוששות.

פקיד שהרוויח סכום מקביל ל־100 עד 500 דולר, ראה בכך שכר טוב. כיום זה מספיק בקושי כדי לפרנס משפחה לבנונית טיפוסית של 5 נפשות, מסרה הסתדרות העובדים הכללית של לבנון.

המשבר ניכר הן בפרברים העניים והן בשכונות הפאר של ביירות.

בתאמרה, אזור שנחשב לפני המלחמה כשאנן אליה של ביירות, ממתינים עד רדת הלילה כדי לחפש שיירי מזון בפחי האשפה, מסר העתון "א־נאהר".

בטריפולי שבצפון לבנון הודשש אדם עד כדי כך שנאלץ למכור את 8 ילדיו. כתמורה הוא רק דרש את דמי נסיעתם לחו"ל ואת דמי חינוכם.

בתחקיר שפירסם לאחרונה, מסר העתון "א־ספיר" על סיבלם הקשה של מעמדות העניים והמובטלים, (הללו מהווים יותר מ־30 אחוז מהאוכלוסיה הפעילה).

"זה חודשים רבים, אין לנו עוד אפשרות לקנות בשר — שמחירו הגיע היום ל־175 לירות והקצב נותן לנו עצמות שאנו מרתיחים אותם לשתות את המרק", סיפרה עקרת בית לעתון.

גם מחיריהן של תרופות הרקיעו שחקים, בעוד ששרותי הבריאות והבטוח הלאומי משותקים.

משרד הבריאות אמנם הקפיא את מחירי התרופות, אך בעקבות כך נעלמו רבות מהן מהשוק.

שופט שזעם על תופעה זו, הורה באוקטובר לעצור מספר רוקחים שהואשמו ב"תיחוי האינפלציה".

גם הקאדרים העליונים והברגנות קובלים על עליית המחירים.

רוב הלבנונים אמנם עבר לויסקי מקומי, אולם בבתי העשירים ממשיכים לשתות סקוץ' מקורי העולה 355 לירות לבנוניות (15 אחוז של שכר המינימום), ואילו קוניאק איכותי עולה 1500 לירות וקילו גבינה רוקפור 1000 לירות.

סוחר של בגדים אמר "המחירים האמירו תוך שבועיים ב־15 עד 25 אחוז. הלקוחות נדירות והמחיר של שמלה עלול להגיע ל־110,000 לירות", דהיינו פי 50 משכר המינימום, אמר.

הירידה במכירות פגעה גם בחנויות הספרים, והעתונים מחו"ל, שנמכרו בימים עברו באלפי עותקים, מונחים כאבן שאין לה הופכין.

מחזור העסקים שלנו ירד ב־75 אחוז תוך 5 חודשים". מסר מנהל של חנות ספרים גדולה בביירות, שם עולה כיום ספר־כיס צרפתי 200 לירות, תשעה אחוזים משכר המינימום.

מצב זה מתחיל לעורר תסיסה, וארגון מיסתורי "חתולי היער השחורים — כוחות העם", איים לתקוף את המונופולים, את הספקים הגדולים והקטנים ולהשמיד את הבנקים, בהודעה שמסר אלמוני טלפונית לסוכנות ידיעות מערבית לביירות.

סוכנות רויטר מספר גם על סאלח, נער בן 5, רזה וחיוור, שהתעלף בכיתה. לאחר מכן סיפר למורים המודאגים: "היום היה התור של אחי לאכול ארוחת בוקר..."

סעיד חוסיין, שליח של משרד המשתכר רק 1500 לירות לחודש (22 דולר), אמר "יתכן שנאלץ להתחיל ולאכול רק סעודה אחת ליום".

הכלכלן ריאד חורי אמר לכתב רויטר: "הלירה הלבנונית מאבדת את תפקידה כמטבע.

הוא אמר כי הכלכלה הלבנונית ששיגשגה פחות או יותר עד 1984, למרות מלחמת האזרחים והפלישה הישראלית, התמוטטה עתה.

הוא הסביר "הגורם הראשי היה התמוטטות הדרגתית של התשתית הפוליטית, הכלכלית הפיזית של המדינה". (ע"צ וע"ר)

● בון — שרי הפנים של מערב גרמניה ושל צרפת, פרידריך צימרמן ושאול פאסקה, החליטו להגביר את שיתוף הפעולה בין פאריס ובון למען המלחמה בטרור — על כך נמסר בגילוי דעת, שפורסם על ידי משרד הפנים בבון.

מיוחד לציבור הדתי! השכרת רכב בלי חיוב שבת!*

*מינימום 3 ימי השכרה בפועל.

מחירי חורף מחממי לב! אתה חייב להתקשר!

- רכבים ממוזגים
- דגמים מהשנה הנוכחית
- שרות חם ואישי

מחירים מיוחדים להשכרות ארוכות

swift rent a car השכרת רכב סוויפט

לפרטים נוספים באזור בני ברק נא לפנות ל-

רוקנברג־טורס נסיעות ותיירות רח' ר' עקיבא 46, בני־ברק 51273, טל. 784148

תל־אביב, ככר אתרים, רחוב הירקון 167 (ליד טרמינל אגד), טל. 284505, 285949, 03-295819

המודיע הצעיר

אנו מבקרים

מספרת שולמית

בתוך תוכם של דברים

הרגעו! אל תתקררו לי רק מן המחשבה על המקרר, אנחנו עומדים לבקר דוקא בחלק החם שלו. כיצד פועל המקרר?

אם יצא לכם לראות את הצד האחורי של המקרר, גיליתם, בודאי, שישנו צנור מפותל העובר מלמעלה למטה.

בתוך הצנור זורם נוזל בעל תכונות מיוחדות, נוזל זה מתאדה ע"י כך שהוא קולט את כל החום מן המקרר, כאשר הנוזל הופך לגז הוא צורך אנרגיה רבה וזו הסיבה שהוא מקרר את השטח. בתחתית המקרר קבוע גוף עגול ושחור הלא הוא המדחס, המדחס שואב את הגז מן הצנורות ומכניס אותו לתוך המעבה. מעבה הוא מכונה שנקראת כך, על־שום שהיא עושה פעולה מאד דומה לפעולה שעושים העבים, היא הופכת גזים לנוזלים. הנוזל זורם בצנור, מקרר את סביבתו, הופך לגז, נשאב ע"י המדחס, נסחף אל המעבה וחוזר חלילה...

מנוע חשמלי קטן הקבוע לצידו של המדחס עוזר לו בעבודתו הקשה.

כיצד עובד מנוע חשמלי? זו שאלה מעניינת. אולי בפעם אחרת...

טִיף־טִפָּה

עַל מַה חוֹשֶׁבֶת טִיף־טִיפָּה

בְּדַרְכָּהּ הַמְיַגַּעַת

אֶל הָאָרֶץ מִמָּרוֹם?

הִיא אוּלַי מִתְגַּעְגַּעַת

(רַק בְּקֹר וְלֹא בְּחֹם)

אֶל הַטִּפּוֹת שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

וְאוּלַי הִיא שָׁרָה שִׁיר

עַל פְּרָחִים, שָׂדֶה וָנִיר

שֶׁשָּׁתוּ קְצָת מַיִם.

וְאוּלַי הִיא מְמַהֶרֶת

בְּדַרְכָּהּ כָּל־כָּךְ דּוֹהֶרֶת

עַד שֶׁאֵין לַחֲבִיבָה

זְמַן לְרֶגַע מַחֲשָׁבָה.

רפואה שלמה

אמא של דינה מספרת

לא טעיתם, אנחנו בצד השמאלי של העתון ובכל זאת משוחחים. מאמא של דינה למדתי המון, הסבלנות, מאור הפנים והמילים הפשוטות והחמות היו בשבילי חויה עמוקה. אמא של דינה היא אם ל־4 ילדים, 2 מתוכם כבדי שמיעה: דינה בת ה־6 ושלומי בן ה־4½.

— איך גיליתם שדינה אינה שומעת?

— "בערך בגיל 8 חודשים שמנו לב שהיא אינה מגיבה לקולות, רופא שבדק אותה גילה כי היא אינה שומעת. עצב השמיעה שלה פגוע. צריך להבין, כבדות שמיעה יכולה להיות מסיבות שונות. לפעמים הפגיעה היא באוזן התיכונה, זהו החלק האמצעי של האוזן, והפגיעה בו היא כתוצאה מדלקות אוזניים, פגם בעצמות או סבוכים אחרים, פגיעה מסוג זה נתנת לשקום כמעט מלא. שונה הדבר כאשר הפגיעה היא באוזן הפנימית. באוזן בריאה קולט עצב השמיעה את הגרויים מעור התוף ומעביר אותם אל המח, אצל דינה העצב הזה פגוע, כלומר, ישנו "קצר" בין הגרויים למח".

— וזה מה שגורם לה חרשות?

— "כבדות שמיעה ליתר דיוק, חרשות מוחלטת היא מאד מאד נדירה, לרב הילדים ישנם שרידי שמיעה, לפעמים יותר ולפעמים פחות".

— מה עשיתם עם דינה לאחר שגילתם את הבעיה?

— "בגיל שנה ורבע היא התחילה לבקר בגן של מיח"א — מיח"א הם ראשי התיבות של המילים מרכז לילדים חרשים אלמים, בערך אז קבלה דינה את המכשיר והוא מלוה אותה בנאמנות עד היום".

— מה, בעצם, עושה המכשיר אם היא לא שומעת?

— "דברנו על שרידי שמיעה," ז"א שישנם צלילים וחלקי צלילים שהיא כן שומעת ואף שהם מעטים מאד ביחס לנורמה, אפשר לעשות איתם הרבה. המכשיר מאד מגביר את הקולות ברקע, אבל הצלילים נקלטים במח של דינה בצורה מאד מבולבלת. דינה צריכה להפריד, מתוך הערבוביה הגדולה, בין עיקר לטפל. בשלב ראשון למדו אותה להבחין בצפצוף של מכונית או בדפיקה חזקה, לאט לאט היא רכשה את המיומנות והתחילה להבחין בקולות יותר עדינים. זה בדיוק כמו שילד לומד להשחיל חרוז, בתחילה את נותנת לו חור גדול, אח"כ קצת יותר קטן, עד שלבסוף הוא משחיל חוט דרך חור מאד עדין.

אני מסתכלת בה המומה, מנין לה הכח לקבל את הדברים בפשטות כזו? בת שלמה בריאה כל־כך?

— באיזה גיל עזבה דינה את הגן של מיח"א?

— "בגיל 4. ממיח"א עברה דינה לגן משולב, שהוא גן שילדים בו רגילים ברובם ומשולבים בו 5־6 ילדים כבדי שמיעה, לילדים אלו ישנה מורה מיוחדת במשך שעה ביום, ואת יתר הזמן הם מבלים בחברת הילדים האחרים. בגן המשולב למדה דינה את הקריאה".

— איך היא קוראת אם חסרים לה צלילים?

— "השאלה היא לא רק לגבי הקריאה, איך היא בכלל יוצרת תקשורת? יש לה כמה צלילים, בנוסף לכך היא קוראת שפתים — כלומר היא מבינה את משמעות תנועות השפתים שלנו ומנסה לחקות אותן. את היתר היא משלימה בעזרת האנטליגנציה שלה, והיא באמת כל־הזמן מתקדמת. בגיל 3 אוצר המילים שלה כלל כמה מילים בודדות, והיום היא משוחחת כילדה בת גילה".

— היכן היא לומדת היום?

— "בכתה א' בבית־ספר בית יעקב בשכונה שלנו, ופעמים בשבוע אחה"צ בבית ספר מיוחד, הן כדי להשלים את החסר בלמודים שהרי המאמץ הנדרש ממנה כדי להתרכז הוא עצום, והן כדי להמשיך ולהתאמן בקריאת שפתים ובשמיעה".

— המצב שלה בכיתה מפריע לה?

— "ודאי שהוא מפריע היא צריכה לשאול מה... מה... מה... עשרים פעם, ושואלים אותה "מה אמרת"? וכו' אפשר להבין שזה מעצבן ילדה קטנה, אבל מצד שני היא יודעת לחיות עם זה. המורה שלה ספרה לי שהשבוע היא נעמדה לפני כולם וספרה את פרשת השבוע".

— אני חושבת שאת "אשמה" בזה, איך את מצליחה להתיחס לכל הנושא כאילו זה רגיל לגמרי?

— "מה יעזר לי אם אני אתיחס אחרת, הקב"ה בחר בי לגדל ילדים כאלה אז־מה?"

— את עובדת?

— "אני מורה לחנוך מיוחד ומטפלת בעיקר בבעיות של ילדים מופרעים. התפלאי לשמע, את העבודה המעשית שלי עשיתי בגן משולב הרבה לפני שנשאתי, קבלתי לא רק תפקיד אלא גם הדרכה... ממש כך".

דינה שגמרה ברגע זה את שעורי הבית נכנסת לחדר בחיוך מתוק.

— "מי זאת?" המילים ברורות וחתוכות

— "קוראים לה שולמית, היא כותבת בעתון, היא רוצה לכתב על ילדים כבדי שמיעה".

— "מתי היא תכתב?"

— "אולי השבוע".

— "מתי היא תביא לי את העתון?"

— "אולי בעוד שבועיים, שולמית רוצה לשמע איך את קוראת".

דינה קוראת לי את דף פרשת השבוע שלה היא לא מסתדרת עם "הצדיקים" "ארתך"... "ארתצך" היא קוראת שוב ושוב עד שזה "כמעט" מצליח. חשק עז תקף אותי להצמיד לה נשיקה, לגבורה הקטנה הזו.

כָּךְ זֶה בְּעֵינַי!

התבוננו בציורים הבאים.

הנמלה בציור 1 אומרת: "עברתי כבר שני הרים, ולפני עוד שרשרת הרים ארוכה!..."

ואילו האפרוח בציור מתלונן: "איזה ביש־מזל! דוקא ביום הולדתי יורד גשם..."

מה דעתכם לנסות את כוחכם? ציירו לנו דברים דומים, בעט שחור או בלורד שחור דק, וכתבו לנו מה אומרים הדברים בציור. היצירות המוצלחות ביותר־מבחינת הרעיון והביצוע — תפורסמנה ותזכינה בפרסים. בהצלחה!

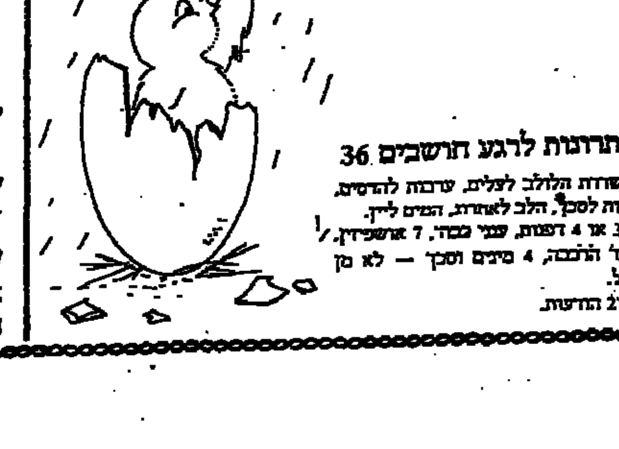

40

רגע, חושבים!

חשבו, פתרו, ושלחו למערכת "המודיע" רחוב יהודה המכבי 5, ת.ד. 1306 עבור "רגע חושבים". בין הפותרים נכונה יוגרלו פרסים.

פתרונות לרגע חושבים 36

1) שרות הלולב לצלים, ערבות להדסים, דפנות לסכך, הלב לאתרוג, המים ליין.
2) 3 או 4 דפנות, עצי סכה, 7 אושפיזין, איסור הרכבה, 4 מינים וסכך — לא מן המל.
3) 27 הודעות.

פרס ראשון: לאה לויפר חזון יחזקאל, ד.נ. שדה־גת — ספר היובל למהר"ם שפירא

פרס שני: ילדי סלר אור החיים 30, בני ברק — מעשים שהיו

פרס שלישי: גונן עמנואל קרית מנחם, רח' קולומביה 8/33 ירושלים 96583 — מטולידו ועד צפת

הספרים מתנת הוצאת "משאבים"

אמץ ?!

מאת ל. שלו

האמנם אמץ?
אני מנסה לחטט ולחשוף את הנקודה המרכזית שסביבה סובב ... ואני חוזרת ושוב שואלת את ... האמנם אמץ? האם זאת הנקודה?
בקרוב "בבר מצוה" משפח־ ..., החתן הצעיר היה אוזיין אהוב ... ומר, בן ראשון למשפחה כת ... נתה ילדים כ"י, סעודת המצווה ... קיימה באולם קטן וצנוע ב־ ... די העיר. ואנו נתכנסנו שמה ... ל חורפי וקר, היינו שם כולנו ... כל המוזמנים ואיש לא נעדר, ... רים ושתים משפחות בקרוב. ... היו שם הסבא והסבתא המ־ ... שרים משני הצדדים. אחיהם ... חיותיהם הנשואים של הורי החתן ... שמחה עם ילדיהם הגדולים — ... ו שמסוגלים היו כבר להבין ... חשיבות האירוע ולקלוט רש־ ... ם כיאות. ארבעה זוגות דודים ... נוגרים, כלומר, מאחי הסבים ... סבתות, שכה נאמנה ועוד זקנה ... ות בדידה וגלמודה. ללא קרוב ... דע שאומצה מזה שנים על ידי ... לי השמחה, ועתה הוזמנה אף ... א לקחת חבל בשמחתם.
... כל תמצא הקורא לחשוב ... מדובר במשפחה קטנה ומסוג־ ..., אשר אין לה חוג ידידים ומכ־ ... ול ועל כן נאלצה להשלים עם ... ג מוזמנים כה מצומצם. להפך, ... שפחה הרחבה הכוללת דודנים ... י דודנים, היא גדולה בלי עין ... ע, ומאוחדת, גם חוג המכרים ... למודי, וידידים ב"ה אינם חס־ ... ם. אלא, שכאן פעלה החלטתם ... ל זוג ההורים הצעירים, לחרוג ... המוסכמות ולנהל את העניינים ... י מוסכמה פרטית הטובה להם. ... כבר מספר שבועות קודם לבר ... וה, הודיעה אם המשפחה לכל ... קרובים: "אנחנו נקיים אי"ה ... יבת בר מצוה צנועה ביותר. ... קציב העומד לרשותנו אינו ... ל ועל כן אנו עומדים להזמין ... את ההורים, האחים והדודים ... עודת המצווה:"
... איש מבין הקרובים הרבים לא ... ש עצמו נעלב או נפגע מן היחד־ .... הפך, ההחלטה החד משמ־ ... ת שאין עמה שום פגיעה אישית, ... קבלה בהבנה ואפילו באהדה, ... דיירי הבנין מלמטה התיחסו ... יוב ואולי בשמחה?! והבינו ... המניעים. (אלו האחרונים הר־ ... ם לאחר מכן בשבת, ל"קדוש" ... התקיים בבית).
... בינינו לבין עצמנו שחה לנו ... לת השמחה: "כשאני חושבת ... חלק מן המוזמנים המפוצצא־ ... ם שיצאו במסיבת הבר מצוה ... לנו עוד התחיבות שיש לבצעה, ... באו רק על מנת לצאת ידי חובה, ... ד אני משקיעה ממיטב כחי ... ספי כדי לשתפם. נראית לי הד־ ... תם כמחווה מיותרת לחלוטין, ... י רוצה להזמין את אלה שבאמת ... תמים שמחים עמנו ביום שמ־ ... נו, תוסלים אתנו חלק ביום ... גב זה בכל מאודם".
... ואמנם ישבנו שם כולנו, הק־ ... בים ביותר משני הצדדים ליד ... לחנות ערוכים בטוב טעם, ... תפים לשמחה בכל מאודנו. כך ... בנו בעצם גם ביום הכנסו של ... חיין לבריתו של אברהם אבינו. ... נו אתנו כולנו מיום הולדו, ... ינו עדים לכל שלבי התפתחותו, ... חד עם ההורים חשנו בהודיה ... אמיתית על שהגיענו סוף סוף ... ום הזה.
... האוירה היתה חמימה, ומש־ ... תית שררה הרמוניה ליד השו־ ... נות. לא זרים היינו זה לזה ... שיחה קלחה ברוח טובה. דברי ... תורה מפי הסבא, השירה היפה. ... ריקוד המשפחתי מעבר למחיצה ... כו חויה עבור כולנו.
... מסיבת בר מצוה באגף הנשים ... פחות — זהי ברוך כלל ישיבה ... תמשכת ליד שולחן ערוך ללא ... ום תוכנית מוגדרת, פעמים ... תמזל המזל והצבור היושבת ... לתוכן נקלעת מוכר לך ואהוד ... ליך, במקרים אחרים עוברת ... סעודה בצלחיים מתוך שעמום ... יק הלוחץ לגמור וללכת...
... כאן כאמור לא היתה שום ... חושת זרות, הכל היה מוכר וחד־ ... יב תטילת החלק בשמחה אכן ... ומשה כמצופה. גם בעלת ... שמחה יכלה לשאוף בנחותא ... נחות הערב המיוחד ולהקדיש ... בן ויחס נאות לכל אורחת ואור־ ... ת.
... את חתן הבר מצוה פצו בדבך ... קורית. בכל חדש הבטיחו לו ... ני ספרי קודש חדשים שימלאו ... ק אם את המלאי שכל כך קוה ...
... מכל מקום ביום הכנסו לעול ... מצוות היה נרגש ונראה מאושר ... יותר.
... מסיבת הבר מצוה הזאת אולי ... א התאפיינה ב"רוב עם" אולם ... החלט התאים לה הסיפא של ... הפסוק: הדרת מלך.
... מה שהוכיח כי פשטות וצניעות ... ינם בהכרח משהאה למעמד ... חות ורגשי רוממות עצמית. ... שהפשטות הופכת לשיטה הרגל ... לא נשאת בנו זקוף, היא מעוררת ... רגשי כבוד וכלה אומרת הוד. ... טעמו האנין של הערב עודד בי ... אלה סמויה המקננת כבר הרבה ... ב כלב רבים:

למה לא עושים כך כלם?
ואין הכוונה רק לגבי מסיבות "בר מצווה"... מדוע אין שימת דגש בצבור שלנו על אכות השמחות השונות ולא על כמותן?
ובמיוחד, כשהכיס דחוק...
האם זוהי רק שאלה של אמץ?
או שמא העניין מורכב יותר?
אצלי, משום מה מוזים כל האתותים לעבר הנקודה הזאת של אמץ.
האמץ — לצאת נגד המוסכמות. (המזיקות לנו)
או — האמץ — ליצור מוסכמות חדשות.
ומעניין לעניין באותו ענין:
לא מזמן נכתבו במדור זה כתבות המתריעות בנושא צניעות ופשטות בלבוש, כשהיעד המותקף היה מחירים הגבוה מאד של אביזרי הלבוש השונים.
גם אז נדמה היה בתוך מבול המילים והטענות שהבעיה אינה נעוצה כל כך בפריצת גדרי הצניעות. אלא פשוט, במוסכמות החברתיות שלנו.
אדם אינו אוהב להיות שולי בחברה שלו.
אם בחברה מסוימת הוסכם שלבוש הדור מעורר קנאה ויש לו מקום של כבוד, כי אז ינסה כל פרט בחברה הזאת לעמוד במקום שיעניק לו כבוד ומעמד הולם.
אם החברה תבוז ללבוש ראוותני ויקר, ולהקפדת יתר על הצמודות ותקצה לנושאות אותו מעמד נחות, כי אז בשמחה ובהקלה רבה תשלנה מעליהן כל נערות ישראל הכשרות את ההדור היתר המכבידים עליהן בלאו הכל, ותצטרפנה ברצון למוסכמה החברתית הנגדסת פשטות.
ושוב חוזרת השאלה:
מי ישנה את המוסכמה?
ומה דרוש לשם שנוי מוסכמה?
ובכן —
הרבה הרבה מוסכמות כבר נשתנו בדורנו במשך השנים. די אם נזכיר את התיחסותה של החברה הסגורה שלנו למעמד עקרת הבית. החזרה למעמדה הקודם והראשוני — כאם בישראל ללא שום אצטלת קריירה נוספת. המהפכה היתה שקטה ועקבית. קיימת היום התיחסות חיובית ומכובדת לאמהות שאינן עובדות. ובגלל צרכי השעה גם למקצועות פשוטים כשמרטפיות או תופרות וכדו'. גם פה נוצרה, אולי בגלל אמץ לבן של בודדות ואולי בגלל יצירת אוירה נכונה בעתונות וברחוב. מוסכמה חברתית חדשה. נצרף לרשימה זו שנוי המוסכמות בענין הנקה (חזרה אל הטבע) תזונה נכונה וטבעית. יצירת מוסכמה של פשטות בחברה שלנו איננו בגדר חלום ונראה כי היא בהחלט אפשרית.
הצבור החרדי יקבל אותה באהבות ותהיה רק צריך להתחיל במלאכת היצירה.
ופה מופנית הקריאה אל אלא העוסקות עם בנות המעודים — הן העתיד העומד לבנות את בתי ישראל החדשים. באלה — יש להתחיל את המלאכה.
מדריכות! זהו רק רעיון בודד: לו תקבענה תקנון לקבוצתכן: אין קונים שמלה הגיעה מעל סך מסוים של שקלים.
נסה לשנות את המוסכמות.
פשטות — לא תהא דבר שבדיעבד הנובע מחסר אפשרויות. אלא היא תהפוך לדבר שמלכתחילה שואפים להתור אליו. זאת! תהיה המדמה!
בת בשמלה מפארת מודי תחוש שלא כל כך בנח. (ויש חבורות שהשמה הזאת כבר עוברת אצלן) לפשטות — יופי משלה.
ואם אכן הדברים נעשים באמץ ובגו זקוף. האמינו, הם מקרינים אך כבוד והדרת מלך.

הבית שלנו

שאלה של אופי

או: עצה לא שגרתית אבל בדוקה לחפצות בהורדת המשקל

על הפסוק ויתן ה' חכמה לשלמה כחול על־הים", — מסבירים: מה חול גדר לים אף חכמתו גדר לשלמה, — כי בעיקר השתמש שלמה המלך בחכמתו ליצור גדרים לא להכשל ח"ו בעבירות.
כך כשמדובר על הורדת המשקל, מדובר על חכמה אמיתית — כי חכמה אמיתית זו הגדר לא להכשל בעבירה — והעבירה פה היא ריבוי אכילה ושתיה שהיא עבירה כמו כל עבירה אחרת. מדוע?
א. משום "ונשמרתם לנפשותיכם" — הרמב"ם: "כל המחלות הבאות על האדם אינם אלא מריבוי אכילה ושתיה..." — ואגב הרמב"ם הרופא הגדול ביותר, וכן כל הרופאים הם נגד שומן והואים בשומן כגורם למחלות רבות.
ב. משום עצלות — כי מובא בספרים קדושים כי ריבוי אכילה ושתיה מושך לכבדות ולעצלות.
ג. פריקת עול — "וישמן ישורון ויבעט" — כנאמר: השמר לך פן תאכל ושבעת ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך.
ד. קושי בקניית תורה ויראה כנאי בגמרא, עד שאותה מתפלל על דברי תורה שיכנסו ללבך תתפלל על אכילה ושתיה יותר שלא יכנסו לגופך, יותר — יותר ממה שאתה זקוק לקיום גופך ונפשך — וכן נאמר בגמרא שיתפלל שמעדנים לא יכנסו לגופו (חוץ מלכבוד שבת שהעונג בה מצוה).

לאחר ההקדמה הנה המסקנה והעצה המעשית:
מובא בספרי קודש שיכין לו בתחילת הסעודה כמה שהוא חושב שצריך לבריאות גופו, אם זה פרוסת לחם, לבן וכו', ויקבל על עצמו בהחלטה חזקה לא לקחת יותר, אך לרבות מאיתנו היצר הרע יותר חזק מההחלטה בפרט בלחם, לכן העצה לסגור הלחם — לפני הסעודה אחרי שחותכים הפרוסה — בארון סגור במנעול (מנעול שאפשר לסגור בלי מפתח רק בשביל לפתוח צריך מפתח); והמפתח מונח אצל הבעל או בת בבירה, וכשבעל המפתח מגיע הביתה בצהרים לפתוח הארון ולהוציא כמות הלחם שוקקים ולהחזיר המפתח ולסגור שוב.
כך כשנוטרים פרוסות הלחם מונעים מהיצה"ר התקיף את האפשרות להחוך רק עוד פרוסה אחת ואח"כ רק עוד אחת וכו'.
וכמובן שלדברי מתיקה, עוגיות וכו', זו עצה נפלאה שיהיו סגורים בארון ואנו פותחים פתח כמחט מצדנו לא להכשל בדברי מתיקה שהורסים בריאותנו ומזיקים לנפשותנו ואז יש לנו עוד להתפלל ואל תביאנו לידי נסיון.
כי "בתחבולות תעשה לך מלחמה" — זו תחבולה טובה שבס"ד הצליחה אצלי והי' יעזור שע"י תחבולה זו נזכה לשלוט בעצמנו אחר־כך גם ללא תחבולה זו.

מאת: ידידוהבן.

אבוקדו - לקראת השיא

כדאי לנצל מבצעי החולה של אבוקדו ★ כיצד מרכבים וכיצד מקפיאים אבוקדו ★ הבלנים משפרים את טעמו

מאת: שו"ש

עונת השיווק של האבוקדו עדיין אינה בשיאה, אבל כולנו כבר נהנים מהפרי המצוין הזה. האבוקדו משווק כשהוא קשה כמובן, כי אותו היינו מקבלים הביתה מפרח אבוקדו "טבעי" מטלטולי הדרך. בבית הוא מתרכך לאטו. אם רוצים לזרז את התהליך עוטפים אותם בנייר עיתון ומניחים במקום חמים בבית או במקום גבוה, כי שם תמיד יותר חם. אפשר לחילופין להניחו ליד בננות בשלות ותפוחי עץ זהובים, גם זו שיטה לזרז הריכוך.
כאשר האבוקדו נתרכך — אפשר לאחסנו זמן רב במקרר, במגירת הירקות או מעליה. לכן אפשר בקלות ובלי חשש לנצל מבצעי החולות למיניהם ולהנות מהתחולות בלי לרוקן פרי.
האבוקדו מלא בתמצות שומן בלתי רוויות הממיסות קולסטרול — זו מעלת בריאות אחת. יחד עם זה הוא גם טוב לשומרי דיאטה "ללא־מלח" כי מחומר זה, דהיינו נתרן, יש בו רק עקבות. ממרחי אבוקדו ניתן להקפיא — לאחר שכוסו בטיפות לימון — לכל

שהידה. אפשר גם להקפיא פרוסות שלמות.
אבוקדו משמש בעיקר בסלטים — ממרחים שהגיוון שלהם הוא במידת המעיכה של האבוקדו וביחס שבינו לבין הבצל והביצים הקשות המוספות. את טעמם של מימרחים אלה ניתן לגוון, כנ"ל:
1) מעט לימון ומלח, 2) מלח ופלפל שחור, 3) מלח וחרדל, 4) מלח אורגנו ובזולקום, 5) מלח וחתיכות זיתים (שחורים) או כמה טיפות שמן זית — כתית, 6) שום ומעט מלח.
נסי להכין באחד הערבים לילדיך ארוחת ערב המורכבת מכריכים כנ"ל: מרחי כל צמד פרוסות באבוקדו, מלא שכבת חריסה או סחוג ומעל לכל — מחצית הזר ביצה. אפשר גם כריך פשוט יותר — אבוקדו ופרוסות דקיקות של בצל סגי.

ילדה בגן חובה

ברשותך רציתי לפנות אל האמהות שהתמוגגו כמותי מהסיפור החינוכי הנפלא בגליון 37 של המודיע הצעיר (ילדה בגן חובה). אין לי ספק שכל אמא הרהרה בליבה — "מי לוואי וילדי יתנהגו אף הם כך — והחכמות יותר — אספר את החברייה ונתוחו יחד עם הספור לתועלת המשפחה.
אך כאן המקום להסב שימת לב האמהות: קו חשיבה נפלא כמו של ילדה זו — צריך קרקע פוריה עמ"נ לצמוח מבע — די־א אם האמא בעצמה תהגה להסתיר בעיות בדרכים חומריות — באופן כללי ובחינוך ילדיה בפרט ("קח במבה ושיהיה שקט", "אקנה לך אופניים אם תתנהג יפה, תקבלי שמלה חדשה אם לא תעשי צרות לבייביסיטר... וכו'...) הילדים הרחמדים ידבקו בדרכי האם ובאופן טבעי יחשבו על מתנות חומריות. אך אם ההורים עצמם מכניסים הביתה אוירה של חמימות והערכה — ולא על כל דבר קונים ממתק, אלא מעדיפים את המלה הטובה, החיוך, ההערכה, ההבנה, הילדים יספגו אוירה שכזו — וילמדו אף הם לחשוב במושגים רגשיים רוחניים. "אם תתנהגו יפה אספר סיפור כי זה משמח אתכם", (וכמובן לזכור לקיים) לזה מודעת עם מילות חיבה והערכה על דברים טובים שהילדים כבר עשו אף הוא מביא הביתה מערכת יחסים שאיננה בנויה על חומרנות של תן וקח. כללו של ענין: תגובותיהם של ילדינו תלויים מאד מאד בתכנים שאנו מביאים למערכת היחסים בבית. אין קסמים בחינוך ויש עליות ומורדות, אכזבות והצלחות — ובכ"ז השפעת גישתנו לחיים הינה מכריעה להתפתחותם המחשבתית וההתנהגותית הרגשית של ילדים.
לתשומת לב כולנו
מירה מיימון נתיבות

חוברות חינוכיות בצירוף קלטות

די אם נאמר שהיצירה מספר 83 של הסופרת יוכבד סקס ראתה אור לפני זמן קצר, ויהיה בכך די להמחיש את עצמת השפעתם של ספריה הברוכים על ילדי ישראל. להגברת סקס שמורה זכות ראשונים כאחת שהקימה היתה בין מייסדות הספרות החינוכית על כל גוניה, ספרות שהתפתחה בתקופה האחרונה בממדים מדהימים עד לבלי הכר.
אך גם לסופרת ידועה ובעלת שם טוב משמן טוב, כיוכבד סקס, מותר להוציא לשוק החרדי "חידוש" מפליג. הפעם הראתה את כוחה בקלטות משובחות שהופיעו בצירוף חוברת צמודה המכילה את מילות הטקסט בליווי איורים נפלאים הממחישים לילד את הנאמר המושך בקסטה.
אולי יש כאלה שאינם יודעים אך בתחום זה של חוברת + קלטת כפי שהדבר מקובל בציבור החילוני, קנתה הגברת סקס את כבודה בציבור החרדי. 7 החוברות קלטות שיצאו לאור בימים אלה פרי־ידיה להתפאר, הן הראשונות מסוגן בציבור החרדי כולו.
בואו נחזור למספרים: 7 קלטות, הכוללות בתוכן 13 ספרונים מיצירותיה של יוכבד סקס ראו אור בימים אלה, יש קלטות המכילות רק סיפור אחד, ויש כאלה הכוללות 2 חוברות או אפילו 3.
בין הקלטות נשאות מסר חנוכי. בין אם זו "לכבוד שבת", או "מזכרת מארץ ישראל", "יסיפורי ירושלים", "יחנן לומר תודה".
ביצוען המקצועי של הקסטות הוא כה מושלם עד שחברות בינלאומיות להפצת קלטות "ילטשו עיניים" על יצירות אלה ומעוניינות לשווקן גם במיגזר שאינו משתייך דווקא לציבור החרדי. המדובר הוא בין היתר על הקלטת המכילה 4 חוברות בשם "פטפוטים לפעוטים" וכה מופיעים הספורים "צלחת בלי נחת", "מריבה עצובה", ועוד, וכולם נשאים אופי חינוכי.
התיזמור בקלטות אף הוא מקצועי ומוסיף נופך של חן לחומר הסיפורי. בתוך הקסטות נשמע גם שירים מקוריים של יוכבד בתכבים רבים. ההפתעה הגדולה שהיא מכינה לנו תהיה לקראת חג החנוכה המתקרב ובא; בשלבי סיום אחרונים נמצאת קלטת נוספת לחנוכה, שתכלול 2 חוברות "אורה לליל חנוכה", שהיא חדשה לחלוטין. והשניה "המתנה הנפלאה מסבתא" שהופיעה כחוברת מזה זמן. חשוב לציין שכל החוברות שאליהן צורפו 7 הקלטות הופיעו כבר מזמן, והחידוש שבהן הוא בקסטה. בקלטת לחנוכה יופיעו שירים מקוריים רבים של יוכבד.
מעלתה הגדולה של הקלטת־חוברת היא בכך שהילד גם שומע את הסיפור ובעת ובעונה אחת הוא מעיין בטקסט מודפס ובאיורים, וכל אלה ממחישים לו את מה שאוזניו שומעות.

מ.מ. צור

בדק בית:

מי ינצח? החריץ שבדלת או החריץ שבלב?

היכן? היכן הם ילונו?
בשאלה זו התלבטה פנינה מאז קבלה את שיחת הטלפון האחרונה. פנו אליה מארגון העוסק בקרוב רחוקים. בעלה פעיל מאד בארגון ולאחרונה קשר קשרים הדוקים עם משפחה ידועה שם בעירם. אבי המשפחה השתתף, במספר שעורי תורה בשכונתם וכדי לקרב את אשתו ומשפחתו ביקש להתארח בשבת בביתם ע"מ שאשתו תכיר מקרוב את עולם התורה.
במוחה של פנינה עפו להם תוכניות ותרשימים של עוגות ושאר מטעמים כדי שהשבת אכן תהיה מעין עולם הבא לשתי המשפחות.
אך היכן תשכיב לישון משפחה עם שלושה ילדים? הן בחדר הילדים שלה שוכבים כבר חמשת ילדיה ואף ה"סלון" כבר מזמן חדל להיות חדר אורחים וידידיו הקבועים הם שני בניה בני ה־10 וה־12. אם כן מה תעשה?
כן. גבי סקן. גבי סקן היא התשובה.
כן החליטה כשנזכרה בדברי שכנתה הטובה ששחה לה אתמול כי לשבת מהמצת היא לאחותה בירושלים. אם כן דירתה תהיה ריקה, והיא בודאי תשמח להשתתף במצות הכנסת אורחים זו.
וכדי לצרף מחשבה למעשה פנתה פנינה לשכנתה ובקשה רשות להלין בלבד בדירתה זוג פלוס שלושה ילדים ואז נדהמה מהתגובה:
"אומר לך את האמת פנינה — אמרה השכנה — לכל אני מוכנה רק לא לזה". ולמראה פניה המאוכזבות הסבירה: זוכרת את בודאי שלפני שנתיים מסרתי את דירתי לזוג עם ילד קטן. אותם הדים כנראה לא השגיחו על ילדם ונתנו לו לשחק באופניים בתוך ביתי, כי על הדלת הכניסה מצאתי בבואי חריץ עמוק בגודל 20 ס"מ כמעט. עד היום נותר החריץ בדלת ובכל פעם שאני עוברת ורואה את החריץ אני מבטיחה לעצמי שיותר לא אתן לזרים, ובודאי לא לבעלי ילדים את דירתי.
לפנינה לא נותר אלא להתקשר למשפחה ולהתנצל שהשבת אין ביכולתה לארחם. מן הצד השני נענתה באריכות: הרי, צר לי מאד. לא התכוונתי להיות לטורח עליכם. נמשיך לשמור על קשר, בקשה פנינה ונענתה בתגובה צוננת. היא חשה בחריץ עמוק של מרירות וכאב שנחרץ בלב אותה אשה שהעזה לצעוד קדימה ונענתה בשלילה. ואז הרהרה בעצב: מדוע? מדוע מכריע החריץ שבדלת את החריץ שבלב?

פ. חיד

הזדמנות חד פעמית!!!
מבחר עשיר ומגוון של שמלות נשים מקסימות בדגמים חדישים ביותר ממיטב תצורת ארה"ב
אלגנטי, ספורט אלגנט. החליפות סריג ממידה 20־6.
מחירים נוחים ביותר
במוצש"ק, ראשון ושני בערב (כ', כ"א, כ"ב חשון) מהשעה 8.00־10.00 בערב
רח' אופירה 7 (סימטה מרח' שאול המלך) ירושלים

תשבץ / מס' 40

פרשת וירא

מאת **אבינועם שולב**

בין הפותרים נכונה יוגרלו פרסים. על הפתרונות להגיע למערכת תוך שבוע. המען למשלוח פתרונות: "המודיע" - תשבץ מס' 40, ת.ד. 1306, ירושלים 91012.

מימין לשמאל:

1. האם הדבר הוא באמת כה חמור? 6. כי אם, רק; 9 מצבת זכרון; 10. יסוד, בסיס; 11. אבי ארם; 13. פְּנִים, קֶרֶב; 14. מין עץ; 15. כן; 16. חלל הפה (כתיב חסר); 18. גדול, עבה; 19. בית הבליעה; 21. להבה; 22. כלוא, אסור; 24. החלק העליון בגב מתחת לעורף; 26. התְאֵים; 28. מחוש גופני; 30. אומה; 31. אל נא! לא יתכן! 33. רמאות, זיוף; 35. מאותיות הא"ב; 36. קול, נהימה; 38. קמח בארמית; 39. אשנב, חלון קטן; 41. צפרדע בגלגלו הראשון; 43. נע; 45. דמות מטושטשת ובלתי ברורה; 46. שמח, צהל; 48. קיים; 50. החלטה גמורה, דבר מגוי וגמור; 52. חומר נמוכה; 53. מהחיות הטהורות; 55. עוף דורס; 56. ידיד; 57. אנרגיה, כח נפשי; 59. משל לדבר נטול כל ערך.

מלמעלה למטה:

1. הַיִּבָּצֵר? היהיה זה למעלה מיכולתו? 2. כלי קבול לנוזלים; 3. נכדו של אברהם אבינו; 4. ידית של עץ למכשירי עבודה; 5. השואת דברים כדי לדון מזה על זה; 6. מלת ברירה; 7. לא יכול, התיגע לחנם; 8. מקום מושבו של אברהם; 12. דבור, אמירה; 13. אף; 14. כד לשמן; 17. סור מזה! לך מכאן! 18. חור בסלע או חפירה באדמה שבהם נקרים מי גשמים; 20. חרק המזיק לצמחים ולבגדים; 22. רחמים; 23. השתוקק, נכסף; 25. לשנה הבא בזמן הזה; 27. לעצמי; 29. רכס הרים בבולגריה; 31. מגדולי הפוסקים האחרונים; 32. שפחת שרה; 34. רעל; 37. זרוח, החשה; 40. סרד; 42. שגיאה, שגגה; 44. עיר בצפון; 46. תל; 47. עיר המקלט של לוט; 49. דמדומי בוקר; 51. למטה; 52. מבני מזור; 54. לחוץ, נגש; 55. תבואה; 56. מדף.

בהגרלה שנערכה בין פותרי תשבץ מס' 37 זכו:
1. חוה טראובה — ירושלים
2. משפ' איזנברג — פתח תקוה
3. נתנאל ליפשיץ — בני ברק
4. רבקה פיצבסקי — ירושלים

הפרסים: ספרים — מתנת תפוצה — הוצאה לאור ושיווק ארצי לספרי קודש - בני ברק: רח' חזון איש 15; ירושלים: מלכי ישראל 6.

5. שמואל סקולסקי — ירושלים
6. דבורה שצרנסקי — ירושלים
7. פנינה אלתר — חיפה

הפרסים: קלטות — מתנת רפאלי — המרכז הגדול לקלטות, צרכי צילום, תכשיטים, מכשירי חשמל ותקשורת - בני ברק, רח' רבי עקיבא 115.

8. חיים צבי איזנצויג — בני ברק
9. סלר — בני ברק
10. צ. יונגרייז — בני ברק

הפרסים: קלטות — מתנת גל פז — המבחר הגדול לקלטות, מכשירי חשמל ותקשורת — ירושלים, רח' מלכי ישראל 15. הודעות ישלחו לזוכים.

פתרון תשבץ מס' 37

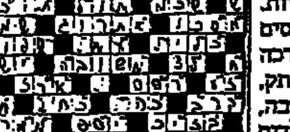

הכן דבשך לחורף
כידוע, השנה צפוי מחסור גדול בדבש דבורים. היבוא מחו"ל יהיה פחות מובחר ויותר יקר. עדיין ניתן להשיג אצלנו דבש (מהזן "הדרום") טבעי (לא מחומם). באריזות פח של 26 ק"ג כמחיר הקודם: 7.30 ש"ח לק"ג (189.80 לפח).
ההספקה בירושלים לבית הלקוח. אשראי ל־30־15 יום.
להזמנות: "מקור הטבע" שטראוס 8, ירושלים. טל: 243342
02־636481

חוג לדרמה
לאחר הצלחת הערב "בין אשה לרעותה" פתחנו קבוצה נוספת לחוג לדרמה
03־794630 03־770760

מבצע פאות
First Lady
רק בחודש חשון
במחיר 75 ש"ח
להשיג בכל הסלונים בארץ
יבואן ישיר **הפאה** בני־ברק
ר' עקיבא 65, טל. 790089־788710
לשרותך נאות בית וגן רח' מיכלין 22, 02־421872

ועכשיו גם בירושלים
מצלמה מחזיק מפתחות
פיתוח תמונות תוך שעה
מלכי ישראל 14

מכירה חד פעמית!!!
א) בגדי תינוקות חדשים
ב) גרדרובה שלמה של אשה (בערך מס' 44 במצב טוב)
ג) בגדי גברים ונשים (יד שניה)
הכל בזול
ביום ב' כ"ב חשון תשמ"ז 24/11/86
מ־10־12 לפנה"צ 6־4 אחה"צ
רח' אלפנדרי 38 ק"ג
כל הקודם זוכה
ההכנסות לצדקה
נשי אגודת ישראל ירושלים

המלביש
רח' ירושלים 9 ב"ב (פינת ר' עקיבא)
מבחר עצום ועשיר של בגדים: ילדים ונשים:

סוודרים נשים	35 ש"ח	50
שמלות יפיפיות	48 ש"ח	65
חצאיות	34 ש"ח	50
חצאיות לבנות	20 ש"ח	25
חליפות לנשים	55 ש"ח	80

אצל המלביש־ הלבשה לכל
הכנסו והוכחו דגמים חדשים ויפיפיים

מכון בית יעקב למורות
כפר הרב לוין, ירושלים
בס"ד
פנייה אל בוגרות הסמינר בכל אתר ואתר
אנו נערכות לקראת "דינר" הבוגרות אשר עומד להתקיים בס"ד בקרוב
בקשתנו מכן, בוגרות הסמינר מכל המחזורים לסייע לנו בהיערכות ולהמציא לנו את הפרטים הבאים:
שם פרטי: ______
שם משפחה: ______ שם משפחה קודם: ______
כתובת ______ טלפון: ______
שנת סיום הלימודים: ______ מחזור: ______
עיסוק נוכחי: ______
בוגרות נוספות המוכרות לך: ______
גזרי ושלחי לפי הכתובת: מכון בית יעקב למורות ת"ד 511, ירושלים עבור "ועדת הדינר"
הועדה המכינה

"עטרת" — אופנה עילית
חצר דוד המלך
רח' דוד המלך 19 ירושלים טל. 223613
לרגל שינויים בחנות
אנו פותחים אוצרותינו לשלש שעות בלבד
30% הנחה על מלאי בגדים
אופנתיים 86־87
מבצע חד־פעמי מוצש"ק 22.11.86
מ־19.00 עד 22.00
עטרת — חלומה של כל גברת!
עטרת Ateret

אלון אופנה 87 AL
• דגמי פריז 87'
• אופנה אקסקלוסיבית מיוחד לאן לורן
• נעלי אלכסנדר'ס, תכשיטים, ארנקים
• בגדי עור
• מחירים נוחים ושרות אדיב
• המלך דוד 19, טל: 248589
• מרכז מסחרי בית הכרם הגוזה 18 טל: 521218

טקס חלוקת פרסים לבני ישיבות מצטיינים ע"י קרן ע"ש הקדוש דב אטינגר הי"ד

במעמד רב רושם, בהשתתפות ראשי ישיבות, רבנים, דיינים ומ־שפחות התני הפרסים התקיים טקס חלוקת הפרסים שהפך במשך 17 שנות קיומו למסורת מכובדת בקרב ציבור בני התורה.

קדמו לטקס מבחנים בעל פה ובכתב ע"י צוות רבנים מחשובי חכמי ירושלים ביניהם הרה"ג ר' שמואל אוירבך ראש ישיבת "מעלות התורה", הרה"ג ר' זלמן נחמיה גולדברג ראש כולל "שבט ומחוקק", הרה"ג ר' משה הדשלר, הרה"ג ר' שמואל דוידש מראשי ישיבת "קול תורה", הרה"ג ר' מיכל זילבר מראשי ישיבת "איתרי", הרה"ג ר' אלימלך מלר והר־ה"ג ר' זלמן אטינגר.

הפרסים בסך כולל של כ־6,000 דולר חולקו ל־55 תלמידי ישיבות קטנות שנבחנו על מאות דפי גפ"ת מישיבות: איתרי, בית התלמוד, מעין התלמוד, עטרת ישראל, ערלוי, פורת יוסף, קול תורה, קמניץ ותפארת התלמוד.

ול־21 תלמידי ישיבות גבוהות שעמדו בהצלחה במבחנים על כל ספר "שב שמעתתא" או בספר "קצות החושן" מישיבות — אור ישראל, דיסקין, חברון טשעבין, יד אהרון, פתיבזי וקול תורה.

פתח את הטקס הרב ר' דב אטינגר שליט"א חשב ה"חינוך העצמאי" דודו של הקדוש ממיסדי הקרן.

נשיא הקרן הרה"ג ר' זלמן נחמיה גולדברג שיבח את הנהלת הקרן שמעשיהם לשם שמים.

הגאון הרב שמחה זיסל ברוידא ראש ישיבת "חברון" עמד על דברי הפסוק "אלה תולדות נח" — תולדותיהם אלה מעשיהם הטובים שכל כולם הם יצירה של האדם וציין את הרב אטינגר מנהל הקרן על מעשיו הטובים המעודד את צעירי הצאן לשים לילות כי־מים בתורה.

אחריו השמיע דברים נלהבים הגאון הרב יוחנן סופר שליט"א גאב"ד ערלוי שבירך את אבי הק־דוש ומשפחתו על זכוי נשמת הקדוש לעלות מעלה מעלה כענין שכת' — "לך לך", שעל היהודי תמיד להיות הולך ולהתעלות במדרגות נוספות ולא לעמוד במ־קום אחד.

כן ביאר הרה"ג ר' יגאל רוזן שליט"א ראש ישיבת "אור ישר־אל" את ענין "עמל התורה" שהוא תכלית בפני עצמו ולא רק אמצעי לתכלית, ועמד על זכותו של הנפטר ששפתותיו דובבות בקבר־שנחשב לו לימוד זה אף שאינו שייך לעולם המעשה.

אחרון הנואמים היה הרה"ג ר' משה שרעבני שבירך את פעלם המבורך של הנהלת הקרן המזכים את הנשמה הזקפים לזכותה שעות רבות של לימוד תורה.

הנחה את הטקס הרה"ג ר' זלמן אטינגר אחיו של הקדוש. כן כבדו את הטקס בנוכחותם הרה"ג ר' דב אליעזרוב רבה של קטמון, הרה"ג ר' שמואל אוירבך שליט"א. ראש ישיבת "מעלות התורה", הרה"ג ר' שמעון משה דיסקין ראש ישיבת "קול תורה", הרה"ג ר' שמואל דוידש מראשי ישיבת "קול תורה", הרה"ג ר' אלימלך מלר, הרה"ג ר' שמואל שפירא אב"ד בירושלים, הרה"ג ר' אביעזר שפירא משגיח ישיבת "קול תורה", הרה"ג ר' זבולון שוורצמן מראשי ישיבת "בית התלמוד" והרה"ג ר' דוד וילמובסקי ראש ישיבת "יד אה־רון".

בזה אחר זה נגשו התלמידים, ובשמחת לימוד התורה נסוכה על פניהם קבלו את הפרסים הנ־דיבים מידי אבי הקדוש הרב ר' אברהם בנימין אטינגר ובמילים נרגשות על הפרס ועל הזכות הג־דולה ללמוד ולשנן לעילוי נשמת הקדוש חתמו את הטקס הבחורים המצטיינים יהושע לייב קנטור מישיבת "אור ישראל" ושמואל קרביץ מישיבת "מעין התלמוד".

תמורות ומהפכות

(המשך מעמוד י"א)

"אוצר התורה". "זהו מחסדי שמים — שח הרב יעקב לוי — אשר הקדים רפואה למכה וברוב תושיה הוקמו מוסדות תורה אלה, שאלמלא הוקמו והתבססו היו חלילה נשארים כיום שרידי הקהילה היהודית באירן ללא תשתית מינימלית של תלמודי תורה וחלילה שנשתכחה תורה מהם".

אלא שהשלטון הנוכחי, אשר לפי החוק מחזיק בתלמודי תורה וממקן אחוז מסוים מתקציבם — כופה על המנהלים לפתוח את שעריהם גם לילדים מוסלמים...

הרדיפות ומסע הלחץ נגד הי־הודים מתגברים תמיד בעת שמ־אורע כל שהוא מערער את יציבות השלטון. בימים אלה, כאשר חומ־ייני מוטל על ערש דווי כבר חולה המערכה — מי יתפוס את השל־טון לאחר מותו של המהפכן הי־שיש.

כתוצאה מכך — היהודים הם ה"שעיר לעזאזל". הם תמיד הופ־כים לנושא עליו יכולים להטיל את הזעם המצטבר ולהוכיח את הזרוע השלטונית.

ממידע אשר הגיע לאחרונה מאירן מתברר, כי רק בערים שב־פאתי המדינה עדיין קיימים חיים יהודיים כבעבר, בעוד שבערים הגדולות ובעיקר בטהרן הבירה, נרדפים היהודים ומואשמים באשמות אשר אותן יוצר הקנאים המוסלמים בהשראה חומייניסטית קיצונית.

לדברי יודעי דבר, עדיין חיים כשני עשרות אלפי יהודים באירן רובם מתאספים ונאחזים בבתי הכנסת. קשה כיום לחנך את היל־דים בבתי הספר — תלמודי תורה ברוח יהודית תורנית, כאשר בתי ספר אלה נהפכו בלחץ השלטונות לבתי ספר מעורבים. ואמנם יהודים רבים הצליחו להוציא את ילדיהם מתחומי אירן בדרכים עקיפות ובכך להציל את הדור העתיד שלהם.

לעומתם נשארו יהודים רבים, בעיקר בעלי נכסים וקשרי מסחר ענפים, אשר מקווים לימים טובים מאלה... אלא שמסע הרדיפות הנוכחי, אותו גילה השבוע כתב ה"ניו־יורק טיימס", השמיט בינ־תיים תקווה זו משרידי הקהילה היהודית באירן.

הקהילה היהודית הגדולה באירן, אשר בעשרות השנים האחרונות זכתה וקמו לה מקימי עולה של תורה והצילו אותה מרדת שחת כמובן הרוחני, שוב נתונה במסע הרדיפות ומסע העינויים, רק כרבע מהאוכלוסיה היהודית נשארה באירן, היתר עזבו אותה והחליפו גולה זו בגולת אמריקה. מעטים הגיעו לישראל ואחרים מחפשים עדיין את עתידם בנתיבי הבריחה או בהמתנה עד יעבור זעם.

עוד תקופה קשה ואכזרית עוברת על יהודי פרס־אירן — גלגול נוסף במסכת המהפכות אשר עבורו מאז ומתמיד על המדי־נה הפרסית. וכמו תמיד — היהו־דים קרבנם של המהפכות.

הביטו

(המשך מעמוד ד')

מישראל. זוהי אותה "אהבה טב־עית שבלב כל יהודי ויהודי לעשות רצון העליון ב"ה, אהבה טבעית המוסתרת בלב כל ישראל לדבקה בה' ולא ליפרד ולהיות נכרת ונבדל ח"ו מיחודו ואחדותו ית' בשום אופן, אפילו במסירות נפש ממש" (ס' התניא לק"א פ' מ"א).

מכאן אותו כוח של מסירות נפש ורצון עז הטבוע כל אישמי־שראל לעבור על פני קשיים ומכ־שולים שונים בדרך האמונה, מכוחו עמדו אבותינו באמונת תום בכל הנסיונות ובכל המבחנים כסלע איתן וחלמיש צור. זוהי הדוגמה של מסירות נפש בפועל שלוותה אותם בכל הנסיבות הק־שות במשך כל הדורות. "הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".

"סוכת דוד"

(המשך מעמוד ד')

קר"? אלא מפני שכל תכלית התולדות המה המעש"ט שעתידין לעשות, כי הכל נברא לכבודו ית"ש, ועיקר המצוה לפרות ולר־בות הוא שיתרבו בעולם עובדי ה', נמצא א"כ שעיקר התולדות הוא המעש"ט הן באב הן בצאצ־אים, ויש לו חלק במעש"ט שלהם הן בגלל שחינכם לכך, הן בגלל שחלק מעצמיותו נמצא בהם. כפ־לך כי ביאר בטוב טעם ודעת ענין מדת החסד, מדתו של אברהם, וכן אהבת ישראל, שהיא נובעת כליל מאמונה באלקים, שמתחסד עם הבריות בגלל שהם ברואיו של הקב"ה ואוהבם לישראל בגלל שהם בניו של מקום. תמצית ענין חסד הוא "שהוא עצמו אינו כלום ונברא רק כדי להתחסד עם קונו ועם בריותיו". בפרשת תולדות מפרש הוא את הכתוב "בא אחיך במרמה ויקח ברכתך" כתרגומו באונקלוס: "בחכמה" — בחוכ־מתא. ובמדרש הוסיפו: בחכמת התורה. המרמה של יעקב אבינו ע"ה צמחה כולה מחכמת התורה, מהכרעת דין תורה שצריך לפעול עכשיו ככה, ולא מכח מרמה סתם המקנן בלב איש חומרי, שזה מצד הסט"א ושלו מצד הקדושה והר־צון האלקי. יעקב אבינו ע"ה זכה ולקח הברכות בחכמת התורה, משום שלמד בבית מדרשם של שם ועבר והיה איש תם יושב אהלים, יושב לשון הזה כתיב. ש"כל ימי חייו היה יושב ומחנך עצמו לחיות ע"פ התורה".

בסיכום: לפנינו ספרו של אדם גדול, החודר לפשוטו של מקרא ולמדרשו מבעד אספקלריה מזוככת של יגיעת התורה ועמל לרכוש קניניה, בתוספת קודש של העמקה מתובלת בלשד השמן המחלחל בדברי כל חכם שיראתו קודמת, ולעולם אינו רוחץ במים רדודים. חוקה על כל המעיין בספר רבן המיוחד במינו שישתבר בכפ־לים.

א. ספרן

לציבור המעוניינים בדירות 2 חדרים ברחוב תורה מציון - ירושלים אזור גאולה־רוממה (רובינשטיין)

בבנין ברחוב תורה מציון 16

מוצעות למכירה
דירות בנות 2 חדרים

בניה מעולה, כניסה מיידית, מעלית
במחיר $50,000 ללא אמבטיה, 52,000 עם אמבטיה.

טל. 02־233191/2, 02־234966, 02־222733
אוטו חן ירושלים, רח' שלומציון המלכה 18

לחשבון שנת השמיטה

(המשך מעמוד ד')

בשנת ת"ך לבנינו, ולפי שכבר יצא רוב השנה אין התנא המונה שני החורבן מונה אותה, אלא מתחיל משנה שלאחריה, שהיא שנה שניה של שמיטה, לפיכך יש להוסיף שנה אחת על מנין שנות התנא וכו'.

בהמשך הם מפיירים לפירוש רש"י במס' ערכין י"ב ע"ב. ונראה דאגב חורפיה לא דק, הוא מה שפירש דבשנת ת"ך חרב הבית, אין זה כי אם תכ"א. כדמוכח הסוגיא בהדיא בערכין, ועוד קשיא מה שפירש דבערכין פריך לר' יהודה־ליתא, דלא פריך אלא לרבנן, ואילו לר' יהודה ניחא, מוכח בהדיא דבשנת ארבע מאות ועשרים ואחת חרב הבית. כך נראה — טוענים בעלי התוספות — שחזר בו רש"י ממה שפירש כאן בפירושיו, ושם בערכין פירש כמו שפירשתי, וגם רשב"ם אומר דוודאי בשנת תכ"א חרב הבית, והאי דקאמר נטפי חדא שתא. היינו לפי שאין התנא מונה שנת כ"א עם שנות חורבן אלא בהדי דקם ביתא, ולפי זה מתיישבת הסוגיא בערכין כמו שפירשנו".

הרמב"ם מקבל עמדת הגאונים ורבי האי גאון בתשובתו

הרב כהנא, שאסף את הדעות השונות בספרו "חקר ועיון" (חלק א') מציין "דרש"י ובעלי התוספות חלוקים על הרמב"ם בדבר אחד ומסכימים עמו בדבר אחד. לדעת רש"י חרב הבית בשנת ת"כ לבנינו, כדברי הרמב"ם; אלא שלדעתו שנה זו ראשונה לשמיטה היתה. בדעת רש"י זו החזיק גם הרא"ש בפ"ק דמסכת ע"ז, ולדעתו חלה השמיטה שנה אחת לפני השנה שחלה בה לפי דעת הרמב"ם.

לדעת בעלי התוספות חרב הבית בשנת תכ"א לבנינו, ושנת החורבן היתה מוצאי שביעית, כלומר שגם לבעלי התוספות השנה 3830 היא הראשונה לש־מיטה, כדברי הרמב"ם, אלא של־דעתם היתה שנה זו גם שנת החורבן, כלומר שמאחרים הם את שנת החורבן בשנה אחת לעומת הרמב"ם, וכדעת בעלי התוספות סובר גם רש"י בערכין י"ב ע"ב, כפי שהבאנו לעיל.

דעה נוספת בחשבון קביעת שנת השמיטה היא דעת הראב"ד, בהשגות (פ"י מה' שמיטה ויובל ה"ו), דס"ל דאף בזה"ז שאין היובל נוהג, מכל מקום מונין את שנת היובל ואינו נכנס בכלל חשבון שנת השמיטה, דלא סבירא לן כרבי יהודה דשנת החמשים עולה לכאן ולכאן, אלא כרבנן דשנת החמישים אינו עולה למנין שמיטות, ולפי דעתו מונה ד' ד' לשמיטות, עד שמגיע למ"ט שנים שהוא שנת השמיטה הש־ביעית, ואחר כך מונה לשנת הח־מישים שנה בפני עצמה, ואין בה שום קדושה. לא קדושת שביעית ולא קדושת יובל אלא כשנת חול, וגם איננה נכנסת למנין המחזור הבא, ויסוד המנין הוא למנות משנת החמישים ואחת.

נמצאת אומר לדעת הראב"ד הבא לעשות חשבון שנת השמיטה אינו מונה בשנת החורבן. מכיון שצריך למנות גם את שנת היובל, שאינו נכנס במנין השמיטין, ותאריך היובל בשנת החורבן בית שני אינו מבורר להדיא מדברי חז"ל, ולכן הוא מונה מתחלת התחלת המנין של שמיטות ויובלות של זמן בית שני, וההתחלת מנין זה היה בשנה השביעית לבנין הבית, שבו עלה עזרא, והיא הבי־אה השניה (רמב"ם פ"י מה' שמיטה ויובל ה"ג).

הרמב"ם נוטה אף הוא בעצם לדעת הראב"ד (שם הלכה, ב', ד־ד') אלא כאמור הכריע שם נגד דעתו הוא על יסוד "הקבלה וה־מעשה של הגאונים ואנשי אר"י": ועל יסוד זה הוא מסכם "ושנת השמיטה ידועה היא ומפורסמת אצל הגאונים ואנשי ארץ ישרא־ל, וכולן לא מנו אלא לשני חורבן משליכין אותן שבע שבע. ולפי חשבון זה תהי שנה זו שהיא שנת שבע ומאה ואלף לחורבן מוצא־י שביעית, ועל זה אנו סומכין, וכפי החשבון הזה אנו מורין לענין מעשרות ושביעית והשמטת כס־פים, שהקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה, ובהן ראוי להת־לות (פ"י ה"ז).

מנין היובל קשור בענין "קדושה לעתיד לבוא"

ה"חזון איש", הדן בענין זה, ומסביר את הדעות השונות, פותח בענין קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, דהא דאמר ערכין ל"ב ע"ב "מנו יובלות לקדש שמיטין" אינו אלא אי סברין דק־דושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבוא, ועזרא קידש, ואז שפיר קידש, אף על מנת שאם לא יהיו "כל יושביה עליה" יקדש יובל מיהא לענין שלא יעלה למנין שנות השמיטות, אבל אי קדושה ראשו־נה קידשה לעתיד לבוא, ועזרא לא היה יכול לקדש, משום דחסר ליה אורים ותומים כדאמר (שבו־עות ט"ז ע"א), אמרינן דלא קדשו לעתיד לבוא אלא במידי דנהוג עצם הקדושה, כמו קדושת הארץ לענין תרומ"ע וקדושת המקדש, להקריב אע"פ שאין בית, אבל לענין יובל. כיון שאין עצם היובל משום ש"אין כל יושביה עליה", לא נמשכה קדושת היובל קדושה קלישתא, לענין שלא יעלה לשנות השמיטות", ולכן בזמן גלות בבל, וכל זמן בית שני, ואחר חורבן מונים שבע שבע".

"ואמנם הר"ם בדיבורו נטה במקצת מזה — ממשיך החזון איש — והוא דיש חילוק בין קדושת הארץ למקדש וירושלים, וקדושת הארץ בטלה בחורבן הראשון, וכמו שאמר ר"י (יבמות פ"ב ע"ב) אבל קדושת מקדש וירושלים לא בטלה קדושה של שלמה, והוא דאמר שבועות (ט"ז ע"א) דעזרא לא מצי קדיש אינו אלא קדושת מקדש, אבל קדושת ארץ שפיר מצי עזרא לקדש, והל־כך בבית שני קדיש יובל לענין שאינו נמנה בשנות השמיטה, ועזרא קדש הארץ אף לענין יובל, אבל לאחר חורבן פקעה קדושת יובל לגמרי, דלענין מנין לחוד לא קידשה לעתיד לבוא, ואע"ג דבזמן הבית קדשה למנין לחוד, התם משום שקבעו שיחזור כל ישראל ויחזור יובל למקומו, והלכך קדש הארץ לקדושת יובל, וממילא אף שלא חזרו היתה קדושת היובל קיימת לענין מנין, אבל לא קדשה לזמן הגלות, כיון שאין נפקותא בקדושתה אלא לענין מנין. והלכך לאחר חורבן מונין ד' ד', וכן בגלות בבל מנו לענין שמיטת כספים ד' ד', כיון דבארץ לא היה קדושת יובל כלל".

חישוב שנת השמיטה לפי מסורת הגאונים

חישוב שנת השמיטה לפי הדעות השונות הוא נושא בפני עצמו ועוד חזון למועד, אולם כפי שכבר הזכרנו קיבל הרמב"ם את עמדת הגאונים, וקבע בהתאם את שנת השמיטה: ושנת השמיטה ידועה היא ומפורסמת אצל הגאו־נים ואנשי אר"י, וכולן לא מנו אלא לשני חורבן, משליכין אותן שבע שבע, ולפי חשבון זה תהי שנה זו שהיא שנת שבע ומאה ואלף לחורבן — מוצאי שביעית, ועל זה אנו סומכין, וכפי החשבון זה אנו מורין לענין מעשרות ושביעית והשמטת כספים, שהקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה, ובהן ראוי להתלות".

כבר בימי הראשונים התהלו בירורים בידון, ובעל "כפתור ופרח" מספר (בפרק נ"א) על הה־תלבטויות כאשר עלה לאר"י בשנת פ"ב: "ואנו באי הארץ מק־רוב לא נדע מה נעשה, אם שמא תאמר שנעשה שתי שנים שביעית רצופות, ותהיה השנה הראשונה לרש"י ז"ל, והשנה הבאה אחריה לרבינו תם, כדי לצאת ידי שניהם, כדרך שעושים קצת ארבעה זוגות תפילין, זוג כשיטת רש"י וזוג כשיטת רבינו תם, זה נקל וזה כבד. ואף שהם מעט, ר"ל בעלי ארבעה זוגות תפילין, גם כי בהד שמטת כספים ירבו מחלוקות בי־שראל אף בחוצה לארץ, וענין הביעור בארץ יש לנו שלשה בי־עורים. שנים למעשר שני ואחד לפירות השמיטה, ושלשתם נוהגים היום, ותורתינו נתיבותיה שלום, ויש לנו לאחוז שיטת אחד מהם כדרך שנעשה בכל מקום שנמצא מחלוקת בין הפוסקים" ומאריך לדון בשלושת השיטות של רש"י, רבינו תם והרמב"ם ואכמ"ל.

תבישראל משקלב שיחי הלכות שביעית בספרו "פאת השלחן", כפי שהן נהוגות כיום, מביא את הכרעת הרמב"ם במלואה כלשונה. הר"ם טוקצינסקי פותח את "ספר השמיטה" בציון המנהג "במנין שנות השבע הסכימו הפוסקים כהרמב"ם והגאונים ולהיה צד־יכים לחלק כל השנים מבריאת העולם לשביעיות (ראה כפתור ופרח פרק נ"א) וכך קבלו הדורות איש מפי איש, וכן מנהגנו בידינו, והסכימו האחרונים שאין לחשוב זאת עוד לספק (וכמ"ש מהרי"ט ח"א פ"ה וס' חרדים ועמ"ש הגר"א חו"מ ס"ין שאפי' ... בכשלו כל הסער עצמ"ש בפי"ז כתב בערכין י"ב כשאר הפוס־קים)".

החזו"א העוסק בחשבון שנת השמיטה, מסכם את הנושא ובהלכות שביעית סי' ב' ס"ק ל"ב): "ולענין הלכה נקטינן כהר"ם ורש"י ושאר פוסקים שהרי הר"ם כתב כן בשם קבלת הגאונים, ואין אנו חוששין לדעת הרא"ש ז"ל ע"פ פרש"י. הוא מזכיר דעת הגר"א (הר"ם סי' ס"ין) "ומאד החזיק הגר"א בשיטה זו, עד שמצא להד־עיר להחמיר לחוש גם לדעת הר"ם, ולדעהו — תרצ"ו — שמיטה ולדעת הר"ם תרצ"ה, ומ"מ נראה כיון שנהגו כהר"ם אין לזוז מה־מנהג".

בעל "משנת כסף" מעיר לדב־ריו של החזון איש "ומאד החזיק הגר"א בשיטה זו, עד שמצא להד־עיר להחמיר לחוש גם לדעת הר"ם". צל"ע דמלשונו משמע כאילו הגר"א תפס לעיקר כדעת הרא"ש, אלא שכתב שיש להחמיר לדעת הרא"ש", וכוונתו דהגר"א "ולצאת ידי ספק יכתוב ער"ה של שנת השמיטה של הרמב"ם, ומלשון זה מבואר שכתב שיש להחמיר כדעת הרא"ש, ואולי ט"ס מדקר כדברי החזו"א וצ"ל "לחוש לדעת הרא"ש", וכוונתו דהגר"א החזיק כ"כ בשיטת הרא"ש, עד שמצא לנכון להחמיר כשיטתו, וצ"ע".

לדברי ה"חזון איש": "ואין לזוז מהמנהג" מעיר בעל "ברית עולם" שאין הנתבע יכול לומר "קים לי" בניגוד לקבלה והמנהג, ומסביר אפילו למאן דס"ל בדיני ממונות, דאפשר לומר "קים לי", אפילו בדעה דחויה, כאן אין דעה דחויה אלא דאין כאן דעה כלל, ולכן השמיט המחבר שהיה באר"י, וראה את שבת הארץ את כל הבי־רור שהובא ע"י הרמב"ם, וכשם שהקבלה והמסורת קובעת מתי שבת ומתי יום ראשון, כך בקבי־עות השנים ושבת הארץ הוא קביעות גמורה, ללא מקום פקפוק וחומרא כלל".

בעל "בית הלוי" על חובת שמיטה מ"דברי קבלה" החמורים

כיון שהזכרנו בראשית מאמרנו את דברי הרד"ה, היו שהסתמכו עליו לטעון שמצות שמיטה בזמן הזה מדת חסידות, נציין שהוא יחידאה בדעתו זו, ולדברי הרמב"ן גם הראב"ד, שרצה בראשונה לומר כן, חזר בו.

זאת ועוד: בעל "בית הלוי" הדן אם שביעית דאורייתא או דרבנן, מסביר שאפילו לדעת הפוסקים הסוברים דקי"ל כרבי שהשמיטה תלויה ביובל, ובזמן הזה שאין היובל נוהג אין השמיטה נוהגת, מכל מקום דין שמיטה בזה"ז לא הוי מדרבנן בעלמא, אלא מדברי קבלה, כי פסוקים מפורשים, בנחמיה פרק י', שנח־מיה וסיעתו מעולי הגולה באו "באלה ובשבועה לשמור לעשות כל מצות ה' ומשפטיו וחוקיו", ושם בפסוק ל"ב נאמר "ונטוש את השנה השביעית ומשא כל יד", פרש"י כענין שנאמר "והשביעית תשמטנה ונטשתה", "ומשא כל יד" היינו השמטת מלוה בשביעית, הרי שכל עולי הגולה קיבלו עליהם באלה ובשבועה לשמור שמיטת קרקעות ושמיטת כספים, ואם כן בודאי שיש לדון שמיטה ככל חומר דין איסורי תורה כדין כל דברי קבלה, וכדין שבועות ציבור לדורותם, ואין מקום להקל בזה"ז יותר מבזמן הבית".

לעומתו טוען בעל "מנחת אברהם" מבודד, בקונטרס קדושת שביעית, שבסוס"ס בית ה"דב"ז דאישתכיתא דין מפורש ביו"ד סי' רכ"ח סליה שא"א להשביע הנולדים, ובעל "יביע אומר" מו־סיף סמך לדבריו מתשובת הרא"ש כלל ה' סי' ד' שאף שנידוי באלה וחרם חל על דורות הבאים, אבל שבועה אי אפשר להשביע הנול־דים לאחר זמן, וכך פסק גם מרן, כאמור.

ענין זה נסכם בדבריו של בעל "מעדני ארץ": "ונלענ"ד שאין זה חשיב כלל מחמת השבועה כחיוב דאורייתא, וכל מה שהקילו חכמים בשאר איסורי דרבנן אפשר שפיר להקל גם בזה — משום דסברא הוא, שהשבועה לא היתה אלא לחזק תקנת הנביאים שתיקנו להם, והרי זה דומה למה שאמרו באיסורי דרבנן, דאע"ג שהעובר עליהם עובר גם באיסור תורה של "לא תסור", אליבא דשטת הרמ־ב"ם, אפי' הכי ספיקא דרבנן לקו־לא, משום דמעיקרא לא גזרו אלא על הודאי ולא על הספק, והיינו משום דמעיקרא לא גזרו על הג־זירות שלהם שיהא חמור כדאור־ייתא, והכי נמי גם כאן, כשהוקבעו עזרא וסיעתו לחייב בתרומה וש־ביעית, מצינן שפיר לומר שלא נתכוונו כלל להחמיר תקנתם זו על שאר תקנות חכמים, וכל מה שמקילים בשאר איסור דרבנן אפשר שפיר להקל גם בזה, אלא שבמקום שאין שום קולא להקל, והתקנה היא בעינה, או כל העובר על זה חוץ ממה שעובר על לאו ד"לא תסור", הרי הוא עובר גם על השבועה והקבלה שקבלו עליהם אבותינו".

(במאמרנו הבא: מערכות ראשונות של תורה לקביעת שנת השמיטה)

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ רוממה, זכרון יעקב, דירת 3 חדרים, ק"ב, 41,000, מיידי (02)635073 (02)537870.

★ בסנהדריה, 4 (1 קטן) + הול שימושי + מחסן ק"ב 818832 14.00-18.00.

★ בבית וגן באזור דתי 3 + פ"א + חניה + מרפסות + ארונות + דוד"ש (02)424639.

★ באופירה, 3 + הול, ק"ב, כל השכלולים סופי - $75,000. ללא תווך. 813566.

★ בדיקה הנדסית לפני קניית דירה. דו"ח מהנדס קביל בבית משפט. מיל"ב (02)224388.

★ בסנהדריה המורחבת, 3 גדולים + פ"א סוכה גדולה קי"ד 82,000 (02)636996.

★ ברמות ב' הוורדית, 3, פ"א, דוד"ש, 58,000, ללא תיווך (02)868061.

★ בהר נוף, 4, נוף, מרפסות, מחסן, מיידי 76,000 "גולדרס" (02)412321 (02)533208.

★ הר־נוף, מציאה! מוכרח למכור! 5, נוף, כניסה מידית, 88,000, "אנגלו סכסון" (02)221161. (מלד"ך).

★ ברוממה, 3, יפהפיה, דוד"ש, טלפון, מטבח עץ חדיש. (02)863620 (02)532730.

★ במעלות דפנה 3 + חדר ארונות + הסקה קי"ד + מקום לסוכה טל. (02)816317 מ־5.00.

★ בשערי חסד 5 משופצת ק.א. לרציניים בלבד 220,000 "לפאייס" רחביה (02)666218/9.

★ בהר־נוף דירות מוכנות 4 חדרים $75,000 5 דרומית + נוף 97,000 פנטהאוזים ודירות עם גינות לופיאן ושות'... (02)521038.

★ ברמות הוורדית בהזדמנות 4½ ק"ב מיני!!! $82,000 "ירושלים 85" (02)539087־8.

★ בהזדמנות! בשמואל הנביא 3 חד' + הול משופצים + דוד"ש + מטבח מפואר + ארון קיר קי"ד 822641.

ביקוש דירות י־ם

★ לקונים רציניים במשרדינו דרושות מידית דירות 3-4 חדרים בשכונות החרדיות "תווך מושי קצר ושות'" (02)225588 (02)247937.

להשכרה

★ בתל־ארזה, 2½, ריקה, קומת ביניים, מיידי, (02)812655 בשעות 20.00-21.00.

★ להשכרה 4 חדשה מהודרת, בבאגו ק"ב, הסקה פרטית, מעלית. (02)527058.

★ דירת 3½ בחזקיהו המלך טל. 663611 ק"א גבוהה.

★ להשכרה בתפארת רמות אביב 4 חדרים מרוהטת + טלפון לתקופה ממושכת 051־883790.

משרדים

★ 2 (20 מ"ר), ק"א, מתאים גם למחסן, לדתיים. פרי־חדש 03־442081.

שעורים וחזנות

★ "סלהי" - סמינר לחזנות ופיתוח קול יום ראשון ורביעי 6.00 בערב רוטשילד 124 תל־אביב טלפון: 789519.

מכירות וקניות

★ יצרני אופנה מפריז מציגים את הקולקציה החדשה של שמלות לאישה האלגנטית והמודרנית לפי תאום מראש בלבד טל. ביום: (02)246312 ערב: (02)763783.

הלבשה

★ בגדי הריון, תצורות, לחרדיות, יבוא מאירופה, "הלבשה מלכה" המלך ג'ורג' 14 ירושלים.

רהיטים

★ למכירה בהזדמנות תכולת בית + מכשירי חשמל במצב טוב טל. (02)690970 מ־10-12.

שיפוצים

★ בעלי מקצוע מעולים יבצעו עבורך כל סוגי השיפוצים טלפון 522393 בערב.

שידוכים

★ משרד לשדכנות לשם מצוה עם השתתפות בהוצאות לכל העדות והגילים ר"ש אבהם (03)794719.

שונות

★ דרושה בנוהה מסורה למגורים במשפחת רופאה + עבודות בית קלות (02)820660.

ערי הארץ

למכירה בערד

★ למכירה דירה בערד 4 חד' וטלפון דו"ש שרותים כפולים לפנות (03)5511987.

★ למכירה בערד בהזדמנות ובהחיפות 2 חדרים ק"ק (057)950465.

עסקים

★ בטבריה מלון להשכרה מכירה, שותפות או תפעול לציין טלפון. ת.ד. 5771 באר שבע, עבור מלון.

עבודה

★ מחפשים תופרות מעולות עם כשרון לעבודה על משי טל. (02)246312.

★ למסעדה ברמת־גן דרוש בחור רציני לעבודה בערב תנאים טובים (03)703218.

★ דרושה פקידה בעלת נסיון עם ידע בהנה"ח 4 ימים (03)709972.

מטפלות

★ דרושה מטפלת בשעות אחה"צ בביתנו + עבודות קלות (03)794021.

★ דרושה מטפלת בהר־נוף בשעות הצהריים להתקשר 525017 מאחרי 2.00.

★ דרושה אשה/בחורה בעזרא לזוג קשישים בשעות 10.00-1.00 בתשלום מלא. (02)272433 (02)413025.

קורסים

★ גרפיקה. מקצועי ביותר, מורה חרדית מוסמכת א. רובינשטיין פתיחה בקרוב (03)292182.

"יד לשבים"
פאנית מעולה
במחירים סבירים
רותי
רח' יוחנן מזרחי 8 בית ישראל
פרטים ותאום בטל. 273215

לארגון חסד וקירוב רחוקים בירושלים ובצפון הארץ
דרוש טנדר
בתרומה או בתשלום
לפנות 02־863264

תעשיות חוצב אבן ושיש בע"מ

ביצוע עבודות אומנותיות משיש וגרניט, המקור לחריטת עמודים דקורטיביים, כדורים לשולחנות סלוניים, כדים, גרניט ושיש למטבחים

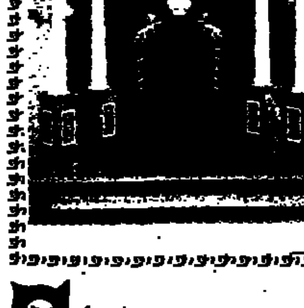

ניתן להזמין עבודות מיוחדות לפי דרישת האדריכל/הלקוח

תכנון וביצוע ארונות קודש בארץ ובחו"ל

רחוב עקיבא 31 חולון 03־801727

"בית אחינועם"
פנימיה ומדרשה לחוזרות בתשובה

ערב נשים ובנות
שישאיר רושם עמוק רוחני בתודעתך
יתקיים בע"ה במוצש"ק פ. וירא (22.11.86)
בשעה 7.30 באולמי "בית במברגר" יהודה הלוי 9 ב"ב
בתכנית:
★ הרב (אברהם) א. לבקוביץ - מנהל מכון שמיטה בב"ב
מה חייבות אנו לדעת בהלכות שמיטה
★ ר' אלימלך יוסף
סיפור אישי של ניצול היחידי מצוות הצוללת "דקר", על השגחה פרטית ודרכו לאמונה.
★ הופעה אומנותית
★ הגרלות יקרי ערך
★ מזנון
כרטיסים בקופה במקום

חם בחורף!
בבית האופנה
"בתיה"
רח' ירושלים 52 ב"ב
מבצע מיוחד
לילדות סרפנים
ב־30!
גרביונים מאקרילן
ב־16.30
רק השבוע 15% הנחה
לסריגים תוצרת חוץ לילדים מיוחד!
חצאיות לנשים 135

מכירה מיוחדת
של כובעי נשים מחו"ל
בדגמים בלעדיים
עזרא 40 ב"ב 783661
בימים א'-ד' מ־1-9 לפנה"צ
ב',ג',ה' מ־4-8 אחה"צ

אוכל סיני "גלאט־כשר" ממסעדת "יוסי פקין"
חייג 415412, דניאל'ס
וקבל ארוחה הביתה
כל ערב בין 22.00 — 19.00
צלצל וקבל פרטים
מרכז — 02־245044

תלמיד ישיבה יקר,
ערב דיון, עיון והדגמה
אודות המגמה המיוחדת לתלמידי ישיבה רציניים מגיל 18
במסגרת החוגים "דפרי אנוש" בנושאים של:
כיצד תנצל ביתר הצלחה את כשרונותיך ותפיק מעצמך יותר, כיצד תשיג שיפור בדרכי ההנהגה האישית וההתנהגות שלך, ותזכה ליותר שמחת חיים ונחת הלימוד
בס"ד במוצש"ק פר' וירא אור לכ"א מרחשון באולם ההרצאות בבית אגודת ישראל ברח' ר' עקיבא 57 ב"ב
בשעה 8.00
★ הכניסה חינם ★
דרכי אנוש - 03־768454, 03־768349

לגננות ולמורות!
★ חוברת "סתו חורף"
★ חוברת "המים והגשם"
★ פלקסים על שמיטה
★ חוברות עבודה על שמיטה
★ קלפים על חנוכה
בחבקוק מלכי ישראל 14 ירושלים. טל. 282093

פאות שבע
מודיעה
כי נפתחה ההרשמה
1. קורס לפאנות
2. קורס להסרוקות
3. קורס למניקור
הלימודים ברמה גבוהה
. תעודה תנתן לאחר גמר הקורס
הקורסים יתקיימו בשעות אחה"צ לפרטים לפנות לטל: 02־245970 בערב: 02־525095

חבל להחמיץ!
מבחר שמלות יפיפיות וחליפות אקסלוסיביות
מתוצרת חוץ
המכירה במוצש"ק וירא וביום א' בשעה 8.00
רח' השומר 101 ב"ב

הגיעו
חצאיות צמר וסריגים אופנתיים שמלות אלגנטיות
ב־85 ש"ח
במוצאי שבת 7-9.30
בערב; נחום 4 ק"א ב"ב

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ בסנהדריה המורחבת 4 דרום מערב צפון 79,000 02-813854 (תיווך).

★ 3 + הול גדול בנחמיה + סקה ביתית + מרפסות 02-82457 בין 13.00-14.00.

★ במעלות דפנה (קרוב לאור שמח) 3 ק"ב דרומית + מרפסת גדולה "תיווך הזהב" (02)827646.

★ בעזרת תורה ק"ד חזית 3 + פ"א + דוד"ש ללא תווך 02-527875 02-285332.

★ בסנהדריה המורחבת 4½ חדרים ק"ב מטבח וגבה, 2 מרפסות, מחסן דוד"ש 531307 ביום 810572 בערב ללא מתווכים.

★ 3 במטרסדורף 93 מ"ר קומה נוחה 80,000 "אבן פינה" 9.30-14.30 02-380518.

★ הר נוף 3 יפים "מיכאל סטאר" (מלד"ן) 02-228371.

★ הר נוף פנטהאוז דו קומתי מרווח ומשוכלל כ"כ מבחר יפה של דירות 4 ו-5 פנו למומחים "מיכאל סטאר" 02-228371.

★ מציאות!!! ברמות ג' 2 + מחסן 36,500 ברמות 3 + מרפסת 63,000 4½ ברמות 41,000 249247.

★ בהזדמנות!! ברמות 3½ + מרפסות 51,000 ברמות ב' 3½ 58,000 249141.

★ ברמות ב' 3 + פ"א + מרפסת לסוכה ק"ג משופצת להלוטין!!! 864370.

★ ברמות קרית משכנות 3 ק"ק + גינה צמודה אפשרות להרחבה כניסה פרטית + צדדים (02)248634.

★ 3½ בשכון חסכון בית וגן ק"ב שרותים כפולים, הסקה מיידי 02-233277.

★ בהר נוף 3 חדרים גדולה דרומית מוארת ומרווחת + 3 מרפסות ותוספות 02-531977.

★ בהזדמנות! 2 גדולים בלב גאולה + הול גדול + חצר + מחסן 02-248634.

★ בהר נוף 5 חדרים + נוף עם אפשרות ל-2 מחסנים, כניסה נפרדת "אור טל" 02-288588 02-287973.

★ בהר נוף 4 חדרים + גינה דרומית כניסה מיידית "אור טל" 02-287973 02-288588.

★ באיזור מטרסדורף מציאה!!! 3 חדרים + מחסן ענקי + אפשרות בניה + חצר + גינה + הסקה + דוד"ש רק $60,000 טל. 531298.

★ חייבת להמכר! בהזדמנות בטלז סטון 3 ק"ק + מטבח משוכלל + מחסן 055/96432.

★ בהזדמנות! 3½ חדרים בעזרת תורה משופצת יפה 02-816029.

★ בבית וגן פנטהאוז 3 חדרים, מסודרת, מרפסות, עקית, נוף מרהיב כותים 24787.

★ 4 בגאולה ק"ב 100,000 בית דו קומתי באחוה 100,000 3 חדרים בגאולה ק"ב 70,000 3 גדולים על יד צאנז 75,000 בית בבית ישראל 120,000 "יורידי" 02-245258.

★ בשמואל הנביא 3 ק"ג מסודרת להפליא!!! אפשרות לבניה!!! 02-710860 02-819005.

★ ברוך בית לחם בשיכונים 3 ריצוף חדש + דוד"ש + אורנות משופצת 02-715914.

★ ברמות א' 3 בספירים 17/8 ק"ד בהזדמנות 39,000 02-526366 (02)523112.

★ באתנסדורף 3 הול גדול מטבח פאר ענק מרפסות גדולות "המתווך" מלכי ישראל 6 10-1 5-7.30 (יום ו' 10-12).

★ במעלות דפנה 3 הול 78 מ"ר ק"ב מסודרת וסוכה 62,000 "המתווך" מלכי ישראל 6 02-286951 02-273355.

★ בית וגן במרכז 3 יחידות ומטופחות מטבח ...ואר 3 מרפסות, סוכה, ...ית, דוד"ש הסקה דירתית מדרגות (לא אחרונה) "יהי" 424938 .431172.

★ אתנסדורף 4 גדולים שמורה מטבח קופמלט ק"ב דרומית מחסן "הצבי" 424938 431172.

★ ליד רמות פוליך 5 חדרים $81,000 ו-4 חדרים ב-$76,000 (תווך) 02-866690.

★ דו קומתי בגאולה 3 + 2 + חצר 100,000 קוטג' 5 בהר נוף גמור 150,000, בנין 12 חדרים באנגליפס 200,000 "אבן דנך" 02-380662 אחה"צ.

בדמ"פ

★ בצפניה 2 חדרים + הול ק"ק חצר קדמי במחיר הזדמנות 02-232636.

★ בסביבות מאה שערים 2½ חדרים מחיר הזדמנותי!! טל. 02-816789 בשעות אחה"צ.

★ במרכז גאולה 2 חדרים + הול 2 מרפסות משופצת ק"ב (02)272537.

★ 3 ק"ב בשערי חסד ממ"ר מרפסות סוכה 40,900 "אבן דנך" 02-380662 אחה"צ.

"ישראל ברכה"
שרותי מידע ואינפורמציה לדיור באזורים הדתיים - מאות הצעות
מציע דירה!
קניה השכרה
עשרות מבקשי דירות מחכים לדירתך
ללא דמי תיווך
מאגר הדירות הגדול ביותר במחירים
חדרים בגאולה, לבוש מרדכי 8
02-285676, 382770, 282262

להשכרה

★ לתיירים!! בגאולה נהדרת לתקופות קצרות ושבתות בכל ימות השנה 02-825891.

★ דירה יפה מרוהטת 3 חדרים + טלפון באזור גאולה (02)381669.

★ בקרית צאנז (רבי חיים) 2½ חדשה מרוהטת קומפלט מיידית ולתקופה קצרה 02-824440.

★ ברחוב חנה 3 חדרים ק"ד מרוהטת לשנה 02-527389.

★ ברמות החרדית דירת 5 חדרים ק"א + חצר 300 דולר "תווך רמות ב'" 02-863207.

★ להשכרה דירת 3 חדרים מרוהטת ברחוב זונגפלד 19 02-281831.

★ בירושלים ברחוב חנה 2½ חדרים מרוהטת + טלפון 055-32551.

★ 2 מרוהטת קומפלט ק"ב באהרון פישל 6 $250 מראש 02-820422 02-817060.

★ ברמות החרדית 5 חדרים כניסה פרטית לתקופה ארוכה (תווך) 02-866690.

ביקוש דירות

★ מעונין לשכור לתקופה ממושכת דירת 3 באזורים החרדיים 02-821291.

★ דרושה דירה לקניה 3-4 חדרים במטרסדורף קומה נוחה 02-864274.

מחסנים

★ למכירה: מחסן גדול עם חשמל-כוח מים ברחוב ירמיהו עבודה 02-699358.

חנויות

★ הר נוף שטח מסחרי להשכרה "מיכאל סטאר" (מלד"ן) 02-228371.

בני ברק

למכירה

★ 3 + גג + 1 + מעלית בהר סיני בבניה אינטרנשיונל 03-706177.

★ 5½ דירה בקומה 4 דיירים 4 כותים בבניה אינטרנשיונל 03-706117.

★ בבני גד 3 מסודרת ומטופחת + דוד"ש ק"ג חזית כיוונים טובים 700239.

★ 2 חדרים ברח' עזרא חזית 3 כ"א "המצליח" 798367.

★ בנחמיה 4 + חדר על הגג, חזית + מעלית בבנין מפואר "המצליח" 798367.

★ בדיקה הנדסית לפני קנית דירה דו"ח מהנדס קביל בבית משפט מיל"ב 02-224388.

★ בבני ברק 3 ק"ג + דוד"ש עם אפשרות בניה על הגג 706555.

★ 4 חדרים + 4 + 1 וגג גדולים סטנדרט גבוה ברח' דמשק אליעזר בב"ברק 03-786958 בין 7—5 אחה"צ.

★ 4 חדרים גדולים סטנדרט גבוה ברח' השלשה בני ברק (03)786958 בין 5-7 אחה"צ.

★ 4 ק"ג גבול רמת גן בני ברק + מטבח אמריקאי 87,000 דולר 03-786246.

★ 3 חדרים 3½ חדרים 2½ חדרים טלפון 784846 א. דרורי מתווך.

★ 2 גדולים ק"ג $38,000 + מרפסת עקית בהרב קוק 03-708668 לפנה"צ אחה"צ 03-791852.

להשכרה

★ לזוג צעיר/בחורה 3 במרכז ק"ג מרוהטת + טלפון כשנה 03-700580.

★ דחוף! דרושה דירה 3/4 חדרים לתקופה ממושכת רצוי + טלפון 03-700506.

עסקים

★ למסירה סוכנות בלעדית לשמן מרגרינה ומוצרי מזון 03-782530 פרנסה בשפע.

ביקוש דירות

★ דרושה דירת 3 חדרים ריהוט מלא בשכ"ח בבני ברק עם טלפון לזוג ללא ילדים לשנה ויותר 03-800557.

★ דרושה בדחיפות בשכ"ח דירה 4 חדרים במצב טוב בבני ברק בין גן רשא רמת אהרן לפנות טל. 03-709919.

בערי הארץ

תל אביב

★ למכירה דירה בקרית הרי"ם לרין ק"ב פינתית כוונים טובים 03-499446.

★ 3 חדרים בקרית הרי"ם לרין יפה חזית ק"ג 03-9229752.

פתח תקוה

★ פתח תקוה 3 בטרומפלדור ע"ע 6 דיירים + חניה 03-727653 בלי מתווכים.

אשדוד

★ למכירה בהזדמנות דירה 3 חדרים ק"ב קרית גור רובע ח' אשדוד 055-50720.

נתניה

★ בק. צאנז למכירה 3½ + 3 מרפסות סגורות + טלפון + נוף לים 053-617548.

צפת

★ בצפת במאור חיים דירה בת 4 חדרים 33,000 ש"ח 069-71149.

קורסים

★ "מחשבת" בירושלים שינה את מס' ל-826251 בשעות 4.30 עד 6.30 אחה"צ.

עבודה

★ דרושה מזכירה למשרד בירושלים רצוי ממוצא אמריקאי שולטת בעברית אידיש ואנגלית שוטפת 03-786017.

★ דרושה למשרד עו"ד מזכירה מנוסה למשרה מלאה + נסיון בהפעלת עיבוד תמלילים ידעת השפה האנגלית כולל הדפסה חזינית 02-527389.

★ למשרד תווך דרוש סוכן מכירות הבאים טובים לפרטים לפנות 02-816833.

★ אשה מבוגרת דוברת הונגרית מעונינת בעבודה אצל אשה אחה"צ 02-813275.

★ לקונדיטוריה דרושים 1. נהג חרוץ ואחראי לשעות הבוקר 2. עובד חרוץ ללילה 03-778823 מיום א'.

★ משפחה חרדית עם נסיון רב באומנות בטיפול ילדים וגם בנוער במקום חרדי במרכז הארץ מעונינת לקבל 2 בנות טלפון (03)792157.

★ בבני ברק דרושה אשה לטיפול באישה עם נכות קלה טל. 03-787769.

★ לחברה לשווק מזון בבני ברק דרוש עובד למחסן בשעות אחה"צ 03-756541 03-786022.

★ ל"ישי עונן" בית מסחר לחלקי חלוף למכונות כביסה, תנורי אפיה, ומדיחי כלים ותיקונים דרוש פקיד חרדי יפו 128 02-539550.

★ דרושה מורה בעלת נסיון לבית חנוך חרדי באידיש בירושלים לכתות סמינר 02-532127 03-790155.

מטפלות

★ דרושה מטפלת בבתינו ברמת אהרן לפנה"צ עם עבודות בית קלות 03-709838.

★ דרושה מטפלת לתינוקת + עבודות קלות 3-4 פעמים בשבוע במתתיהו 03-761323.

★ דרושה מטפלת + עבודות בית 02-669659.

מכירות

★ בהזדמנות: 1. תנור בשול ואפיה אמריקאי. "מגיין שף" במצב חדש 2. שולחן פורמייקה וכסאות למטבח 03-788553.

★ דרושה מכונת סריגה אמפיסל 8 עדיף + שולחן 03-703343 מ-4 אחה"צ.

★ כובעי נשים!! (+ מפות מחו"ל) המכירה עברה מ"בתוככי ירושלים" לדברי חיים 19 ק"ה משפחת מן כל השבוע!! 02-822507.

★ מבצע השבוע גולפים ב-3 צבעים 10 ש"ח מחסן מכירות עמוס 8 י-ם.

★ בגדים קטנים ב"ברכה" יונה 20 ירושלים א'-ה' 8-5 ג' 1-10.

★ חלוקים כלי מיטה כותנות לילה מחו"ל במוצש"ק וראשון 8-10 אלקנה 14.

★ במבצע תאורת שבת ע"י מצבר טלפון 02-827196.

★ מטפחות ראש דגמים חדישים, משי, שיפון, קאשמיר, צמר אצל שטרן רח' דוד 43 י-ם מול תחנת רמות השבוע בשני שלישי ורביעי בערב.

★ חדר שינה 2 מיטות עם מגירות טואלט וראי 03-5322140.

★ מכירת כל שמלות הקיץ ב-75 ש"ח רק בימים ראשון ושני כ"א-כ"ב בסנהדריה המורחבת 105/4 בין השעות 4-7.

★ בהזדמנות למכירה בגדי נשים מתוצרת חוץ במוצש"ק "וירא" וביום א' מ-10-8 בערב בן דוד 19 בני ברק.

שיעורים

★ אצל מורה מדופלמת בעלת נסיון נשאר מספר מקומות ללימוד נגינה באורגן ואקורדיון 03-780885.

שונות

★ לישיבה ברדום עם צוות רמים חסידי ליטאי מעולה מתקבלים בחורים בני 14-18 טיפול אינדיודואלי לקביעת ראיון להתקשר ל: 051-881206 051-880205 02-535618 02-533359.

★ דרוש בדחיפות תומך לכולל קטן לבעלי תשובה מתקדמים בבני ברק 03-797062.

אבידות

★ נאבד צמיד פנינים בירושלים המוצא מתבקש להתקשר לטל. 02-381577 במשך כל היום, 02-381581 בשעות אחה"צ.

★ נמצא אתק בגאולה האובד יקבלו ע"פ סימנים 02-273355.

לאור הביקוש הגדול נעננו לערוך שוב
בזאר ענק
באולם שהשמחה במעונו רח' חיים אדם 40
בו יוצגו למכירה מבחר עצום של בגדים במחירים סימליים
מחירים לדוגמא:
מטריות גבירץ לגברים 6.50 שקל
שמיכות פוך סינטטי 34 שקל
חלוקי אקרילן לנשים 25 שקל
חולצות מ- 3 שקל
מכנסי אוורול אקרילן מ- 8 שקל
הבזאר יתקיים ממוצש"ק פר' וארא כ' מר חשון משעה 7.30 וביום ראשון שני שלישי כ"א – כ"ג מר חשון בין השעות 10.00 – 4.00
המצפה לבואכם ג. יעקובוביץ

אורות ונברשות
הורוביץ
רח' ר' עקיבא 122 ב"ב
בית מסחר לנברשות
מכל הסוגים
לסלון, לחדר הילדים, לפינת האוכל, לחדר השינה ותאורת גן וגג
לכל מקום תאורה מתאימה
מבחר החדיש והגדול ביותר
כל סוגי נברשות קריסטל
במחירים מדהימים!
הסחורה הטובה ביותר במחיר הטוב ביותר
מלאו את הבית באורות, לקראת חג האורות!
הזדרזו ותחסכו
מחירים מיוחדים לבתי כנסת

אגודת על"ה
גן שיקומי
בני ברק רח' עוזיאל 10
דרושות מתנדבות
ללוות ילדים לבריכה מחוממת
טל' 03/794439 בערב

אולם גאולה
שרותי קייטרינג לשמחות וארועים
רח' יחזקאל 10 ע"י כיכר השבת גאולה ירושלים
שמחים אנו להודיע
לציבור הרחב כי נפתח בס"ד
חנות מיוחדת לארוחות מוכנות
בקומה א' ע"י נעלי גלית
★ דגים ★ בשר ★ קוגלים ★ סלטים ★ מבושלים
★ מטוגנים ★ צלויים וסוגי סנדוויצ'ים
במבחר הטעמים העשיר והמפורסם של
אולם גאולה ובמחירים עממיים
הפתיחה אי"ה ביום ג' בשעות הצהרים
באת, טעמת –
עוד פעם חזרת
להתראות
אולם גאולה

חדש! חדש!
לתושבי רחובות והסביבה
רח' הרא"ה 12 רחובות
נעלי ילדים ונוער
הגיעו נעלי חורף ושבת, לבנים ובנות
בטיב מעולה - דוגמאות מרהיבות
ובמחירים סבירים
בואו והווכחו
פתוח בימים א-ה בשעות 4.30-7.30
חדש! חדש

בן?, בת?
הכל ערוך לפניך
ב"אוצר הברית"
לראש המוהלים
הרב יוסף וייסברג
להשיג בחנויות הספרים

דרושה
דירת 3 רהוט מלא בשכ"ח
בב"ב עם טלפון לזוג
ללא ילדים לשנה ויותר
03-800557

נשים ונערות
מכירת
נעלים מיוחדות
דגמים חדישים
אופנתיים
אל תחמיצי!
במוצש"ק משעה 19.00
ובמשך השבוע, זוננפלד 18
רמת אלחנן ק"ב.

שערים יציגים

סל	1.4995
דולר ארה"ב	1.4970
מר"ג	0.7458
לי"ש	2.1150
פר"צ	0.2277
ין יפני (100)	0.9204
פל"ה	0.6602
פר"ש	0.8961

לוח היום

בס"ד יום וערש"ק פ' וירא י"ט מר-חשון מ"ז
הדף היומי בבלי: בבא קמא ס
ירושלמי: יבמות נ
משנה יומית: פרה ג, ח-ט,
הלכה יומית: או"ח רמט-נ, ג-א

סוף זמן קריאת שמע	8.01
תפילת השחר	9.08
שקיעת החמה	4.41
מחר: עלות השחר	4.38
נץ החמה	6.10

קול הדף
לשמיעת השעור בדף היומי טל. 02-243121 — 02-241112. השעור מתחיל בכל תחילת שעה.

תורנות בתי מרקחת
ירושלים: ליל שבת: אשר רח' כורש בהוריק. יובל. שבת: בריאות רח' המגי 28. מוצ"ש: בית פלוס רח' בר אילן 2.
תל-אביב: ליל שבת: שחר רח' פנקס 27. בני רח' דיזנגוף 174. שבת: בריאות רח' המלך ג'ורג' 28. אתוה רח' דיזנגוף 165. מוצ"ש: בריאות רח' המלך ג'ורג' 28. אתוה רח' דיזנגוף 165.
[illegible]

תורנות בתי חולים
ירושלים: ליל שבת: שערי צדק — [illegible]

שיפוצים כלליים
★ ביצוע עבודות
★ שיפוצים כלליים
★ תוספות בניה והרחבה
★ מטבחים וצבע כללי
★ צוות מקצועי
כל עבודות הבניה באחריות
ספל ברסיבות בחומרים מיוחדים ואטום גגות
טל. 24 שעות ביממה
02-234454

לתלמוד תורה
באידיש
דרוש מורה
לכתיבה
אחה"צ מ-5-6
להתקשר 02-815086

בס"ד
חדש
★ לרגל הפתיחה - הנחות.
★ תנאי תשלום נוחים
ביטחון ירושלמי
קרמיקה
כלים סניטריים
אביזרי אמבטיה
ברזים
סמוכות לבית גלי

מכירה חד פעמית
של:
★ בגדי הריון
★ שמלות אלמנסיות
★ חלוקים
הכל תוצרת חוץ
החל מ-50 ש"ח
המכירה תתקיים במוצש"ק 8-10
ברח' מא"ש 45

למכור או
לקנות
לשכור או
להשכיר
דירה ללא דמי תיווך
שרותי עו"ד ומשכנתאות
"מעוף": רח' פינס 9
ק"ב 233266, 233913

הזדמנות
מכירה של שמלות
אמריקאיות לילדות
תתקיים אי"ה בגן "שרי"
רח' הרצל 31 ב"ב
(מול "ממש")
במוצש"ק כ' מרחשון משעה 7
להתראות

אינסטלטור.
יעקב
תיקוני מים וביוב
מחירים נוחים
טל' 03-799965

מבצע
מיוחד!!
לבגדי נשים,
ילדים, ותינוקות
באיכות גבוהה,
מתוצרת אנגליה
ברח' מיכל 3 ק"ב
סנהדריה מוצש"ק
8—10

כלה ירושלמית!!
בואי ותופתעי מהמבחר
המרשים של:
★ חלוקי קטיפה מקסימות
★ כותנות לילה רקומות
★ שמלות וחליפות מעולות
כל ערב מ-8-10
ראשית חכמה 29 י-ם

חייבת להמכר!!!
דירה 3 חדרים
ברח' הרצל ב"ב
במחיר הזדמנותי
+ מטבח אמריקאי
כיוונים טובים, חזית
+ דוד"ש
טל: 03-705313

מכירה
בגדי נשים
★ בטיב מעולה ★
★ מבחר תוצרת פריז ★
ביום ראשון ושני
בערב מ-8 עד 10
ברח' חגי חיים 22
קומה אחרונה

אזכרה
למלאת יום השנה - הראשונה של הרה"ח הנודע במקהלת פוחים להתורה ולתפלה
חנוך העניך דוב בן הרה"צ
רבי אלכסנדר חיים זצ"ל אשכנזי
אב"ד מלבורן שליט"א
ביום ראשון פרשת חיי שרה כ"א מרחשון תשמ"ז בשעה 3.15
מוקירי זכרו מתבקשים להשתתף
המשפחה

מכירת ענק!!!
מתוצרת חוץ (לונדון)
בהזדמנות שאינה חוזרת!
לתקופה קצרה
כל הקודמת זוכה!!!
שמלות אלגנטיות לנשים וילדות ובגדי ילדים
במחירים מפתיעים!!!
המכירה תתקיים ברח' חפץ חיים 6
א' - ה' 17.00-22.00 בערב

שיק מודל
בשני תשלומים · ללא שעטנז
בית תרושת למעילים ודקסים
חליפות צמר ומעילי גשם לנשים
גם במידות גדולות
ניתן להזמין לפי מידה
תל-אביב רח' קלישר 46 ליד מגדל שלום
טלפונים: 03-657186, 03-659118

כל בו פאר
★ תריסים ואלומיניום
★ שיפוצים כלליים
טל: 248507

לראשונה בבני-ברק... ובישראל!!!
טבעות זהב
משובצות ביהלומים
עשרות דגמים מרהיבים
ובעיצוב חדשני ונפלא
במחירים נוחים ביותר
וב-6 תשלומים
(ללא ריבית וללא הצמדה)
רפאלי בני-ברק, רח' ר' עקיבא 115
רפאלי השם ששווה זהב...

חבל להחמיץ
מבחר
שמלות יפהפיות
חליפות
אקסלוסיביות
תוצרת חוץ
המכירה במוצאי שבת
פ' וירא
וביום א' בשעה 8
רח' השומר 101 ב"ב

רמדה רנסנס
כשר למהדרין
גלאט כושר GLATT KOSHER
רק בשמחות!
■ תחת השגחת הרבנים הראשיים לירושלים הרב יצחק קוליץ והרב שלום משאש שליט"א.
■ בפיקוחם הקפדני של 4 משגיחים קבועים יר"ש.
■ דיני קדושת שביעית ושנת השמיטה נשמרים כהלכתה.
■ גם באירועים חלביים המוצרים למהדרין.
הצוות בעל נסיון רב
בעריכת חגיגות שמחות
ואירועים, ברמה גבוהה!
פאר והדר
ושרות נהדר
אפשרות אירוח מ-10 עד 1000 משתתפים
מחירים
אטרקטיבים
RAMADA RENAISSANCE HOTEL JERUSALEM
רמדה רנסנס

תיכנון וביצוע
שיפוצי פנים
עמית בע"מ
עזה 29,
טל' 433218 669201
אצלנו אמינות קודמת לכל!
ניקיון לק-תיקח!!!
אנו נממן לכם את שיפוץ ביתכם
ב-6 תשלומים חודשיים ללא ריבית!!!
אינסטלציה, ריצוף—קרמיקה ושיש, צבע, נגרות, מטבחים ועוד...

בהנחות גדולות שיק פריז בשני תשלומים
מבצע ענק
הגיעו: דגמי 1987
מעילים בעיצוב צרפתי ובדים מתוצרת חוץ
מבחר ענק של ד'קסים, מעילי גשם, שמלות וחצאיות
במידות עד 52
ללא שעטנז
נחלת בנימין 16 תל-אביב טל. 655087

חורף, גשם, קר
אין לך מה ללבוש...
ב"חננית" אפנת נשים וצעירות
ברחוב פראג 1 פינת שטראוס
9 ירושלים (ליד מכבסת זוהר)
תמצאי:
מבחר בגדי חורף
במגוון סגנונות,
סריגים מרהיבים,
בשלל צבעים
ובמחירים נוחים
להתראות

ההבדל בין פאה לבין פאה מקסימה
הוא - "חוט השערה"
ירושלים: רחוב שטראוס 20 (ליד מגיות ב"ב) בהנהלת זהבה לוי
בני-ברק: רחוב ירושלים 16 פינת רבי עקיבא בהנהלת יפה אייזיק

הנהלת משרד הדתות אישרה:

תקציב לשיפוץ ראשוני של בית העלמין בצפת

הנהלת משרד הדתות אישרה תקציב בסך 50 אלף ש"ח לשיפוץ ראשוני בבית העלמין של צפת.

המשרד יעביר סכום נוסף בסך 50 אלף ש"ח, בתנאי שעירית צפת תקציב אף היא 50 אלף ש"ח. סכומים אלה מספיקים רק לעזרה ראשונה ותיקונים מעטים, בעוד שלשיפוץ כללי של בית העלמין יידרש לפי אומדנה תקציב של לא פחות משני מיליון דולר.

מנכ"ל משרד הדתות זבולון אורלב מסר על כך בתום ביקור בצפת, אשר במהלכו ראה במו עיניו שלדי אדם ועצמות מפוזרים בבית העלמין. "הנה כף יד, הנה רגל והנה ראש" — נשמעו הקריאות בזמן ביקורו של המנכ"ל.

אנשי "אתרא קדישא" עובדים בבית העלמין כבר יותר משבועיים ועד כה אספו כארבעה שקים מלאים עצמות וקברו אותם בקבר אחים. אנשי "אתרא קדישא", בשיתוף עם עירית צפת והמועצה הדתית, מקימים בימים אלה קיר אבן שיבלום את זרימת הגשמים אל תוך בית העלמין. במקביל רותך צינור הביוב הרורבי שסימיר זרמו בבית העלמין כל אימת שהיתה תקלה במערכת. תקלה במאגר היתה גורמת בעבר לזרימת מי שופכין לתוך בית העלמין וכיום הדבר נמנע הודות לפעולת הריתוך.

חוקרי המשטרה גובים עדות מגבאי בית"כ "אוהל יוסף" ברמות פולין. מראה ספרי הקודש והריסות הבימה שנשרפו. (צילום: פוטו "יסטלה").

פעוט גרם לדליקה בדירה באור יהודה

ילד בן 5 ששיחק בגפרורים, גרם לדליקה שכילתה את חדר הילדים בבית משפחת מועלם, ברחוב ההסתדרות באור יהודה.

הילדים פונו על ידי איש משטרה המתגורר באותו בנין, ולא היו נפגעים.

אחת מבנות המשפחה הבחינה באש הבוקעת מן החדר, בו שהו אותה שעה שני אחיה בני 4 ו־5 נכ' מועלם חשה לחדר והזעיקה את השוטר עמוס אורביב המתגורר בבנין. השוטר הצליח לחלץ את הילדים ופינה את כל בני הבית, מחשש להתפשטות האש.

הכבאים איתרו את הדליקה ומנעו התפשטותה אך חדר הילדים נשרף כליל.

חקירה העלתה, כי הדליקה נגרמה ממשחק בגפרורים על ידי אחד הילדים, בן 5 (עתים).

● רוטרדאם — פצצה התפוצצה לפני משרדי "אמריקן אכספרס" ברוטרדאם, בלי לגרום לנפגעים.

ראש ישיבת "עיר"

(המשך מעמוד ראשון)

כלשונם וגם עיון ודקדוק בספרי ראשונים שלא היו מפורסמים, ובעקבותיו הלכו רבים.

במשך השנים התקרב לגדולי התורה שהיו חיים בירושלים וב־עיק למרן הגרי"י אברמסקי, הג־ר"י סולוביציק מבריסק והגרי"י סרנא ראש ישיבת חברון. עם הגרי"י אברמסקי היה לו שיעור שבועי קבוע.

המנוח זצ"ל ערך את חידושי תורת סבו הגדול "דברי אליעזר" של הגרא"י פינקל.

היה בן ביתה של תנועת אגודת ישראל, נשא על ליבו את מאבקיה ואת פעליה. לא הרבה יצא מביתו אלא לאסיפות בחירות ולהצבעה למען אגודת ישראל וכך גם הורה לתלמידיו.

מזה שבע עשרה שנה, בשנת תשי"ל, תקפה אותו מחלה קשה ועל אף יסוריו ומכאוביו וטרדותיו המשיך את עמלו התורני ובהד־שמעת שיעורים כסידרן, התחזק וחיזק גם את כל מקורביו, יותר מעשר שנים עד שתקפה אותו מחלתו ודחתו למיטת חולים. בשש השנים האחרונות נשאו אלפי תלמידיו ואוהדיו תפילות לרפואתו של הספר תורה השורי בצער, תוך תקווה שירוחם מן השמים. אך אתמול בצהרי היום נצחו אראלים את המצוקים, מצבו הלך ונחלש עד שהשיב נשמתו לבוראה והוא בשנת הס"ד לחייו.

י.ד.

ארגון הפעילים "יד לאחים" מתריע:

משרד העבודה והרווחה מממן אמנת ילדים יהודיים בבתי נוצרים תושב חוץ

ילדים יהודיים נמסרים לאמנה בבית נוצרי תושב חוץ המתגורר בפוריה שעל יד טבריה במימון משרד העבודה והרווחה. כך עולה מפניה ששיגר אתמול יו"ר ארגון הפעילים "יד לאחים" הרב ש. ב. ליפשיץ לשר משה קצב וסגנו הרב פנחסי.

הרב ליפשיץ מציין כי בביתם של צ'רלס וג'ודי סיבנה, חברי הקהילה המשיחית והחשודים כמסיונרים שהתגוררו ברמת טבריה ועקרו לפוריה בשבועות האחרונים מצויים גם ילדים יהודיים בריאים, גדעון ושמעון בני שנה וחצי ושנתיים וחצי. סיבנה עצמו נושא דרכון אמריקאי וזכה לסימן אמנה ממשרד הרווחה בהמלצת המטיפים הלטר רייגן וד"ר בסי רונדלי וכן חתנו — קנט קרול, נשיא המפעל המיסיונרי "גלטורניקס" בטבריה.

יו"ר "יד לאחים" מזכיר בפניתו כי משרד העבודה והרווחה הוציא לפני כשנה וחצי, בעקבות פניה קודמת של הארגון הוראה האוסרת מסירת ילדים יהודיים לאמנה בבתי נוצרים. "לדאבוננו במקרה זה מתברר כי ההוראה אינה מתבצעת" כותב הרב ליפשיץ, המציין כי לפי המידע שברשותו ממן המשרד את האמנה בבית סיבנה.

פעילי "יד לאחים" בטבריה האשימו, במקביל "אנשי קשר" בבית החולים פוריה המפנים לסיבנה ילדים ומכי גורל לאמנה. לדבריהם מוקמת עתה "קומונה" מסיונרית בוילות הנבנות בישוב פוריה. (עשת)

ח"כ רן כהן נפצע בשכונת שמואל הנביא

בני לוויתו: "אנשי מאה שערים עם שטריימלים... פגעו בנו"

ח"כ רן כהן נפגע מאבנים שנזרקו לעבר מכוניתו בעת שסייר בשכונת שמואל הנביא בירושלים.

כתב עתים מוסר, כי שמשת המכונית בה נסע נופצה והוא נפצע בראשו ונלקח לקבלת טיפול רפואי.

בני לוויתו של ח"כ כהן אמרו שראו את אנשי מאה שערים עם כיפות ושטריימלים. פוגעים בחבר הכנסת, שלדבריו בא לנחם את משפחת אליהו עמדי ז"ל.

עירק תקפה כ־15 מטרות באירן תוך כמה שעות

מנאמה — עירק תקפה אתמול כ־15 מטרות באירן תוך כמה שעות. בהודעה שפורסמה בטהרן נאמר כי לפי נתונים ראשונים נהרגו באהוואז שבדרום אירן 12 אנשים ו־192 אנשים נוספים נפצעו במהלך התקפת חיל האויר העירקי.

מקורות מהימנים באהואז אמרו קודם־לכן לכתב סוכנות הידיעות הצרפתית בטלפון כי לפחות 80 אנשים נהרגו.

עירק מצידה טענה כי מדובר במטרות בעלות חשיבות כלכלית וצבאות השוכנות בחלק הדרומי של החזית.

בתגובה של הפצצות ללא תקדים של מטרות באירן, הודיעה אירן כי החל משעות הערב היא תפגיז ערים בעירק במשך 48 שעות, כפעולת תגמול על הפצצות העירקיות.

רדיו טהרן קרא לתושבי ערים עירקיות לפנות את בתיהם, כדי להמנע מפגיעה.

בינתיים נודע כי בית זיקוק באיספאראן, אחד מבין 2 בתי הזיקוק הגדולים ביותר במדינה נסגר לפני שבוע — כפי הנראה בגלל התקפה של חיל האויר העירקי.

יצויין כי ההתקפות של חיל האויר העירקי גרמו נזק רב לבתי הזיקוק באירן ואילצו את ממשלת טהרן לייבא מוצרים מזוקקים. (עצ עתים ורויטר)

התמוטטו מחירי הקפה

לונדון — מחירי הקפה ירדו בצורה דרמטית לאחר שמשך 8 חודשים היו ברמה גבוהה יחסית. המחיר כיום הוא בסביבות 139 סנטים אמריקאים לליברה. בראשית השנה היה המחיר 2 דולרים, ובספטמבר בסביבות 180 סנט. (ערן).

אב לשניים נהרג בתאונת עבודה

בוריס פלוסק, בן 36, אב לשני ילדים, נהרג אתמול בתאונת עבודה במפעל "תדיראן" בקרית עקרון.

פלוסק, שעבר במחסן הפסולת של המפעל, פתח חבית שמן, וכאשר היה רכון מעל החבית עף המיכסה שמעליה, כנראה מהצטברות גזים בתוכה, והוא נפגע קשה בראשו ובפניו.

במצב קשה הועבר באמבולנס של מד"א לבית החולים אסף הרופא, ולאחר טיפול ראשוני נשלח באמבולנס לטיפול נמרץ לבית החולים תל השומר, שם נקבע מותו.

כעת בודקים במפעל את נסיבות המקרה.

הנשיא הרצוג ישוב היום

נשיא המדינה חיים הרצוג, ישוב היום ארצה במטוס מיוחד של חיל האויר.

הנשיא ביקר אתמול בסרי לאנקה וניהל שם שיחות עם הנשיא ג'יוארדין. על ביקור זה לא נמסר מראש.

● ירושלים — שתי מכוניות של ערבים נרגמו אתמול בשכונת שמואל הנביא בירושלים. לכלי הרכב נגרם נזק קל, אך נהגיהן לא נפצעו.

עתון כוויתי מגלה:

איראנים תכננו לרצוח שגריר ישראל בקהיר

6 איראנים נעצרו לאחרונה במצרים עם דרכונים מזוייפים והודו בתכנון רצח השגריר הישראלי בקאהיר.

העתון "אלראי אלעאם" המסתמך על מקורות במחלקת הבטחון של המדינה מוסר שהם פעלו בשרות המודיעין האיראני. הם עברו אימונים אינטנסיביים ברצח וחיסולים במחנה מיוחד בקובה, ואח"כ נשלחו ע"י שלטונות איראן לפני 8 חודשים לביצוע משימתם בקאהיר.

האיראנים גילו, כי היה להם קשר הדוק עם גורמים מוסלמים קיצוניים במצרים. לדבריהם שלטונות איראן הורו להם ליצור איתם את הקשר כחודש לפחות לאחר שיגיעו למצרים, כדי לקבל מהם נשק וכדי שהם יתכננו להם את הרצח. ואכן הם מילאו אחר ההוראה.

האיראנים נעצרו בקאהיר לפני כמה ימים, מבלי שתהיה הוכחה להרשעתם, פרט לכך שהם דאגו לגור בקירבת מקום מגורי המשלחת הדיפלומטית הישראלית ברובע מעאדי, ושהם נכנסו למצרים בדרכונים מזוייפים של משקיעים יפאניים.

ארה"ב גונתה באו"ם על הפצצתה בלוב

מרכז או"ם — עצרת האו"ם גינתה את הפצצת לוב על ידי ארה"ב באפריל וקבעה, כי צעד זה היווה הפרה של החוק הבינלאומי.

עוד נאמר בהחלטה שלוב זכאית לפיצויים הולמים.

ההחלטה נתקבלה ברוב של 79 קולות נגד 28, כשנציגי 33 מדינות נמנעים.

ארה"ב טענה כי ההפצצות שערכה נגד מטרות בטריפולי ובנגזי היו תגובה למעורבות לובית בפעילות טרוריסטית, כולל פיצוץ בדיסקוטק בברלין המערבית, שם התארחו חיילים אמריקאים.

הצעת ההחלטה, שהוגשה על ידי 27 מדינות, ביניהן לוב, ברה"מ לוב סוריה קובה ואיראן מגנה את "ההתקפה הצבאית" נגד לוב מה־15 באפריל.

בהחלטה נאמר כי צעדה של ארה"ב "מהווה הפרה של מגילת האו"ם ושל החוק הבינלאומי" העצרת קוראת לארה"ב להמנע מהשימוש או האיום בכוח במסגרת הניסיונות ליישב חילוקי דעות עם לוב.

ההחלטה קוראת גם לכל המדינות להמנע מלהגיש סיוע כלשהו ולהעמיד מתקנים לרשות המדינה המבצעת פעולות תוקפנות נגד לוב.

כזכור כמה מבין המטוסים האמריקאים שהופעלו בהתקפות האויריות יצאו מבסיסים מבריטניה. (ער).

הרוגים ופצועים ממכונית תופת בדרום לבנון

ההרוגים־2 חיילים מפיג'י ו־3 תושבים

5 אנשים נהרגו ו־4 פצועים בדרום לבנון מהתפוצצות מכונית תופת כ־10 ק"מ צפונית לראש הניקרה.

כתב עתים מוסר, כי ההרוגים הם שני חיילי או"ם מפיג'י, שהיו במחסום ו־3 תושבים מקומיים שהיו בסמוך. שני המחבלים שהיו במכונית, נהרגו.

הפצועים הם 3 חיילי או"ם מפיג'י וחייל צד"ל, שהגיע לבדוק את המכונית.

על פרטי האירוע נודעו הפרטים באים:

מכונית "מרצדס" בה ישבו שני אנשים, הגיעה למחסום צד"ל בגיזרה המערבית וביקשה לעבור דרומה, משהתגלו חילי צד"ל לבדוק את המכונית היא הסתובבה ונמלטה.

חיילי צד"ל פתחו לעברה באש, והיא עצרה במקום או"ם המרוחק כ־250 מטר מעמדתם. אנשי האו"ם ביקשו מיושבי הרכב לרדת, השניים ירדו ואנשי האו"ם החלו לבדוק. תוך כדי הבדיקה הגיע למקום כוח של צד"ל, כשהמחבלים הבחינו בכוח, הם נכנסו לרכב, הפעילו את מנגנון השהייה של מטען התבלה והתפוצצו עם המכונית.

זוהי מכונית התופת הראשונה המתפוצצת בדרום לבנון מאז אפריל 1986, בצה"ל מעריכים, כי המחבלים החליטו לחזור לשיטת מכוניות התופת משנואשו משיטות אחרות. (עתים).

שגריר ישראל בצרפת נועד עם שיראק

שגריר ישראל בצרפת אוביר טופר נתקבל אתמול על ידי ראש ממשלת צרפת ז'אק שיראק.

השיחה נמשכה קרוב לשעה בבאגט מהפגישה נמנע השגריר מלמסור הודעה כלשהי.

יצויין כי ראש ממשלת צרפת נפגש ב־8 בנובמבר עם מר טופר במהלך סעודה שאורגנה על ידי המועצה המייצגת את המוסדות היהודיים בצרפת. בהפגנה בשבוע שעבר באסיפה הלאומית הצהיר שיראק, בהגיבו על דברים שפרסמו על ידי העתון וואשינגטון טיימס כי אישר בשיחה עם שגריר ישראל, כמה שעות לאחר הופעת הידיעה בעתון הוואשינגטוני כי לא חשד כלל שישראל קשורה בדרך כלשהי בפעולת טרור באירופה.

בית החולים בקור חולים ירושלים
ברכות מזל־טוב
להולדת הבנים/הבנות

אברמוביץ תונה ופני	בת
אדרי יהודה ואית	בן
ארנרייך משה ואידל	בן
אלפסי דוד ורחס	בת
ברנשטין ישראל וברברה	בת
בלוי חיים ואסתר	בת
גרוסמן אברהם ושפרינצא	בן
גבאי שלמה ושולמית	בן
גולדמן אלעזר ושרה	בן
דונה אהרן וזהבה	בן
הירשמן יוסף ודבורה	בן
הרץ אליהו ולאה	בן
השלר יחזקאל ולאה	בת
הולצברג שמעון וחיה	בן
חסידים שלמה ורחל	בת
תאו דניאל וחיסל	בן
טעפ חיים וחנה	בת
טיישר שבתאי והלן	בן
טורגמן אברהם ובת־שבע	בן
ישי יצחק ורות	בת
יצחק אפרים ועליזה	בת
ירושלמי שמעון ומזל	בת
ידי אהוד ומרים	בן
ישראל־נעים שמעון ויוכבד	בת
כהני אהרן וצפורה	בן
כהן דוד ושרה	בת
כהן ישראל ואסתר	בן
כהן יוסף ואסתר	בן
לב חיים ובתיה	בן
לנגבורד זאב ולימור	תאומות
לוי אריאל ורוחמה	בן
ממן שם טוב ועליזה	בן
מייסס אהרן ופנינה	בת
מזרחי אורי והקר	בן
מזרחי־נפתלי ורחל	בת
מזרחי שמואל ושושנה	בת
מזרחי ניסן ואילנה	בת
מלצר דב ואסתר	בת
מלכה מרדכי ותקוה	בן
מאיו אליעזר ושולמית	בן
מעמד אברהם ופרידה	בן
נחמני יהודה ומרים	בת
ניסן אילן ומיכל	בת
סוכי ישעיהו ואודיה	בת
פלדמן משה ובתיה	בן
צבאג אבנר ויפה	בן
קובלו נסים ויפה	בן
קסוס יהושע ושרי	בן
רוזא גדעון ורות	בת
שורץ יוסף וחנה	בת
שיף צבי ומיכל	בת
שטינברג משה ודבורה	בת
שלם אריה ועפרה	בת
שפרינצלס שמואל ומלכה	בת

יזכו ההורים לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים

הופיע הכרך הרביעי
של מדרש רבה המבואר
בראשית ח"ג
החלקים הקודמים: דברים. בראשית ח"א
בראשית ח"ב
להשיג בכל חנויות הספרים

בשורה משמחת לשוחרי הלכה
הופיעו ספרי
"בירור הלכה"
על כל השו"ע: או"ח יו"ד אה"ע וחו"מ
ליקוט נפלא מהפוסקים הראשונים והאחרונים והמספרים בדירים (הנמצאים רק בספריות), ובירור נפלא מאד
"יש מהם ספרים שלא שזפתן עין" (הגרי"א יפהן)
"תזית לעמקא דדינא לברר וללבן... וביותר דברי המ"ב... בחריפות ובקיאות" (הגרי"י וייס).
"הספר יקל מאד להעוסקים בפסק־הלכה" (הגרי"ב זילבר).
"מאסף לכל המחנות" (הגרי"ש ואזנר). "אוצר בלום בתים מלאים כל טוב" (הגרי"נ גשטטנר)
הקודם זוכה
(לפני העלאת מחיר הספר כפי שויו והשיבותו)
להשיג בחנויות הספרים, ובטלפון 03-705714
הפצה ראשית: מ.א. צישינסקי טל. 03-796016

אופנת אנגל
רח' השומר 59 פינת רוזנהיים ב"ב
חולצות "אריסטון" יבוא משגשות לילדות ולנערות
מבחר עצום של סרפנים ותצאיות חורפיות "קלסיק"
גרביונים אקרילן "ידס" תוצרת חוץ 6.30 ש"ח כל המידות מ 0-14 במחיר הנמוך ביותר
וכן גרביונים אקרילן עם דוגמאות יפיפיות
אוכן סוודרים עם רוכסן כל המידות 33 ש"ח
מכנסי צמר "עזורי" לבנים
דובונים (מעילים) לגברים ולילדים
בואו לחסוך לפני בא הגשם

מנגו
אופנה בעיצוב בלעדי
מבצע
★ מעילים
★ ז'קטים
★ שמלות
★ חולצות
★ וחצאיות
למביא מודעה זו
10% הנחה
בצלאל 6 טל. 233303 ירושלים

נעלי גאולה
מלכי ישראל 5 בחצר
★ נעלי יונה ★ סוניקה
★ סרקלין ★ מגה ★
★ מעור ועוד...
★ במחירים זולים ★
לילדי תתים ובני ישיבות
★ אפשר להשיג כל סוגי מגפים לגברים
נשאת כמה זוגות "מדירי" גבה
יש לנו מגף עור אורטופדי לנשים ב־70 ש"ח

פנטסטיק פלסטיק
שמירת הריהוט לשנים
ציפויי ניילון
לספות, כורסאות וכסאות
עבודה מומחית
02-810072
02-525701

"ונשמרתם לנפשותיכם"
חוגים בקבוצות נפרדות לשמירת המשקל והתעמלות
ב"ב: 03-702864 לפנה"צ
י־ם: 02-524251 אחה"צ

מכירה אמריקאית
פיג'מות וחולצות לגברים
כותנות לילה לנשים
חורפי קיצי ועוד
במוצש"ק רח' חזון איש 13 ב"ב

הנהלת חשבונות וכתבנות לומדים
ב"מחשבת"
בי"ס חרדי לפקידות
ב"ב: ר' עקיבא 56 טל. 03-702864
ירושלים: צפניה 42 טל. 02-824251
חיפה: רמות ריגנץ טל. 04-661534

הנגר שלך!
מבצע
בנגרית "האחים הרוש" בצעו ארונות מסבה, חדרי שינה, חדרי ילדים ומטבחים
העבודה באיכות מעולה
אזור התעשיה תלפיות
רח' חרשי ברזל 1
אולם 15 טל. 02-711691

"סלע" —
הדברות מזיקים, רשיון משרד הבריאות 197 עם ריח ובלי ריח
ללקוחות ללא הוצאת כלים
03-494936

אינסטלטור אלי
שירות אדיב | הנחות לבני ישיבות
★ התקנת דודי שמש וחשמל
★ שחרור סתימות
★ זיפות גגות
★ תיקוני צנרת מים
• שירות 24 שעות ביממה •
טל' 02-821798, 766869

לדתיות בלבד!
גרפיקה
ברמה גבוהה
לומדים רק בסטודיו של צ. מרקוביץ
בני ברק.
781454, 794319
בני ברק, בן זכאי 49
אחרי חנוכה יפתחו אי"ה קורסי ערב ובוקר נוספים
נסיון ומוניטין מ־1969

10% הנחה!!! — 10% הנחה!!!
באטרפליס
מסעדה סינית
השגרירות הסינית בישראל!
לשומרי שמיטה למהדרין — הירקות מוועדת השמיטה בבני ברק
גלאט כשר
משגיח צמוד
הבשר בהכשר הרב לנדא שליט"א ב"ב
10% הנחה!!! למביא תלוש זה
ככר דיזנגוף ת"א מול המיזרקה
טל' 03-246332
10% הנחה!!! — 10% הנחה!!!

לנשי בני ברק,
הרב ש. ברעוודה שליט"א
ימסור שעור ביום שני כ"ב בחשון בשעה 8.30 בערב, באודיטוריום שע"י אור החיים, רח' עזרא 51 ב"ב.
נא להודיע לחברות

סופרגז בני־ברק
רח' ר' עקיבא 31 טל. 706508
מבחר גדול של
מחממי מים
כל תיקוני חשמל בתנורי גז
שירות אדיב מחירים נוחים
להתראות

חמד בי"ס להנהלת חשבונות
נמשכת ההרשמה
לקורס הנה"ח לנשים סוג 1-2
ברמה מורחבת
שיפתח בע"ה ביום רביעי הקרוב
פרטים במשרד רח' ירושלים 18 בני ברק
טלפון 788855 בשעות אחה"צ והערב טל. 785089

מוסדות ספינקא בא"י
רח' דונולו 13-7 בני ברק
בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א
ברכת מזל טוב נאמנה
לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
ולבנו הרה"ג מוהר"ר ישראל חיים וויס שליט"א
ראש ישיבת ספינקא
ולידידנו הנכבד
כ"ק אדמו"ר מביאלא־פשיסחא שליט"א
להולדת הנכדה־הבת שתחי'
יהי שיזכו לראות ממנה ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה לתפארת המשפחות הקדושות
ההנהלה
קידושא רבא בש"ק פר' וירא בביהמ"ד של כ"ק אדמו"ר שליט"א
רח' דונולו 11 בני ברק

מוסדות צאנז־סטראפקוב בני ברק
ברוך הבא בשם ד'
כבוד קדושת רבינו מרן אדמו"ר שליט"א
מסטראפקוב
ישבות אי"ה בש"ק פר' וירא בעירנו בני ברק
התפלות ועריכת השלחנות
בביהמ"ד דחסידי סטראפקוב רחוב נחום 18
ויתאכסן עד יום ג' בערב אצל
הרה"ח ר' ניסן צוויבל נ"י רח' נחום 9 טל: 705436

"קהל יראים" חוג חתם סופר
ישיבת חוג חתם סופר "מחנה אברהם"
בני ברק
ברוך הבא בשם ה'!
בשמחה ובגילה אנו מקדמים פני מעלת כבוד מורנו ורבינו עט"ר מרן הגאון רבי
יצחק שלמה אונגר שליט"א
ראב"ד ד"קהל יראים" חוג חתם סופר בני ברק ת"ו
נשיא וראש ישיבת חוג חתם סופר "מחנה אברהם"
עם שובו לאה"ק
יהי בואו לברכה להרמת קרן התורה והיראה
בעתירות
הנהלת הקהילה | הנהלת הישיבה
המתפללים ומשתתפי השעור | הרמ"ים והתלמידים
אברכי הכולל כולל "שערי־יו"ט"
במוצש"ק פ' וירא תתקיים אי"ה
קבלת פנים ומלוה מלכה
בבית הכנסת חוג חת"ס בשעה 8.00

ישיבת נר יצחק הר נוף
ע"ש האדמו"ר הרה"ג ר' יצחק אבוחצירא זיע"א
בנשיאות האשל"צ הרה"ג ר' מרדכי אליהו שליט"א
בשורה משמחת לשוחרי התורה
יצא הספר שרבים ציפו לו ספר דורש טוב
דרשות בנויות לתלפיות ע"פ הפשט ממבחר דרשותיו
למו"ר האדמו"ר ר' יעקב אבוחצירא זצוק"ל זיע"א
אשר יצא באותיות מרובעות ובסדר חדש
בהוצאת ישיבת נר יצחק הר נוף ת.ד. 8501 ירושלים
בברכת התורה ואבוה"ק
שמעון בהגר"י אבוחצירא
מנהל הישיבה
הפצה ראשית: לנגסי ספרי קודש רח' יפו 117
מחנה יהודה ירושלים טל' 02-221828

תורה ובית
הזדמנות חד פעמית
הרינו שמחים לבשר לציבור בני התורה כי נתאפשר לנו להציע למכירה מספר מצומצם של קוטגים בני 4 חדרים בשכון חזון איש בזכרון יעקב בתנאי תשלום יוצאים מהכלל
מחיר הקוטג' 45,000 $
תנאי תשלום:
לבעלי זכאות: 10,000$ במזומן + 35,000$ משכנתא
בלי זכאות: 20,000 $ במזומן + 25,000$ משכנתא
כל הדירות גמורות ומוכנות לכניסה מיידית
בדבר פרטים ותיאום ביקור במקום אפשר לפנות ת.ד. 18 זכרון יעקב.
טלפון: 063-90102, 063-96203, 03-709231